

Arhimandritul Sofronie

CUVÂNTĂRI DUHOVNICEȘTI

Volumul al doilea.

Traducere din limba rusă de
Ierom. Rafail (Noica)

Tipărită cu binecuvântarea Înalt Preasfințitului
ANDREI
Arhiepiscop al Alba Iuliei

Editura Reîntregirea
Alba Iulia, 2008

© 2008 World copyright of Arhimandrite Sophrony's text

« **Духовные Беседы. Том Второй** »

ISBN for the complete set: 1 874679 26 6.

ISBN for this volume: 1 874679 30 4.

STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE BAPTIST, ESSEX, G.B.

Compiled and edited by:
hieromonk Nikolai Sakharov
presbytera Natalia Rossina

Compilation and editing © Monastery of John the Baptist.

No translations to be made from the original or translations of the original without written permission from the Monastery.

© 2008 pentru ediția de față:

Editura Reîntregirea, Alba Iulia, România.

Traducere de Ieromonahul Rafail Noica.

© 2008 pentru prezenta traducere:

STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE BAPTIST, TOLLESHUNT KNIGHTS, by MALDON ESSEX, CM9 8EZ G.B.

SOFRONIE SAHAROV, arhimandrit

Cuvântări duhovnicești /Arhimandritul Sofronie; trad. din lb. rusă de Ierom. Rafail (Noica). - Alba-Iulia, Reîntregirea, 2004, vol I.

ISBN 973-8252-68-7

Vol. 2. - 2008. - Index. - ISBN 978-606-509-022-4

I. Rafail Noica, ieromonah (trad.)

252:281.95

1

DESPRE PROGRAMUL MĂNĂȘTIRII¹

Programul mănăstirii: paza poruncilor lui Hristos. Tragedia egoismului și biruirea lui. Zavistia ca semn al prezenței egoismului în noi. Unimea duhului – cale spre mântuire. Despre mutarea sa din lumea aceasta, și strânsă legătura sa cu frăția. Alegerea limbii pentru cuvântări. Cum să te apropii de Dumnezeu. Rugăciunea și petrecerea în Dumnezeu, ca sens al monahismului.

Bine v'am regăsit pe toți și pe fiecare. Țelul meu este de a vă ajuta să luptați împotriva rutinării vieții monahale, pentru a rămâne cu adevărat cu mintea acolo unde este Hristos: la dreapta Tatălui. Însă mijloacele pe care le am la dispoziție sânt tare sărace...

Sfinții Părinți, asemenea Scărarului și celorlalți nevoitori, zic că monahul trebuie să petreacă necurmat cu mintea în Dumnezeu. Viața lui de zi cu zi, plină de sumedenii de chipuri și simțăminte, ne întrerupe îndreptarea minții către Dumnezeu. Data trecută am vorbit despre cum trebuie să ne conștientizăm, trăind în lumea aceasta în mijlocul unei mulțimi de oameni. Una dintre cele mai importante sarcini în programul monahismului este ca, prin paza poruncilor lui Hristos, să se ajungă la starea nepătimirii, adică *sfințenia*: acolo

¹ Nr. A-6 (14 Aug. 1989), după numerotarea M^{TI}.

unde nici un fenomen duhovnicesc nu ne mai poate smulge viziunii nepătimașului Dumnezeu. Dacă vom vorbi despre nepătimire ca țel al vieții noastre și ca sens al venirii noastre aci, în mănăstire, tot chipul vieții noastre se va schimba.

Rezultatul căderii a fost acela că omul a „căzut” de la chip al lui Dumnezeu, chip al Ființei Absolute, în acest cuget pe care acum îl numim *egoism*. Egoismul ne-a devenit semnul căderii și prezența în noi a pierzaniei – moartea.

Cu toate că descoperirea lui Dumnezeu ne este dată în forma lui EGO, „EU”: „EU SÂNT CEL CE SÂNT”¹, totuși aci cuvântul EGO, „EU” este cuvântul cel mai minunat care denumește *persoana*, iar *persoana* nu trăiește închisă în propriul său *ego*.

Egoismul este de-a dreptul pricina tragediilor din viața omului, din viața omenirii pe pământ. Este starea contrară celeia la care ne cheamă porunca lui Dumnezeu: poruncit ne este de Dumnezeu să iubim tot aproapele, tot împreună-omul ca însuși sinele. Bineînțeles, am în vedere înțelesul Evangheliilor, iar nu al Vechiului Legământ. Vechiul Legământ zicea: „Să iubești pre aproapele tău ca însuși pre sine, și să urăști pre vrăjmași”; însă Domnul a poruncit: „Dară Eu zic vouă: Iubiți pre vrăjmașii voștri”². Astfel încât, deși Vechiul Legământ ne-a dat multe pilde de stări deosebit de înalte ale rugăciunii și vedeniei, totuși ele rămân departe de porunca evanghelică: „Dară Eu zic vouă: Iubiți pre

¹ Ieș. 3:14.

² Vezi Mt. 5: 43-44.

vrăjmașii voștri”. În cartea despre Starețul Siluan eu scriu că această poruncă a lui Hristos dă tuturor celorlalte porunci o trăsătură absolută, věcinică și ne-tărmurită. Din pricina ei creștinismul rămâne pentru lume ca o „moarte” – moartea egoismului. Și de aceea zice Domnul: „Veți fi urâți de toți din pricina Mea”¹. Este foarte posibil că până și noi, monahii, obosim și ne istovim din pricina acestui cuvânt, care nicidecum nu ni se dă a-l trăi. Ne istovim în rugăciune până la neputință, pentru a păzi porunca lui Dumnezeu. Trec ani, zeci de ani – și nu atingem ceea ce dorim. Din această istoveală se naște sila. Dar, rogu-vă, aveți în vedere: acea silă este glasul morții înlăuntrul nostru! Deși este greu a vorbi despre porunca iubirii, pentru că toți ne aflăm departe de înălțimea cuvântului lui Dumnezeu, totuși mai bine să vorbim despre ea, decât despre orice altceva. Altminteri totul va deveni deșert, și atunci nu vom primi nimica pentru viața noastră cea în Dumnezeu, care este viața věcinică.

Unul din semnele egoismului nostru este prezența în noi a unui oarecare simțământ al zavistiei. De acest simțământ trebuie să fugi ca de ciurma morții. Adevărata viață creștină ne slobozește de invidie. În Evanghelia aflăm minunata pildă a Fiului Risipitor. Când Dumnezeu a gătit ospăț în ceruri pentru că fiul cel căzut s'a întors în sânul Tatălui, atunci fiul cel vârstnic, care nu cunoscuse căderea, dintr'o dată a căzut pradă acestei zavistii. „Eu toată viața mea trudesc pentru Tine, iar Tu

¹ Vezi Lc. 21: 17.

mie nicicând nu mi-ai gătit așa ceva!” Iar Tatăl răspunde: „Tot ce am Eu este al tău. Și, drept aceea, trebuie să ne bucurăm de mântuire... Iată, fratele care era mort și trăiește, a revenit la noi”¹. Iar dacă vom crede astfel: „Tot ce are Dumnezeu va fi al nostru”, atunci întunecata patimă a zavistiei nu-și va afla loc în noi. Voi știți din Evanghelii: Pilat a văzut că din pricina zavistiei l-au predat pe Hristos; nu dintr’o adevărată nelegiuire, ci numai pentru că stârnise în ei zavistia prin dumnezeieștile Sale minuni. Precum vedeți, această zavistie l-a omorât pe Dumnezeu! Tot ea omoară pe fratele! Și așa, când se ivește în noi vreo mișcare de-a zavistiei, trebuie să înțelegem că sântem sub stăpânirea întunecatei morți. Noi însă trebuie să trăim astfel încât nu numai să nu zavistuim, dar chiar să ne bucurăm de fiecare dată când cineva, oricine ar fi, ne depășește în ceva. Iar dacă vom avea atitudinea cea dreaptă, atunci această patimă care nimicește totul în viața oamenilor nu va afla loc în noi, iar chipul vieții noastre va deveni cu totul altul. Atunci ușor se va înfirița unimea duhului, iar viața frăției noastre va fi cu adevărat plină de prezența dumnezeiască.

Înainte de mutarea mea de aci voiesc să înscriu aceasta în inimile voastre, pentru ca voi cu adevărat să trăiți în Dumnezeu și nimic altceva să fie în cugetul vostru. Nu lăsați pe nimeni să smulgă din cugetul vostru duhovnicesc nicidecum dragostea lui Hristos, care nu cunoaște zavistie, ci se bucură de mântuirea

¹ Lc. 15: 31-32.

fiecărui om. Aceasta duce la faptul de a vă ruga și dimineața, și seara, și în biserică, și în afara bisericii, ca să păstrați porunca lui Dumnezeu pentru dragostea către aproapele. Iată rugăciunea mea înaintea lui Dumnezeu! Prin dragostea pentru aproapele cunoaștem și dragostea lui Dumnezeu. Desigur, eu aș dori ca rugăciunea să fie în fiecare dintre voi cheia lăuntrică, pentru ca deșertăciunile ce ne bântuie, din pricina venirii atâtor oameni la noi cu cele mai felurite stări lăuntrice, nicicum să deșădăcineze din voi acest cuget. Iar atunci cu adevărat vom trăi astfel încât mântuirea lui Dumnezeu va fi din ce în ce mai aproape de fiecare dintre noi. Ar fi atât de trist să vii la mănăstire și, în loc de vecinică slobozenie, să-ți afli osândă și pierzanie!

Așa, iertați-mă că vă vorbesc despre acestea: eu trăiesc în așteptarea mutării mele de aci. Dar când veți ajunge și voi spre sfârșitul zilelor voastre, atunci mai limpede vă va fi starea mea. Eu acum trăiesc și nu trăiesc. Starea mea adesea atâta se înrăutățește, încât viața mă împovărează și zic lui Dumnezeu: Doamne, spune-mi „Mori!”, și voiu muri. Ci, într'un chip de neînțeles mie, dintr'o dată astă stare a morții din toată ființa mea se preschimbă în rugăciune și cuvânt pentru voi. Cum trăiesc – habar nu am. Pentru ce trăiesc? – Poate pentru că inima mea nu vă poate părăsi aici pe pământ. Când cineva dintre voi lipsește, tot timpul mă rog ca Dumnezeu să vă păzească, pe toți și pe fieștecare.

Bineînțeles, mi-e mai ușor să vorbesc despre astfel de lucruri în rusa pe care mi-am însușit-o din primele

zile ale vieții. Când trec în altă limbă, tot mereu sânt în căutarea a ceea ce aș putea zice în acca limbă.

Iertați, vă voi povesti o întâmplare hazlie. O doamnă din Moscova a hotărât să jertfească timpul toaletei sale învățării limbii spaniole, pentru a putea citi în original *Don Quijote* al lui Cervantes¹. Bineînțeles, nu mă pot lua la întrecere cu Cervantes: puțină nădejde am că se va găsi cineva să învețe limba rusă ca să mă citească. Pe semne că Cervantes m'a biruit. Dar totuși, și Sf. Siluan, și Serafim din Sarov, și Nil Sorski – toți aceștia, și mulți alții, vorbeau rusește. Și bine este să știi limba aceasta.

Vin la noi oameni ca și pierduți: nu știu cum să intre într'o viață după Dumnezeu. Și ce să le spui, de unde să începi? În viața mea a fost o întâmplare. Un suflet era condamnat la o moarte grabnică de către doctori, din pricina cancerului care l-a năpădit pretutindenea. De bolnavă ce era acea persoană, o plimbau în scaun cu roțile. Iar când, bolind de moarte, i s'a dat shima mare, m'a întrebat: „Ei, și acum ce-o să fac?” – Îi zic: „Caută către Dumnezeu și spune-i despre nevoia ta”. Și a început să facă așa. Au trecut mai mult de treizeci de ani de atunci: trăiește și se roagă.² Și iată un caz real.

Cândva m'am îndepărtat de la Dumnezeu, de la rugăciune. Iar mai târziu mi s'a dat dintr'o dată să mă întorc la El. Am început să mă rog, și rugăciunea cloco-

¹ Scriitor spaniol (1547-1616), autor al celebrului roman *Don Quijote de la Mancha*. (N. tr.)

² A murit după patruzeci și doi de ani. (N. tr.)

tea în mine ca un vulcan, și era cu neputință a o curma. Rugăciunea este o astfel de stare, când cu adevărat ne putem uni cu Dumnezeu. Făcătorul nostru. Și într'o astfel de rugăciune stă sensul monahismului. Orice alt chip al vieții este mai puțin prielnic pentru o astfel de rugăciune. Noi lăsăm deoparte grija pentru orice ar fi în planul materialnic. Asta nu înseamnă că niciodată nu ajutăm în plan material – o facem tot mereu. Însă grija noastră de căpetenie nu constă în aceasta, ci în a petrece în Dumnezeu. În lume suferințele – ca o răstignire – pot ține pe oameni în rugăciune, dar noi, monahii, trebuie să ne ținem în rugăciune prin singur cugetul că în noi trăiește moartea, și să căutăm cum să biruim acea moarte.

2

DESPRE MĂREȚIA CHEMĂRII LA DEPLINĂTATEA ASEMĂNĂRII CU DUMNEZEU¹

Putem împăca treburile de zi cu zi cu măreția chemării. Pentru personalismul dumnezeiesc și omenesc. Însușirea principiului ipostatic prin paza poruncilor în monahism. Pentru cuvântul lui Hristos și mântuire. Îndatorirea noastră de a deveni sfinți. Măreția este în smerenie. Despre mutarea de acî. Nu micșorați cuprinsul descoperirii lui Hristos. Pentru cea întreit-una asemănare cu Dumnezeu a omului.

Atunci când vin să vorbesc cu voi – care mi-ați devenit cei mai apropiați și mai iubiți – am un simțămînt curios că viața voastră se scurge în deșertăciune, că la noi toate sînt prost organizate. Noi nu avem timp să petrecem, precum se cuvine, cu mintea în Dumnezeu, și să ne îndeplinim toate treburile: bucătăria, curățenia, primirea oaspeților ș.a.m.d. Pare-mi-se că, munciți fiind cu tot felul de treburi mărunte de zi cu zi, a vorbi în acest context despre cele mai înalte teme ale credinței și năzuințelor noastre, cumva nu merge: parcă nu poți pune laolaltă lucruri atît de opuse.

Dar lucrul cu care vreau eu să mă lupt este ideea că dacă ne-am organiza viața altfel ar fi mai cu putință

¹ Nr. A-7 (21 Aug. 1989), după numerotarea M^{TI}.

să dobândim o atitudine mai teologică față de fiecare clipă, de fiecare înfăptuire. Acți ar fi o mare greșală a crede că, pentru a pătrunde în tainele lui Dumnezeu, ar fi cu putință a organiza un soi de școală.

Formarea mea duhovnicească a atârnat întrutotul de întâlnirea cu Fericitul Siluan. Acest om, care a venit la mănăstire aproape imediat după săvârșirea serviciului militar, lucra la moară, unde trebuia pregătită făină pentru mii de oameni. Obștea mănăstirii atinsese în total două mii de monahi, și sute de închinători neconțin veneau, petrecând acolo luni și ani de zile. Într'un astfel de vălmășag a trăit, în acest învălmășag i s'a arătat Domnul. De această îmbulzeală de zi cu zi nu a fost scutit, și totuși a trăit vederea lui Hristos, și le-a împreunat cumva una cu alta. Viața lui nu era mai puțin grea decât a fiecăruia dintre voi aici. Noi ne vedem zi de zi bolnavi, oboșiți, zdrobiți trupește. Putem noi oare îmbina acestea cu o adevărată de-Dumnezeu-cuvântare? – Da, putem, doar de vom înțelege de-Dumnezeu-cuvântarea cum se cuvine, iar nu în sensul unei științe academice.

Din pilda Starețului vedem că și dacă ne vom organiza viața liniștirii, despre care atât de minunat vorbește Isaac Sirul, nici atunci nu neapărat ni se va arăta Dumnezeu. În această deosebit de încordată luptă de a primi sute, multe sute de oameni în mănăstire și a-i hrăni, Starețul putea purta în același timp și trăirea pe care a avut-o când a văzut pe Domnul – a se ruga pentru întregul Adam ca însuși pentru sine. Voi toți prea bine înțelegeți că a se ruga pentru întregul Adam ca

pentru sine este culmea desăvârșirii pe pământ. Cum se îmbină această măreție a chemării cu munca de zi cu zi – cu însumi habar nu am.

Eu trăiam și mă rugam, plângeam ani de-a rândul, dar pe spatele meu purtam patrusprezece ascultări mărunte în mănăstire. Iar aceste patrusprezece încredințări nu mă împiedicau să trăiesc cu mintea necurmat în Dumnezeu, pentru că tot ce făceam era în ascultare: o făceam din toată inima, dar nepătimaș. Nu eram legat de nimic și mintea mea putea slobod să petreacă în Dumnezeu împreună cu toată acea grămadă de mărunte îndatoriri și de trude. Toate acestea sânt cu puțință, iar eu mă rog – dar și voi rugați-vă – ca Dumnezeu să ne dea puțința de a le îmbina cu viziunea măreției Lui și a trăi în duhul smeritei Sale iubiri.

Așadar, dacă eu astăzi mă ating de culmile lumii nevoinței monahului pravoslavnic, acesta nu va fi un subiect artificial, ci ceva deplin cu puțință a înfăptui în programul vieții noastre. Aș dori să văd că inimile voastre au primit acestea.

Astfel, să trecem la ceea ce este omul, care sânt legăturile lui cu Dumnezeu, unde este limita puțințelor pentru firea zidită.

La temeiul antropologiei noastre creștine stă noțiunea, descoperirea de sus de la Dumnezeu, noțiunea asemănării cu Dumnezeu¹ – și asemănare deplină, iar nu în parte. Dumnezeu este mai presus de lume, iar omul, petrecând în Dumnezeu, se face mai presus de

¹ Vezi Fac. 1: 26.

lume. Chip și asemănare a Absolutului, el poartă în sine un cuget ce transcende tot ce vede în limitele ființării pământești. Pe Dumnezeu, creștinul Îl trăiește ca Tată și ca Persoană. Și pe sine însuși se conștientizează ca persoană-ipostas. Prin acel har pe care îl primim de la Dumnezeu cunoaștem acum că Ființa Absolută nu poate fi decât personală. Căci Dumnezeul nostru este Dumnezeu Viu, ființând, iar nu o idee filosofică abstractă. Iar omul-persoana vede în propriul personalism chipul, oglindirea absolutului lui Dumnezeu, încă nu deplin actualizat, dar totuși adânc conștientizat.

Între Dumnezeu și om trebuie să fie o oarecare comună măsură, în ciuda a toată neamăsurarea. Dacă ar fi să lepădăm această descoperire, atunci ar deveni desăvârșit cu neputință orice adevărată cunoaștere, adică orice corespunzătoare realitate a Dumnezeieștii Ființe.

Mereu vorbim despre personalismul creștin. Acest personalism creștin își află expresia cea mai desăvârșită în avântul rugăciunii unei iubiri atotcuprinzătoare. În înfăptuirea iubirii asemenea lui Hristos creștinul se dăruiește fără rămășiță celorlalți, celor iubiți – mai întâi lui Dumnezeu, iar apoi, prin puterea Duhului Sfânt, tuturor celorlalți. Pentru o astfel de dragoste deșertătoare el se transcende pe sine. Dragostea trăiește în celălalt, iar nu în iubirea de sine. Iar cei iubiți alcătuiesc viața creștinului. Însă, trăind în celălalt, persoana-iubirea nu încetează a rămâne ea însăși. Astfel, depășindu-și limitele egoiste, dragostea ajunge la oblăduirea a toate, la unirea a tot ce este înlăuntrul său. Individua-

lismul egoist, neapărat va ajunge la însingurare și la despărțire, prin lupta pentru existența sa vremelnică.

Omul-ipostasul, după chipul și asemănarea lui Hristos Omul, în deplina sa devenire finală apare ca purtătorul întregii deplinătăți a dumnezeieștii ființări și a zidirii. Cu alte cuvinte, devine un dumnezeu-om. În Sfânta Treime, fiecare Ipostas are în Sine toată absoluta deplinătate a celorlalți doi, fără a-i desființa, fără a-i reduce doar la conținutul propriei vieți – dar și însuși acest Ipostas pătrunde deplin în ființa Lor, întărindu-le prin aceasta ipostaticitatea.

Tot astfel, și în ființarea multi-ipostatică a omului, fiecare persoană este chemată a cuprinde în sine întreaga deplinătate atot-omeneștii ființări, nicidecum îndepărțând celelalte persoane, ci pătrunzând în viața lor ca și conținutul lor substanțial. Iar prin această mișcare întărește de asemenea persoana celorlalți. Astfel se zidește acea ființă una exprimată în dogma Esenței unice în trei Ipostasuri. Omenirea trebuie să devină o singură esență într'o mulțime de ipostasuri: iată gândul făuritor al lui Dumnezeu, Cel ce a făcut omul după chipul Său și după asemănare.

Printr'o deplină credință și o îndelungă nevointă, omul trebuie să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu până la identitate, întâi înțelegând, iar apoi înfăptuind în propria-i libertate gândul pentru noi, cel mai nainte de veci, al Făcătorului. Iată înțelesul poruncii lui Hristos: „Fiți dară voi desăvârșiți, precum și Tatăl vostru

cel din ceriuri, desăvârșit este”¹. Abătându-ne de la această trudă (pentru a nu spune răstignire) cu care se însoțește înfăptuirea asemănării cu Dumnezeu în noi, ajungem a moșteni întunerecul mormântului. În virtutea slobozeniei determinării de sine date nouă putem, bineînțeles, a ocoli această înaltă chemare, care cere de la noi toate răspuțerile ființei noastre. Dar tot nu putem schimba ideea cea mai nainte de veci, gândul cel mai nainte de veci al lui Dumnezeu pentru noi, a reduce firea noastră până la treapta animalică, adică la o ființare vremelnică, în afara vécinicei lumini a Dumnezeirii.

În aceste formulări se exprimă însăși esența a ce este viața noastră. Iar viața aceasta se însușește prin paza poruncilor lui Hristos. Contextul monahismului, cu principiul ascultării, face ca omul să devină în stare a cuprinde pe toți în dragostea sa. Iată ce trebuie să păzim în mănăstirea noastră. Rugăciunea mea, tot mereu, este ca fiecare dintre noi să conștientizeze că această mică familie este viața mea. Și suferința sau durerea oricăruia dintre noi este cu adevărat durerea noastră obștească.

Domnul a zis apostolilor: „Să aveți dragoste între voi, prin aceasta vor cunoaște că sânteti ucenicii Mei”². Nimeni, afară de Hristos, nu a vorbit despre o astfel de dragoste, pentru care El ne-a adus bogate descoperiri. Și să ne amintim de aceste cuvinte ale lui Hristos, și să trăim prin ele. Astfel și noi, smeriții, cei mici, cei

¹ Mt. 5: 48.

² Vezi Io. 13: 35.

săraci, vom deveni asemenea apostolilor primelor vremi. Această viață este una, încă din vremea venirii lui Hristos pe pământ. Ea se păstrează până acum de către fiecare om ce voiește să atingă porunca lui Dumnezeu.

Citind Evanghelia ne găsim în fața unor taine pe care nicicum nu le putem înțelege, în care nicicum nu putem pătrunde. Țelul nostru însă este de a înțelege despre ce este vorba... Poți fi un om simplu fără a te întoarce asupra-ți, și să trăiești adânc în Dumnezeu fără chiar a-ți da seama. Adesea am întâlnit-o la Athos: monahul se află întreg în Dumnezeu, Dumnezeu este cu dânsul, el însă trăiește în chip simplu și firesc, pentru că acea viață este pentru el singura viață firească. Atunci când primim astfel de descoperiri de la Dumnezeu înțelegem cuvintele Evangheliilor: cel ce se leapădă de Hristos va fi iertat, dar cel ce se leapădă de cuvântul Lui va fi osândit de acel cuvânt¹. Pentru că cel mai mare păcat, cea mai mare cădere este a lepăda dragostea Tatălui și Făcătorului nostru, „Care așa au iubit lumea, cât au dat pre Fiul Său cel Unul-născut, ca tot cel ce crede întru Dânsul să nu piară, ci să aibă viață věcinică”², ca într’Însul și printr’Însul, prin Hristos, să facă din fiecare dintre noi un fiu iubit al Tatălui Ceresc. Toți cei ce tânjesc către chipul ființării dumnezeiești în afara lui Hristos, în realitate nu înțeleg că ei sânt atrași de către acea neființă dintru care au fost chemați din voia lui Dumnezeu. Iar cei ce și-au întors deplin fața

¹ Vezi Io. 12: 48.

² Vezi Io. 3: 16.

către trupul acestei lumi se prăpădesc de vii, în năruirea soartei lor sau în uriașele catastrofe ale războaielor mondiale și ale celor asemenea lor.

Când purtăm înlăuntrul nostru, în cugetul nostru, cuvintele evanghelice, atunci tot gândul ce corespunde acelei stări noi îl primim, iar tot ce se împotrivesc, respingem. Și astfel, pătrunzând în cunoașterea duhovnicească nu numai ca *intuiție*, ci și ca *înțelegere*, ne zidim un temelie mai trainic pentru a ne făuri mântuirea. Înaintea noastră se deschide întreg cuprinsul vieții cosmice, iar tot ce nu este plăcut lui Dumnezeu trebuie numaidecât să lepădăm. Domnul în pustie a fost ispitit de diavol. Și vedem că nu S'a oprit la nici una din cele puse înainte de diavol, ci numaidecât le-a lepădat.¹ Și El este Domnul nostru, și Învățătorul, și Dumnezeu. El este pilda noastră.² Vedeți, așa vom zidi viața noastră. Tot ce nu corespunde acestei pilde lepădăm, și tot ce corespunde primim, și aceasta devine viața noastră. Dacă lui Siluan, după ce i S'a arătat Domnul, i-a fost dat să aibă viziunea întregii ființări omenești, proprie lui Hristos, atunci și noi, ca ucenici ai săi, trebuie în chip firesc să primim acel cuget. Noi înșine nu putem trăi vederea lui Dumnezeu. Este prea puternică pentru noi, și chiar pentru un uriaș ca Siluan – zice că de s'ar fi îndelungat vedenia încă o clipă, ar fi murit. Gândul pe care astăzi am vrut să-l pun înaintea voastră nu se poate însuși într'o clipită. Dacă veți dori să auziți mai departe, eu sânt gata să vă vorbesc, iarăși și iarăși,

¹ Vezi Mt. 4: 1-11.

² Vezi Io. 13: 15.

despre aceleași: pentru că viața aceasta este atât de măreață, de adâncă și de minunată, încât mintea noastră, când se atrage de viziunea sfințeniei lui Dumnezeu, însăși devine sfântă.

Proslăvirea Starețului este direct legată tocmai de faptul că mintea lui era pururi în Dumnezeu, în Dumnezeu cel Sfânt, și el însuși a devenit sfânt. Iar îndatorirea noastră aci este de „a deveni sfinți”. Iar când înaintea noastră stă această îndatorire, atuncea multe lucruri mărunte vor trece neobservate. Și de cum pierdem viziunea lui Dumnezeu, deodată toate mărunțișurile încep a fi sâcâitoare, omul începe să se îngreuiere, să se împotrivească, ș.a.m.d., și până la urmă pierde gândul lui Dumnezeu. Dar dacă vom rămâne cu gândul la Dumnezeu, atunci toate împrejurările în care trăim sânt prielnice mântuirii.

Mă grăbesc, acum că nu mai sânt tânăr, să vă predau acestea înainte de a mă duce... Și mă rog ca Dumnezeu să dea vouă (și, bineînțeles, mai întâi celui care poartă pe umerii săi viața obștii: igumenului) înțelepciune și putere spre însușirea vieții pomenite. Voiesc să vă dau cuvântul următor: „Nimănu, nimănu pe pământ să nu îngăduiți să înjosească viziunea creștină! Păziți plinătatea viziunii drept-slăvitoare!”

Pentru mine, pilda Starețului Siluan se impune. Ieri am vorbit despre aceasta cu englezul ce ne-a vizitat mănăstirea. Și m'a întrebat:

- Oare nu este mândrie?

I-am răspuns:

- Pilda lui Hristos, Însuși Dumnezeu fiind, ne vorbește despre putința de a fi purtători ai plinătății dumnezeieștii vieți și a rămâne smeriți, precum smerit este Însuși Dumnezeu, Cel ce poruncă ne-a dat a învăța de la El smerenia.¹

Astfel măreția vieții se păstrează într'un duh smerit, iar nu într'unul mândru. O dragoste înfumurată, chiar „binevoitoare”, în realitate rănește pe om. Iar Domnul ne iubește nu cu o dragoste înfumurată, ci cu o dragoste a cărei pildă o vedem la mame. Mama este roaba pruncului ei, și orice slujire adusă acelu prunc o săvârșește fără vreun simțământ de înjosire. Iată pildă, care ne va ajuta să înțelegem că, oricât de bogat ar fi cuprinsul vieții noastre, el nu trebuie să schimbe în noi duhul smerit.

Să-mi dea Domnul putere să vorbesc cu voi și să vă las ca o moștenire care să fie înscrisă în inimile voastre: Nu lăsați să înjosească nimeni cuprinsul descoperirii prin Hristos! Însă conștiința că nimica este mai presus de Hristos nu trebuie să ne facă mândri și snobi, lucru ce nicidecum corespunde firii dragostei lui Dumnezeu. Și deci, noi trebuie să purtăm în sine ceea ce ne-a dat Domnul – iată singură adevărata lumină a vieții vécinice. Iar noi pe nimeni „altul” nu cunoaștem, și nu avem nevoie a cunoaște pe pământ pentru mântuirea noastră – deși intelectual putem și despre lucrurile acestea, și să ajutăm altora.

¹ Vezi Mt. 11: 29.

Cu toate acestea, niciodată nu trebuie să trecem într'o stare, cum s'ar zice, de „complex de superioritate”, de supraestimare de sine, ș.a.m.d. Trebuie să fim slobozi de acestea. Și trebuie a păzi o conștiință înțelegătoare față de ceea ce ne-a dat Dumnezeu, și ceea ce atâta însuflețea pe Părinții noștri. Și Vasilie cel Mare, în Liturgia sa, zice: 'Ο ὄντως Ὁν Θεός¹. În această expresie se vedește duhul, cugetul lui: „Iată, aflat-am cu adevărat pe Dumnezeu cel vecinic” – „Aflat-am credința cea adevărată, nedespărțitei Treimi închinându-ne”.

Toți avem intuiția că Dumnezeu este unul, și nu este alt Dumnezeu, fără numai adevăratul Făcător al întregului cosmos. Unul, însă trei Persoane, precum zice Simvolul lui Athanasie cel Mare: Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul, Dumnezeu Duhul Sfânt, dar nu trei Dumnezei, ci ún Dumnezeu. *Și a zis Dumnezeu: SĂ FACEM om dupre chipul Nostru și dupre asemănarea Noastră, și să stăpânească ei peste peștii mării...* „Să facem OM” – aci singularul; iar apoi: „și să stăpânească EI” – pluralul. Dumnezeu este unul, și El zice: „SĂ FACEM”. Iată trăsătura principiului persoanei. Persoana nu trăiește în sine. Tatăl, întregul Sine și L-a vărsat în Fiul și în Duhul Sfânt. Tot astfel, omenirea devine în multe ipostasuri, dar ea este ún om. Iar experiența rugăciunii noastre ne dă putința să trăim această stare, pe care logic nu o putem pătrunde. O trăim prin Hristos, prin rugăciunea pe care ne-a dat-o Hristos, Cel

¹ „Cela ce unul ești Dumnezeu”. Vezi Anaforaua Sfântului Vasilie cel Mare. (N. tr.)

răstignit pentru întregul Adam. Și noi începem a înțelege unimea omenirii, nu fiindcă ar corespunde sau nu cu logica lui Aristotel, dar fiindcă ea corespunde cu însăși logica ființării. Iar atunci vom trece de la logica abstractă obișnuită, la logica însăși ființării, așa cum ne este ea descoperită. Astfel, creștinul nu poate trăi în limitele logicii formale.

MULTI-IPOSTATICA UNIME A ÎNTREGULUI ADAM ȘI ÎNFĂPTUIREA EI ÎN VIAȚA MONAHALĂ¹

Testament: unimea mănăstirii în numele lui Siluan. Hristos se arată lui Siluan. Despre rugăciunea pentru întregul Adam ca pentru sine. Calea către rugăciunea atotcuprinzătoare. „Ține-ți mintea în iad”. Adam-omul – chipul unimii treimice multi-ipostatice, care se trăiește în Liturghie. Pentru slujirea mănăstirii. Universalismul lui Hristos: în dragoste, iar nu în cunoaștere. Slujirea noastră celorlalți este în unimea noastră. Cuvântul despre Dumnezeu – un ocean.

Întru numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh, Dumnezeuul nostru. Dea Domnul mie putere a-mi deschide gura și acum, în sfârșitul zilelor mele, pentru a vă spune gândul meu cel mai adânc ca pe un testament. Cuvântul meu înainte de moarte este plin de grija ca mănăstirea să nu moară acum, în vremile grelelor ispite. Niciodată viața duhovnicească nu se desfășoară fără lupte, dar rugăciunea, care este singurul temei al întregii noastre vieți, totdeauna își găsește cale printre toate valurile. Și precum micuța luntre cu apostolii nu a pierit în mare, așa nu va pieri nici mica luntre – mănăstirea noastră. Acum, pentru mine, voi alcătuiți lucrul

¹ Nr. A-16 (28 Dec. 1989), după numerotarea M^{T1}.

cel mai important pe care-l las în urmă, murind eu. Zic „murind”, nu pentru că acum mor: despre aceasta nu știu; ci îndeobște, în chip firesc viața mea se sfârșește. Și eu vă las, într'un oarecare sens, singuri, căci asupra mea a căzut îndatorirea de mijlocitor între Siluan și voi, iar viața noastră acî este condiționată, bineînțeles, de unirea noastră în numele lui Siluan. Rugăciunea mea zi și noapte este – fie că o rostesc în cuvinte, fie nerostită – să dea Domnul vouă tuturor starea duhovnicească ce este cu adevărat theologia omului, a duhului omenesc. Nouă tuturor ne-a dat Domnul pe marele învățător, pe Siluan. Dacă voi toți veți fi unul, uniți prin cuvântul lui Siluan și prin duhul lui, atunci veți face față la toate năvălirile. Iar Domnul va apăra ființarea voastră și pe pământ, și în cer.

În trecut, viața noastră a fost călăuzită prin ceea ce am primit eu din legătura mea cu Siluan. Bineînțeles, nu îmi propun astăzi să vorbesc mult despre ceea ce a scris în vremea sa fericitul Părinte, proslăvit acum de Biserica din Constantinopol: cartea rămâne cu voi, iar liniile principale au fost date. Nu toți cuprind cartea mea; ea nu este pe înțelesul celor ce prea puțin trăiesc nevoița. Însă ceta ce știe cu adevărat prin cercare ceea ce scriem noi – Starețul Siluan și, în parte, eu – acela va înțelege că eu am zugrăvit portretul lui Siluan când am vorbit despre theologia persoanei-ipostas. Această linie nu ușor se însușește, iar prin simplele străduințe omenești este chiar cu neputință a o cuprinde. Căci ea se dă numai prin Duhul Sfânt, ca harul Luminii ce purcede de sus de la Tatăl. Astfel și testamentul meu, și

rugăciunea, și rugămintea mea este ca voi toți, cărora încredințez viitorul mănăstirii, să fiți una, ca un singur om. Iar când se va înfiripa la noi acea dorită unime în duh, atunci toată viața noastră va decurge altfel, pentru că toate gândurile, rugăciunile și chemările asupra numelui lui Dumnezeu se vor săvârși în atmosfera unimii voastre în Dumnezeu și prin părtașia lui Siluan.

Dacă noi căutăm cu adevărat mântuirea întru Hristos, atunci trebuie să fim, precum zice Apostolul Pavel, cu adevărat plini de gândurile, de simțămintele și de energiile Însuși Domnului Iisus Hristos.¹ Eu nu cred că sânt un nebun ce a pierdut orice măsură dintr'o oarecare mândrie. Cuvânt fără-de-minte am rostit: mai bine era să mă numesc nebun! Însă nebunia mea este în încredințarea că, în clipa când Siluan a văzut pe Hristos Cel Viu, el cu adevărat s'a umplut de puterea vecinicului Său cuvânt. Mai mult vă voi spune: Mie, celui ce nu pretind a ști toate, nu mi s'a dat să văd ivire mai măreață decât Siluan. Dacă veți urmări scrierile Sfinților Părinți (iarăși vă spun că nu pretind a ști toate), atunci poate că o adevărată paralelă cu Siluan nici nu veți afla. El, care era doar un soldat cu foarte puțină carte, a văzut pe Hristos, după ce-i fusese dat să trăiască lucrarea ucigașă a părăsirii de către Dumnezeu, când „vecinicia pierzanie era desăvârșit de limpede”. Odată ajuns la acest hotar al deșertării s'a dus în biserică și i s'a arătat Hristos. Vedenia nu a ținut decât o clipită, dar acea clipită cuprindea vecinicia și nemărginirea dragostei lui

¹ Vezi Flps. 2: 5.

Dumnezeu. Însuși scrie despre faptul că *îți dorea a suferi pentru Hristos*¹ – într'atâta fusese el plin de puterea dragostei lui Hristos Însuși, de dragostea neizidită, dragostea firească lui Dumnezeu Însuși ca însușire a Sa! Și când veți citi pe Siluan (eu aș dori ca aceasta să fie neîntrerupt lucrarea voastră, fie și câteva rânduri de fiecare dată), veți vedea că până în sfârșitul zilelor el trăia starea însuflării pe care i-o dăduse vederea lui Hristos Cel viu în Duhul Sfânt.

Cum se exprima în afară lucrarea sa? – Pentru aproape fiecare pricină el întotdeauna revenea la neapărata trebuință de a se ruga pentru lumea întreagă, pentru întreg omul. În conștiința sa aceasta se exprima în felurite chipuri. Astfel, scria: „Când voiu muri, mă voiu arăta înaintea Feței Dumnezeului meu iubit, Iisus Hristos; atunci Îl voiu ruga stăruitor pentru întreg neamul creștin”. Apoi zice: „Dar când Îl voiu vedea precum Este, de frumusețea Lui voiu pierde toată puțința de a mai gândi altceva. Și din prea marea dragoste, nu voiu putea spune nimic. Și iară, și iară îmi vine gândul: Când voiu muri, mă voiu arăta înaintea Lui, și atunci stăruitor mă voiu ruga Lui pentru întreg neamul omenesc.”² De acum nu mai zice „creștin”, ci „omenesc”. În aceasta se poate vedea că el a devenit „persoană”, „ipostas”, „față” – deja în sensologic, ca și conceptologic. Persoana și gândește, și simte, și trăiește ca Însuși Hristos. Astfel, această trăsătură a persoanei-

¹ Vezi Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 113.

² Ibid. p. 89.

ipostasului în Hristos se exprimă în rugăciunea pentru lumea întregă ca pentru sine însuși. De vă va da Dumnezeu să vedeți prin Siluan acest moment al vieții creștine, atunci, bineînțeles, veți fi una; și mântuirea, bineînțeles, va veni ca o bogată revărsare a Luminii lui Dumnezeu. Calea către o astfel de mântuire ne este arătată de asemenea prin Siluan, de către Însuși Hristos: „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui”. Nimeni nu poate înțelege expresia și cuprinsul ființial al cuvintelor ei fără experiența dată omului de către Dumnezeu Însuși. Iată măsura omului: el depășește hotarele tuturor conceptelor de ordin individualist!

În scrierea mea (jalnică, bineînțeles, în comparație cu ce s'ar putea face, dar totuși) vorbesc despre anumite trăsături ale acestui concept al persoanei în Hristos: cuprinsul omului. Lui îi este proprie plinătatea conștiinței întregii zidiri. Iar această conștiință, pe care așteptăm să o primim ca mântuire, merge pe linia „pentru întreg Adamul ca însuși pentru sine”. Și astfel, dacă Domnul va da nouă fie și o oarecare analogie cu această conștiință, atunci vom fi una. Unimea noastră va fi ca un singur om.

În sfatul cel mai înainte de veci al Sfintei Treimi, prin descoperire este scris: „Să facem om duple chipul Nostru, și duple asemănare”¹. Nu scrie: „Să facem oameni sau popoare după chipul Nostru”, ci să facem „om duple chipul Nostru, și duple asemănare”. Iar Adamul cel dintâi, cel ce a primit descoperirea aceasta,

¹ Fac. 1: 26.

este rădăcina întregului pom care este omenirea. Pe această rădăcină ne zidim, și creștem, și trăim. Și sănătatea, și boala acestui uriaș pom se răsfrâng asupra noastră. De la Dumnezeu ne este dată Dumnezeiasca Liturghie, pe care săvârșindu-o, treptat pătrundem în sfera duhului, unde veacurile se restrâng, până la a-și pierde întinderea, unde toate evenimentele măreței faceri a lumii ni se înfățișează ca o singură înfăptuire fără de întindere. În Liturghie putem cu adevărat trăi întreaga omenire în duhul lui Hristos Dumnezeu. Și viziunea aceasta s'a făcut cuprinsul vieții mele, ființei mele.

Când Domnul a poruncit celor doisprezece ucenici ai Săi să meargă în lume, CE erau atunci acești doisprezece oameni? CE sântem noi acî – unsprezece oameni? Dar și noi putem fi un instrument pentru a sluji lumii și să aflăm prin aceasta mântuirea. Ne este ușor să rămânem singuri, știind că nimic nu este mai mare și mai aproape de Hristos, Cel ce a suferit pentru întreaga lume, decât ceea ce ne grăiește Siluan. Iar când vom fi singuri, tăria locului nostru fără apărare, fără îngrădire, deschis tuturor fiarelor sălbatice, va fi mult mai statornică decât toate zidurile. Și atunci mănăstirea noastră va putea primi de la Dumnezeu bunăvoirea și binecuvântarea de a sluji oamenilor.

Învățătura Starețului, în fiecare dintre scrierile sale, duce până la ultimele hotare. Astfel, despre pocăință zice că noi ne pocăim, că nu sântem negreșalnici câtă vreme nu am ajuns la starea de a trăi întreaga omenire ca pe cuprinsul vieții noastre. Iată UNIVERSALISMUL LUI HRISTOS. Pe acesta nu-l putem înțelege ca

„universalismul cunoașterii”, precum înclină să gândească unii cărturari: când omul cunoaște și creștinismul, și buddhismul, și islamul, și pe Confucius, și marxismul, și toate celelalte. Universalismul nu este cunoașterea feluritelor chipuri ale ființării omului pe pământ, ci dragostea lui Hristos care cuprinde totul. Și dragostea, care înainte mi se părea a fi ceva nevrednic și de-al simțurilor, mai târziu mi s'a dezvăluit în conștiința mea ca puterea ființială ce adună totul într-o una. Tatăl iubește pe Fiul și, bineînțeles, iubește pe Duhul Sfânt; și Fiul iubește pe Tatăl, iar Duhul Sfânt, Cel ce de la Tatăl porcede, bineînțeles, caută către Tatăl. Astfel dragostea aceasta este vecinica unime a Sfintei Treimi, iar în această împărtășire a ipostasurilor se cuprinde ființa absolută a lui Dumnezeu.

Și astfel, întemeindu-vă pe învățătura lui Siluan și pe viziunea lui exprimată în cuvinte simple, veți fi una, și vă veți bucura de acea unime, și veți ști ce să învățați pe alții, căroră Dumnezeu încă nu a dat această cunoaștere. Astfel vom putea sluji oamenilor, aducându-le Cuvântul Vieții, al Vieții Vecinice, și înșine să ne mântuim prin aceasta. Iar când nu vor mai fi între noi neînțelegeri și surpări ale vieții noastre dinlăuntru, atunci, având puterea unimii în noi înșine, vom putea primi pe alții ce se întorc la dreapta-slăvire. Și câtă vreme vom fi una, lucrarea noastră va fi cu adevărat lucrătoare. Dar de ne vom dezbină, nu ne vom putea săvârși slujirea precum se cuvine.

Când începem a vorbi despre Dumnezeu ne aflăm pe țărmul marelui ocean. Și nu este sfârșit acestei vieți

și acestui cuvânt. Și, în același timp, fiecare cuvânt trebuie, esențial, să oglindească întregul: tot astfel precum Dumnezeu pururea unul este, și fiecare lucrare a lui Dumnezeu Îl înfățișează în întregime. El nu Se îmbucătățește. Noi însă Îl împărțim, căci nu sântem în putere a cuprinde întregul. Și iată, să știți că pentru mine acum adunarea voastră este cel mai iubit loc de pe pământ, și la ea îmi este gândul cel mai mult înaintea mutării mele de aci. Rugăciunea mea în toți acești treizeci de ani a fost numai ca Domnul să auză rugăciunea Starețului: „Dăruiește tuturor noroadelor pământului a Te cunoaște în Duhul Sfânt”. Amin...

Și așa, tuturor vă înfățișez rugămintea mea: În această însemnată clipă a vieții mănăstirii noastre, să conștientizați cumva că sântem chemați de Dumnezeu Unul și de dragostea pentru El. Mulțumesc că ați ascultat... Inima mi-a slăbit și nu mai am putere a vorbi. Aș dori să vorbesc ca o flacăra, dar nu-mi iese. Sânt un cărbune care se stinge, da... Dar când această flacăra se atinge de noi devenim în stare a trăi și iadul, și Împărăția Tatălui...

Rugăciunea mea este ca noi toți să ne iubim și să ne încredințăm unul altuia desăvârșit – oricare ar fi celălalt. Nu este poticneală încrederii atunci când sântem una în lucrarea noastră.

(Frații cântă Condacul Cincizecimii: „Când s'au împărțit limbile, despărțit-au limbile Cel Preaînalt, iară când au împărțit limbile cele de foc, întru o unime pre toți au chemat...”)

PENTRU DARUL UNIMII, PENTRU OMUL ÎN LUMEA ACEASTA ȘI NAȚIONALISM¹

Mănăstirea noastră – dar de la Dumnezeu, în tângirea după unimea multinațională. În Hristos nu este nici parte bărbătească, nici femeiască. Maica Domnului – cel mai înalt chip al lui Dumnezeu. Despre legătura dintre om și lumea materialnică: sântem o parte din trupul întregului Adam. Felul nostru de a gândi, și cel al lumii. Cum văd athoniții moartea. Pe Hristos nu este nevoie să-L aperi: El este Stăpânul lumii. Suferința creștinilor – secerișul sfinților. Naționalismul evreiesc și adevăratul Mesia. Întâmplarea cu Hananeianca din Evanghelie și mărturisirea lui Petru în Kesaria.

Voi știți că la Dumnezeuul nostru „toate sânt pe dos”, *upside down*, și tot ce gândește lumea nicum nu se potrivește cu viața creștină. Trebuie să cunoști calea până la capătul însuși, până ce vom trece prin poarta întru „sfintele lui Dumnezeu”. Și cum să o înțelegi? Cu cât mai cu luare aminte sântem la toate cele ce pătrund prin minte în inimă, cu atât mai puternic este simțământul că, duhovnicește, nu numai că nu înaintăm, ci dimpotrivă, devenim din ce în ce mai răi. Starea nicum nu ți se îmbunătățește. Paradoxal înțeles: cu cât mai mult ne conștientizăm nimicnicia, cu atât mai mare

¹ Nr. A-27 (7 Mai 1990), după numerotarea M^{T1}.

menținerea. Astfel, noi nu vedem înaintare în viața noastră aici. Trec ani, și ne vedem aceeași, ba chiar mai rău decât înainte. Iată de ce trebuie neapărat a cunoaște calea până la capăt.

În geniala carte *Scara* a Cuviosului Ioan Scărarul găsim următoarele cuvinte:

„Mai înainte de toate, o, preacinstite, de putere duhovnicească este trebuință nouă, ca pre aceea pre carii întru Sfintele Sfinților a-i duce ne-am apucat, și pre Hristos pre Masa cea tainică și ascunsă a lor odihnindu-se a-l arăta lor ne-am ispitit, până ce întru cele dinaintea ușilor intrării mai ales se află, dacă îi vom vedea pre dânșii de gloata celor ce voiesc să-i împiedece pre dânșii înghesuși și strâmtorați, de mâna acestora ca de a unor prunci apucându-i, de gloata gândurilor să-i slobozim. Iară dacă și prunci oarecarii, și foarte nepuțincioși sânt, nevoie urmează ca pre umerii noștri să-i purtăm, și să-i înălțăm pre aceștia, până ce prin ușa intrării céii cu adevărat strâmte vor trece, că acolo toată sugrumarea și strâmtorarea are fire a se face. Pentru aceea și zicea oarecine pentru dânsa: Aceasta osteneală este înaintea mea, până ce voi intra la sfințitorul lui Dumnezeu (Ps. 72: 16-17).”¹

Nu trebuie niciodată să uităm pentru ce sântem aici, de ce am venit la mănăstire, care ne este țelul. Căci dacă vom uita, viața noastră, de la cea mai înaltă și sfântă, va deveni o nimica, bună de nimic și nefolosi-

¹ Sf. Ioan Scărarul, „Cuvânt către păstorii”, Cap 14, în *Scara*, traducere de Mitropolitul Veniamin Costache, Sf. Mănăstire Neamțul, 1814, p. 204.

toare. Dacă mintea noastră și inima nu vor tinde către clipa cea de pe urmă a întâlnirii cu Dumnezeu Cel Viu, pentru a viețui vecinic în El și cu El, atunci viața noastră va deveni rutină: ne vom strica starea sufletească și ne vom certa pentru fleacuri, uitând cele înalte. Dar de va precumpăni în noi acest avânt, atunci micile zăzani pentru nimicuri nu vor mai avea așa mare înrâurire asupra vieții noastre precum vedem uneori încă până acum.

Înainte de a părăsi pe ucenici și a se înălța la Tatăl, Hristos a zis: „Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezând pre ei întru numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățând pre dânșii să păzească toate câte am poruncit vouă; și iată Eu cu voi sânt în toate zilele, până la sfârșenia veacului. Amin”¹. Vedeți cum gândea, cum cugeta Hristos! Iată pentru ce îmi este atât de prețioasă mica noastră obște: pentru că aici se află o oarecare năzuință spre a cuprinde „toate neamurile”. Îi sânt mulțămitor lui Dumnezeu pentru ceea ce deja ne-a dat. Și aș dori ca voi toți să păstrați cu adevărat în cugetul vostru darul acesta de la Dumnezeu pentru rugăciunile lui Siluan.

Apoi Apostolul Pavel continuă: „...[în Hristos] nu este parte bărbătească, nici femeiască”². În ce sens nu este? În sensul cel mai înalt. În tinderea noastră către Dumnezeu „genul” este un fenomen nu dintru început: este una din greutățile pe care trebuie să le depășim. Iar atunci vom trăi o viață normală. Totuși, precum ne-a

¹ Mt. 28: 19-20.

² Gal. 3: 28.

aratat experiența, acest „progres”, cei mai mulți nu-l pot cuprinde cu mintea, și chiar dintre cei evlavioși. Tendința lor este de a căuta la ce este mai prejos: *ce qui est le plus bas*. Desigur, toți sântem în primejdia de a cădea, dar dacă Dumnezeu ne dă altceva, atunci de ce să lepădăm? Iată pildă: pe Apostolul Pavel foarte mulți îl osândeau, dar el zice că „numai nouă nu ni se îngăduie a avea o femeie, un ajutor, iar celorlalți apostoli li se îngăduie...”¹ Tot așa și în judecățile asupra obștii noastre², ei vor să ne reducă la nivelul cel mai de jos, în groapă. Dar când omul uită de aspectul genului din viața noastră și ține în minte numai principiul persoanei, și se înalță cu mintea către Dumnezeu, atunci este vorba de un dar de la Dumnezeu, iar nu de vreo josnică cutezanță fără sens.

Atunci cum pot, cei ce încă gândesc după trup, a se ruga Maicii Domnului? S'ar zice că, legat de Maica Domnului, încă trăiește în mulți acest element omnesc. Dar în realitate, la drept vorbind, Ea este cel mai înalt chip al lui Dumnezeu care este *au-delà*, dincolo de astfel de fenomene neînsemnate. De ce nu am risca noi cu lacrimi, cu frică a păși pe această cale, pentru a înțelege măreția Maicii Domnului? Atunci ne vom ruga ei nu ca *Notre Dame*, ci ca Ființei celei îndumnezeite și asemănătoare cu Dumnezeu la cel mai înalt nivel.

Înainte de a veni acî m'am gândit să vă rog să-mi scrieți ce întrebare vi se înfățișează în această clipă,

¹ Vezi 1 Cor. 9: 5.

² Părintele Sofronie are în vedere faptul că obștea cuprinde monahi și monahii.

pentru a vă vorbi despre cele ce vă frământă în chip real, practic. Și iată, am primit un bilețel scris pe franțuzește cu litere mari: *Question: La relation entre l'homme et le monde matériel*¹.

O astfel de întrebare ar putea fi tema unui doctorat, și nu este cu puțință să răspunzi în câteva minute. Când am primit bilețelul mi-am amintit de clipa când trăiam într'o chilie la un kilometru de mănăstire, pentru a putea trăi o viață de neturburare. Odată când ieșeam din „isihastirionul” meu, Starețul Siluan m'a întrebat:

- Ei, cum e?

Eu îi răspund:

- Eu mă rog, și mi se pare că uit de lume, dar îmi simt trupul.

Atunci Siluan zice:

- Și trupul nostru ce este, nu această lume?

La gândiți-vă: ani de-a rândul împărțim aceeași masă de obște care se pregătește pentru noi toți. Iar trupul, deși fiecare îl are pe al său propriu, se alcătuiește din aceleași elemente ca și ale celorlalți. Iar această scurtă convorbire cu Starețul ne dezvăluie tocmai acest gând, și în același timp ne descoperă o priveliște uriașă: trupul nostru, alcătuit din aceleași stihii, este parte din același uriaș pom – omenirea. Cu alte cuvinte, dacă nu ne uităm propriul trup – iată tocmai „lumea”! Iar de vom cugeta în acest chip, viața noastră va înceta a mai fi rutină și vom începe a conștientiza cele despre

¹ „Întrebare: Legătura între om și lumea materială” (în lb. fr.).

care vorbește Siluan, părintele nostru: rugăciunea pentru întregul „trup”, pentru întreg Adamul.

Vă voi spune un lucru înfricoșat. Când trăim ca și creștini în lumea aceasta, ne convingem că gândirea lumii niciunde nu coincide cu Hristos, iar felul nostru de a gândi nicicum nu coincide cu gândirea lumii. Nu demult am citit în *Viața lui Pahomie cel Mare* că atunci când vreo molimă secera multe vieți de monahi, ei o socoteau ca pe secerișul sfinților. Iar pentru ceilalți este o năpastă...

La începutul războiului, când de-acum se ivea amenințarea năvălirii nemților și bulgarilor în Grecia, s-a amintit de o prorocie că vor veni vrăjmași și vor stârpi toți monahii aghioriți. Și ce reacții! Eram încă în mănăstire. Toți se temeau de acele vremi. Și duhovnicul meu, arhimandritul Kiric, zice:

- O-o-o-o, cu noi asta n'o să fie! Asta se petrecea cu Pahomie și cu ceilalți monahi-părinți, pentru viața lor sfântă. Dar așa cum trăim noi, putem fi siguri că Domnul nu ne-o va îngădui!

Am ieșit în pustie, și iată unul din cei din Karulia zice:

- Iar când vor veni să mă taie, le voi zice: Dați-mi întâi arma să o sărut înainte să mă omoare!

A venit la mine un monah, ucenicul unui minunat nevoitor, Calinic. Și vorbeam despre acestea, iar el îmi zice:

- Uite ce gândesc: dacă vin ei, trebuie să ne taie pe toți. Doar zidirile și cărțile să rămână.

- De ce așa?, îl întreb.

- Pentru că dacă vor vedea zidirile noastre și cărțile, vor zice: Aici trăiau oameni sfinți... Dar de va rămâne măcar și unul dintre noi în viață, îi va învăța să le disprețuiască pe toate. Și cărțile, și toate cele sfinte...

Sau să luăm faptul că evreii în Ierusalim nu vor să aibă mormântul lui Hristos și nu rabdă prezența creștinilor. Cum să ne raportăm la acest fenomen? Lăsând deoparte pe alții, să ne punem în condițiile întregii istorii a iudeilor și a tuturor evreilor îndeobște, cu amarele lor momente de prigoană și defăimare, și uriașa lor putere și influență de acum. Psihologic, poate că-i putem înțelege. Dar când știm că Hristos este Dumnezeu, „prin Carele toate s’au făcut”, atunci reacția noastră va fi alta. Ea nu este o gândire părtinitoare. Care este conștiința acelor evrei ce fac rău, bucurându-se de un oarecare moment istoric ce le oferă o reală putere de a distruge? Împotriva cui se luptă ei? Noi vedem că sânt în întunec. Iar dacă așa, atunci cu atât mai îndreptățit este a ne tângui și a plânge pentru evrei decât pentru creștini, căci evreii nu au cunoscut pe Hristos, și până astăzi se referă la El ca și cum ar fi fost un oarecare evreu ce a tulburat lumea.¹ Nu, El este Dumnezeu, Făcătorul nostru și a tot restul: „prin Carele toate s’au făcut”.

Nici a apăra pe Hristos nu este nevoie căci, precum a spus-o în Evanghelie: „Datu-mi-s’au toată stăpânirea în ceriu și pre pământ”². În ultimii șaptezeci de ani

¹ Vezi Mt. 27: 63.

² Mt. 28: 18.

umaniştii comunişti, în conştiinţa propriei dreptăţi, au prigonit Biserica şi pe Hristos. Dar până la urmă ei s'au zdrobit, iar nu Hristos. Aşa va fi şi cu fiecare popor, cu fiecare om ce va intra în luptă împotriva lui Hristos. Întregul cosmos este în mâna Lui, în stăpânirea Lui: „Datu-mi-s'au toată stăpânirea în ceriu şi pre pământ”. Înceamnă că atunci când ne prigonesc şi ne omoară, ca fapt istoric îl putem trăi în chip tragic. Însă, pe de altă parte, Domnul a adunat poate patruzeci de milioane de mucenici numai în Rusia în aceşti şaptezeci de ani. Şi dacă ni s'ar da viziunea mântuiţilor, am uita toate suferinţele pătimite de-a lungul acestui răstimp.

Primele trei veacuri s'a dat harul de a suferi pentru Hristos, pentru mărturisirea Dumnezeirii Lui. Când eram copil l-am auzit la şcoală pe un preot ce ne vorbea nouă, copiilor, despre mucenicii primelor veacuri. Era un preot tânăr şi minunat, care avea o formare academică. Ascultându-l, gândeam: Ce păcat că astăzi prigoanele împotriva creştinilor sânt cu neputinţă şi nu mai poţi deveni mucenic pentru Hristos. Şi ce credeţi? Au trecut câţiva ani, şi dintr'o dată începe o prigoană fără seamăn în istorie, din punct de vedere al sălbăticiiei, al nebuniei, al convingerii că prigoneau ceva rău. Şaptezeci de ani, iar apoi s'a prăbuşit. Iată, s'a dat puţinţa de a suferi şi a muri pentru Hristos. În toate lagărele GULAG-ului se aflau mai mult creştini.

În ce constă vrajba dintre evrei şi Hristos? Ei, dintr'o greşită înţelegere, aşteptau un Messia numai pentru poporul evreu. Iar dacă acest Hristos priveşte toate popoarele în chip egal, rezultă că nu El este

adevăratul Messia. Dar Hristos a venit pentru întreaga lume. Și primul Sobor descris în Faptele Apostolilor¹ spune că apostolii au lepădat înțelesul îngust al lui „Hristos ca Messia numai pentru evrei”.

Frumos este descrisă în Evanghelii întâmplarea când apostolii au ajuns în Kesaria și femeia striga: „Miluiește-mă, fiica mea este bolnavă”². Hristos venea atunci din Ierusalim, unde toți teologii și cărturarii spuneau apostolilor: „El nu poate fi Messia, El a venit pentru toate noroadele, dar Scriptura zice că Messia cel făgăduit este cel care vine numai pentru evrei”. Și Hristos S'a luptat cu această ispită a apostolilor, indirect, prin acea femeie: „Eu nu am venit la Samarineni, am venit numai către oile pierdute din Israil”³. Dar în realitate Hristos nu gândea astfel. În această scurtă povestire multe sânt încurcate, este vorba de o lungă dispută despre cum să înțelegi pe Messia. Iar după ce îi vindecase fiica, spunând femeii: „Mare este credința ta, fie ție precum voiești”, a întrebat: „Iar voi cine îmi ziceți că sânt?” și Petru a zis: „Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu”⁴ Deosebit de interesant și de important acest loc din Evanghelie: de-abia după ce apostolii au mărturisit pe Hristos ca Fiu al Dumnezeului Celui Viu, a zis Domnul: „ACUM printre voi sânt unii care vor vedea Împărăția venind întru putere”. Iar după acestea Evanghelia tace: șase zile, tăcând, au

¹ Fap. 15: 6-11.

² Vezi Mt. 15: 22.

³ Vezi Mt. 15: 24.

⁴ Vezi Mt. 16: 15-16.

mers până la Thavor. Și de-abia pe Thavor, în Lumina cea nefăcută, au auzit glasul Tatălui: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, pre acesta să ascultați”¹.

Când viața noastră se întemeiază pe faptul că Hristos este nu un oarecare proroc, ci Făcătorul nostru și Dumnezeu, Cel ce ne-a zidit după chipul Său și asemănarea, atunci este limpede de ce Apostolul Pavel a poruncit: „Nu ale sale fieștecările căutați, ci și ale altora fieștecările. Căci aceasta să se cugete întru voi, carea și în Hristos Iisus; Carele în chipul lui Dumnezeu fiind, nu hrăpire au socotit a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S’au deșertat pre Sine, chip de rob luând, întru asemănarea oamenilor făcându-Se; și la înfățișare aflându-Se ca un om, smerit-au pre Sineși, ascultătoriu făcându-Se până la moarte, iară moarte de cruce”².

Noi trebuie să avem aceleași gânduri pe care le vedem și în Hristos, Dumnezeul nostru; cu alte cuvinte, trebuie să cugetăm asemenea cu Însuși Dumnezeu. Dacă ne vom aminti că, prin paza poruncilor, El va fi cu noi nedespărțit, atunci viața noastră va primi un cu totul alt caracter. Dar dacă vom uita, atunci viața noastră va fi pe nicăieri, sărăcăcioasă, care nu va duce la nimic.

Dea Domnul nouă tuturor niciodată să pierdem însuflarea de a urma lui Hristos! Domnul zice: „Eu sânt Calea”. Precum El a suferit în lumea aceasta, așa și noi neapărat trebuie să suferim, de vom fi plini de dorul de a urma Lui. Ne este cu neputință a ocoli suferințele

¹ Vezi Mt. 17: 5.

² Flps. 2: 4-8.

dacă voim a fi creștini. Iar atunci poate vom înțelege Cine este Acesta, Hristos, și vom vedea Lumina cea Nefăcută, și atunci întreaga noastră viață se va schimba la chip... Fie nouă astfel. Când noi înșine vom trăi această viață, vom ajuta și altora să se mântuiască.

S'a citit acum din Sfântul Simeon Noul Theolog. Cum să propovăduiești un ASTFEL de Hristos? Este cu neputință... Trebuie ca și Patriarhul Ecumenic, și fiecare episcop, și fiecare monah să poarte în sine rugăciunea pentru întreaga lume ca însuși pentru sine. Înaintea noastră este o uriașă distanță pe care trebuie să o parcurgem spre a se săvârși primenirea întregii conștiințe, când omul, cugetând în chipul lui Hristos, să trăiască întreaga omenire, ba chiar și pe Dumnezeu în sine însuși. Iar atunci viața noastră nicicum nu va mai fi neroadă și fără sens, ci plină de înțeles și de însuflare.

POMENIREA MORȚII, CUVÂNTUL LUI HRISTOS ȘI ASEMĂNAREA CU DUMNEZEU¹

Pentru pomenirea morții. Moartea – rodul păcatului. Hristos a „stins” păcatul lui Adam. Pentru urmarea lui Hristos și a cuvântului Său. Rugăciunea și Liturghia ca viață věcinică. „Dacă cineva este în Dumnezeu, acela nu are nevoie să citească din cărți”. Împărtășirea noastră este prin rugăciune. Pentru paza conștiinței față de lucruri.

Când, din Pronia lui Dumnezeu, mi s'a dat pomenirea morții, încă neînțelegând nimic, o trăiam astfel: Eu mor, trec în neființă. Ce este „neființă”? – Lipsa oricărei energii a vieții, lipsa conștiinței. Și întunecul pierderii conștiinței mă îngrozea: dacă eu cu adevărat mor, ce va fi cu tot ceea ce am cunoscut? Iar mie îmi fusese dat să cunosc în acea vreme măreția priveliștii ființării cosmice. Iar pentru mine, în limitele persoanei mele, întreaga lume moare dacă este moarte. Fusese pentru mine un eveniment de cea mai înaltă importanță, prin care am perceput ființarea lumii: Este viață, sau este numai moarte, atunci când totul – și Dumnezeu, și cosmosul – e numai un fenomen trecător? Altfel spus: Cum este cu puțință ca omul să moară?

¹ Nr. A-28 (14 Mai 1990), după numerotarea M^{T1}.

Și Hristos a venit la noi și ne-a arătat CE este omul în conștiința Dumnezeului nostru și Tatăl, și Făcătorul. Bineînțeles că moartea nu există: Dumnezeu nu a zidit moarte. El doar a spus lui Adam că viață în afara Lui nu este. „Și dacă vei mânca din acel lemn al cunoașterii binelui și răului, pentru carele Eu îți grăiesc: Nu mânca – atunci tu vei muri, rupt fiind de la Mine”.¹ Pentru mine, ca și creștin, întreaga zidire trăiește numai pentru că Dumnezeu a rostit cunoscutele cuvinte: „Să fie lumina”, „Să fie tăria”, ș.a.m.d.² Iar lumea întregă nu este altceva decât rezultatul voii Lui, a gândirii Lui. Din întreaga înlănțuire a evenimentelor vedem că pentru a zidi omul nemuritor este de trebuință ca el să treacă și prin experiența negativă. Din înțelesul Descoperirii, și așa cum grăiește Vasilie cel Mare în anaforaua sa, „în paza poruncii era vécinica noastră viață”. Și dacă noi încălcăm porunca, vom pierde pe Dumnezeu și vécinica viață.

Foarte greu ne este să înțelegem rânduiala facerii omului: Pentru ce este nevoie de astfel de dureri, de astfel de suferințe ale întregii făpturi? Mulți, desigur, gândesc că mai bine ar fi fost a nu se zidi o astfel de lume unde toți suferă și toate mor.

Pentru noi însă această întrebare se pune altfel. Despre cădere se spune că „rodul lemnului oprit a părut Evei frumos la vedere și plăcut la gust”.³ Și iată faptul care a dus la moarte. Dară Domnul, venind pe pământ

¹ Vezi Fac. 2: 17.

² Fac. 1: 3-31.

³ Fac. 3: 6.

să ne mântuiască, moare pentru a stinge păcatul lui Adam. Unul din troparele cele mai însemnate pe care le cântăm în Post este: „Cela ce în ziua și în ceasul al șaselea, pre Cruce ai pironit păcatul cel îndrăznit de Adam în Rai...” Întru ce este deosebit acest tropar? – Întrucât ne vorbește despre dorința și gândul cu care Hristos a mers la Cruce: ca prin suferință și moarte să stingă îndulcirea ce a fost pricină căderii. Noi nu înțelegem de ce este nevoie de suferințe. Astfel, multe ne rămân nelimpezi, dar noi primim ființarea care ni s'a dat așa cum este.

Oamenii tâlcuiesc în chip diferit ființarea noastră, *existence*; dar pentru noi, creștinii, temeiul tuturor dezlegărilor este, bineînțeles, Însuși Hristos, și noi urmăm pașilor Lui. Marele apostol Pavel ne-a lăsat un cuvânt minunat: „În noi trebuie să fie aceleași simțăminte și gânduri ca și în Hristos”¹.

Drept aceea, să nu vă smintiți de voiu vorbi despre Hristos ca fiind întâia noastră „pildă”². Acum, la sfârșitul vieții mele, voiesc să vă dau viața mea în planul duhului.

Domnul zice că „Ceriul și pământul vor trece, dară cuvintele Mele nu vor trece”³. Cuvântul nu e doar o simplă vibrație a atmosferei. Cuvântul este adevărata viață: Vécinica Viață. Și dacă vom vorbi în duhul Evangheliei, atunci nici cuvântul nostru nu va muri.

¹ Vezi Flps. 2: 5.

² Vezi Io. 13: 15.

³ Mt. 24: 35.

Cuvântul este Viață și Duh, și ceea ce el exprimă va rămânea cu noi chiar atunci când vom părăsi acest trup.

Am o oarecare teamă de a nu fi înțeles greșit. Vorbind despre Hristos ca despre pilda noastră am în vedere faptul că, dacă vom gândi așa cum a poruncit Domnul, gândirea noastră de acum nu va mai fi cea a noastră, omenească, ci gândirea lui Dumnezeu Însuși. Deși nu voiu putea spune ca Hristos, „cuvântul meu nu va trece”, dar de voiu vorbi în împreună-glăsuire cu cuvântul Lui, pe care ni l-a dat drept mântuire, atunci și eu, ca om, voiu putea spune că toate cele văzute – și cerul, și pământul – vor trece, dar acele cuvinte pe care le avem ca viața noastră nu vor trece. Căci ceea ce Domnul numește cuvântul Său, pentru mine este darul Său. Noi toți monahii care am îmbrăcat acest vestmânt negru trebuie să conștientizăm faptul nevoii noastre de a ne însuși și înțelege viața și gândirea lui Hristos Însuși; să fim cu El cu adevărat ca și copiii cu tatăl și ca ucenicii cu învățătorul, adică în stare de a trăi viața lui Dumnezeu Însuși. Iar când vom pătrunde deplin în viața Sa, atunci, bineînțeles, aceea va fi „îndumnezeirea”.

Criteriul tuturor este Cuvântul-Hristos. Apostolul Pavel spune că toate se vor supune cercării focului¹. Iar dacă cuvântul nostru va fi drept, el nu se va putea arde, căci este vorba de vécinica viață în Dumnezeu, iar nu de altceva. Și de purtăm în sine o astfel de conștiință, atunci mărunțișurile vieții de zi cu zi vor înceta a avea

¹ Vezi 1 Cor. 3: 13.

asupra noastră o lucrare ucigașă. Când ne rugăm lui Dumnezeu și rugăciunea noastră depășește un anume hotar, devenind o adevărată adâncire în Dumnezeu, atunci ne unim cu Dumnezeu în însăși viața noastră. Astfel rugăciunea noastră este singura cale pentru unirea cu Dumnezeu – calea însăși a vieții. Rostind cuvintele „Tatăl nostru”, trebuie să nu uităm că grăim cu TATĂL: cu Însuși Tatăl lui Iisus Hristos. Iar dacă vom trăi deplin cuvintele „Tatăl nostru”, atunci acea rugăciune va cutremura întreaga noastră ființă. Astfel, rugăciunile pe care le rostim în biserici în timpul Liturghiei – ele sânt vécinica viață pe care ne-a adus-o Domnul.

Iar atunci legăturile noastre cu tot ce este trecător vor fi pline de conștiința adâncă a importanței fiecărui om, importanței fiecărei mișcări, importanței fiecărei părtașii cu celălalt! Întregul mers al vieții noastre, și mai cu seamă în clipele grele, este mersul facerii de către Dumnezeu a unor dumnezei asemenea Lui. În cuvântul meu „Despre duhovnicie” am zis că „duhovnicul este un împreună-părtaș cu Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu Fiul și Dumnezeu Duhul Sfânt în zidirea vécinicilor dumnezei”. Acest cuvânt trebuie să-l înțelegem ca fiind normal, iar nu ca pe ceva mândru.

Domnul zice apostolilor: „Dacă veți fi una în dragoste, atunci toți vor ști că sânteți ai Mei – adică ai lui Hristos – ucenici”¹. Când citiți Evanghelia, rogu-vă amintiți-vă de aceste cuvinte ale lui Hristos și faceți viața noastră așa încât să ne iubim unul pe altul, ca via-

¹ Vezi Io. 13: 35.

ta noastră să fie o singură viață. Încercați să le potriviți fiecărui prilej al împărțășirilor noastre. Atunci va veni mântuirea la noi toți, și atunci veți deveni în stare a ajuta și pe alții, aducând lor cuvântul mântuirii. Dar trebuie a începe prin a trăi porunca lui Dumnezeu cu multă trudă: în posturi și rugăciuni, în necazuri și în dureri.

Noi toți trebuie să înțelegem plinătatea descoperirii despre Dumnezeu și despre om. Acum ni se pare că sântem nesfârșit de departe de aceasta. Dar poate că nouă ni se pare, iar pentru Însuși Hristos nu este greu a veni și a vorbi cu noi, precum a vorbit cu Luca și cu Cleopa pe cale către Emmaus.¹

La Sfinții Părinți aflăm unele cuvinte ciudate: „Dacă cineva este în Dumnezeu, acela nu are nevoie să citească din cărți”, căci viața se însușește nemijlocit de la Dumnezeu, fără cărți, ca autentica realitate. Avem o astfel de pildă în părintele nostru duhovnicesc Siluan. Mai nainte de a fi citit el cărți, i s'a arătat Domnul. Și Siluan trăia de acum, asemenea Domnului, întreaga omenire ca pe ceva legat de sine însuși.

Acum două sau trei zile stăteam cu părinții lângă pomul din Ambergate², și le-am spus: „Vedeți ce pom uriaș! Și fiecare frunză este plină de putere, și pomul întreg este viguros”. Omenirea este asemenea pomului: dacă eu sânt o frunză în acest pom ale cărui frunze sânt pline de viață, și eu voiu fi plin de viață. Dar acum pomul este bolnav. Și în boala lui, nouă, creștinilor, ne este firesc să ne rugăm precum se ruga Domnul pentru

¹ Vezi Lc. 24: 13-35.

² Numele casei în care locuia Părintele Sofronie. (N. tr.)

întreaga lume – cu simțământul că ea este viața mea. Iar atunci viața cosmică va trece prin mine în uriașul său șuvoi. Căci conștiința că noi sântem o nedespărțită parte a omenirii este firească creștinului.

Mă simt, în fața acestei ființări pe care ne-a descoperit-o Domnul, ca în fața unui fenomen deosebit de mareț, despre care nu știi cum să vorbești, în ce cuvinte. Iar eu aș dori să vă înfățișez acest „foc”. Nu focul care mistuiește în iad, ci focul pentru care Hristos zice: „Foc am venit să arunc pre pământ, și cum doresc ca el să se aprindă în inimile oamenilor”¹.

În învățătura Sfântului Simeon Noul Theolog despre cele trei chipuri ale rugăciunii sânt niște cuvinte foarte importante despre faptul că acela ce se roagă după porunca lui Hristos trebuie să-și păzească conștiința înaintea lui Dumnezeu, înaintea fratelui – aproapelui său, și chiar înaintea lucrurilor². Ați citit la Sf. Siluan: „Frunzulița din pom, tu ai rupt-o fără să fie nevoie!” Pentru el, a rupe o frunzuliță de pe ramură însemna a o lipsi de viață; până și viața frunzuliței îi era dureroasă. Aceasta nicicum nu este sentimentalism, ci un cu totul alt înțeles al întregii ființe, și al celei Dumnezeiești, și al celei omenești, atunci când ne păzim conștiința până și față de lucruri. Ba și prin simpla logică omenească, ce sânt toate aceste lucruri? Domnul a rânduit astfel: lumea animalelor trăiește numai prin ceea ce produce zidirea, dar omul trebuie

¹ Vezi Lc. 12: 49.

² Vezi Sf. Simeon Noul Theolog, *Cuvântul* 68, „Către sfințitul Theofan”, Moscova, 1890, p. 185.

singur să-și prelucreze toate. Iată întru ce diferă el. Și orice „lucru” am lua, toate sânt trudă a omului. Iar conștientizând aceasta, vom fi cu luare aminte față de fiecare obiect, să nu-l stricăm în zadar. Însuși Domnul, Care a binecuvântat cele cinci pâini și a săturat cinci mii, a zis apoi: „Adunați toate, ca nimica să se piardă”¹. (Unii tâlcuitori ai acestui pasaj spun că voiau să-l facă împărat, pentru război: „Dacă El poate astfel să hrănească atâția oameni, trebuie să-L facem împărat, pentru a ne lupta cu romanii”; căci una din grijile cele mai importante în armată era cum să hrănești soldatul. Iar acum, poftim: cu un singur cuvânt, cinci mii de hrăniți! Dar El a fugit de ei și de ucenicii Săi, pentru a se ruga singur.)

Cuvântul meu pentru azi ia sfârșit. Datoria mi-am împlinit-o, și rugați-vă pentru mine, ca Dumnezeu să-mi dea cuvânt, să răspund dorinței oricărui dintre voi. Atunci și rugăciunea mea pentru voi va avea putere. Astfel noi toți vom deveni o singură „apă vie”². Despre viața în Dumnezeu poți vorbi la nesfârșit, dar poți vorbi și tăcând, fără cuvinte. Iar eu aș dori ca, după moartea mea, aceasta cu adevărat să fie viața voastră. Dar pentru a o atinge, fiecare dintre voi trebuie să se roage pentru toate mădularele frăției noastre. Și așa vom înfăptui o singură viață.

¹ Vezi Io. 6: 12.

² Vezi Io. 4: 11.

MONAHISMUL – EXPERIENȚA CUNOAȘTERII LUI DUMNEZEU ȘI A VIEȚII ÎMPREUNĂ¹

Alegerea vieții – monahismul ca Liturghie. Monahismul – credința în viață, iar nu în moarte. Rugăciunea pentru un bolnav, cum „l-a trăit pe Dumnezeu”. Pentru experiența cunoașterii lui Dumnezeu. Monahismul ca pomenire a lui Dumnezeu și viață în El. Înaintea feței morții. Viața în monahism – slujirea Liturghiei. Pentru viața împreună. Păcatul lui Adam. Omul nu este un calculator. Înșușirea noilor veniți (despre albine).

Mai presus de așteptare, iarăși am bucuria de a fi cu voi. Zilele acestea cu adevărat am fost „pe nicăieri”. Iar astăzi Dumnezeu mi-a dat putere. Și multe evenimente s’au petrecut în viața noastră zilele acestea. A venit la noi o nouă soră. O cunoaștem deja de câțiva ani și ne-a fost greu să o primim, căci nu avem loc, precum nu avem loc pentru a primi oaspeți. Și uite că ieri i-am zis: „Acum toate problemele vieții s’au rezolvat”. Care sânt problemele tinerilor? Mai întâi, chipul vieții – căsătorie sau necăsătorie; apoi – profesia; iar în al treilea rând, lucrul cel mai important, dar în vremea noastră uitat de mulți, problema duhovnicească: cum să trăiești duhovnicește. Am spus noii surori: „Acum toate

¹ Nr. A-33 (18 Iunie 1990), după numerotarea M^{T1}.

aceste probleme au dispărut”. Nu înseamnă însă că trebuie să muncești mai puțin – nu, trebuie mai multă muncă spre a câștiga acest privilegiu, dar este vorba de o cu totul altă înclinare a inimii și a minții. Ceea ce dă coloritul întregii noastre vieți este ceea ce am ales ca fiind cel mai de căpetenie pentru noi. Dacă omul este negustor, bancher sau fabricant, orice ar face, el este tot mereu fabricant, om de afaceri. Alții sânt savanți, artiști: orice ar face ei, va fi știință sau artă. Așa și în mănăstire. Dacă ne-am lepădat de tot restul și ne-am ales ca lucrare de căpetenie pe Dumnezeu și viața în El, atunci toată lucrarea pe care o săvârșim – fie gătim în bucătărie, tăiem iarba, tipărim cărți, pictăm icoane, primim oaspeți – toate de acum vor intra în Dumnezeiasca Liturghie, Liturghia ca fiind centrul vieții noastre. Și nimic altceva.

Alegerea vieții, bineînțeles, este una dintre cele mai mari probleme. Cum anume ne vom determina în viață, ce țel vom avea înainte depinde de propria conștientizare. A alege monahismul creștin – și subliniez creștin – înseamnă a primi antropologia evanghelică.

Înainte oricărui dintre noi se află întrebarea: Unde sânt hotarele puțințelor omului? Iar dacă vom alege monahismul creștin, înseamnă că noi credem nu în moarte, ci în viață: noi credem că omul a muri nu poate. Și în acest sens monahismul – adevăratul monahism – este, bineînțeles, cel mai înalt chip al vieții. Nu este vorba de vreun spectacol, de vreo măreție teatrală, nu! Totul este cât se poate de simplu și smerit. Și astfel viața decurge într'un chip neînțeles omului.

Dacă vorbim de însemnătatea școlii, țelul unor instituții de învățământ sau de știință, la unele nivele este redus: pur și simplu să înveți a citi și a scrie; la altele, de a da o formare medie; la cel de-al treilea nivel, una înaltă; și în sfârșit se va preda înalta știință academică ș.a.m.d. Așa și aci: țelul atârnă de nivelul la care ne vom zidi viața.

Voi toți, frații și surorile mele, cunoașteți pe un anume *N.* care suferea de paralizie progresivă. Are soție și două fiice. Suferea de o boală de nevindecat. A venit la noi și ne-am rugat asupra lui: el ședea în scaun cu roțile. Iar după rugăciune îi spun: „Noi nu sântem făcători de minuni, sântem oameni simpli, păcătoși, dar totuși ne-am rugat lui Dumnezeu chemând milosârdia lui asupra dumitale”. Și dintr’o dată, cu ochi strălucind de fericire, zice: „Dar eu l-am trăit pe Dumnezeu în vremea rugăciunii, iar aceasta îmi este mai important decât orice vindecare”. M’a izbit faptul că starea lui exterioară era foarte liniștită. Ce anume a trăit acest om? Era un om de înaltă cultură și destul de bogat din punct de vedere material pentru a trăi în condiții de confort... Ca și covârșitoarea majoritate a oamenilor culți fusese indiferent față de credință, de Biserică. Iar soția lui înclina mai curând împotriva Bisericii. Ceea ce m’a mișcat a fost faptul că nu fusese nimic deosebit, nimic ce l-ar fi putut îmboldi să zică: „Dar eu l-am trăit pe Dumnezeu!”

Dacă, după credința noastră, există Mîntea cea vécinică și mai nainte de veci, Care a săvârșit toate, atunci în ce chip va putea omul cunoaște că acest

Făcător a toate s'a atins de el? Dacă există puțința în om de a recunoaște atingerea acestui vécinic Duh, înseamnă că în om se află și puțința de a cunoaște nu numai lumea materială sau ființarea cosmică ce ne înconjoară, dar chiar și mai mult... Iar când intuiția de Dumnezeu începe a se atinge din ce în ce mai des de om, el se schimbă în toate manifestările sale, în aprecieri – în toate. Ca și omul acesta care a zis: „Dar eu l-am trăit pe Dumnezeu”, și care era sortit morții; după acea rugăciune s'a îndreptat spre moarte liniștit și bucuros, și întreaga sa familie și-a schimbat viața.

Fiecare își zidește viața pe viziunea care îi este dată. Există așa-zisa „experiență științifică”, „știința experimentală”, dar există „știință” și în monahism. În funcție de experiența atingerii lui Dumnezeu se schimbă toate înțelegerile. Iar cece ce înainte atrăgea și era mare în conștiința noastră ca și nevoie a vieții, dintr'o dată devine neînsemnat.

Domnul știe toate, căci El a făcut lumea. El a zis: „Învățați de la Mine, că sânt blând și smerit cu inima”¹. Nici o logică omenească, nici o filosofie sau știință nu ne pot dovedi că există Dumnezeu, sau că nu există; nici să dezlege problema dacă omul trăiește cu adevărat după ce și-a părăsit trupul mort, sau nu.

Un om care niciodată nu a simțit pe Dumnezeu poate deține mari cunoștințe în domeniul științei pământești. Iar când vede un credincios zice: „E nebun”. Și omul credincios care a trăit pe Dumnezeu caută asu-

¹ Mt. 11: 29.

pra necredinciosului cu adâncă compătimire: „El nu cunoaște ce este mai important!” Sf. Simeon Noul Teolog scrie despre experiența lui Dumnezeu, după care toate se schimbă radical. Și nici nu poți explica cum, dar viața s'a schimbat. Iar logica obișnuită, aristotelică, de acum este părăsită, căci oamenii trec în tărâmul altor dimensiuni.

Așadar, la ce se rezumă totul în viața monahală? – La cum să-ți organizezi viața astfel ca toate împrejurările, toată munca ș.a.m.d. să nu te împiedice a-ți aminti de Dumnezeu.

Dar unde este El, Dumnezeu? Cum este El? Iată deosebita binecuvântare pentru noi că El S'a arătat printre noi și a trăit cu noi¹. Și El este temeiul tuturor dezlegărilor pentru noi. Dezlegarea întrebării dacă este Dumnezeu sau nu, și în ce fel este Dumnezeu – este Hristos. Iar noi ne numim creștini pentru că urmăm Lui. Religia noastră nicidecum este rezultatul filosofiei noastre, sau concluzia rațiunii noastre. Nu! Este arătarea lui Dumnezeu omului, precum în cazul bolnavului care a zis: „Dar eu l-am trăit pe Dumnezeu, iar aceasta îmi este mai important decât orice vindecare”. De ce mai important? Pentru că în boala sa el trăia o cumplită stare a treptatei pierderi a tuturor facultăților sale: își pierdea memoria, vederea, puțința de a se mișca, ș.a.m.d. Toate îi erau luate, în toate era mărginit, și nu mai putea trăi de sine, alții trebuind să-l îngrijească...

¹ Vezi Io. 1. 14.

Dar iată că dintr'o dată a simțit că de acum nu va mai putea muri, iar aceasta era lucrarea rugăciunii.

Cu cei bolnavi rugăciunea este mai lucrătoare, nu fiindcă suferă de o psihologie bolnăvicioasă, ci fiindcă înaintea lor se înfățișează acut problema: „Iată acum va trebui să mori!”, asemănătoare celei pe care a înfățișat-o Pușkin: „Dar zadarnic, dar nemernic, viață de ce mi te-ai dat?! Și cum dar, dintr'un sfat tainic, caznei tu te-ai judecat...” Poetul s'a uimit: Cum poate muri ceea ce el trăise în clipele însuflării? „Și cum dar, dintr'un sfat tainic, caznei tu te-ai judecat...” – Iată prima îndoială față de faptul că omul moare.

Să luăm o altă pildă, cu Sf. Siluan, atât de vădită nouă, pe care „mâinile noastre o au pipăit”¹. Câți oameni vedem deja care s'au vindecat sau căroră li s'a dezlegat nedumerirea sau problema vieții prin rugăciune către dânsul! Și cel mai uimitor este că se săvârșește pe loc! Ca și cum el ar fi de față tocmai acolo unde se dezleagă problema. Iar aceasta nu numai cu ortodocși, ci și cu eterodocși, care au primit Orthodoxia din pricina acestui fapt: dintr'o dată inima trăiește prezența duhului iubirii acestui sfânt om, și toate în viață se schimbă! Este un fel de experiență care se repetă de-a lungul mai multor veacuri.

Și așa ne clădim întreaga noastră viață. Trăim punând la temelie viziunii noastre Descoperirea lui Dumnezeu ce ni s'a dat prin Biblie. Când începem a înțelege ceva despre duhul nostru nemuritor, cum

¹ 1Io 1: 1.

trăiește el vecinicía, atunci altfel vom pricepe cuvintele Sfintei Scripturi: „În ziua când vei mânca din acest rod, cu moarte vei muri”¹. În Liturghia Sfântului Vasilie cel Mare se spune că întru paza poruncii i se dăduse lui Adam făgăduința vieții vecinice. Adam însă a săvârșit o nelegiuire împotriva dragostei lui Dumnezeu... Și în ce consta nelegiuirea? În faptul că Adam L-a pus pe Dumnezeu pe al doilea plan. Și ceea ce Dumnezeu îl sfătuisese să nu facă – el a făcut. Și a fost mulțumit de faptul că „rodul era minunat la vedere și gustos”². Iar după cădere toți urmașii lui Adam purtau de-acum nu cele dintru început, precum fusese zidit Adam, ci trăiau cu această otravă a nelegiuirii împotriva Tatălui. Astfel noi toți cu moarte murim, ca urmași ai lui Adam, căci rădăcina omenirii este una. Despre aceasta grăiește Sf. Scriptură, unde Întreitul Dumnezeu zice: „Să facem om după al Nostru chip, și după asemănare”. Iar acest „chip și asemănare” moare din lipsa noastră de grijă și din necredință, până când focul credinței nu se va aprinde în inimă fără vreo judecată logică premergătoare. Și așa începem: la început prin credință, apoi trăirea se preschimbă în nădejde, atunci când urmările rugăciunii dintr’o dată se vădesc; și a treia treaptă este când omul trăiește dragostea, și de acum nu mai moare. Și iată biruința asupra păcatului.

Vom mai vorbi despre cum se zidește aceasta. Despre ea se poate vorbi veacuri întregi, și se poate vorbi prin tăcere. De ce prin tăcere? Fiindcă tot cu-

¹ Vezi Fac. 2: 17.

² Vezi Fac. 3: 6.

vântul nostru este neîndestulat spre a atinge țelul ce ne-am propus. A împărtăși întreaga noastră experiență și cunoaștere prin cuvânt nu o poți face repede. Căci viața dumnezeiască este cu neputință dacă omul este alcătuit ca un calculator, cu alte cuvinte, dacă este „determinat”. Deosebirea dintre noi și calculator este că nu sântem determinați. Iar libertatea noastră ne îngăduie a trăi experiența lui Dumnezeu. Oamenii se nasc pentru vecinicie păstrându-și propria omenire și conștiința persoanei, nu ca rezultat al vreunui proces rânduie de altcineva. Cu omul nu este ca și cu calculatorul: așa cum a fost alcătuit de către inginer, așa va lucra. Omul își are propria înțelegere și propriile impulsuri; el se poate lepăda, poate fi capricios – însă poate și să se armonizeze și să trăiască în dragoste.

Mănăstirea noastră trăiește acum o perioadă foarte importantă. Trebuie să ne însușim noi persoane... Am văzut cum părintele *N.* folosește o anume șmecherie cu albinele. Dacă trebuie să unească doi stupi diferiți, acolo va ieși război între albine. Pentru a ocoli războiul el le afumă, așa încât toate să aibă același miros și să înceapă a trăi împreună. Așadar, atunci când vin noi frați și surori, ne vom aminti de metoda părintelui *N.*, pentru a fi armonie în ce privește ideea de temeii.

La noi șmecheria se aplică și oaspeților. Vizitatorilor le este plăcut că pătrund în viața noastră, înlăuntrul ei. Dar este un privilegiu pentru care noi trebuie să plătim scump. Toate trebuie să le facem noi singuri. Nu avem nici loc, nici arhondaric, iar acum când trebuie să facem toate, cum să fim cu oaspeții: ei doară vin de

departe, și fiecare dorește să nu-i fie în zadar călătoria. La noi vin din Canada, America, Europa, Grecia, Noua Zeelandă, Australia. Până și din Siberia! (Înainte toți se temeau de acest nume, Siberia; acum a devenit un loc de cinste. Novosibirsk este echivalent cu Oxford!) Noi primim oaspeți, desigur, cu dragoste, dar apoi mergem toți să lucrăm împreună. La început, când am venit aici, aveam mult timp pentru contacte personale, dar acum, că vin atâția la noi, am pierdut mângâierea convorbirilor personale... Și așa trăim, câtă vreme nu ne înțepăm.

ASCULTAREA ȘI CELELALTE CĂI ALE PROPĂȘIRII DUHOVNICEȘTI¹

Pentru deplinătatea atinsă și începutul fără de început. Pentru căile învățaturii duhovnicești. Pentru ascultare. Pentru nepățimire. Dragostea dumnezeiască. Semnul ajungerii la Dumnezeu – lărgirea ființei. Chipul lui Dumnezeu – multi-ipostatica unime. Ascultarea duce la „EU SÂNT”. Pentru paza poruncilor. Energia învierii este în credința noastră: despre „așteptare” și „deznădejde”. Despre „înalta tensiune” și „relaxare”.

Deși acum sânt neputincios și nu mai am energie, totuși mă bucur de fiecare întâlnire cu voi. Văd multe fețe care nu sânt oficial mădularele mănăstirii, dar sânt legați de noi în duh, într'o singură familie. Și când trebuie să vorbesc mă aflu într'o stare ciudată. La Cina cea de Taină, Domnul a zis ucenicilor: „Voi de acum nu mai sânteți robi ai Mei, ci prieteni, și Eu am zis vouă tot ce am auzit de la Tatăl Meu”². Astfel, pare-mi-se că v'am zis tot – și în scris, și prin viu grai – ce am auzit de la părintele meu, Fericitul Siluan. Domnul însă, în aceeași noapte, zice: „Încă multe am a vă spune, însă nu sânteți în putere a le purta acum”³.

¹ Nr. B-6 (7 Sept. 1990), după numerotarea M^{T1}.

² Vezi Io. 15: 15.

³ Vezi Io. 16: 12.

Reiese o îmbinare a deplinătății atinse, și în același timp încă a începutului fără de început! Când omului îi este dată rugăciunea către Dumnezeu și plânge din toată ființa sa, căutând unirea cu Dumnezeu, atunci, bincînțele, Dumnezeu este cu el; omul însă poate ști că Dumnezeu este cu el, dar poate și să nu o știe, trăindu-și doar amarul. Tot astfel și în viața noastră de aci: putem ști că Dumnezeu este cu noi și, în acest sens, deja a trăi într'un cu totul alt tărâm al ființei. Iar acum de voi atârna, cei ce alcătuiți mănăstirea, a o face loc al prezenței vii a lui Dumnezeu.

În școlile acestei lumi, de-a lungul veacurilor, s'a format un sistem de învățatură treptată a copiilor, până la ultimele trepte, când omul este deplin introdus în gândirea lumii și de acum va lua parte activă la ea. La noi însă este o cu totul altă rânduială. Vă amintiți că v'am vorbit de trăsătura deosebită a mănăstirii ca școală unde oamenii învață a ajunge la Dumnezeu prin rugăciune?

Iată Siluan – străină, neobișnuită ivire: dintr'o dată, într'o clipită L-a văzut pe Hristos în puterea celei din veci a Sa Dumnezeire! Înainte de a trece prin orice altceva, el a fost adus la ultimele trepte pe care omul le poate atinge pe pământ. Așa poate fi cu fiecare dintre noi. Dar se poate și altfel, precum învață Părinții: ei treptat împărtășesc oamenilor cele despre Dumnezeu. Cu toate acestea Dumnezeu nu urmează acestui sistem. El dintr'o dată Se descoperă cuiva deplin, iar apoi acel om suferă nesfârșit în lume, deoarece cunoscuse tărâmul altei ființări – adevărata ființare, cea nerăpusă.

Astfel sufletul meu însetează a vă vorbi despre ființarea cea nerăpusă, și de voi atârnă a primi sau a nu primi. Dar uneori aceasta nu de om atârnă. Astfel, când ne aflăm față către Față cu Însuși Dumnezeu, nu putem întreba nimic: nu avem nici o întrebare.

Rândul trecut am încercat să vorbesc cu voi, iar apoi am zis: „Așa, întrebați-mă ceva, ca să știu despre ce să vă vorbesc”. Și nimeni nu m’a întrebat nimic. Încă și Domnul a zis: „Când Mă veți vedea, nu Mă veți întreba nimic”¹. Orice convorbire în duh este deja rugăciune. În dumnezeieștile slujbe noi citim de-a lungul veacurilor, din veac în veac, aceleași și aceleași texte.

Și așa, pregătindu-mă acum să vă întâlnesc, am întrebat pe unul dintre frații cei mai tineri: „Dar tu, despre ce vrei să vorbim?” Iar el, fără nici o șovăială, a zis: „Despre ascultare!” Ce se ascunde îndărătul acestei reacții, „Despre ascultare”? Gândul lui era precum urmează: Născut în împrejurările căderii, el poartă un sânge în care curge păcatul. Iar el dorește să primenească și sângele și duhul care îl stăpânesc din naștere – „în păcate m’a născut maica mea” – spre a deveni έτεροκίνητος (mișcat din afară) – și ca în vene să-i curgă sângele lui Hristos, iar nu sângele lui Adam cel căzut.

Când ne îndreptăm cu mintea către Ființa cea Absolută – Dumnezeu, această cale ni se pare nesfârșit de lungă. Data trecută am asemănat-o cu Steaua Polară: la ce depărtare se află ea de noi! Câte veacuri la viteza

¹ Vezi Io. 16: 23.

luminii! Cum putem noi atinge acest luminător atât de îndepărtat? Și dintr'o dată descoperim că această cale necrezut de lungă poate fi scurtată. Și Domnul Se poate afla lângă noi și să ne spună: „O, proștilor și zăbavnici cu inima a înțelege și a crede!”¹

Noi trăim tot timpul în acest contrast: ori picăm în tărâmul vecinicieii nestrămutate, ori cădem din ea în zbuциumurile vieții de aci. Însă tot mereu, bineînțeles, sântem legați de El: și prin rugăciune, și prin credință, și cu mintea, și cu trupul. Și iată, când fratele a cerut „despre ascultare”, este limpede că în mintea lui era întrebarea: „Cum mă pot sustrage de la propria-mi voie care curge în sângele meu?” Această puțință se dă în mănăstire, iar nu în lume. Căci în mănăstire se adună oameni care trăiesc prin Dumnezeu: unii mai de mult, alții mai de curând, iar alții de-abia au venit. Și mănăstirea este încredințată unui om ce are viziunea de obște a ființării noastre duhovnicești, astfel încât ne putem încredința lui: cum va spune el. Noi împlinim voia, nu a noastră, ci a altuia. Această stare este una înjosoare pentru cultura veacului de acum: a fi „mișcat din afară”, adică a nu se conduce singur, a nu-și clădi propria viață „cum vreau eu”, ci a se da cumva pasiv în mâinile altcuiva. Iar calea pare a fi cumplit de lungă: posturi, rugăciuni, zece, douăzeci, patruzeci de ani, fiecăruia cum îi este dat. Uneori după patruzeci de ani omul încă nici nu înțelege ce este nepătimirea, ce înseamnă a fi curățit de păcat. Mie Dumnezeu mi-a dat

¹ Vezi Lc. 24: 25.

o deosebită binecuvântare: după sfârșitul părintelui meu, Siluan, după sfatul lui, eu m'am dus la pustie. Mai târziu am fost chemat să fiu duhovnic în Mănăstirea Sf. Pavel, unde am întâlnit monahi care erau în starea nepătimirii și nici nu conștientizau propria stare. Li se părea cât se poate de firească. Însă nepătimirea se atinge numai și numai prin darul lui Dumnezeu, și nicidecum foarte des: este o stare simplă a omului care nu vede nimic deosebit, dar care este slobod de mișcările păcatului și în stare a primi șuvoiul iubirii lui Dumnezeu.

Când vorbim de dragostea lui Dumnezeu, prin cuvântul „dragoste” trebuie să înțelegem ceva numai-decât aparte: nu ceea ce se înțelege când se vorbește despre dragoste în lume. Duhovniceasca dragoste se arată în faptul că petrecem cu toată făptura uniți cu Dumnezeul cel iubit. Iar acea unire este de un cu totul alt ordin decât ceea ce cunoaște pământul. Greutatea noastră constă în faptul că astăzi, în zilele noastre, cultura căderii a devenit temeiul întregii vieți. Iar nouă ne revine a alege calea contrarie. Cu toate acestea noi trăim în lume și „ei” au stăpânirea lumii acesteia. Din experiență reiese că nu este deloc simplu a trece din metodele lumii la metodele creștinismului. Creștinismul pare a fi contradictoriu, dar în esență acolo nu este nici o contradicție. Dar sânt și alte semne exterioare care arată dacă am ajuns la Dumnezeu, sau sântem încă departe de El. Dacă urmăm cuvântul Evangheliei, desăvârșirea se va trăi ca dragoste pentru întreaga lume, fără deosebire – cine este vrăjmaș și cine nu este

vrăjmaș. Să luăm, de pildă, conștiința tinerilor – mirele și mireasa: fiecare dintre ei se gândește pe sine de acum în unirea a doi. Dintr'o astfel de unire în dragoste se nasc copii. Și, drept urmare, vorbind despre sine, ei se trăiesc ca fiind doi sau trei, împreună cu pruncul. Mai mult – familia crește, se mărește cercul percepțiilor lor, și ei pot de acum trăi nu numai pe sine ca doi, ci cuprinzând și pe copii, și pe prieteni, și alte rudenii. Astfel, treptat se lărgesc orizonturile omului. Și atunci când zice „eu”, acel „eu” cuprinde pe toți cei iubiți. Astfel, dacă sântem stăpâniți de duhul lui Hristos, zicând „eu”, noi nu putem despărți „eul” nostru de conștiința a tot-omului.

În Hristos viața devine o ființare lărgită, fără hotare. Și când avem porunca „iubește-ți aproapele ca însuși pre tine”, cuvintele „ca însuși pre tine” trebuie înțelese astfel: întregul om, întregul Adam este ființa mea. Iată trăsătura vieții creștine.

„Întreg omul” este pomenit în Scripturi: „Și au zis Dumnezeu: Să facem om duple chipul Nostru și duple asemănare”. Nu este zis „Să facem oameni”, ci „Să facem om”. Iar aci se ivește tocmai acea conștiință despre care Domnul zice: „Iubește-ți aproapele ca însuși pre tine”. Pregătirea către acest înțeles a fost lungă. În Vechiul Legământ porunca iubirii avea hotare: iubește pe evreu ca însuși pe tine, și urăște-ți vrăjmașii. Aceasta le era de trebuință în lupta pentru supraviețuirea lor trupească. Hristos însă a dat tuturor poruncilor dimensiuni nețărmurite. Așadar noi trebuie să intrăm în acea viață în măsura pe care ne-o dă rugăciunea: când vă

rugați singuri, rugați-vă pentru toți și pentru fiecare! Și adăugați: „Și pentru rugăciunile lui, sau pentru rugăciunile lor, miluiește-mă”. Astfel, treptat, se va lărgi conștiința noastră. Și acest fapt este, și el, legat de întrebarea despre ascultare...

Cineva a zis: „Bine, ascultare de igumen!” Nu, nu numai de igumen! În organizarea noastră, desigur, uni-mea voinii o exprimă cu precădere igumenul. Dar atitudinea noastră este aceea ca în legătură cu fiecare om să fim gata a împlini voia lui, iar nu pe a noastră. Iar atunci, treptat, se lărgeste conștiința noastră, și dintr’o dată ne poate veni – cu adevărat neașteptat nouă înșine – plânsul pentru întreg Adamul. Astfel ascultarea monahală începe cu mărunțișuri, cu muncile cele mai neînsemnate, însă se sfârșește cu conștiința „EU SÂNT”.

Astfel, din fapte mici și simple ale ascultării se zidește atitudinea noastră: nu voiesc să am propria voie a sângelui meu căzut, ci voiesc ca în venele mele să curgă viața lui Dumnezeu Însuși. Dacă Dumnezeu ne-a zidit după chipul Său, pentru o viață asemenea Lui, atunci, după această descoperire, ea de acum devine țelul nostru. Și, zi și noapte, ne stăpânește puterea atragerii lui Dumnezeu. Și se poate întâmpla astfel încât omul însuși nu deslușește unde este și cine este.

Ni se spune: „Păziți poruncile!” – Noi nu sântem în stare să păzim porunca lui Dumnezeu: aceasta vine treptat către noi (deși poate veni și dintr’o dată). Începând prin a tăia mișcările propriei voini spre a împlini altă voie, omul ajunge la a fi gata apoi, înaintea lui Dumnezeu, să păzească poruncile Lui. Noi trebuie

sa păstrăm țelul cu osârdie și cu însuflare: atunci vom primi rodirile vieții noastre în Hristos, iar chipul gândirii noastre desăvârșit se primenește. Gândirea lumii cazute nu primește cele fără de început: ele desăvârșit îi depășesc logica. Noi înșine ne naștem ca făpturi zidite, într'o anume clipă, și nu putem cuprinde neînceputul. Dar vine această conștiință urmând Cuvântului-Hristos, și omul zice: „Acum, Hristoase, întru Tine și prin Tine, eu sânt”.

Astfel, din lucrurile cele mai mici, putem dintr'o dată să ne schimbăm și să facem ca viața noastră să fie plină de prezența Dumnezeuului Celui Fără-de-început.

Rostind Simvolul Credinței, amintiți-vă de ultimele lui cuvinte: „Aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie!” – Așa trebuie să trăim: „Aștept”. Căci energia învierii este în credința noastră. Acest element este deosebit de important. Mi s'a întâmplat să întâlnesc oameni care ziceau: „Eu nu doresc deloc viață věcinică, nu doresc deloc nimic din îndumnezeirea voastră”. Neînțelegând sensul propriilor cuvinte, ei înșiși se osândesc la věcinică despărțire de Dumnezeu. Căci în cuvintele „Aștept învierea morților” se cuprinde energia învierii. Dar, bineînțeles, „învierea” nu așa precum unii o așteaptă, că Hristos cel înviat Se va întoarce în același trup și Își va continua treaba. Nu! „Învierea” – de acum într'o altă formă a ființării. Căci a trăi în trup nu este țelul nostru final, fiind doar procesul facerii de dumnezei; altfel spus, a věcinicilor prieteni ai

lui Dumnezeu, Tatăl nostru. Și astfel, dez-nădejdea¹ este pierderea conștiinței că Dumnezeu voiește a ne da viața Sa cea din vecinicie. Lumea trăiește în deznădejde. Oamenii singuri s'au osândit morții.

Există două feluri de înclinări în nevointă. Una dintre ele se exprimă prin meditație și printr'o oarecare *relaxare*, pentru ca mintea noastră să treacă în lumea gândirii pure. Însă calea lui Hristos este alta. Între aceste două căi – *relaxare* și încordare – încordarea este calea noastră. În ființarea noastră monahală ne învățăm nu a fi în starea *relaxării* și a contempla cu mintea, nu: noi sântem în toată vremea încordați ca o strună, până la ultima încordare. Și încercați să păstrați această strună pururea încordată. În rugăciunea noastră, când ne aflăm în biserică, mușchii noștri sânt încordați și atenția noastră acolo. Iar rugăciunea noastră nu este liniștea gândului nepătimaș ce trece dincolo de hotarele tuturor suferințelor pământești. Nu, noi trăim suferințele întregului Adam. Și aceasta este viața noastră. Din afară viața monahală este liniștită. Dar eu o pot asemăna liniei de înaltă tensiune: prin ea trece energia care pune în mișcare trenuri, fabrici, încălzește case; dar iată că o păsăruică poate șede pe acea sârmă. Așa și creștinul: el este o astfel de „sârmă pe care poate șede păsăruica” fără nici o primejdie, și în același timp este o energie care poate cu adevărat exploda întreaga lume. Astfel, din afară viața noastră nu prezintă nimic deosebit, dar înlăuntru, prin faptul de a fi gata către ascultare,

¹ În rusă, lit. „dez-așteptarea”. (N. tr.)

noi ne aflăm pururea într'o stare de încordare: cum să petrecem neclintiți în gândul cel vécinic al lui Dumnezeu pentru om. Iată ce este important. Aceasta și este școala monahală: prin mica nevoie a ascultării omul trece în ființarea cea fără de început a Dumnezeului nostru, lucru despre care nu putem vorbi logic.

Așadar, păstrați această rânduială: din afară nimic nu se vede, dar înlăuntru – încordare. Și atunci vom dobândi intrarea în vécinica împărăție a lui Hristos.

DOMNUL S'A SUIT PE GOLGOTHA SPRE A MÂNTUI PE TOȚI ¹

Noi sântem însoțitorii lui Hristos, urmând răstignirii Lui pe Golgotha pentru întreg Adamul. O clipită a fost vedenia lui Hristos de către Cuviosul Siluan și Cuviosul Serafim, dar calea noastră este treptată. Pentru pocăință și lărgirea viziunii propriului păcat ca al lui Adam. Pentru îndulcirea de a fi ascultător în mănăstire. Pentru îndoita cale a bucuriei întru Dumnezeu și a suferințelor lui Hristos. Pentru încordarea rugăciunii bisericești (nu relaxarea). Însuflarea atârnă și de Dumnezeu, și de noi înșine. Pentru calea către asemănare-îndumnezeire.

Ca și în celelalte cuvântări, astăzi cuvântul meu se îndreaptă către tinerii frați și surori pe care ni i-a dat Dumnezeu. Țelul meu este a-i ajuta să înțeleagă pentru ce sânt ei acî și care este țelul final ce stă înaintea noastră a tuturor. Atunci – fie țelul îndepărtat sau apropiat – ei, iubiții noștri frați și surori, vor pași pe această cale cu o adâncă conștientizare a însăși esenței ei.

Cuvântul meu către voi astăzi, iubiți frați și surori, va fi într'o neorânduială, pentru că vom vorbi și despre „început”, și despre „sfârșit”. Înaintea noastră se află Dumnezeul NESFÂRȘIT DE MĂREȚ, Căruia voim să slujim, însă în noi înșine trăiește ceva, matematic vor-

¹ Nr. B-8 (1 Oct. 1990), după numerotarea M^{T1}.

bind, NESFĂRȘIT DE MIC: conștiința noastră egoistă. Dacă mintea noastră se va muta de la ființa absolută și pozitivă, la acea formă a ființării care ne este dată și pe care o purtăm în sine, atunci, desigur, distanța pare atât de uriașă încât mintea, cum zice slavona, „neputințca-ză” (изумевает).

Dar în ce constă izbitoarea deosebire, și de ce îmi este greu a vorbi despre aceasta? – Pentru că ceea ce pentru noi pare absolut de neajuns, pentru Dumnezeu este ușor și cu puțință. Când în Evanghelie apostolii spun: „Dacă așa, atunci cine se poate mântui?”, adică dacă poruncile lui Hristos depășesc cugetul și puterile noastre – Domnul le răspunde: „La oameni aceasta este cu neputință, dar la Dumnezeu toate sânt cu puțință”¹.

Mă repet, dar repetițiile sânt de neocolit, în măsura în care rodul lor va fi cunoașterea. Iată voiesc din nou a vă arăta pilda Domnului Care S’a urcat pe Golgotha pentru a mântui întregul Adam². Dimensiunile cugetului lui Hristos ni se deschid puțin câte puțin în Biserică, arătându-ne în același timp și adevăratele dimensiuni ale actului Său: moartea Sa a îmbrățișat întreaga făptură, întregul Adam. Și cât de departe de acestea este cugetul nostru! Noi trăim ca o mică frăție. Iar nouă ne trebuie a ne ruga atât de mult și atât de stăruitor – cu plângere și cu durere în inimă – pentru ca Dumnezeu să ne dea a înțelege că aceasta este familia noastră, că sântem împreună-călători în nevoița noastră de a urma pașilor lui Hristos. Dacă până și acest mic cerc de

¹ Vezi Mt. 19: 25-26.

² Vezi Troparul Ceasului al Șaselea, din Postul Mare.

persoane nu-l putem purta încă în conștiința noastră, cum vom putea trăi întregul Adam, de-a lungul veacurilor și întinderilor? Vădit că „omului, aceasta este cu neputință”, precum a zis Domnul.

Dar iată, toți știți de contemporanii noștri – Serafim din Sarov și Siluan Athonitul. Și Serafim din Sarov, și Siluan aveau în jur de 28 de ani când au văzut pe Hristos. Iar cel mai apropiat de noi, firește, este Siluan. El a început a se ruga pentru întregul Adam cu mare plâns, mai mult decât însuși pentru sine. Precum pe cruce „ÎNTRU UN CEAS pre tâlhariul de Rai ai învrednicit”, așa și cu Serafim și Siluan: a fost o singură clipită, cea în care li S'a arătat Hristos. Iar în acea clipită Domnul le-a împărtășit starea Lui și dimensiunea cugetului Său. Pentru Siluan, de acum nu mai exista Adamul primelor pagini din Biblie, ca o oarecare „idee”, „legendă”, sau ca o fantezie poetică total ne-bună. Nu! – Era o stare reală, în care întregul Adam se trăiește înlăuntrul omului. Astfel, calea pentru noi este, pe de-o parte, nestrăbătut de lungă, iar pe de alta, atât de scurtă: într'o clipită Hristos ajunge la noi.

Iar când ne mișcăm între acești doi poli – al nesfârșit de marelui Dumnezeu și al nesfârșit de micii stări a egoismului nostru de după căderea lui Adam – cum poți să le îmbini pe amândouă, cum să vorbești despre ele? Experiența de veacuri a Bisericii a arătat că astfel de cazuri ca Serafim și Siluan sânt cât se poate de rare. Poate din pricina faptului că nu este o cale a nevoinței mai dureroasă decât calea celor ce dintru bun început au văzut pe Hristos. Fiecare dintre noi de-abia

ncepe să trăiască pe Hristos și deja suferă din pricina nepotrivirii și ciocnirii între cugetul lui Hristos și cugetul ființării noastre lumești. Creștinul nu are unde să-și plece capul¹, însă trăirea acestei stări nu este dată tuturor în aceeași măsură. Deoarece pilda, rugăciunile și scrierile iubitului nostru Părinte Siluan sânt temelul duhovnicesc al ființării noastre aci, vom purta în cugetul nostru gândul că pentru Dumnezeu totul este cu putință într'o clipită – noi înșine vom merge însă pe calca pe care ne-au sfătuit-o Părinții: adică treptat, prin nevoința de zi cu zi în rugăciune, a ne însuși cugetul lui Hristos suindu-Se pe Golgotha. Voi, desigur, deja știți și credeți și trăiți în conștiința că Hristos ne-a răscum-părat pe toți, și că fiecare dintre noi, oricât ar fi el de mic și de neînsemnat, rămâne din veac în cugetul Lui. De o vom purta în sine, atunci mintea noastră, desigur, se va îndrepta către suirea pe Golgotha, și toată viața noastră se va desfășura într'o altă rânduială. Cuprinsul fiecărei clipe negreșit va fi mai mare decât în viața noastră de dinainte.

Unul dintre cei de curând veniți m'a întrebat: „Cum poți dobândi duhul rugăciunii de pocăință?” Din întrebarea lui este vădit că cel ce mă întreba nu a trăit în chip tragic vreo clipă a păcatului, iar aceasta mă bucură – înseamnă că au venit către noi cei încă nu zdrobiți până la capăt de starea lumii ce ne înconjoară. Însă aceasta nicidecum nu înseamnă că sântem sfinți și că nu avem păcat. Desigur, păcatul este prezent în noi, în

¹ Vezi Mt. 8: 20.

deplinul său cuprins, dar a-l vedea noi înșine, în starea în care am venit, ne este cu neputință. Și nimenea dintre omeni nu poate limpede ști dimensiunea păcatului fiecăruia dintre noi înaintea lui Dumnezeu. Aceasta o știe numai Însuși Dumnezeu. Astfel, Domnul a spus celor de pe vremea Sa: „De nu veți crede că Eu sânt Cel ce M’am descoperit lui Moisi pe Sinai, veți muri în păcatele voastre”¹. Bineînțeles, fără Hristos, fără Duhul Sfânt, noi nu ne putem vedea greșalele. În realitate, ar trebui de-a lungul întregului an să zicem rugăciunea Cuviosului Efrem Sirul: „Ci duhul întregii-cugetări, al smeritei-cugetări, al dragostei, al răbdării, al pocăinței, al umilinței, al ascultării – dă mie. DĂRUIEȘTE MIE A-MI VEDEA GREȘALELE...” Iar aceasta trebuie să purtăm în cugetul nostru în fiecare zi: liniștit, fără nici un semn exterior, de nimeni văzut din afară. Și atunci treptat se va ivi priveliștea că păcatul lui Adam este păcatul nostru al tuturor. Și atunci se va naște în noi rugăciunea pocăinței – pentru sine, iar apoi până la capăt, pentru întreaga omenire. A renaște firea noastră căzută și a o face întreg sfințită de cuvântul lui Hristos, și lucrarea vieții după poruncile sale este o sarcină căreia îndeobște, istoric vorbind, îi trebuie mulți ani. Și astfel, în mănăstiri, începem a pași către Hristos cu o conștiință lărgită până la dimensiuni cosmice și mai presus de cosmos.

Începem cu mici fapte ale ascultării, lepădându-ne de mărunta voie individuală a trupului nostru căzut, a

¹ Vezi Io. 8: 24.

conștiinței psihicului nostru. Astfel putem trăi îndulcindu-ne de faptul că Dumnezeu ne-a dat chipul monastic al viețuirii. De ce vă zic: „îndulcindu-ne”? Iertați-mă, dar mie Dumnezeu mi-a dat această îndulcire întru începutul vieții mele călugărești. Eu cucernic gândeam, și purtam în rugăciunile mele pe igumen și pe cei ce împreună trudeau cu el; ei toți se îngrijeau de viața întregii mănăstiri, iar mintea mea era deplin slobodă de griji lumești: grija lor îmi dădea puțința de a fi fără grijă în planul celor pământești. În articolul meu „Despre temeiurile nevoiței orthodoxe” vorbesc despre faptul că prin ascultare ni se poate da rugăciunea curată, pe care de-abia dacă o pot dobândi cei mai mari filosofi și chiar teologi¹. A se afla în această stare a minții curate ce stă neconținut înaintea feței Dumnezeului Absolut – iată ce înseamnă cu adevărat „împărăția lui Dumnezeu venind întru putere”².

A fi ascultător este un dar de sus, pe care noi trebuie să-l însușim. Fiecare dintre noi trebuie să cugete că săvârșește un păcat dacă cererii sau nevoii fratelui răspunde cu lepădare. Fie ca prima mișcare să fie urmarea stării noastre de a fi pururi gata a cinsti voia fratelui nostru, iar nu a noastră. Astfel vom ajunge a ne smulge din cadrele strâmte ale stării noastre de după cădere. Iar nevoița aceasta multora le poate fi grea.

Începătorii, voi care ați absolvit studii superioare și facultăți, toți sânteți victime ale formării în această

¹ Vezi *Nașterea întru Împărăția cea neclătită*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 179.

² Mc. 9: 1.

lume, și a vă lepăda de propriile gânduri și voini, răbdând deșertarea, vă poate fi deosebit de greu. Așa cum zice Cuviosul Ioan Scărarul, „ascultătorul stă de-a dreapta lui Hristos cel răstignit”¹. Și dacă vom fi preocupați de această problemă, atunci toate mișcările noastre – și ale minții, și ale inimii – sânt deja mișcări într’un alt tărâm al ființei. Iar atunci nu va mai avea însemnătate ce face fiecare. Vorbesc în cuvintele lui Siluan, marele și binecuvântatul nostru părinte: „În lumea aceasta fiecare își are ascultarea: unul este împărat, altul patriarh, al treilea învățător, al patrulea tâmplar... Iar aceasta nu are însemnătate!”² În conștiința lui nu era urmă de zavistie, nici față de bogați, nici față de cei puternici. Spunea că acest lucru nu are însemnătate; dar cine iubește pe Hristos, acela, în măsura puterii și încordării dragostei sale, va fi mai aproape de Dumnezeu – și iată ce are însemnătate. Dacă Dumnezeu vă va da acest cuget, atunci vă veți slobozi de orice mișcare a zavistiei (n’aș vrea să folosesc cuvântul „zavistie”, ci vreun alt cuvânt, mai puțin dur). Să lăsăm pe toți și pe fiecare să trăiască pe pământ așa cum vor ei: nu înclinăm câtuși de puțin a aduce vătămare vieții lor. Pentru noi toată viața purcede de la Fața lui Dumnezeu Însuși, precum vedem la Hristos. După Evanghelie, El și-a săvârșit lucrarea contrară faptei lui Adam în Rai, și tot timpul purta în cugetul Său pe Tatăl, și cu El vorbea, cu Tatăl, iar nu cu cei ce

¹ Scara 4: 37. În *Filocalia* vol. 9, Ed. IBMBOR, București, 1980, p. 105.

² Vezi *Între iadul deznădejzii și iadul smereniei*, op. cit., p. 63.

Il răstigneau și ucideau. Pentru aceștia, El a zis: „Doamne, iartă-i că nu știu ce fac”¹; iar înaintea Lui sta patima cea de bunăvoie, contrară faptei lui Adam.

Care este nevoința noastră? Aceea de a birui voia noastră individuală, păcătoasă, devenind purtătorii cugetului lui Dumnezeu Însuși, adică al lui Hristos. Care este sarcina? Aceea de a gândi precum gândește Însuși Dumnezeu, și aceea de a vedea lucrurile precum Însuși Dumnezeu le vede. Iar din lucruri mărunte se dobândesc urmări uriașe, mărețe, ce pot uimi pe tot omul: „Și cum este aceasta cu puțință?”

Și așa, să vă dea Domnul, vouă tuturor, iubiții mei frați și surori, a purta în sine cugetul lui Hristos, și puțin câte puțin, cu răbdare, zilnic a purta nevoința tăierii propriei voi individuale, pentru a intra în șuvoiul celei mai nainte de veci și vécinicei voi a lui Dumnezeu Însuși: Facă-se voia Ta, precum în ceriu, și pre pământul inimii noastre. Iar când vom intra în acel șuvoi a toată lumea, și mai nainte de lume, și mai presus de lume, al voii lui Dumnezeu, atunci vom simți că în venele noastre a început să curgă viața vécinică. Și atunci tot ceea ce pentru noi fusese logic cu neputință, dintr’o dată se va face fapt al vieții noastre.

Așa, să binecuvânte Dumnezeu venirea voastră la noi, iubiți frați și surori nou-veniți. Pregătiți-vă a păși pe o cale îndoită: pe calea bucuriei în Dumnezeu și pe calea suferinței Celui Întrupat Cuvânt al Tatălui. Această cale este neconținută împreună-împietire – dacă

¹ Vezi Lc. 23: 34.

nu a Golgothei, atunci a Ghethsimaniului, iar dacă nu a Ghethsimaniului, atunci a altor stări ale lui Hristos Cel ce pătimește – cu simțământul vieții celei noi înlăuntrul nostru. Către Maica Domnului toată lumea aleargă cu durere și cerând ajutor, iar unor sfinți le-a fost dat a vedea pe Maica Domnului rugându-se necurmat pentru întreaga lume. Rugăciunea pentru întreaga lume este, bineînțeles, urmarea dragostei atotcuprinzătoare și plină de suferințe a lui Hristos; iar această iubire, de acum este de nerăpus, și ea cuprinde și măreția, și înțelepciunea, și tâlcul, și puterea, și frumusețea – și tot ce voiți. Și atunci suferințele nu se mai trăiesc pe pământ ca moarte, ci ca răsfrângerea, într'o formă sau alta, a aceleiași cunoscute iubiri a Tatălui. Așadar, însuflați-vă spre o astfel de viață și puneți în sinevă început trainic.

Mi-am amintit de o altă întrebare a nou-veniților: „Spuneți-mi, Părinte Sofronie, ce să fac când mă aflu în biserică la rugăciunea de obște?” Firește, acelea sânt ceasuri minunate – a se afla în lăcașul unde cineva cheamă asupra Numelui Domnului! Pentru a nu li se risipi luarea-aminte nevoitorii creștini se țin într'o mare încordare a trupului, iar nu așa cum este propriu celor care merg pe calea *relaxării*, în meditații. Iar când împrejurul vostru se va chema Numele Domnului și veți trăi în acea atmosferă, cu anii, toată firea voastră va renaște: nu dintr'o dată, ci treptat, prin împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos. Rugați-vă ca Domnul, prin prezența Sa, să ne dea a ne vedea greșalele și scăpăturile – toată starea noastră greșalnică să o înțelegem ca starea urmării căderii lui Adam.

Însuflarea, de neapărată trebuință vieții creștinești, se înțelege ca dar al Duhului Sfânt, însă ca nu atârână de singur Dumnezeu. De la El purcezând, ea poate ajunge la noi – numai de o vom primi și o vom dori noi înșine. Căci trebuie a se face armonioasa împletire a două voi: și cea a lui Dumnezeu Însuși, și voia noastră.

Dacă Domnul S'a suit pe Golgotha, purtând și ca om o conștiință cosmică și mai presus de cosmos, atunci, firește, fiecare faptă a Sa dobândește o însușire mai presus de cosmos. Ceilalți răstigniți împreună cu Dânsul nu purtau acest cuget, și suferințele lor erau de un alt ordin decât suferințele lui Hristos. Așa și voi, începând cu „Doamne, miluiește pre mine, păcătosul”, treptat veți ajunge la cugetul a toată lumea, când ființarea voastră va fi de acum nedespărțită de întregul trup al omenirii. Și atunci rugăciunea noastră va dobândi dimensiuni deja cosmice. Dar deocamdată strigați: „Doamne, miluiește pre mine, păcătosul”. Și nu trebuie să gândim că deja stăpânim cele de pe urmă, dar este bine a ști despre această cale și despre cele ce se predau în școala ce se numește „mănăstire”. Căci oamenii privesc din afară și nu văd nimic, și zic: „Ce stau ei acolo și nu fac nimic?!” Și străin le este cugetul pe care îl purta în Sine Hristos, și pe care voiește să ni-l împărtășească pentru a ne face asemenea Lui Însuși – pe veci. Dacă va fi tensiune între noi și Hristos, în loc de armonie desăvârșită, atunci nici nouă, nici lui Hristos nu va fi cu puțință a împreună-trăi Vécinica Împărăție în armonia proprie ei. Așadar, noi voim a ne însuși treptat însuși cugetul Dumnezeului nostru, și

astfel a dobândi ceea ce Părinții numesc îndumnezeire. Mântuirea chiar este îndumnezeirea, care constă în însușirea cugetului asemănător lui Dumnezeu, iar nu în faptul că am devenit dumnezei pentru alții.

**PENTRU ÎNȚELESUL PĂCATULUI, AL POCĂ-
INȚEI, AL ASEMĂNĂRII CU DUMNEZEU, AL
RUGĂCIUNII ȘI AL CELORLALTE
PROBLEME ALE NEVOINȚEI¹**

În mănăstire ni se subțiază înțelegerea fiecărui păcat. Pentru pocăința celui ce boalește. Țelul nevoinței: asemănarea cu Dumnezeu în reacțiile noastre. Cuvântul „din-afară-mișcat”. Pentru Rugăciunea lui Iisus. Pentru felul cum trebuie să se rostească. Pentru semnul crucii. Situația practică a mănăstirii. Pentru însuflarea ce niciodată se împuținează. Pentru „atocunoașterea” înfumurată, lumească, și cunoașterea plină de smerita-cugetare, creștină.

De fiecare dată când Dumnezeu îmi dă a vă vedea adunați laolaltă, în chip firesc se bucură inima mea. Faptul că ne adunăm în fiecare săptămână este cumva nou în viața noastră, și cred că trebuie să întărim acest bun obicei, folosind fiecare ceas al vieții ce ni s'a dat pentru clădirea mântuirii noastre. Este puțin, o singură cuvântare de o jumătate de oră. Aș dori ca și altcineva să vorbească despre alte laturi. Slavă Domnului că am putut face și atât.

Ieri, într'o lungă plimbare, am întrebat pe toți și pe fiecare despre ce ați dori să vă vorbesc azi, și toți s'au

¹ Nr. B-12 (15 Oct. 1990), după numerotarea M^{TI}.

aflat în încurcătură. Înțeleg încurcătura. În clipa de față mi-a venit un gând în legătură cu un fenomen curios în viața călugărului: câtă vreme trăia în lume, mintea lui, împrăștiată în multe părți, nu percepea ce se petrece înlăuntru. Dar venind la mănăstire, mintea i se adună lăuntric, și din ce în ce mai mult vede în sine abateri de la poruncile lui Hristos. Și se naște simțământul că, venind în mănăstire, omul devine din ce în ce mai rău, iar nu mai bun. Însă nu pentru că omul are mai multe gânduri rele în mănăstire decât în lume, nu, ci pentru că, adunându-se lăuntric, începe a vedea în sine mai pătrunzător toate neajunsurile și suferă din pricina lor, și zice: „Am devenit mai rău decât când eram în lume”. Începând cu păcatul strămoșilor, putem face o paralelă precum urmează: Pe masa de operație zace un bolnav, doctorii îi deschid trupul și peste tot găsesc prezența metastazelor canceroase. La fel și cu noi: reacțiile noastre la tot ce întâlnim în viață ar trebui să fie în armonie cu poruncile lui Hristos, dar oriunde ne-ar „deschide”, vedem că nu astfel stau lucrurile. Și începem să suferim din această pricină, și căutăm ieșire, dar ieșirea iată care este: nu într-o a ne vedea mai buni, ci în conștientizarea că tocmai aceasta este calea noastră. Iar dacă mai înainte nu ne îngrijoram de vreun păcat, chiar săvârșit cu fapta, în mănăstire ne îngrijorăm chiar și când sântem atinși de gânduri nu bune: gândurile slavei deșarte, ale superiorității, uneori ale mulțumirii de sine ș.a.m.d. Când citiți Viețile Sfinților, amintiți-vă de cuvântul Părintelui Iuvenalie, care îmi fusese vecin de chilie la Athos în mănăstire. El mi-a

zeu „Părinte Sofronie, mie îmi place să citesc Viețile Sfinților. Îmi este drag să văd și să aud și să învăț cum s’au mântuit ei din stări de păcat”. Astfel în mănăstire, în acest binecuvântat așezământ al Duhului Sfânt, îndeobște se subțiază înțelegerea a tot ce este abatere de la legea dragostei Tatălui. De sântem zidiți după chipul Dumnezeului Iubirii absolute, vom aștepta să zărim în noi răsfrângerea „chipului și asemănării” ei, și suferim câtă vreme nu sântem în starea când fiecare din reacțiile noastre în chip firesc îngână pe acest Dumnezeu al Iubirii.

Cum putem face ca duhul nostru să devină atotcuprinzător în avântul dragostei sale pentru întreaga făptură și pentru Dumnezeu, și să plângă în rugăciune? Știm din citirea Vieților Sfinților, din învățătura și din scrierile lor, că nici unul dintre ei nu și-a străbătut calea fără vremelnice abateri, căderi sau înclinări către păcat. Toți, fără excepție, s’au mântuit prin pocăință. Astfel, când se ivește în noi simțământul că sântem cu adevărat rod al întunerecului iadului – iată doritul rezultat al științei duhovnicești. Și, precum știți, în rugăciunile Marelui Post este necontenita cerere ca Domnul să deschidă „ușile pocăinței”, această cale împărătească dintru întunerecul păcatului și al morții, către Dumnezeu Tatăl întru a Sa Împărăție, cea luminată de Soarele cel neapus.

Iată, vorbesc cu voi, iar în inima mea zvâcnesc cuvintele: trebuie să fim mulțămitori lui Dumnezeu pentru faptul că ni s’a dat pocăința, prin arătarea în trup a Fiului lui Dumnezeu, fără de Care nimic nu a fost

făcut; cu alte cuvinte, Dumnezeu și Făcătorul nostru. În Simbolul Crediței este spus: „prin Carele toate s’au făcut”, precum și în începutul Evangheliei: „...și fără de El nimica s’a făcut din ce s’a făcut”¹; prin El toate și-au primit viață. Paradoxală priveliște: pocăința – prin simțământul ei – este o durere, o dureroasă căință față de ce sântem și cum ne vădăm a fi din zi în zi. Cu cât mai dureroasă devine ea, cu atât este mai lucrătoare în renașterea noastră întru „omul cel nou”² și în întoarcerea la chipul desăvârșit al Dumnezeului ce ne-a zidit. Și cu toate că este un simțământ dureros, totuși, cumva curios, împlinește duhul pocăinței păcătosului, și începem să iubim această stare a pocăinței.

Noi în toată vremea călătorim pe calea învinuirii de sine, și dacă se află în noi loc, atunci Dumnezeu În-suși Se pogoară în „pivnița” noastră, întunecată pivniță (nu zic „etaj”, ci „pivniță”), și ne ridică la Sine. Și când se pogoară în „pivnița noastră”, în chip străin, prezența Sa prefăce totul întru fericita Împărăție a Tatălui.

Iată, îmi vine următorul gând: să luăm un lemn și să lovim în el. Sunetul va fi reacția lui firească, proprie firii lui. De vom lua un alt obiect, vreun metal oarecare, el va da un alt sunet, o altă reacție. Iar reacția noastră la fiecare întâmplare a vieții trebuie să fie cea la care ne îndeamnă porunca. A deveni un om ale cărui reacții vor fi asemenea reacțiilor lui Dumnezeu – iată țelul nevoinței noastre. Și astfel, dacă are loc în noi o lucrare prin care ne vedem din ce în ce mai răi, este Dumnezeul cel

¹ Io 1: 3.

² Vezi Col. 3: 10.

Înțelept (sau, în vechile rugăciuni, „măiastru”) Care orânduiește astfel încât noi cu adevărat suferim, bolim din pricina ei, și dorim a ne slobozi.

Duhul nostru petrece într’o neconținută mișcare și trăiește ca și fără noimă, fără orice logică, așa cum este și cuvântul meu. Iar aceste clătinări ale duhului înlăuntrul nostru pot dobândi uneori o trăsătură plină de suferință, tragică. În ciuda întregii noastre nevoițe, a întregii noastre suferințe, nimic nu izbândim: reacțiile noastre nu sânt ca ale acelor obiecte, proprii firii lor. Iar firea noastră trebuie să fie asemenea lui Dumnezeu.

Dar de ce cuvântul meu este fără rânduială, atunci când eu caut un cuvânt unitar? Dacă vom vorbi serios, ne atingem de un fenomen de o mare însemnătate – faptul că noi sântem făpturi „din-afară-mișcate”: o anume altă putere ne mișcă. Și iată, puterea la care vă gândiți acî se răsfrînge în cuvântul meu. Și însuși cuvântul este răsfrîngerea faptului că zilele noastre se desfășoară tot atît de neorînduit precum vorbesc eu. Noi tot mereu ne învârtim *autour du pot*¹ (ca o curcă chioară), noi tot mereu căutăm. Iar ceea ce încerc eu este a aduna *dans le pot...*, pentru ca toate să se petreacă de acum înlăuntrul acestui *pot*, acestei oale. Și acest *autour du pot* este firesc, cîtă vreme nu am trăit cu adevărat venirea Duhului Sfânt în noi. Atunci toate devin una...

Rugăciunea întru numele lui Iisus ne este poruncită de El Însuși: „Cereți întru numele Meu”². Dar

¹ „În jurul oalei” (în limba franceză). (N. tr.)

² Vezi Io. 16: 26.

faptul de a folosi acest fel de rugăciune cere multă luare aminte în viața noastră de zi cu zi. La Athos viața duhovnicească este foarte lesnicioasă, pentru că toate cele de trebuință sânt asigurate. Acolo monahii pot închina rugăciunii opt ceasuri, douăsprezece, și mai mult... Dar așa ceva nu este pentru toți: de departe nu pentru toți. Și chiar atunci când rugăciunea lucrează necurmat, ea lucrează altfel, fără participarea minții noastre. Rugăciunea mișcă, cum ar fi, înlăuntrul inimii însăși, iar mintea se poate îndeletnici cu altceva. Și atunci putem împlini porunca Apostolului: Pururea rugați-vă, „neîncetat vă rugați”¹.

Fiecare își are măsura sa. La Athos, într’o mănăstire, aproape patru ceasuri se repetă rugăciunea, pe lângă dumnezeieștile slujbe. Iar experiența a arătat că, și lipsind trebuințele de zi cu zi, omul nu poate susține o asemenea rugăciune. Personal, la început eu pusesem trei ceasuri dimineața și trei seara, iar apoi am redus-o la două ceasuri dimineața și două seara. Cu alte cuvinte, după pravila mănăstirii, patru ceasuri sânt închinare rugăciunii. „În numele Meu draci vor scoate”, zice Hristos². Atât de lucrător este acest mare Nume! Dar Dumnezeu se poartă cu noi cu multă gingășie, căci se pot afla ceasuri de rugăciune în care omul nu poate rosti Numele lui Hristos, căci este prea măreț. Este ca și atunci când ne rugăm și zicem: „Tatăl nostru”. Dumnezeu poate da o stare când mai mult decât cele două cuvinte, „Tatăl nostru”, duhul nici nu mai poate spune.

¹ 1 Thes. 5: 17.

² Mc. 16: 17.

Așa, atunci când omul rostește numele „Iisuse Hristoase, Fiul Tatălui, Cei ce ridici păcatul lumii, miluiește pre mine, păcătosul”, trăirea acelor cuvinte poate și trebuie să cutremure și să atragă întreaga noastră înunță. Probabil că așa va fi în Cer. Dar pe pământ, în acest trup, noi nu am putea să o răbdăm și, desigur, degrab am părăsi lumea. De aceea lucrarea rugăciunii se desfășoară de-a lungul anilor, zecilor de ani, cu răbdare și în așteptarea clipei când Însuși Dumnezeu va veni în noi să trăiască Numele Său. Bineînțeles, tainic, Numele lui Dumnezeu mare este. Care este înțelesul cuvintelor lui Hristos: „În numele Meu”? Ar fi vreo oarecare despărțire între El Însuși și Numele Său? Dar, într'un fel sau altul, ne rugăm cu numele lui Hristos Însuși, și zicem în biserică: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne”, și repetăm aceeași. Însă nu este vorba de o repetiție fără sens, ci rugăciunea este una și aceeași, pentru a păstra în noi întreagă puterea ei. Unora li se pare nefolositoare această repetiție: „Doamne miluiește, Doamne miluiește, Doamne miluiește, Doamne miluiește...”

La Athos, un monah, care fusese mai înainte guvernatorul Sfântului Munte, m'a întrebat:

- Părinte Sofronie, nu vi se pare de prisos că se zice de patruzeci de ori „Doamne miluiește, Doamne miluiește, Doamne miluiește”? Da' zi-o de trei ori, și dă-i pace!

Îi zic:

- În Biserică se obișnuiește ca uneori să se zică o singură dată, uneori de douăsprezece ori, iar alteori de

patruzeci de ori – după tragerea inimii diferiților oameni. Căci sânt oameni care ar dori să o zică zi și noapte... Așa că trebuie să o rabzi; nu toți se roagă la fel: Biserica se roagă în chipuri diferite.

Însă, este drept, din punct de vedere tehnic, rugăciunea se săvârșește întotdeauna cumva „defectiv”, așa zice. În ce constă neajunsul? Un bătrân zicea: *Kyrie eleison* în grabă: „*Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyr... son, Kyr... son*”. Dar, bineînțeles, nu așa ar trebui să fie. Dar cum să cultivi felul de a rosti de patruzeci de ori „Doamne miluiește, Doamne miluiește, Doamne miluiește, Doamne miluiește...”, pentru a păstra atenția minții? Ce înseamnă „miluiește”? – „Tămăduiește-mi păcatul, fă-mă în stare a înțelege voia Ta”. Iată ce înseamnă „miluiește”. Se zice cuvântul „miluiește”, fiindcă cer de la Dumnezeu mila – să se pogoare până la mine.

Cuvintele *Kyrie eleison*, în greacă și în rusă¹ sună altcumva decât în franceză, *Seigneur, aie pitié*, sau în engleză, *Lord have mercy*. Francezilor nu le place cuvântul *pitié*, și ce să le faci?

Dar rugăciunea poate ajunge într'o stare când Dumnezeu este cu noi, iar rostirea Numelui Său cu adevărat ne arde ca un foc. Așa ar trebui să se rostească și „Tatăl nostru”. Esențial vorbind, dacă o singură dată în viață vom rosti aceste cuvinte, „Tatăl nostru”, în adevăratul lor înțeles, potrivit realității ființei însăși, destul va fi. Acî este taina cum să renaștem, din starea

¹ Precum și în română. (N. tr.)

noastră greșalnică, în cea pe care o așteaptă de la noi Domnul.

Astfel, tema rugăciunii întru numele lui Iisus ocupă un loc foarte însemnat în viața Bisericii, căci este tema mântuirii lumii, fiindcă Hristos este Mântuitorul lumii. Foarte mult nu ține de noi; dar putem spune și dimpotrivă: mult depinde de noi. În Biserică s'a rânduit a ne ruga astfel: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește pre mine, păcătosul” – mai nainte de toate ca rugăciune de pocăință. Însă „păcătosul” nu o spunem decât când ne rugăm singuri: nu ne îngăduim a spune că fratele nostru este păcătos. De aceea, când spunem „miluiește pre noi”, nu adăugăm cuvântul „păcătoșii”. O facem după Epistolele Apostolilor, unde toate mădularele unei Biserici Locale se numesc sfinți. Și cu cât mai adânc este simțământul păcatului în noi, cu atât mai mare urmarea fiecărei chemări a Numelui lui Dumnezeu. Dar încă mulți, mulți ani trebuie rostită rugăciunea până va începe a crește întreaga noastră ființă împreună cu numele lui Hristos Mântuitorul nostru.

În articolul „Despre Rugăciunea lui Iisus”¹ aveam ca țel să rețin pe mulți de a se încrede în anumite scrieri ce deformează predania Bisericii. Acolo am vrut să subliniez că rugăciunea neapărat ține de tradiție. Este o descriere foarte concentrată, pe scurt. Dar taina rugă-

¹ Vezi trad. rom. în vol. *Despre rugăciune*, Schitul Lacu, 2001, pp. 109-160; și în vol. *Rugăciunea, experiența vieții veșnice*, Ed. Deisis, 1998, pp. 109-141. (N. tr.)

ciunii, precum și taina lui Hristos, este de netâlcuit, iar ea se dă a se trăi prin cercare.

Fericitul Siluan îmi spunea că în sat unii prunci, murind, își făceau semnul crucii. Cine, ce duh îmbia pe acești prunci a-și face semnul crucii? Iar mulți călugări au ajuns la starea când, din pricina nevoinței și ostenețelor, din pricina necazurilor și durerilor, din pricina năvălirilor vrăjmașilor omul se simte zdrobit, și până și trupul devine paralizat. Și cum să ieși din acea paralizie? Dacă sânt în stare să mișc mâna, fie și câțiva centimetri, și să fac semnul crucii, pe moment mă slobozesc de paralizie. Dar uneori până și aceasta este cu neputință. Atunci cauți alt mijloc de a-ți face cruce. Puterea semnelui crucii este „puterea cinstitei și de-viață-făcătoarei Cruci”. Tot astfel și cu numele lui Hristos – noi îi cunoaștem puterea din cercare. Și nicicum nu poți lămuri prin cuvinte cum, sau de ce.

Astfel, noi ne-am luat drept pravilă „o doză” mică: patru ceasuri pe zi, împreună a ne ruga cu Rugăciunea lui Iisus. Viața noastră acî nu este ca la Athos, unde poți trăi mai simplu. Acî mereu sântem „tensionați”, și această tensiune și încordare se leagă de faptul că trăim prea aproape de lume. Dar cred că situația mănăstirii noastre cândva se va schimba – se va coace mai mult. Între timp tot mereu construim, trebuie încă să zidim chilii ș.a.m.d. – totul din truda noastră.

Domnul a zis: „În dar ați luat, în dar dați”¹; însă iertați-mă, în dar, nouă aproape nimic nu ni s’a dat.

¹ Mt. 10: 8.

Toate darurile lui Dumnezeu, bineînțeles, nu este cazul să se plătească în bani, și sânt date ca un simplu dar; însă în viața noastră practică trebuie să plătim pentru fiecare lucru. Vedeți, acum vorbim în această biserică dăruită nouă din pronia lui Dumnezeu. Trebuie să plătim electricitatea! Însă pentru faptul că slujim ca și muncitori într'un hotel celor ce vin la noi, pentru faptul că îi primim la spovedanie și slujim Liturghia, ei ne lasă ceva bani – care însă nu acoperă cheltuielile noastre. Și totuși supraviețuim, și nădăjduiesc că mai departe vom fi și mai bine. Mulțămim faptul că pe nimeni nu îngreuiem cerând bani sau ajutor, ne păstrăm libertatea duhovnicească pe care alții nu o au. Iar aceasta are o mare însemnătate în viața noastră. Eu aș vrea ca voi toți, și surorile și frații, să înțelegeți cât de însemnată este fiecare trudă pe care o purtăm aci, ca mănăstirea să supraviețuiască așa cum este: și ca fapt văzut, materialnic, și, ce este mai important, ca fapt „viu”, ca persoane. Iar în împrejurările diasporei orthodoxe în Apus, bineînțeles, nu putem aștepta plata ca în Bisericile Autocefale. Drept aceea, tot ce faceți voi este o luptă pentru libertatea noastră duhovnicească. Dacă vom face toate conștientizând ce am spus, atunci ele nu ne vor îngreui, și Dumnezeu ne va da putere pentru muncă și trudă.

În viața noastră nu este nimica ce să nu aibă cea mai mare însemnătate. Totul este important, pentru că totul este legat de Dumnezeu cel Mare. Iar acest Mare Dumnezeu zice: „Vedeți să nu defăimați pre vreunul

din aceștia mici”¹. Acum, vorbind despre aceasta, vă voi zice: Multă vreme aveam obiceiul să râd de mine însumi când îmi venea un gând de slavă deșartă. Dar când am citit cuvântul și l-am simțit mai deplin: „Vedeți să nu defăimați pre vreunul din aceștia mici”, mi-a venit gândul că și eu sânt unul din „aceștia mici”. Deci înseamnă că dacă Dumnezeu se îngrijește de mine, atunci nici viața mea nu este ceva mic, ci, din pricina lui Dumnezeu – mare. Așa că, trăind acî, din gândul nostru, rânduiala și gândirea vieții noastre se umplu de cel mai adânc sens și frumusețe, deși din afară nu se vede nimic.

Rugăciunea mea este tot mereu aceeași: ca Domnul să vă dea tuturor o ÎNSUFLARE care niciodată vă va părăsi. Voi știți, desigur, mulți dintre voi din experiență, că mai ales pictorii, artiștii și poeții trăiesc neconținut gândul lor. Astfel și cu noi: nu cine știe ce visuri de poet, ci realitatea prezenței lui Dumnezeu Însuși, zi și noapte, nu ne părăsește.

În rugăciunea lui Vasilie cel Mare, pe care o citim când intrăm în altar, se zice: „Carele ai dat nouă a cereștilor taine descoperirea!” Și când vom înțelege cu adevărat că Dumnezeu ne-a dat descoperirea vecinicilor Sale adevăruri, ne vom „îmbolnăvi” (iertăți-mă că vorbesc așa) cu o astfel de însuflare de neîmpușinat. Iar atunci, în viața noastră, în orice împrejurări s’ar desfășura ea, orice greutateți am întâmpina, nimic nu va putea stinge acea flacără.

¹ Mt. 18: 10.

În lumea evreiască, înainte de venirea lui Hristos, totul se săvârșea prin evenimente istorice, și așa s'a învățat poporul a atinge pronia lui Dumnezeu. La noi, la creștini, cunoașterea lui Dumnezeu s'a adâncit și lumea duhovnicească a început să înlocuiască evenimentele istorice. Înainte, Paștile erau prăznuirea trecerii prin Marea Roșie; acum Paștile noastre sânt duhovnicești, cu Hristos. Dar primele Paști au fost preînchipuirea Paștilor Noului Legământ.

Așadar, dea Domnul nouă tuturor să simțim „a cereștilor taine descoperirea”. Noi viețuim aci, iar ceea ce ne este firesc să purtăm în noi înșine lumea nu știe și nu voiește să știe. De ce nu voiește a ști? Aș zice, nu pentru că ei știu ceva mai mult, ci pentru că nu cunosc acel mai mult. În lumea în care trăim, societatea este clădită astfel încât nu corespunde cu Împărăția lui Hristos. Mai cu seamă piramida acestei lumi se face vădită în universități: ei cred că deja au atins înălțimile cunoașterii și se uită cu dispreț asupra altora, dar în realitate cunoașterea lor se risipește ca și ceața de la soare. Ea nu este cunoașterea despre care zice Hristos: „Aceasta este viața cea věcnică, să Te cunoască pre Tine, Dumnezeu Tatăl, și pre Carele ai trimis în lume, Iisus Hristos”¹. Dar, practic vorbind, știința și tehnica se prețuiesc mai presus de toate. Iar noi trebuie să știm acestea și să nu ne tulburăm, și să nu credem că pentru noi este o cinste când sântem invitați în lume. Tot astfel

¹ Vezi Io. 17: 3.

precum este necuviincios a intra în biserică cu conștiința că cinstești pe Dumnezeu că intri acolo.

Adesea oamenii nu au darul de a judeca pictura sau poezia sau altceva, pentru că nu cunosc tainele artei sau științei respective. Așa nici lumea nu știe despre ce vorbim noi ca despre cea mai înaltă cultură, ca țel pe care și-l asumă mănăstirea, de a atinge cunoașterea și a ști pe Tatăl și pe Iisus Hristos, Fiul Lui. Aceasta este vécinica viață. Este cea mai înaltă culme pentru om. Este ceea ce preocupă pe cei din mănăstire, și întreaga cultură și știință monastică duce către această culme.

Duhului Sfânt toată mândria Îi este străină, și în Sfânta Scriptură ea se numește necurăție. Iar lumea trăiește cu mândria! Ea se cultivă ca aristocratism și ca superioritate a celor învățați. Ei însă înșiși nu știu că, mândrindu-se, închid ușa Duhului Sfânt. Dreapta atitudine a creștinului este aceea că oricâtă cunoaștere ar avea omul, și în planul pământesc, și în cel ceresc, el să rămână blând și smerit ca Domnul, Care Însuși a zis pentru Sine: „Învățați-vă dela Mine, că sânt blând și smerit cu inima”¹.

Astfel, țelul nostru nu este de a dobândi cunoștințe, deși și pe ele trebuie să le avem; și nici funcții, atunci când se prețuiește o anume funcție în administrația societății, fie cea de ministru, sau de președinte, sau chiar de rege. Sf. Siluan spunea: „Aceasta nu are însemnătate”. Nu avea nici o zavistie față de cei puternici ai lumii: ei își au treaba lor, răspunderile lor. Dar țelul

¹ Mt. 11: 29.

cel mai înalt este dragostea, precum zice Siluan: „Cel ce mai mult iubește pe Dumnezeu, acela mai adânc Îl cunoaște”¹. De ce dragostea și cunoașterea sânt una în vecinicia duhovnicească? De ce porunca este a iubi în toată vremea? – Fiindcă dragostea unește în însăși trînză. Iar acolo unde este respingere, apărare ș.a.m.d., toate acestea înseamnă lipsa vieții. Iar dacă este rugăciune, dragoste și lacrimi, iată ce ne apropie de știința cea mai înaltă, prin care cunoaștem pe Tatăl, și pe Fiul, și pe Duhul Sfânt.

¹ Vezi *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 121.

**PENTRU LUPTA CU GÂNDURILE. PENTRU
CRUCEA CĂLUGĂRIEI ȘI OSÂRDIA ÎN
CELE ALE MÂNTUIRII¹**

Cum trebuie monahii să se întâmpine unul pe altul. Trebuie să ocolim contactele fizice. Lupta cu gândurile pătimăse. Mănăstirea: cea mai înaltă școală, dar însoțită de suferințe și prigoane. Cugetări pentru sfârșit și pregătirea spre aceasta. Dacă vom fi nepăsători față de propria mântuire, și Dumnezeu va fi nepăsător față de ea.

Neîncetat trebuie să ne amintim de ce sântem acî. Și ultimul nostru țel, nîcîcum nu trebuie să-l uităm. Iar calea noastră poate fi foarte lungă, precum poate fi și foarte scurtă, prin venirea lui Dumnezeu Însuși.

Cineva dintre voi m'a întreat: „Și cum trebuie să ne întîmpinăm unul pe altul între frați și surori?” – Nu în toate mănăstirile este la fel. Mult mai complicat este felul mănăstirilor rusești; la Athos este mai simplu. Și încă și mai simplu la noi. La Mănăstirea Sf. Panteleimon, la Athos, în primele zile ale călugăriei mele am întîlnit următorul obicei: cel mai tînăr întîmpină pe cel mai bătrîn cu rugămîntea de a-l binecuvînta: „Blagosloviți, Părinte!” Iar cel mai în vîrstă răspunde: „Dumnezeu să blagoslovească!” Forma „blagosloviți” se află

¹ Nr. B-13 (22 Oct. 1991), după numerotarea M^{Tl}.

la Athos ca fiind una de obște. Așa se întâmpină unul pe altul monahii.

Trebuie spus că între monahii de la Athos există o rânduială nescrisă, aceea că monahii nu se ating fizic unul de altul, niciodată nu-și dau mâna. Și îndeobște se feresc de orice atingere cu orice trup, chiar și al animalelor.

Zicând aceasta, eu însumi merg purtat de brațele a doi monahi. Ei mă conduc și mă susțin. Dar acî este vorba de o cu totul altă stare a lucrurilor: nu fiindcă sînt prea capricios, ci pentru că trupul meu se destramă.

Îndeobște, bine este a avea drept rânduială ca monahul să nu-și vadă golătatea. Încearcă să facă totul astfel încît să nu se vadă pe sine însuși, și cu atît mai puțin trupul altuia. Iar aceasta pentru că ne este de neapărată trebuință a ne așinti luarea aminte pe ceea ce este mai esențial și a nu lăsa ochiul să ne distragă, prin ceea ce vede, de la gîndul către Dumnezeu. Iar cînd monahul este așintit asupra-și, el se găsește plin de întipăririi, nu ușoare, despre sine însuși. Atunci își așintește luarea aminte asupra lumii sale lăuntrice și își urmărește fiecare mișcare legată de tot ce se petrece înlăuntru. Astfel se învață a-și stăpâni gîndurile care îl cercetează. „A stăpâni gîndul” înseamnă a-i lua toată puterea ce are asupra noastră, cînd gîndul este potrivit duhului poruncilor lui Hristos. Știința cum să ne slobozim de toată robia gîndurilor străine, paralele cu celul nostru, se însușește după o îndelungă cercare – sau curînd, prin lucrarea harului. Iată un fenomen obișnuit

în lume: omul se arată rob gândurilor care îl cercetează și nicicum se poate desprinde de ele. Unii ajung a deveni pradă unui anume gând, așa-numita idee fixă, și nu se pot desprinde de ea. Iar lupta aceasta cere de la noi cu adevărat nevoință și cunoaștere cum să lupti cu ea.

Vorbind cu voi, am în vedere mai ales pe cei nou veniți, frați și surori. Cei dintre voi care ați citit cartea mea vă veți aminti că un doctor în teologie catolic, Hrisostom, a venit să viziteze mănăstirea. Și, vorbind cu monahii, s'a uimit că ei citeau astfel de cărți precum *Scara*, Avva Dorothei, ș.a.m.d. Monahul Vasilie, care vorbise cu acest doctor catolic, i-a povestit Starețului Siluan despre el. Iar Starețul i-a răspuns că noi nu numai că le citim, dar și noi înșine am putea scrie asemenea cărți. Dar deoarece există cărți minunate, monahul nu gândește să mai adauge altele: destul cărțile din vechime. Dar când se va ivi vreo nevoie, zice el, atunci se vor ivi și noi cărți deopotrivă cu cele vechi.¹

Acum, în legătură cu situația mea în ce vă privește: din ceea ce este deja scris în cărți, fiecare dintre voi a putea să-și aleagă citirea potrivită anumitor împrejurări. Iar a vorbi despre ceea ce am și scris mi se pare de prisos. Citind voi înșivă, vă puteți alege textele care vorbesc despre căile către dobândirea Duhului Sfânt. Iar în cartea mea, pe scurt, concentrat, dar este descrisă această cale: de la început până la sfârșit. Eu, ca autor al cărții, nu-mi îngădui să vă zic: Citiți-o cu multă luare

¹ Vezi *Viața și învățătura Starețului Siluan Athonitul*, Ed. Deisis, Sibiu, 1999, p. 63.

aminte! În ea sânt descrise felurite mijloace de luptă cu pandul, cum trebuie a te purta spre a nu scârbi Duhul Sfânt Care trebuie să rămâie cu noi în toate căile noastre, și cum se scârbește Duhul Sfânt prin gânduri rele sau printr'o oarecare dorință pătimășă.

Rogu-vă, învățați-vă înșivă cele legate de această problemă, citind cărțile despre lupta cu patimile. Dacă veți lua, de pildă, un mic crâmpei din textul *Scării Sfântului Ioan Sinaitul*, unul, două sau trei din Capetele lui, și toată ziua veți fi cu luare-aminte la cele despre care vorbește, atunci ele vor deveni moștenirea voastră duhovnicească, de acum însușită.

În vremea când mă aflam la Athos, nimenea dintre monahi nu se hrănea din convorbiri cu igumenul. Deabia în Noul Athos¹, unde s'au adunat mulți învățați și teologi, au început igumenii să țină cuvântări, dar nu peste tot. Astfel, rămâne de neapărată trebuință fiecăruia dintre voi să închinați 10-20 de minute pe zi citirii, însă citirilor legate de trezvia trebuincioasă luptei cu patimile.

Apostolul Pavel socotește că, drept urmare a căderii lui Adam, în noi trăiește „legea păcatului”²: năntem născuți în păcate, însăși zămislirea noastră este o nelegiuire – „că iată întru fărădelegi m'am zămislit, și întru păcate m'a născut maica mea”³. Iar atitudinea potrivnică față de Dumnezeu este trăsătura noastră de

¹ Mănăstire întemeiată pe malul Mării Negre în 1875, de către călugări din Mănăstirea Sf. Panteleimon de la Athos. (N. tr.)

² Vezi Rm. 7: 23.

³ Ps. 50: 7.

după cădere. Și a ne lupta împotriva acestei legi a păcatului – iată în ce stă știința mănăstirească. Prin țelul său, mănăstirea se dovedește a fi școala cea mai înaltă pe care o cunoaște pământul, fiindcă țelul mănăstirilor depășește toată știința omenească: cum, din robii ai legii păcatului, să devenim slobozi în dragostea dumnezeiască, domni slobozi în ființarea cosmică. Iată un punct foarte însemnat pentru noi. S'ar părea că totul este foarte ușor de atins, și totuși depășește măsura omului. Măsura omului este mai mică decât Evanghelia. Astfel, Apostolul Pavel zice că Evanghelia propovăduită nouă nu este „după om”, adică dimensiunile ființei omenești sânt mai puțin mărețe decât cele despre care ne vorbește Evanghelia. Iar noi înșine, prin puterile noastre, nicicum vom putea birui legea păcatului, câtă vreme simțim că Domnul Dumnezeu nu locuiește în noi, câtă vreme multe din pornirile noastre sânt mișcări pătimase, păcătoase. Cum vom face ca Domnul să sălășluiască întru noi, ca viața vécinică, dumnezeiască, să se facă viața noastră, și țelul nostru să fie atins? Pentru o astfel de luptă NEVOINȚA este de neapărată trebuință și se însoțește de multă încordare și de dureri.

Dacă ați venit acî și ați zis: „Voiesc să fiu monah”, înseamnă că ați ales pe Hristos Care zice: „Ia-ți crucea și urmează Mie”¹, precum și El Însuși Și-a luat și Și-a purtat propria cruce. Noi toți am ales o cale grea. Noi toți am ales calea suferinței, însingurării, vrăjmășiei din

¹ Vezi Mt. 16: 24; Mc. 10: 21.

parte a lumii, prigoanei ș.a.m.d. Iar acestea monahul nu trebuie să le uite. Iar când îl vor ajunge grele încercări, fie ele din afară sau din lăuntru, monahul trebuie să fie căldător. Omul, singur, nu este în stare a urma lui Hristos. Doi sau trei cel puțin trebuie să se unească. Numai Hristos Însuși a putut, singur pe tot pământul, să se lupte cu vrăjmașul. Nici unul dintre noi nu poate fi ca Hristos. Bine este nouă să ne adunăm într-o adunare care poartă un singur țel în inimă și în minte: iată ce mescamnă viața monahală de obște.

Iată acum vorbesc cu voi, după câteva zile de înmățărire a stării mele de sănătate. Iar când mă aflu într-o astfel de criză și stare dureroasă, atunci bineînțeles, singurul gând și singura grijă firească este cea privitoare la mutarea mea de aci. Și, la drept vorbind, acum mă uimesc că Dumnezeu mi-a dat puterea și bucuria din nou a vă vedea. Eram „în primejdie”, omește vorbind. Să-mi dea Domnul, pentru rugăciunile voastre, să păstrez pacea pe care mi-a dat-o acum. Și singurul lucru ce mă reține este grija pentru voi. Voi ați venit aci unde încă nu s'a clădit deplin viața noastră: nici cea din afară, nici cea lăuntrică. Noi încă sântem în căutarea cum să fim, legați fiind și atârând de această lume. Cum aș dori ca voi toți să vă însuflați pentru această cale lungă, spre a vă clădi propria mântuire, urmând în parte lui Siluan. „În parte”: în măsura în care omului îi este peste putere ceea ce s'a întâmplat cu Siluan. Dar, primind învățătura lui, putem ajunge fie și nu la asemănarea deplină, dar la o oarecare analogie cu

Siluan în înzestrările lui și în încercările cărora a fost supus.

Într'o măsură, parte din țelul meu astăzi, vorbind cu voi, este și faptul de a vă pregăti pentru moartea mea. Fiindcă unii dintre voi îmi zic: „Iar noi ce vom face după moartea ta, Părinte?” Când eram cu Sf. Siluan mă sprijineam pe el. Mulțumită lui, mă slobozisem de îndoieli și de nesiguranțele proprii faptului că nu cunoșteam calea. Mi s'a îngăduit atât de ușor și de simplu să mă aflu la picioarele lui Siluan! Iar când el aproape fără de veste s'a sfârșit, precum descriu în cartea mea, primele zile am trăit un uriaș și cumplit simțământ de orfan. Dar după o săptămână acel simțământ mi s'a luat. De acum mergeam de unul singur pe calea pe care el mă povățuisese. Foarte curând după aceea mi s'a cerut să devin duhovnic monahilor. Așa și unii dintre voi, când o să mor, poate veți simți o oarecare pierdere. Dar, bineînțeles, rugăciunea mea este ca voi toți să primiți de la Dumnezeu de a merge pe calea ce ne-a fost arătată – de acum fără mine. Încercați să păziți cele despre care vorbim, căci ele, ca duh nevăzut, dar plin de viață, pot fi ușor pierdute de către noi. Părăsindu-vă, gândesc că poate îndoita va fi grija pentru voi din partea lui Siluan însuși și a lui Ioan Botezătorul. Vorbind cu voi acum eu vă pregătesc pentru moartea mea. Da, iată deja patru ani și jumătate de când, după părerea doctorilor, trebuia să mor, iar eu, trecând criză după criză, încă trăiesc. Până și acum, când de-abia mă ridic din pat, nu știu când voi muri. Aș dori ca voi să mă sloboziți...

Astfel cuvântul Starețului va rămâne cu voi și – de o mai mică însemnătate – cuvântul meu, așijderea va rămâne cu voi. Am spus ceea ce am dorit: este testamentul meu pentru voi. Poate că voiu mai trăi încă, dar cu fiecare zi ce trece puterile mele scad. Însă rămân în pace. Mie însumi, de acum, mi-a devenit greu să trăiesc. Trupul meu mă silește tot mereu să mă ocup cumva de el: cum să rabd durerile, cum să-mi petrec ziua, cum să-mi petrec noaptea – totul mi-a devenit o problemă greoaie.

Poate că se vor schimba împrejurările vieții mănăstirii. De vă veți face treaba cum se cuvine, Domnul vă va păzi. De veți fi nepăsători față de propria mântuire, nepăsător va fi și Dumnezeu. Astfel, păstrați cuvenita încordare monastică, și mai presus de toate, dumnezeiasca slujire liturgică. Și oare este vreo situație neliturgică?! Totul în viața noastră este o neîntreruptă Liturghie. Așadar, păstrați această Liturghie. Uneori, neștiind și neînțelegând valoarea a ceea ce dă Dumnezeu, putem deveni nepăsători. Așa cum în fabulă cocoșul, călcând peste bobul care era un mărgăritar, l-a socotit netrebuincios¹. Precum scrie și în Scriptură, că cei ce au fost trimiși să vadă pământul făgăduinței nu l-au prețuit precum se cuvenea și *au defăimat pământul dorit*².

Și Domnul să vă păzească.

¹ Aluzie la o fabulă a scriitorului rus Ivan Krîlov (1768-1844). (N. tr.)

² Ps. 105: 24.

DESPRE MOȘTENIREA LUI SILUAN, DESPRE NEVOINȚA VIEȚII DE OBȘTE ȘI SFINȚENIE¹

Pentru cele trei sarcini ale Părintelui Sofronie. Deosebitul dar al Stareșului Siluan. Care este firea descoperirii. „Cuvântul de pe urmă” al Cuviosului Siluan. Smerenia nevoinței și smerenia lui Hristos. Theologia și adevărata experiență duhovnicească. A trăi în pace unul cu altul cere nevoință. Pentru sfințenie. Toate greutățile se ivesc din pricina ignoranței noastre.

Acum aș vrea să îmi sfârșesc viața în liniște, cu gândul că „sarcina” noastră cu adevărat s’a împlinit cu frica lui Dumnezeu și precum se cuvine. În ultimii ani numele fericitului nostru ocrotitor și părinte și „bunic” – Siluan – a pătruns în multe locuri de pe pământ, locuri îndepărtate de noi. Prima mea sarcină a fost să dau mărturie pentru Siluan, ceea ce am și făcut în cartea mea, scrisă la zece ani după moartea sa. M’am grăbit cu această lucrare, și primele exemplare le-am trimis la Sfântul Munte Athos, unde încă erau în viață cei ce îl cunoscuseră și care trăiseră lângă el patruzeci și cincizeci de ani în aceeași mănăstire. Pentru împlinirea celei de-a doua sarcini am fost nevoit să-mi spovedesc propria viață. Această lucrare a fost mult mai grea, căci a-

¹ Nr. B-18 (10 Dec. 1990), după numerotarea M^{T1}.

și deschide inima este cu adevărat și primejdios, și dureros. Rămâne a treia, pe care voi toți va trebui să o impliniți de acum fără mine – a plini „lucrarea” pe care am săvârșit-o „popularizând”, dar într’un chip mai drept, însuși miezul ideii părintelui nostru Siluan.

De hramul bisericii, de ziua Starețului Siluan, a fost cu noi minunatul nevoitor și duhovnic genial, Părintele Emilian. El a spus un cuvânt despre mine de o deosebită importanță, și anume: Dacă însemnările pe care le înfățișez în cartea Starețului ar fi căzut în mâinile altora fără știrea mea, atunci, după cuvintele lui, ei nu ar fi pătruns adevăratul conținut al cuvintelor lui Siluan. Iar acum, în măsura în care pot judeca despre aceasta și să o trăiesc, lui Siluan i-a fost dat ceva deosebit de mareț. Istoria pământească nu cunoaște o nevoie mai înaltă decât cea pe care i-a arătat-o Însuși Domnul.

Cum să deslușești descoperirea pe care i-a dat-o Domnul, și după care a zis: „Am început să fac precum m’a învățat Domnul, și mintea mi s’a curățit, și Duhul (bineînțeles, Duhul lui Dumnezeu, Sfântul Duh) purta mărturie mântuirii”¹? În acea convorbire i-a fost dat de la Dumnezeu să trăiască ceea ce Hristos îl povățuise prin cuvintele: „Ține-ți mintea în iad”. În carte însemnez toate acestea, dar într’o formă foarte „ușoară”. Acum trebuie „tâlcuită” într’un chip mai temeinic. A pătrunde până în străfundul a ceea ce i-a fost dat lui Siluan, nu știu cui i se va da. Isaac Sirul zice că doar

¹ Vezi *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., pp. 170; 176-177.

câte unul într'o generație ajunge să cunoască acele culmi, însă a le „populariza” este foarte de folos.¹ În revista „Irénikon” un monah spaniol a scris că acel cuvânt dat lui Siluan de către Însuși Hristos a ajutat foarte, foarte mulți oameni. Astfel, o pătrundere în parte a înțelesului este dată, cred, nouă tuturor.

Și, desigur, trebuie să scriem așa cum ni s'a dat să-l înțelegem. Sarcina este cu adevărat mare. Însuși Starețul spunea că nici chiar la Athos nu poți grăi tuturor acel cuvânt. În carte el a fost primit, dar a-l rosti în cuvinte este cumplit. Este cu adevărat un foc de care este înfricoșător să te apropii.²

Noi însă lăsăm deoparte datoria de a ne apropia înșine de Hristos, lăsând Lui sarcina de a Se apropia de noi. Noi nu îndrăznim să facem așa cum ne-a învățat Sf. Siluan, căci este mai presus de puterile noastre, dar Domnul Însuși poate face pogorământ și să ne dea totul. Iar atunci (să-mi ierte Dumnezeu îndrăzneala și obrăznicia) vom putea ajuta multor, multor oameni a afla adevărata cale către Dumnezeu cel Vécinic. Altfel, cuvântul poate zdrobi desăvârșit, ca o piatră grea despre care vorbește Hristos: „...preste carele va cădea ea, îl va zdrobi”³. Și totuși, Starețului i-a fost dat acest cuvânt și a stârnit în el o izbucnire de bucurie. După ce Siluan a primit descoperirea și a început a face așa cum îl învățase Domnul, a văzut că Dumnezeu îi dăduse o

¹ Cuviosul Isaac Sirul, *Cuvinte pentru nevoință*, „Cuvântul 16”, Serghiev Posad, 1893, p. 69. (în lb. rusă)

² Vezi Lc. 12: 49.

³ Mt. 21: 44.

armă în stare a birui tot răul. Și a cântat slavă lui Dumnezeu, uimindu-se cum el, un om sărac și de nimic, a primit de la Însuși Dumnezeu descoperirea esenței păcatului celor întâi născuți și a căilor către reînnoirea asemănării lui Dumnezeu în om. I-a fost greu să o primească numai pentru sine și a început a se ruga pentru întreaga lume, ca Domnul, prin Duhul Sfânt, să o dea întregii omeniri.

Când ceva cu adevărat măreț și dumnezeiesc vine către noi, trăim descoperirea ca pe o stare firească și proprie nouă. În ea nu se află vreun element de asemuire, ca, de pildă, în expresia nevoinței: „sânt mai rău decât toți”. Dar când vine dumnezeiasca smerenie, ea este mai presus de orice asemuire, lucru propriu Ființei Absolute. Atunci nu-ți vine gândul: „Iată la ce înălțime a fost ridicat omul!”, precum nu este nici urmă de slavă deșartă sau mândrie, ci singur FAPTUL pe care îl trăiește omul ca propria stare. Astfel, când primim descoperirea despre Cel Înalt, îi cunoaștem obârșia prin faptul că ea este firească firii noastre și nicidecum nu naște în noi slavă deșartă, nici mândrie, nici semeție.

Astfel, în măsura putinței, voiți vorbi despre acest subiect câtă vreme sânt în viață, spre a da cât mai multor frați și surori cuvântul ce a venit de la Dumnezeu în această lume prin Siluan. Faptul că el nu naște nici slavă deșartă, nici mândrie, fiecare îl poate înțelege citindu-i cuvântul. El vorbește despre cele mai înfri-coșate și mărețe lucruri în chip simplu și firesc, și nu află acolo cu adevărat nici mândrie, nici înfumurare. Siluan spune că a fost o clipă când, la sfârșitul Utreniei,

cântau Laudele, cerul s'a descoperit, acoperișul bisericii s'a făcut nevăzut, și a văzut pe David cântând pe Dumnezeu. Pentru această vedenie el a întrebat pe patru din Părinții cei mai cercați, și nici unul nu s'a hotărât să-i spună care fusese obârșia acelei arătări.¹ Dar el însuși zicea: „Totuși ea mi-a adus gânduri de slavă deșartă”. Așadar, pentru însuși Siluan, cercarea oricărei descoperiri (de este de la Dumnezeu sau nu) era absența slavei deșarte. Când se dau cele mai înalte stări le trăim ca pe unele cât se poate de firești nouă. Așa încât în Împărăția lui Hristos toți vor avea această cunoaștere, dar nu se va ivi păcatul cel mare – mândria.

Eu scriu despre ceea ce am numit „cuvântul de pe urmă”². Sfârșit de friguri, la Sfântul Munte Athos, eram lipsit de puteri până acolo încât îmi era greu să urc scările, și nu îmi ajungeau puterile să citesc pe Sfinții Părinți. Am spus lui Siluan:

- Rău îmi pare că nu am putere să mă adâncesc mai mult în teologie.

Iar el a răspuns:

- Și socotești că aceasta este lucru mare? Mare este numai a se smeri, căci mândria împiedică a iubi.

Lui însuși îi fusese dată nu numai smerenia nevoiței, ci și smerenia netâlcuită a lui Hristos. Învățătura despre cele două chipuri ale smereniei este unul din punctele de o neobișnuită însemnătate și adâncime în scrierile Starețului Siluan. Una este, în chip ființial, proprie lui Dumnezeu: pentru că Dumnezeu este

¹ Vezi *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 178.

² Vezi *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 219.

smerenie; iar cealaltă, a nevoinței, căci ea cuprinde un element de comparație: „Sânt mai rău decât toți”. Când, în preajma morții, Starețul a spus: „Încă nu m’am smerit”¹, atunci, bineînțeles, dacă este să-l înțelegem pe Stareț în contextul trăirii lui, vorba era despre smerenia lui Hristos – cea nefăcută, cea ființial proprie lui Dumnezeu. Și de aceea mi-am îngăduit să numesc „cuvântul de pe urmă” ceea ce multora dintre cei cu caracter academic li s’ar părea ceva naiv. Dar pentru Siluan, dimpotrivă: ar fi naiv să gândești că erudiția academică (i-ar da acea stare. Din cuvântul lui este limpede că, în ciuda adâncii lui cinstiri pentru *theologia* cărturărească, el totuși prefera pe cealaltă. Iar acea „cealaltă”, firește, trebuie să fie proprie viețuirii noastre monahale.

Acum mintea și cuvântul meu alunecă în „direcția” cunoașterii lui Dumnezeu precum este, iar nu precum nu este. Astfel, cunoașterea lui Dumnezeu precum este nu atârână de formarea academică. Cu alte cuvinte, monahul se poate mântui cu cele mai simple îndeletniciri: el poate fi toată viața bucătar, sau să spele vasele, însă cu duhul poate fi în Dumnezeu și cu Dumnezeu, și Dumnezeu în el. Așa încât în viața monahală nu se găsește ceea ce vedem în institutele și școlile *teologice*, unde unul se socotește mai înalt iar altul mai prejos, iar relațiile reciproce corespunzătoare poartă caracterul snobismului. În viața monahală, cea mai modestă îndeletnicire uneori ajută mântuirii, căci mintea într’o astfel de muncă este deplin slobodă să

¹ Ibid., p. 230.

petreacă în Dumnezeu. Îndeplinindu-și îndatorirea fără patimă, dar cu toată luarea aminte și din toată inima, monahul își păstrează mintea neconținut în Dumnezeu.

Theologia academică și viața monahală se mai pot asemui cu împrejurarea în care un om trăiește în vreun fund de lume și iată îi pică în mâini o carte ce descrie Londra ca fiind cel mai minunat oraș, cu populație multă, plin de tot felul de monumente ș.a.m.d. Și omului, citind cartea, i se aprinde dorul, se uită la fotografii, povestește sătenilor despre toate acele minuni. Iar alt om trăiește în Londra și este întrebat:

- Cunoști oare cutare monument?

- Nu, nu cunosc...

Dar el trăiește la Londra ca și cetățean al orașului. Și va veni vremea când va cunoaște întregul oraș, întregă acea împărăție, și va deveni „cetățean de onoare al Londrei”: *Free man of the city of London*. Așa încât ceea ce unii povestesc din cărți, alții trăiesc pe viu.

Și iertați-mă că uneori mă laud: unul dintre prietenii noștri, Prof. Galitis, l-a întrebat pe renumitul teolog Romanidis:

- Și ce credeți de cartea despre Siluan?

Romanidis a răspuns:

- Ei cunosc acestea prin cercare, iar noi numai din cărți.

Astfel, omul se poate afla într'o împrejurare când asupra lui se pogoară Lumina cea Nefăcută, și nu știe ce se petrece cu el. Iar în realitate el petrece în acea Lumină și își trăiește starea ca pe ceva cât se poate de firesc lui.

Trăind în mănăstire, să fiți deplin încredințați că nici o funcție în sine nu înalță pe om, și nici cea mai simplă îndeletnicire nu îl înjosește.

Cândva un monah mi-a spus la Athos: „Nici o îndeletnicire, oricât de smerită ar fi ea, nu înjosește pe om, dar ceea ce îl înjosește este singur păcatul”. De aci și acea rugăciune a Bisericii, „Învrednicește, Doamne, lucră de păcat să ne păzim noi...” – „Doamne, învrednicește să petrecem fără de păcat”. Și trăiți rugăciunea cât se poate de viu.

Și ajutați-vă unul pe altul, și să trăim împreună ca un singur om. Se spune că dacă vrei să înveți ceva, o oarecare virtute, să sălășluiești lângă un om care și-a însușit acea virtute și te vei învăța singur. Foarte important este pentru noi faptul de a avea frați și surori și de a împărtăși viața noastră. Este cea mai mare nefericire că oamenii care trăiesc în lume sânt aproape total lipsiți de o astfel de bucurie, căci sânt nevoiți tot mereu a trăi în atmosfera unde se cultivă păcatul. Așa că voi să prețuiți familia voastră monahală unde fiecare dorește din toată ființa să primească virtutea de la Însuși Dumnezeu. Rugați-vă unul pentru altul, fiecare pentru toți și toți pentru fiecare, ca Dumnezeu să ne dea a trăi împreună, și să știți că aceasta cere nevoie.

Când eram încă pictor în Franța, la Paris, viața mea a luat o altă întorsătură, mă hotărâsem să părăsesc pictura și să mă fac monah. Atelierul meu se afla în mansarda unei doamne franțuzoaice. Nu știu cum a înțeles ea, dar a venit la mine în atelier, și uitându-se la portretul pe care îl desenam, a zis: *Oh, Monsieur*

*Sakharoff, comme il est difficile d'être saint! Il faut être gentil avec tout le monde, toujours, toujours, et avec tout le monde, mais il y en a beaucoup de gens si désagréables!*¹ Așadar, ea credea că sfințenia înseamnă *gentillesse*²!

În starea noastră de cădere fiecare poruncă subliniază lipsa adevăratului chip al lui Dumnezeu din noi. Toate poruncile sânt contrare mișcărilor noastre firești în starea de cădere. Iar lucrul despre care vorbim – a deveni ca un singur om, în armonie cu porunca Domnului către ucenicii Săi – se dă neapărat prin nevoință, iar nu ca fiind ceva firesc nouă. Și trebuie avut în vedere că până și într'o mică obște mănăstirească sânt clipe când fratele sau sora devin greu de purtat. Și cum să fii „*gentil avec lui*”³? – Și așa, pe voi vă sfătuiesc: „Să vă iubiți unul pre altul”⁴, căci noi cu adevărat sântem o familie. Când se vor ivi greutăți în această familie, câtă vreme sânt în viață lăsați-mă pe mine să mă îngrijesc ce trebuie făcut spre a îndepărta greutatea, ca să nu greșască cineva.

Toate greutățile se ivesc din pricina ignoranței noastre. Duhovnicul meu era Arhimandritul Kiric, la Mănăstirea Sf. Panteleimon. Ca diacon, adesea slujeam cu el, și odată slujeam în biserica închinată Sfințitului

¹ „O, domnule Saharov, cât de greu este să fii sfânt! Trebuie să fii amabil cu toată lumea, mereu, mereu, și cu toată lumea, dar sânt atâtia oameni atât de dezagreabili!” (în lb. fr.). (N. tr.)

² „Amabilitate” (în lb. fr.). (N. tr.)

³ „Amabil cu el” (în lb. fr.). (N. tr.)

⁴ Io. 13: 34.

Mitrofan. Iar pe tetrapod era o icoană în care și Hristos, și Maica Domnului, și Botezătorul, și Îngerii, și Sfinții toți stăteau înșirați ca soldații, adică nu așa cum sânt de obicei înfățișați în icoana „Deisis”, unde ei toți se roagă către Hristos. Și înaintea Liturghiei, Părintele Kiric m’a întrebat: „Știi tu ce înseamnă ignoranța?” – I-am răspuns: „Nu prea vă înțeleg întrebarea, căci sânt obișnuit să-mi conștientizez ignoranța”. Iar el zice: „Păi să ți spun: o neștiință încă nu este ignoranță; două, încă nu este ignoranță; trei, patru, cinci – încă nu este ignoranță; dar șapte (iar în icoană se aflau șapte chipuri) – asta este ignoranță!”

Astfel, neapărat fiecare dintre noi poartă o oarecare neștiință, care încă nu este ignoranță. Neștiința ne este proprie tuturor, căci „toate le știu” numai proștii. O astfel de atotcunoaștere, de acum se numește ignoranță.

Când ne vin noi începători, atunci, prin rugăciune, noi zidim o singură viață în Dumnezeu. Iar aceasta cere nevointă, pentru că este ceva ce ne depășește firea în starea căderii. Pentru aceea se vor ivi ceasuri, se vor ivi poate și răstimpuri mai îndelungate când cineva se va afla într’o stare nu bună față de o altă persoană. Atunci, aceasta se va preabirui prin rugăciune, iar dacă vom birui, Domnul va fi cu noi. Iertați-mă, dar ceea ce v’am spus, v’am spus-o din inimă. Și rugăciunea mea, bineînțeles, este totdeauna pentru voi toți și pentru fiecare dintre voi.

UNIREA TUTUROR CA PORUNCĂ A VIEȚII¹

Pentru porunca lui Hristos: ca una să fie. Însușirea cuvintelor lui Hristos prin citirea Evangheliei. Despre nerăbdarea lui Hristos și despre frecuşurile noastre. Ioan 12: 26 – ființare asemenea lui Dumnezeu. Pentru ultimele zile ale lumii. Atomizarea omenirii ca urmare a căderii lui Adam în păcat. Moștenirea morții de la Adam și a vieții de la Hristos.

Cuvântul lui Hristos Însuși în rugăciunea Sa către Tatăl ni se înfățișează ca plinirea întregului plan al lui Dumnezeu, Cel ce ne-a făcut. Nu este nimic mai înalt și mai desăvârșit decât ceea ce a poruncit Domnul la Cina cea de Taină, și mai cu seamă după Cină, în rugăciunea Sa către Tatăl. Neapărat trebuie să avem în vedere acele cuvinte ale lui Hristos, măcar că nu ne sânt date sub formă de poruncă. Nu ne este limpede de ce El a spus: „Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pe altul”²; iar în rugăciunea către Tatăl: „Ca toți una să fie, precum Noi: Tu, Părinte, întru Mine, și Eu întru Tine – precum Noi, una să fie”³. Pentru mine nu este nici cea mai mică îndoială că aceste cuvinte rostite înaintea morții de pe Golgotha au cea mai înaltă însemnătate

¹ Nr. B-21 (28 Ian. 1991), după numerotarea M^{T1}.

² Io. 13: 34.

³ Vezi Io. 17: 21.

dintre toate câte a spus Domnul. A ne asemăna cu Sfânta Treime în unimea noastră este hotarul cel nehotărânit al căutărilor noastre. Este adâncul cel de pe urma al planului lui Dumnezeu pentru noi. Noi înșine nu ajungem prin propriile puteri să zidim în noi viața despre care vorbește Domnul. Dar atunci când în rugăciunile noastre – ale fiecăruia pentru toți ceilalți, și ale tuturor celorlalți pentru fiecare – vom avea în vedere porunca lui Hristos și plinirea cea de pe urmă a îndumnezeirii noastre, ne zidind noi înșine această viață, ne gătim însă spre a o primi. Pentru că în rugăciunea pentru toți și pentru fiecare dintre frați și surori noi ne îndreptăm întru întâmpinarea rugăciunii lui Hristos. Iar atunci și Lui Îi va fi ușor să ne întâmpine și să ne dăruiască ceea ce nu putem dobândi noi înșine, dar dorim fierbinte în inimile noastre.

Pentru a pătrunde mai adânc în înțelesul cuvintelor lui Hristos trebuie să citim cu osârdie Evanghelia și să ne plecăm cu multă luare aminte asupra fiecărui cuvânt al ei. Astfel vom ajunge ca toate cuvintele ei să pătrundă în inima noastră și le vom purta în sine ca propria viață. Astfel de cuvinte, care ne sânt prețioase, nu puține sânt în Evanghelie, și fiecare dintre noi sântem datori a „nutri” în sine cuvintele lui Hristos. Așa vom deveni fii ai lui Dumnezeu. Și unde este El Însuși, acolo și noi vom fi, după a Sa făgăduință¹. Pentru a pătrunde în noi, în adâncul inimilor noastre viața lui Hristos Însuși, trebuie să înțelegem, desigur, nu numai

¹ Vezi Io. 12: 26.

poruncile Sale, ci și să vedem într'Însul adâncul inimii Sale pe care l-a descoperit Tatălui în rugăciunea Sa: „Ca să fie toți una, precum El și Tatăl una sânt”¹ – lucru pe care nu l-a rostit sub formă de poruncă. Nu dintr'o dată ne vom însuși adevăratul cuprins al cuvintelor lui Hristos. Ele treptat pătrund în noi. La început cuvintele pot apărea pentru noi ca venind din afară, și doar puțin câte puțin vor cuprinde inima și mintea noastră și se vor face cuvintele noastre. Iar cei ce au venit către noi nu demult trebuie să știe și gândul cel de pe urmă pe care îl punem ca temei mănăstirii noastre. Plecându-ne în duh de rugăciune asupra cuvintelor Domnului vom pătrunde astfel, treptat, încă și mai adânc în viața Sa cea mai lăuntrică. Iar apoi întreaga viață ne-o vom clădi astfel încât să ne hrănim cu cuvântul Său în care se cuprinde vécinica viață, precum El Însuși a spus: „Ceriul și pământul vor trece, dară cuvintele Mele nu vor trece”².

Este o întâmplare în Evanghelie când un tată și-a adus fiul îndrăcit și a cerut apostolilor să gonească dracul din fiul său, iar ei nu au putut. Atunci tatăl a venit către Hristos și i-a spus despre aceasta. Iar Domnul cu o oarecare nerăbdare i-a zis: „O, până când voi fi cu voi, până când vă voi răbda, puțin credincioșilor!”³. Desigur, Domnul Se grăbea să-Și împlinească „lucrul”⁴ Său pe pământ. Și până și El a dovedit

¹ Vezi Io. 17: 11.

² Mt. 24: 35.

³ Vezi Mt. 17: 14-21.

⁴ Vezi Io. 4: 34.

o oarecare „nerăbdare”. Drept aceea (iertăți-mă!), veți înțelege și dorința mea ca, înainte de ieșirea mea, să vă împărtășesc totul.

Desigur, mici întâmplări din viața zilnică se vor moși neapărat de oarecari frecuşuri și neînțelegeri. Dar cum le vom putea înfrunta, păstrând deplinătatea dragostei față de frați și surori? – Cei mai vârstnici dintre voi descori au auzit și o știu, dar celor mai tineri, care au venit, le voi dezvălui meșteșugul. Este de neapărată trebuință să păstrăm înaintea ochilor marele nostru țel, care depășește tot gândul omenesc, și să tindem către acest țel. Când însuflata căutare de a ne pătrunde de adevăr ne va stăpâni, atunci micile neînțelegeri se vor dezlega în duhul dragostei frățești, în încredere unul față de altul, și nu vor năruia viața noastră. Încercați să izgoniți din sinevă tot gândul împotriva fratelui, împotriva sorei. Socotiți orice astfel de întâmplare ca o crăpătură în zidurile lăcașului nostru... Țineți minte, rogu-vă, această prăvilă a nevoinței și a strădaniei noastre – a nu uita niciodată țelul de pe urmă ce ne stă înainte! Iar atunci veți vedea că neînsemnata noastră viață va dobândi o trăsătură luminată și dumnezeiască.

Domnul a zis: „Voiesc ca acolo unde sânt Eu, și slujitorul Meu să fie împreună cu Mine”¹. Ce înseamnă „acolo să fie, unde este și El”? – Înseamnă a purta acel chip al ființării propriu lui Dumnezeu Însuși. Pentru a ne face viața acî plină de înțeles, noi trebuie, desigur, osârduitor să ne învățăm totul. Trebuie să înțelegem că

¹ Vezi Io. 12: 26.

Domnul, printr'o minune proprie numai Lui, ne-a dat a mânca Trupul Său și a bea Sângele Său, ca noi să ne facem toți una întru Dânsul – din Trupul Său și din Sângele Său. Începând cu cele mărunte, fără a ne da seama vom înclina pe Dumnezeu să ne încredințeze harul Său, și astfel să ne preschimbe întreaga ființă. Și în loc de jalnica petrecere de rob pe pământ vom primi o altă viață, după nemincinoasa făgăduință a lui Hristos Însuși¹.

Domnul a spus despre cele de pe urmă zile ale lumii că va fi necaz mare, unul în care tot pământul se va afunda. Năpastele vor atinge astfel de dimensiuni, că de la singură așteptarea lor mulți vor muri. În cuvintele Sale ni se arată necazurile ce vor veni: cutremure, furtuni, boli, războaie. Ucenicii Lui, adică adevărații creștini, vor fi urâți pretutindena pe pământ. Și Domnul zice: „Iar acestea trebuie să fie”². Citiți Evanghelia și nu vă uimiți de nimic, ci doar purtați în sine cugetul pe care ni-l pune înainte Domnul în cuvintele Sale!

Împărtășesc cu voi cele ce sânt în inima mea: când se ivesc între noi mici neînțelegeri pe care nu le putem ocoli, voi să nu dați însemnătate acelor mici încercări. Purtând în sine chipul lui Hristos, să aveți în vedere că El este descoperirea gândului celui din veci al lui Dumnezeu pentru om. Pururea purtați numai acest gând, și atunci totul vă va deveni ușor. Am nădejdea că, puțin câte puțin, din toate cuvântările și însemnările mele se va alcătui adevărata privesște a ceea ce port în cugetul

¹ Io. 3: 36.

² Vezi Mt. 24: 1-28.

meu. Ea va putea izbăvi cu adevărat viața noastră din toate necazurile. În viața noastră de zi cu zi ne obișnuim să vedem războaiele și alte năpaste ca și cum ne-ar fi firești. Aceasta pentru că, citind descoperirea biblică despre păcatul lui Adam, noi nu pătrundem însemnătatea cosmică și mai presus de cosmos a căderii lui. Lumina s'a dezbinat în multe părțicele, până acolo unde grecii numesc omul individual „atom”. Înțelesul cuvântului „atom” este „ceea ce nu poate fi divizat”. Și „atomizarea” întregii omeniri a dus până acolo că și în căsătorie, despre care Domnul a zis: „Ce au împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă”¹, se întâmplă de acum dezbinări. Nici acolo oamenii nu mai văd puțința de a trăi împreună. Iar sarcina ce ne stă înaintea este cum dintr'un astfel de „atom” sau, în latină *individuum*, dintru această formă a ființării să ajungem ca fiecare dintre noi întâi să se conștientizeze ca un moștean al lui Adam, iar apoi ca fiu al lui, nutrinđ în sine conștiința lui Adam spre a trăi întreaga omenire ca propria-i viață. Este greu de pus în cuvinte. Astfel, unii pot gândi: Nu era oare rugăciunea lui Siluan pentru întregul Adam urmarea unei oarecari idei, iar nu a unei realități? Aceasta nu este adevărat, și iată de ce: Adam în întreaga sa plinătate nicicum nu este o idee omenească, ci realitatea cea mai concretă. Iar când noi vom deveni persoane-*ipostasuri* după chipul *Ipostasului* lui Hristos Însuși, atunci vom purta în sine întreaga omenire. Și spre a o cunoaște, la început vom trăi propria noastră dramă.

¹ Mt. 19: 6.

Noi sântem o moleculă a marelui trup al omenirii. Iar când omenirea bolește și boala pătrunde acest mare trup, ea se răsfrânge asupra fiecăruia dintre noi. Trăiți fiecare eveniment ca pe o descoperire a ceea ce se petrece în întreg cosmosul. Noi nu sântem în afara acestei întinderi, ci înlăuntru. Puținul pe care l-am spus astăzi este destul pentru a gândi ani de-a rândul, pentru a-l trăi în rugăciune, a-l trăi cu toată inima și mintea noastră.

Iar pentru mine, rogu-vă, rugați-vă ca Domnul să-mi dea cuvânt adevărat. El a spus: Eu sânt calea, adevărul și viața”¹. Iar eu gândesc astfel: Dacă Domnul este adevărul, și dacă cuvântul meu se întemeiază pe ceea ce El ne-a descoperit, atunci, poate chiar în ciuda a toată nimicnicia mea, cuvântul meu totuși va rămâne drept. Dacă noi nu putem măsura păcatul lui Adam, care totuși nu este nehotărnicit, și dacă ne depășește înțelegerea, cu atât mai mult ne-o va depăși și cea mai nainte de veci și vécinica Viață a lui Hristos Însuși.

În Irmosul *Canonului* lui Andrei Criteanul se zice: „Ajutoriu și acoperitoriu S’au făcut mie întru mântuire, Acesta este Dumnezeuul meu, și voiu proslăvi pre El, Dumnezeuul părintelui meu, și voiu înălța pre El”. Acest minunat Irmos arată faptul că, precum de la Adam noi am moștenit urmarea greșalei lui – moartea – tot astfel de la oamenii cei noi, născuți întru Hristos, moștenim vécinica viață. Aceasta atârnă de credința voastră și de încrederea voastră. Pentru mine, Siluan este „părintele

¹ Io. 14: 6.

meu”; iar când eu cânt Irmosul, atunci „Dumnezeul părintelui meu” este Dumnezeuul meu.

Iată, tac, dacă v’am împărtășit un cuvânt ce-mi este prețios...

PRIN ASCULTARE CĂTRE ÎNVIERE¹

Așteptarea ca energie a Învierii. Pentru neputința de a purta bucuria pascală. Aflarea moaștelor Cuviosului Serafim ca o cheazășie a învierii. Pentru calea către înviere prin răstignirea ascultării. Despre respingerea cuvântului lui Hristos. Răbdarea ca reacție la un cuvânt neînțeles al duhovnicului. Învierea este deja în noi sub forma credinței. Răspunderea ascultătorului pentru cuvântul duhovnicului.

Aștept cuvânt de la Dumnezeu pentru a vorbi cu voi astăzi.

S'au apropiat zilele când ne pregătim să prăznuim învierea omului. Nu zic învierea lui Hristos, ca fiind ceva unic. Desigur, într'un anume sens, învierea Lui este un eveniment unic, dar îndeobște este vorba de noi înșine, de învierea noastră.

Noi rostim Simvolul Credinței. La sfârșitul lui, înțelepții noștri Părinți au pus următoarele cuvinte: „Aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie. Amin.” Dacă „așteptăm învierea morților”, este, bineînțeles, înviere pentru vecinicie. Iar vecinicia naște în noi gândul despre neclătire, precum și Apostolul Pavel vorbește în Epistola către Evrei despre „Împărăția

¹ Nr. B-29 (28 Martie 1991), după numerotarea M^{T1}.

neclătită”¹. Dacă veți gândi adânc ce înseamnă așteptarea învierii morților, nădăjduiesc ca fiecareuia dintre voi să se dea intuiția: Noi de aceea și așteptăm învierea morților, căci pentru noi este o realitate – adevărata realitate a vécinicei ființări. Iar dacă sălășluiește în noi o astfel de așteptare, energia acelei așteptări neapărat ne va învia. De vom încerca cu adevărat zi de zi a ne imbogăți cunoașterea și înțelegerea vieții în Hristos Dumnezeu, atunci zilnic ceva se va adăuga. Astfel, când vom rosti „Aștept învierea morților”, o vom zice tot așa ca atunci când zicem „Aștept masa” – masa va fi, ca se pregătește. Așadar pentru noi învierea este o realitate care cu adevărat există vécinic.

Însă uneori se întâmplă în viața noastră o experiență foarte întristătoare: Când vine ziua Paștilor, puterea noastră de a primi bucuria Învierii ține foarte puțin. Iată acum noi continuăm Marele Post, care ține cincizeci de zile împreună cu Săptămâna Patimilor. Și pentru noi este o stare firească: răbdăm Postul cincizeci, și o sută, și până și trei sute de zile pe an, însă bucuria Învierii de-abia dacă o putem trăi câteva ceasuri. De ce așa? Pentru că atunci când am primit Evanghelia, Evanghelia lui Hristos ca adevăratul Său Cuvânt, al Celui ce a făcut întreaga lume, cosmosul, noi așteptăm absoluta neclătire a Împărăției Lui, în timp ce viața noastră trece prin neîncetate schimbări. Nimic nu este statornic. Cumva, întreaga experiență a

¹ Vezi Evr. 12: 28.

acestei vieți se împotrivesc gândului nostru despre Ființa absolută. Și totuși El este.

Iată, ieri mi s'a citit o scrisoare din Petersburg despre felul cum au aflat moaștele Sfântului Serafim din Sarov. El a murit în 1833. Iar acum, când îi purtau moaștele, norodul prăznuind îi cânta Mărimurile ca unuia viu, iar apoi au început a-i cânta cântările de Paști. Astfel în noi trăiește nădejdea véciniceilor Paști, a véciniceii Învieri.

Dar cum să trăim viața noastră zi după zi? Ne ducem la duhovnicii noștri, ei ne zic astăzi una, mâine alta. Ce să ne facem? – Duhovnicul se poartă cu fiecare după nevoia lui, iar nu „îndeobște” după teorii. Iar când noi înșine, mergând la duhovnici, ne clătinăm, Duhul lui Dumnezeu îi îndeamnă numai la a ne da un cuvânt de întărire. Astfel cuvântul lor atârnă de deschiderea noastră, dar mai atârnă și de împrejurările vieții îndeobște. Dacă cel ce merge la duhovnic continuu se clatină și nicum statornicește, atunci duhovnicul nu-i poate afla un cuvânt care să-i înlătore o dată și pentru totdeauna orice clătinare. Duhovnicul spune ceea ce poate ajuta pe om în acel moment.

După oarecare experiență cu duhovnicii începem să ne însușim principiile pe care se întemeiază Împărăția așteptată. Iar această cunoaștere dintr'o dată se va apropia cu adevărat de ceea ce ne vorbesc părinții duhovnicești.

Dar ce trebuie să facă duhovnicul și ce trebuie să facă monahul? Am vorbit cândva despre răspunderea duhovnicului pentru cuvântul său și pentru ucenicul

sau. Rânduirea vieții noastre este astfel încât la temelul ei stă ideea cum să depășim individualismul nostru, dar nu personalismul. De aceea, când venim la mănăstire, marea noastră se află programul: „Facă-se voia Ta, precum în ceriu, și pre pământ”. La început omul nu poate desluși ce ține de vecinica voie a lui Dumnezeu și ce este vremelnic. El însă își dezleagă nedumerirea astfel: „Tot gândul meu îl voi lepăda dintru bun început, și principiul vieții mele va deveni deplina neîncredere în sine”. Da, dar cum să faci când omul începe să învețe multe și poate chiar să prevadă ce-i va spune duhovnicul? Una dintre cărțile cele mai minunate – foarte simplă întru toate și pe înțeles, dar de un deosebit adânc – este scrierea lui Avva Dorothei, ucenicul lui Varsanufie cel Mare și al Prorocului Ioan. Acolo vorbește despre sine: îi apăruse o întrebare. Și împreună cu întrebarea s'a ivit în el și răspunsul: „Dacă mă duc la Stareț, știi de mai nainte ce va zice. Dacă Starețul va zice așa, ce rost are să mai merg la el? Însă totuși s'a dus la duhovnic, zicându-și: „Dacă este gândul meu, înseamnă că nu este de la Dumnezeu, și îl voi lepăda”. Și într'adevăr duhovnicul i-a spus precum gândise. Dar el socotește: „Acum este de la Dumnezeu, dar înainte fusese ispită!”¹

Acum știți cum să „exploatați” duhovnicii. Când întrebați pe duhovnic, iar el vă spune un cuvânt oarecare, iar voi faceți apoi după cuvântul lui, niciodată și nicăieri nu spuneți: „Am făcut astfel pentru că mi-a

¹ Vezi Avva Dorothei, *Învățăături și scrisori de suflet folositoare*, Ed. Bunavestire, Bacău, 1997, p. 52.

spus duhovnicul”. De ce? Pentru că duhovnicul este pentru noi ca un înger slujitor mântuirii noastre. Mergi la el pentru a afla voia lui Dumnezeu, iar apoi toată răspunderea o purtăm numai noi, iar nu duhovnicul. Nu trebuie să spui: „Dar mie duhovnicul așa mi-a spus!” Nu! – „Eu fac așa, și toată răspunderea este asupra mea”.

Apostolul Pavel vorbește de o „împărăție neclătită”¹, o împărăție unde nu se află nici un fel de clătinare ori schimbare. Și cum să afli adevărata cale către cele vecinice? Calea este – în viața monahală. Când mergem la duhovnic îl lăsăm pe el să dezlege întrebarea cu rugăciune către Dumnezeu. Iar cuvântul lui îl primim ca de la Dumnezeu, cu toate că nu este vorba decât de lucrurile cele mai mărunte legate de viața noastră de zi cu zi. Să zicem că spune bucătarului să pregătească la masă cartofi prăjiți. S’ar zice că e o chestie de nimic! Însă făcând precum a zis, noi păzim însuși principiul unei vieți unde nimic nu se săvârșește după voia noastră individuală. Iată, astfel de „relativisme” noi le trăim aproape tot mereu, în fiecare zi.

Și atunci se va întări în noi adâncul înțeles al cuvintelor: „Facă-se voia Ta”. Pentru că fiecare ascultare, oricât de mică, lucrează cât se poate de puternic asupra noastră: sântem pururea răstigniți. Dar ce înseamnă a fi răstignit? Înseamnă că și mâinile tale, și picioarele tale sânt pironite în cuie, și tu nu le poți mișca: nimic nu poți face. Iar când omul este astfel

¹ Vezi Evr. 12: 28.

castiguit, atunci înaintea lui viața ia aspectul Crucii, care este expresia și a absolutului, și a relativismului nostru vremelnic. Astfel, dacă Dumnezeu vă va da să trăiți în acest chip, veți vedea o grabnică înaintare în viața duhului. Dar dacă nu veți avea înțelegerea acestora, puteți trăi patruzeci de ani și încă vă veți certa și vă veți ciondăni pentru nimicuri. Așa cum Starețul a văzut cândva doi preoți – ieromonahi – care trăiseră mai mult de patruzeci de ani în mănăstire și se ciondăneau cine unde să stea. Pentru Siluan era o priverște cumplită: după patruzeci de ani într’o astfel de viață în nevoiță – să se ciondănească pentru loc!

Nu demult am întrebat pe unul dintre voi: „Care îți este greutatea?” Și răspunsul a fost: „Greutatea mea este că eu iubesc cuvântul lui Hristos, vreau să trăiesc după El și în El, dar toată făptura mea psiho-fizică se împotrivesște. Iar atunci se ivește împrejurarea despre care se scrie în Pateric. Un Bătrân a întrebat pe ucenicul său:

- Așa, prietene, tu cum mă vezi acum?

- O, ești îngerul lui Dumnezeu.

Trece câtăva vreme.

- Cum mă vezi acum, frate?

- Om...

Mai trece câtăva vreme, și iarăși îl întreabă:

- Iar acum cum mă vezi?

- Așa, răspunde el, încât chiar de îmi spui un cuvânt bun, tot mi-e greu. Tot mi-e greu, ca și cum nu ar fi de la Dumnezeu, ci de la vrăjmaș.¹

Iar fratele nostru m'a întrebat cum să înțelegem fenomenul acesta în viața noastră. Apostolul Pavel zice: „Vorbește și în bună vreme, și în rea vreme, și fără de vreme”². Dacă este vorba de un adevărat nevoitor, atunci, bineînțeles, când alcătuirea sa psiho-fizică nu este în puteri de a purta porunca lui Dumnezeu, el va striga către Dumnezeu. Căci porunca lui Dumnezeu depășește pragul psiho-fizic. Iar când mintea noastră nu poate înțelege ceva, ea se scârbește de acel lucru. Așa cum fiecare dintre noi în școală, sau fiecare om învățat când lucrează, dintr'o dată se poticnește de ceva ce nu poate înțelege.

Oamenii care au pierdut adevăratul înțeles al mântuirii în Hristos nu rabdă nimic din ceea ce însoțește urmarea lui Hristos: „Tot ce depășește măsura înțelegerii mele îmi este greu”.

Pun înainte o pildă din întâmplările din viața științei. Când Einstein vorbea unei mari adunări de matematicieni în Germania despre teoria sa, atunci, din două sute de oameni, renumiți savanți și profesori ce luau parte la conferință, numai doi sau trei au înțeles despre ce vorbea. Apoi teoria lui a devenit teoria multora. Așa și în viața duhovnicească. Personal vă sfătuiesc să păstrați linia pe care m'a „împins” Dumnezeu când eram cu Starețul Siluan: dacă nu înțeleg ceva, nu

¹ Vezi *Drevnii Pateric*, Moscova, 1891, p. 211.

² Vezi 2 Tim. 4: 2.

il acăi, nu îi lepăd cuvântul și nu judec cuvântul – îl meredintez Proniei lui Dumnezeu, Care va putea mai tarziu să mă ajute să pătrund în adevăratul înțeles al celor spuse. Nu este cu puțință a ajunge la aceea stare în care se găsea Siluan, fără prezența lui Dumnezeu și a marii Lui puteri înlăuntru omului. Astfel, când în noi nu se află acea putere, atunci ne este greu. Dar, dacă ați ales calea monahală, socotesc o îndatorire a vă spune: „Răbdați toate acestea!”

Răbdați încă ceva! Acum se apropie săptămâna cea grea și măreață a Patimilor lui Hristos, iar noi o numim Săptămâna Patimilor. Iar după Patimi, dintr’o dată vine bucuria: „Hristos a înviat!”, care apoi din nou se curmă, se „sfarmă”. Răbdați aceste lucruri! Tot ceea ce se sfarmă în noi și respinge de la noi porunca lui Hristos – acestea toate sânt cele ce nu țin de Ființa Dumnezeiască absolută. Iar noi voim s’o atingem în Hristos și prin Hristos.

Voiu face acum o scurtă încheiere: Dacă așteptăm învierea morților, înseamnă că în noi se află deja energia învierii, dar încă nu într’o măsură covârșitoare, încă nu ca fiind ceva absolut de neclătit. Pregătiți-vă către înviere, și binecuvântat să fie tot pasul, spre a ne săvârși lucrul, ca viața noastră cu adevărat să ne ducă „acolo unde Domnul este”: „Voiesc ca acolo unde sânt Eu, și slujitorul Meu să fie”¹.

Mult ar fi încă de vorbit – cuvântul pentru Dumnezeu niciodată sfârșește, ca și razele soarelui ce se

¹ Vezi Io. 12: 26.

revarsă peste pământ, împărtaşindu-i nesfârşit de mare a sa energie. Tot astfel şi Hristos, Care este Soarele Dreptăţii. Să prindem razele Lui pe pământul nostru, spre a trece apoi dincolo de hotarul cel tainic, întru viaţa cea vécinică...

Vă doresc Paşti luminate, ca experienţa voastră în Hristos să se adâncească şi să primească un chip din ce în ce mai măreţ.

PROBLEMA UNIMII BISERICII¹

Intipăriri rămase din convorbirea cu Vlădica N.: neputința de a da un răspuns logic la întrebările despre dezbinarea creștinilor și prigoanele asupra lor. Rugăciunea pentru toți, ca reacție-răspuns la dezbinare. Pentru neputința de a jertfi viziunea noastră pentru unirea Bisericilor. Cearta cu Dumnezeu: judecă nu Tatăl, ci Fiul Omului. Prigoana asupra pravoslavnicilor – calea îngustă a deșertării lui Hristos Însuși. Paharul amar al dreptslăvitorilor.

Din nou mulțumesc lui Dumnezeu, Cel ce m'a invrednicit iarăși a vă vedea și a vorbi cu voi.

Părintele N. mi-a propus tema de astăzi: mi-a zis că este un element de mare însemnătate în răspunsurile mele către ziaristul ce însoțea pe episcopul care nu demult ne-a cercetat mănăstirea.

Episcopul ședea și mai mult tăcea. Eu ședeam în fața lui iar ziaristul la stânga episcopului. Inițiativa cuvântului a luat-o, destul de hotărât, ziaristul, iar episcopul asculta liniștit. Eu eram puțin, cum s'ar zice, *disappointed*² din pricina aceasta.

Ziaristul m'a întrebat:

- Dacă noi toți sântem creștini, și romano-catolicii, și anglicanii, și protestanții, și ortodocșii, atunci spu-

¹ Nr. B-32 (29 Aprilie 1991), după numerotarea M^{TI}.

² Dezamăgit (în lb. engl.). (N. tr.)

neți-mi, de ce atâta dihonie în lumea noastră creștină? Sântem dezbinați!

Fusesem pus într'o situație grea: dintru început eu primisem pe episcop, dar vorbeam cu ziaristul. Și eram într'o nedumerire – la ce nivel să răspund la întrebarea lui. De fapt, Descoperirea Evangheliei este un noian nemărginit și nespus de adânc – într'un sens duhovnicesc am putea spune fără fund, căci nu este sfârșit Dumnezeirii lui Hristos. Iar în acest noian sânt diferite nivele ale adâncului.

Eu am ocolit răspunsul, dar el a continuat:

- De ce unii creștini sânt răstigniți, iar alții îi prigonesc?

În general, toate întrebările lui începeau cu cuvântul *Pourquoi* – „De ce?”, și erau despre una și aceeași: „Este oare cu puțință unirea Bisericilor? Și cum?” Eu nu i-am răspuns la nici una, pentru că la fiecare dintre ele se putea răspunde pe diferite trepte de adâncime, ca și în noianul nemărginit. În plus, cartea mea este tradusă în arabă, și mie mai bine îmi era să tac drept răspuns la acele tragice întrebări.

I-am răspuns:

- Nu există răspuns logic la întrebările Dvs.

Și mai departe nu am continuat, dar, vorbind cu voi, vă voi spune „de ce”: pentru că toate cele din Evanghelie depășesc măsura omenească. Precum spune Apostolul Pavel: „Evanghelia noastră nu este de la oameni și nu este pe măsura omului”¹. Așa că nu avem

¹ Vezi Gal. 1: 11.

răspuns logic, pentru că totul se primește prin credință, precum zice Domnul: „Credeti în Dumnezeu, și în Mine credeți”¹. Problema nicicum nu aparține logicii, ci credinței.

Cel mai important pentru noi este de a ști cum să reacționăm la împrejurările tragice ale dezbinării creștinilor. Dar mi-am îngăduit să-i spun că, în viața noastră duhovnicească, noi încercăm să urmăm învățaturii marelui nostru Stareț Siluan. Cum reacționează el putem judeca după scrierile lui. După ce îi fusese dat lui Siluan într-o clipită a vedea pe Hristos cel Viu, i s'a împărțit starea Lui. Hristos poartă în Sine întreaga omenire, ca făcător a tot ce ființează. Iar Siluan primise darul de a trăi întregul Adam ca propria sa viață. Tot ceea ce se petrece acum în omenire, toată această duhonic și ciocnirile tragice, toate nefericirile pământului el le trăia ca o urmare a neînțelegerii noastre. Iar el se ruga pentru întregul Adam, precum este scris pe scoana lui: „Milostive Doamne, rogu-mă Ție, dă întregii lumi, tuturor noroadelor, fieștecărui om, să Te cunoască în Duhul Sfânt”².

Astfel, în viața noastră, atunci când întrebarea se cuprinde în credință, iar nu într'o dovadă logică, ne este mai important să știm CUM SĂ REACȚIONĂM.

Desigur, cuvântul Starețului atinge adâncimi de neatins omului de rând. În cartea mea despre el scriu că Hristos a venit și a răsturnat piramida ființării omenesti. Și dedesupt, drept vârf al piramidei, se află El

¹ Io. 14: 1.

² Vezi *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 45.

Însuși. Și toți cei ce urmează Lui se afundă în acest adânc.

Astfel, întrebarea despre cum este cu puțință unirea Bisericilor, eu am ocolit-o, zicând doar: „Înțeleg că nouă tuturor ne este greu”.

De ce nouă, ortodocșilor, ne este cu neputință a ne lepăda de viziunea noastră, de viața noastră în Hristos și de înțelegerea noastră în ce privește Descoperirea Lui? – Pentru că noi toți înțelegem în chipuri diferite. Apusului nu i-a fost dat să pătrundă deplinătatea Descoperirii principiului persoanei-ipostas în Ființa Dumnezeiască și în ființa omenească, precum o avem în Dreapta-Slăvire.

Ceilalți s’au obișnuit să înțeleagă pe Hristos și Descoperirea în măsura dată lor. Ei iubesc ceea ce au cunoscut. Iar tragismul constă în diferitele trepte ale adâncului înțelegerii Descoperirii date de Hristos și în Duhul Sfânt, Care S’a pogorât asupra Bisericii. Biserica Anglicană propune forma ei de unire prin unimea Bisericii Anglicane în lumea întreagă. Unii au numit-o *Eglise-bridge* – „Biserică punte de unire”. Romano-catolicii gândesc unirea nu altfel decât ca supunere a tuturor sub episcopul Romei. În măsura în care acestea se leagă de intuiția personală a fiecărui om, logic noi nu putem dovedi nimic. Faptul este numai unul al credinței, și precum zice Apostolul Pavel: „Prin credință umblăm, iară nu prin vedere”¹.

¹ 2 Cor. 5: 7.

Părintele N. : Mi se părea că importante erau nu atât întrebările lui, cât metodologia răspunsului pe care l-ați dat: Nu este cu puțință să încerci a răspunde la toate întrebările, și trebuie să treci pe un alt tărâm. Ca să primești răspuns trebuie să treci în planul rugăciunii și dobândirii Sfântului Duh. Și atunci totul devine împede. Și i-ați arătat icoana Starețului, unde este scris: „Rogu-mă Ție, milostive Doamne, ca toate no-voadele să Te cunoască în Duhul Sfânt”.

Părintele Sofronie : Precum a observat Părintele N., bine este ca noi toți să ne oprim cu mintea la faptul că mult nu putem înțelege. Mai mult, de ce școlile theologice de toate nivelele nu pot împlini omenirea? – Pentru că orientarea lor fundamentală este cum să reducă Descoperirea la nivelul cercetării științifice, adică al logicii. Iar problema este nu a logicii, ci a credinței – prin credință umblăm, și în ea ne mântuim.

De ce nu putem da tuturor o simplă lămurire logică? Să trecem acum la viața noastră. Și voi, iertați-mă că voi vorbi despre mine. În viața mea a fost o clipă când am îmbrățișat învățătura lui Hristos cu toată ființa mea, dar viața, în deplinătatea ei, după poruncile Sale, eu nu am dobândit-o. Și în aceasta consta durerea mea care mă lovea în întregul meu, puternic și adânc, la toate nivelele. Domnul a spus că va fi judecată fiecărui dintre noi și se va face socoteala vieții noastre. Dar eu am trăit această neputință de a trăi creștinește ca pe unul din cele mai tragice elemente ale întregii mele vieți. „De ce nu pot eu trăi după poruncile lui Hristos?” Ajunsesem la deznădejde și mă rugam: „Cum mă vei

judeca Tu? Judecata Ta este nedreaptă! Judecătorul trebuie să fie în aceleași împrejurări în care trăiesc eu. Iar dacă, trăind în împrejurările mele, el a păzit poruncile, atunci are dreptul să mă judece”. În gândul meu era pilda Apostolilor: ei fuseseră supuși gonirii din Sinagogă pentru faptul că urmau lui Hristos. Și de aceea Domnul le-a spus: „Voi veți șede pe douăsprezece scaune și veți judeca cele douăsprezece seminții ale lui Israil”¹. Și cer iertare lui Dumnezeu pentru rugăciunea mea, rugăciune scandaloasă, când I-am zis: „Tu nu ai dreptul să mă judeci, dacă eu nu pot rămâne viu fără mâncare, fără aer, fără somn, ș.a.m.d., iar Tu nu ai nevoie de nimic dintr’acestea”. Și mi-a venit răspuns: „Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului, căci El este Fiul Omului”². Iar în aceste cuvinte, care esențial erau repetiția cuvintelor Evangheliei, mi-a fost dat răspunsul că Domnul a trăit în împrejurări neasemănat mai grele decât ale mele. Și astfel El a biruit, și a răspuns întrebării mele. Nimeni nu poate spune că împrejurările Lui fuseseră mai bune decât ale celui mai sărac om din lume. El pribegea în diferite locuri, nu avea nici casă, nici loc unde să-și plece capul.

Și de ce Lui „I S’a dat toată stăpânirea în ceriu și pre pământ”³? Pentru că, pogorându-Se din Dumnezeiescul chip al ființării Sale, El a primit chipul „petercerii” noastre de robi, și aceasta astfel încât, desigur,

¹ Vezi Mt. 19: 28.

² Vezi Io. 5: 22 și 27.

³ Vezi Mt. 28: 18.

S'a supus unei mari deșertări. Și deșertarea Sa întrece toate limitele la care putem noi ajunge, cei ce dorim să urmăm Lui. Ia gândiți-vă: El a fost lăsat în Ghethsimani fără răspuns! Iar în ultima clipă a vieții Sale, răstignit pe cruce, zice Tatălui: „De ce M'ai părăsit?”¹

Astfel, și noi punem întrebarea, când ne aflăm în împrejurări omenește de neînțelese. Noi tânjim a ne iubi vrăjmașii și a ne ruga pentru întregul Adam ca pentru viața noastră. De ce lumea ne urăște atâta? Domnul ne-a spus-o mai înainte: „Veți fi urâți pentru Mine în lumea întreagă, de către toate noroadale”². Noi vedem cum Biserica Orthodoxă se supune acum tuturor înfrâuirilor năruitoare ale stăpânirii domnului acestei lumi. Și întrebăm: „De ce ne aflăm într'o astfel de împrejurare?” – Fiindcă în această deșertare a Bisericii Dreptslăvitoare este dată cercarea și calea către cunoașterea deșertării lui Iisus Hristos Însuși ca om. Hristos a primit o moarte de ocară, într'un chip ce făcea pe om vrednic de dispreț și blestemat: după cuvintele Scripturii, *blestemat tot cel ce atârnă pre lemn*³. Drept aceea se și spune că El a luat asupra-Și blestemul lumii și astfel a răscumpărat întreaga omenire. Și așa ne-a lăsat tuturor pildă spre a urma Lui. Iar această cale El a numit-o „îngustă”⁴, și puțini sânt aceia care o vor vedea și o vor afla.

¹ Mt. 27: 46.

² Vezi Mt. 10: 22.

³ A Doua Lege 21: 23.

⁴ Vezi Mt. 7: 14.

Noi vorbim despre aceasta între noi, nu spre a răspunde oamenilor ce altfel înțeleg Descoperirea. Nouă ne este greu și amar, însă bem acest pahar ca Paharul lui Hristos Însuși. Cei mai neajutorați în lume sânt creștinii, iar cei mai nesuferiți pentru lume sântem noi, orthodoxii. Și deși pe pământ ne-ar fi mai prielnic a trăi neorthodox, totuși noi nu ne putem lepăda de Dreapta-Slăvire. Și toată „ciorba” asta – șaptezeci de ani de domnie a unei neobișnuite uri împotriva lui Hristos din partea marxștilor – a fost dată Bisericii Ruse să o trăiască. Noi vedem limpede că marxștii nu înțelegeau ce fac, asemeni celor ce L-au răstignit pe Hristos, pentru care Domnul S’a rugat Tatălui: „Părinte, iartă lor, că nu știu ce fac”¹.

¹ Lc. 23: 34.

15

**PUTEREA GÂNDULUI ȘI CUM
SĂ-L STĂPÂNEȘTI¹**

Gândul – o energie ce se răsfrânge asupra vieții întregii mănăstiri. Pentru Filioqve. Pentru stăpânirea gândurilor noastre spre a ne păstra mintea în Dumnezeu. Trăiți-vă ca o singură familie. Răspunderea față de propriile gânduri chiar și în vremea părăsirii de către Dumnezeu.

Și iarăși, în prezența iubiților oaspeți, cuvântul meu se îndreaptă către frații și surorile mele. Și iertați-mă că din pricina slăbiciunii mele nu am energie; cuvântul meu, bineînțeles, poate deveni destul de greoi. Dar iată despre ce voiesc a vă vorbi astăzi: Fiecare gând, rău sau bun, chiar atunci când sântem singuri în chilia noastră, este o energie și o putere ce se răsfrânge asupra vieții întregii mănăstiri. Când gândul, pozitiv când este cazul, devine o rugăciune fierbinte unul pentru altul, și a fiecăruia pentru toți, și a tuturor pentru fiecare, atunci se întăresc zidurile mănăstirii. Și dimpotrivă, când gândurile noastre iau o cale negativă, și în locul dragostei osândim pe fratele nostru, atunci se produc crăpături în zidurile mănăstirii și totul se năruie.

¹ Nr. B-36 (20 Mai 1991), după numerotarea M^{TI}.

Astfel, „Învrednicește, Doamne, în ziua aceasta, fără de păcat să ne păzim noi”, înseamnă a nu avea nici un gând greșalnic.

Să luăm o pildă din zilele noastre. S’au aflat moaștele Sfântului Serafim din Sarov. Acum un veac și jumătate el se ruga în pustie pe o piatră. Și până acum rugăciunea lui lucrează. De aci, firește, ni se naște întrebarea: Unde merg toate gândurile noastre? Care sânt hotarele pe care le întâmpină? Domnul zice în Evanghelie: „Ceriul și pământul vor trece, dară cuvintele Mele nu vor trece”¹. Iată pilda lui Serafim din Sarov. El striga către Dumnezeu numai pentru sine: „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!”, dar vedem urmările – rugăciunea lui având o înrăurire cosmică asupra întregii istorii a ființării omenești. După o sută cincizeci de ani, și mai mult, ea nu încetează a lucra și a stârni în milioane de suflete bucuria Învierii.

Dar unde merg gândurile noastre? Iată Gogol² are o povestire despre moșierii de altădată, ale căror gânduri nu depășeau hotarele moșiilor lor. Iar gândul nostru, depășește el oare hotarele mănăstirii noastre? Sau oare merge dincolo de hotare, și până în nehotărnicie? Dacă conștientizăm însemnătatea faptului gândirii noastre, atunci desigur ne vom ocârmui viața monahală cu multă luare-aminte. Rugăciunea lui Serafim: „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!”, deja de un veac și jumătate cutremură lumea. Câți oameni

¹ Mt. 24: 35.

² N. Gogol (1809-1852), scriitor rus, autor de piese de teatru, poezii, romane și povestiri. (N. tr.)

doresc să poarte numele lui! Și doară el se lupta numai ca pentru propria mântuire: „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!”

Altă pildă: Fericitul nostru Părinte, marele Stareț Siluan. El plângea mai mult decât pentru sine, rugându-se pentru întregul Adam. Siluan scrie: „Când voiu muri, voiu îndupleca pre Domnul pentru întreaga lume creștină”; și mai departe: „Dar dacă voiu vedea Fața Domnului Dumnezeuului celui Fără-de-început, voiu uita de lume”; și iarăși: „Când voiu muri și mă voiu arăta înaintea Feței lui Hristos, îl voiu îndupleca pentru întreaga lume”¹. Din aceste cuvinte vedeți unde mergea gândul lui. Iar eu nu mă îndoiesc că energia rugăciunii sale de asemenea se răsfrânge asupra sortirilor cosmice ale întregii lumi, precum s’a răsfrânt rugăciunea lui Serafim din Sarov, a lui Antonie cel Mare sau a oricărui alt sfânt. Oare simțim noi energia și gândul lui ce merge până la ultimele hotare, sau o trecem cu vederea fără să luăm aminte? În măsura în care omul este zidit după chipul lui Dumnezeu-Absolutul, gândul omenesc, precum vedem din pildele înfățișate, poate ajunge neșpus de adânc. Când primim harul Duhului Sfânt, cuvântul și gândul nostru trec în neșarmurire. Dar când Dumnezeu ne lasă în puterile noastre, atunci dintr’o dată gândul nostru nu duce nicăieri.

Unul dintre cele mai tragice evenimente ale istoriei omenirii este îmbucătățirea Creștinismului în mai multe confesiuni. Biserica noastră învață despre purcederea

¹ Vezi *Între iadul deznădejii...*, op. cit., p. 89.

Sfântului Duh numai de la Tatăl, iar în Apus se zice: „și de la Fiul”. Și, de veacuri, sântem despărțiți. Personal eu prefer gândul nostru și-i las pe ceilalți să gândească cum voiesc. Iar gândul nostru duce dincolo de hotarele ființării lumii și vorbește despre CUM era Dumnezeu atunci, înainte de zidirea lumii, și cum purcedea Duhul Sfânt, și cum era Tatăl singura începătură – și a Fiului, și a Duhului Sfânt. În Evanghelia Sfântului Ioan citim că după învierea Sa Domnul a suflat asupra ucenicilor Săi și a zis: „Luați Duh Sfânt”¹. Mai mult, se poate spune că Duhul Sfânt lucrează nu numai în Hristos, ci sălășluindu-Se în Sfinții Săi, El lucrează și în oameni. Reiese că dintr’un astfel de om ca Serafim din Sarov, sau din Siluan Athonitul, purced energiile, lucrarea, dragostea Duhului Sfânt. Însă în propria Sa ființare ipostatică Duhul Sfânt purcede numai de la Tatăl. Iar aceasta mai nainte de zidirea lumii.

Dacă ne vom pleca asupra acestor trăsături ale gândului omenesc, atunci în viața noastră monahală de zi cu zi vom fi foarte cu luare-aminte cu fiecare mișcare a minții noastre, cu fiecare mișcare a inimii noastre. Chiar nu demult unul dintre oaspeți mi-a spus: „Uitați, intru în biserică, și tot felul de gânduri nefolositoare – cine cum este îmbrăcat, cum merge sau cum vorbește ș.a.m.d. – tot mereu îmi întrerup întreaga Liturghie”. Este o persoană cultă, educată, și totuși nu cunoaște știința monahală a luptei cu gândul. Iar noi trebuie să ne învățăm această luptă până la deplina

¹ Io. 20: 22.

stăpânire a făpturii noastre. Dar începem cu lucrurile cele mai neînsemnate. Micile treburi de zi cu zi nu cer nimic în planul minții. Fie că săpăm pământul în grădină, că ne îndeletnicim cu pictatul icoanelor sau slujim Liturghia, gândul nostru neconținut petrece în Dumnezeu. Iar atunci gândul sfințește întreaga noastră viață. Noi am intrat într'o școală a cărei diplomă o vom primi după moarte, iar nu în viață. De-a lungul vieții noastre nu atingem Absolutul, dar gândim despre el. Iată care este lucrarea noastră zilnică.

De vom trăi astfel, fiecare zi va fi pentru noi un adaos și o pregătire către vécinica viață în Dumnezeu și cu Dumnezeu. Astfel putem pătrunde în duhul monahismului, spre a fi și noi asemenea adevăraților monahi, Cuvioșii Serafim, Serghie, Siluan Athonitul, Ioan Scărarul, Efrem Sirul, și celorlalți sfinți și apostoli. De veți voi să întăriți zidurile mănăstirii rugați-vă unul pentru altul și trăiți toți ca o singură familie. Și astfel vom ajuta fraților și surorilor noastre care vin la noi, precum și oaspeților și împreună-rugătorilor.

Astfel, rogu-vă, amintiți-vă de măreția și a cuvântului omenesc, nu numai dumnezeiesc, atunci când Domnul a zis: „Să fie lumină”, și „a fost lumina”. Dar tot astfel și pentru cuvântul nostru omenesc, atunci când ajunge să pătrundă în șuvoiul cuvântului lui Hristos Însuși, putem spune că tot ce este văzut – și soarele, și luna, și pământul – va trece, dară cuvintele noastre nu vor trece. De ce? – Pentru că ele sânt rodul lui Hristos trăind în noi. Și astfel, viața noastră este cât se poate de simplă, smerită, neînsemnată, dar această

smerenie nu trebuie să ne îndepărteze de la gândul și înțelegerea cuvântului lui Dumnezeu. Iar când vom conștientiza răspunderea față de întreaga omenire pentru fiecare gând al nostru, ne vom afla pe calea cea dreaptă.

Și să dea vouă Dumnezeu puterea de a vă ține pe această cale monahală și de a fi răspunzători pentru fiecare gând, pentru fiecare cuvânt, ba chiar și pentru fiecare mișcare a inimii. Căci putem, fără nici un cuvânt, izvorî o energie binefăcătoare din inimă, și tot fără cuvânt putem răni pe fratele și a dăuna vieții lui.

PRINCIPIUL PERSOANEI „FAȚĂ CĂTRE FAȚĂ”, CA TEMEI AL NEVOINȚEI NOASTRE¹

Nevoința noastră: lupta împotriva morții în Adam, pentru viața în Hristos, Care este Cel ce Este cu adevărat. Pentru temeiul personal al nevoinței noastre – „față către Față”. „Cred” nu este o abstracție, ci o conștiință personală a cărei sinteză se cuprinde în numele lui Hristos. Despre inimă. De la a sta personal înaintea lui Dumnezeu, până la înțelegerea întregului Adam. Căderea din credință din pricina progresului tehnic. Dezvoltarea noastră: nu prin exerciții psiho-fizice, ci prin poruncile lui Hristos, spre a ne însuși Viața Sa. Problema persoanei dezlegată în Evanghelie.

Mulțămitori sântem Domnului, Cel ce ne-a învrednicit a ne aduna împreună întru numele Său...

Astăzi căutarea mea se îndreaptă către ceea ce este trăsătura singure credinței noastre creștine. Potrivit Descoperirii lui Dumnezeu pentru Sine Însuși, care zace la temeiul credinței noastre, El este Singurul care cu adevărat „Este” (în greacă „ΕΓΩ ΕΙΜΙ Ο ΩΝ”, în fr. „JE SUIS CELUI QUI SUIS”; în engl. „I AM THAT I AM”). Și în afara Lui nimeni și nimic nu a fost, precum și după El nimeni nu este, potrivit

¹ Nr. B-38 (28 Mai 1991), după numerotarea M^{T1}.

cuvântului prorocesc.¹ Așadar el este singurul Făcător al întregii lumi văzute și gândite. Și fără de El, după cuvântul Evangheliei lui Ioan, „nimica s'a făcut, ce s'a făcut”. În El este viața omului. Starea Lui este punctul culminant al credinței noastre, ca ceea ce neapărat trebuie să atingem. Descoperirea vorbește despre faptul că sântem fii ai lui Adam celui dintâi, care a rupt legătura dragostei între Dumnezeu Tatăl și om. Uneori oamenii încearcă să înțeleagă cu propria minte de ce Domnul a îngăduit ca lângă lemnul vieții nesticăcioase să se afle lemnul cunoașterii binelui și răului. Procesul zidirii a dumnezei nesticăcioși, prieteni-frați ai lui Hristos, este pentru noi o taină. Nu este nouă a judeca de ce, ci ne oprim la luarea-aminte asupra faptului: Așa este. Adam a rupt legătura cu Dumnezeu, și deoarece nu este alt izvor al vieții, firește că, după căderea în păcat, în neamul omenesc a început să lucreze moartea. Apostolul Pavel spune: „Printr'un singur om a venit în lume păcatul cu toate urmările lui, și prin Singur Hristos a venit mântuirea”². În ce constă mântuirea în Hristos? – Orbiți de păcat, am început să umblăm în întunericul necunoașterii, după ce am căzut de la unirea cu Dumnezeu, iar acum întreaga noastră nevoință se reduce la a face astfel încât păcatul, care este încălcarea dragostei Tatălui, să fie ridicat de la noi, și în locul morții să ni se dea Viața lui Dumnezeu Însuși, potrivit rânduirii lui Dumnezeu pentru om. Așadar, luptându-ne cu orice ivire a păcatului în noi, ne luptăm pentru a ne

¹ Is. 44: 6.

² Vezi Rm. 5: 12-21.

alobozi de urmările morții. Noi credem în Dumnezeu Care a zis: „EU SÂNT CEL CE SÂNT”, și Care este Dumnezeu personal. În El este viața, în El este totul. Și în afara Lui totul ființează prin bunăvoința Sa.

Când ne petrecem zilele precum se cuvine celor ce trăiesc în mănăstire, toată nevoința, toată osârdia din partea noastră se vor îndrepta spre a nu săvârși păcatul. Dar este încă o lucrare „negativă”: puțin lucru este să nu săvârșim păcatul; trebuie ca Însuși Dumnezeu „să vie și să Se sălășluiască în noi”, ca El să vieze în noi și să fie conținutul vieții noastre.

De ce opresc atenția noastră asupra acestui punct?

Pentru că în vremile noastre există nenumărate căi necuviincioase, deformatе către Absolut, care duc, înșe, către o și mai adâncă noapte a păcatului și a morții. Nu este viață în afara lui Dumnezeu. Nu este lumină alta decât Dumnezeu, Care este „Lumină, și nici un întunec întru El este”¹. Și toată silința noastră se îndreptează spre aceea ca Dumnezeu să ne dea viața Sa. Iar pentru noi, creștinii, Învățător întru toate și Povătuitor este Hristos.

Adineauri am cântat rugăciunea către Sfântul Duh, „Cămoara bunătăților”, „Dătător al vieții nestrucăcioase”: „Vino și sălășluieste întru noi”. Cuvântul Tatălui, Care a venit la noi întrupat, și Duhul Sfânt Care în limbi de foc S'a pogorât peste apostoli și peste noi, credincioșii, este Dumnezeu personal, iar nu vreo ivire cosmică în general, impersonală. Drept aceea, nu

¹ 1 Io. 1: 5.

putem înclina spre a lua pur și simplu firea omenească așa cum este și, mijlocind anume exerciții și meditații să dezvoltăm putințele acestei firi. Nu acesta este țelul nostru: calea aceasta nu duce la mântuire. În starea noastră de rugăciune noi întotdeauna stăm ca persoane înaintea Persoanei lui Dumnezeu. Și nu trebuie să pierdem din vedere acea stare. Domnul a zis: „Fără de Mine nu puteți face nimic”¹. De ce? Pentru că într’Însul este cuprinsă ființa noastră vécinică, și tot în El și în puterea Lui aflăm vremelnica ființare, adică existența noastră văzută și simțită. Totul de la El. Și întotdeauna așezarea noastră trebuie să fie personală, ceea ce spune și Simvolul Credinței, unde Părinții au dat o scurtă înfățișare a temeiurilor ei.

Simvolul începe cu cuvântul „Crez...” Luați aminte la un fapt deosebit: Nu *noi credem* – adică toți, îndeobște. Nu! Ci eu zic lui Dumnezeu: „Crez întru unul Dumnezeu...” Iar dacă o vom spune conștient, atunci toate celelalte cuvinte ale Simvolului trebuie să le purtăm ca *propria* conștiință. Fiecare dintre noi este un om, cinstit ca deplin chip al lui Dumnezeu. Și fiecare persoană, fiecare om trebuie să poarte în sine totul: și pe Dumnezeu, și lumea făcută. De vom fi astfel orientați, gândind neconținut zi și noapte la Dumnezeu, atunci totul va lua în noi forma unei oarecare „sinteze”. Iar sinteza se află în numele lui Hristos: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu cel Viu, Cea ce ridici păcatele lumii, miluiește pre noi”. Noi chemăm

¹ Io. 15: 5.

numele Lui cu conștiința răspunderii noastre personale pentru fiecare faptă și mișcare a inimii noastre. Și tot ce este „teorie”, noi trebuie să lepădăm: ea va fi păcat.

Uneori în isihasm este îngăduită o oarecare „abatere”, numai pentru a lămuri unde este inima sau mintea. Căci atunci când inima fiziologică este sănătoasă omul nu o simte: „nu este”. Dar când omul este săcăt sau oboșit, inima, luând parte la starea omului, începe a se face simțită. Iar atunci el înțelege unde îi este „inima”. Tot astfel, dacă întrebi un copil:

- Unde este inima ta?

El arată cu degetul în mijlocul pieptului:

- Aici.

Așa că, iertați-mă, din nou repet: Rogu-vă, până la suflarea voastră cea mai de pe urmă, nu pierdeți cultura nevoinței noastre și a rugăciunii dreptslăvitore, adică **NICURMATA ÎNAINTE-STARE FAȚĂ CĂTRE FAȚĂ**.

Sarcina aceasta este neînchipuit de măreață. Nu este cazul să ne uimim că mulți cad de la credința în Hristos. Este ceva mult prea mareș. Progresul tehnic nicidecum nu este și progres duhovnicesc. Citind pe Părinții din vechime vedem că ei trăiau pe Dumnezeu mult mai adânc decât astăzi. Astfel „progresul” tehnic, de neapărată trebuință pentru supraviețuirea fiziologică a omenirii, nu este ceva „mai înalt” și în ce privește descoperirea lui Dumnezeu.

Până la ultima noastră suflare să ne petrecem viața în conștiința că Dumnezeu ne vede, astfel încât la noi nimic să nu fie impersonal: nici un exercițiu psiho-fizic

care să poată lucra vreo oarecare „dezvoltare” în noi. Sportivii, să zicem, se dezvoltă fizic, cărturarul se dezvoltă prin truda învățaturii; și poți dezvolta într’un chip deosebit mintea, iar trupul îl poți dezvolta pentru a deveni un mare sportiv (și în același timp un prost). Dar dacă vom trăi după poruncile lui Dumnezeu, atunci chiar dacă vom fi supuși procesului de dezvoltare intelectuală, sau și fizică, totuși nu aceasta este „tehnica” noastră. Cultura noastră este urmarea credinței și rugăciunii noastre. Necontenita stare înaintea lui Dumnezeu ne face să trăim lăuntric, primind treptat viața care porcede de la Însuși Dumnezeu. Și aceasta este sarcina noastră, ca viața lui Dumnezeu să se facă viața noastră: *His Life is Mine*¹.

Trebuie de asemenea să prevenim pe cei tineri: în zilele noastre mulți se grăbesc să ajungă cât mai repede la conștiința cosmică și supracosmică, adică dumnezeiască. Calea noastră este zăbavnică: cei ce moștenim prin părinții noștri moartea păcatului nu dintr’o dată renaștem. Cum să biruim această moarte? Oricât de straniu ar apărea, însă metoda de a încerca să petrecem fiecare zi fără de păcat duce la cunoașterea absolutului Dumnezeu – lucru dincolo de știința omenească, fiindcă este urmarea lucrării lui Dumnezeu Însuși. De aci, nevoia de răbdare: cinci ani este încă puțin; zece ani este puțin; douăzeci de ani – încă nu-i destul; patruzeci de ani – și aceștia pot să nu fie îndeajuns, încă trebuie

¹ *Viața Lui este a mea* (în lb. engl.): aluzie la titlul unei cărți a Părintelui Sofronie (în română a apărut sub titlul: *Rugăciunea, experiența vieții veșnice*). (N. tr.)

ca rabzi și nicicum să te dai bătut. Plicticos, dar nu trebuie să te dai bătut.

Încă o dată repet, spre a limpezi mai mult ideea de temelie a cuvântului de astăzi: ÎN DUMNEZEUL CEL PERSONAL NIMIC NU ESTE IMPERSONAL. Și în viața noastră cea după chipul Dumnezeului personal noi trebuie să devenim persoane în stare a purta în sine totul: și viața cosmică, și harul lui Dumnezeu, adică viața vécinică.

Cercetați-vă ca nimic impersonal să nu se afle în voi. Noi trebuie să trăim ca persoane: răspunzători pentru fiecare faptă a noastră, pentru fiecare gând al nostru. Și când va veni rugăciunea pe care Domnul i-a dat-o părintelui nostru Siluan, omul va putea spune: „Acum în Tine, Hristoase, și EU SÂNT”. Astfel, din lucruri cât se poate de mărunte, se ajunge pas cu pas la un deznodământ necrezut de măreț ce depășește hotarele oricărei relativități.

În vremea noastră teologiei se ocupă de problema persoanei. Și psihologia științifică, și filosofia se preocupă de aceeași problemă. Pentru noi însă problema este dezlegată încă demult. În ce chip dezlegată? – Vedem pe Hristos, și vedem lucrarea Lui: El a luat asupra-Și păcatele întregii lumi, S'a rugat în grădina Ghethsimani, S'a suit pe Golgotha. Iată Omul-Persoana! Când El zice: „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea”¹, ne cheamă la una și aceeași biruință pe care a săvârșit-o El însuși.

¹ Io. 16: 33.

DESCOPERIREA LUI DUMNEZEU CA TEMEI AL CREDINȚEI NOASTRE¹

Dobândirea viziunii duhovnicești: darul lui Dumnezeu primit pe calea urmării lui Hristos. Pentru însuflarea ce nu cunoaște micșorare. Arătarea lui Dumnezeu-Persoana lui Moisi. Asemănarea cu Dumnezeu, a deveni persoane – țelul nostru de pe urmă. Legătura cu Dumnezeu – legătură a iubirii. Tăierea vocii și smerita slujire în mănăstire pregătesc spre a primi harul lui Dumnezeu. A trăi fără de păcat, după poruncile evanghelice, pregătește spre a primi descoperirea lui Dumnezeu. Calea Sfântului Stareț Siluan către mântuire. Pentru dragostea și unimea în Hristos. Pentru libertatea determinării de sine și urmările căderii lui Adam. Arătarea lui Dumnezeu părinților noștri și înaintașilor – temeiul credinței noastre. Absoluta stăpânire a lui Hristos a luat forma deșertării.

Ca întotdeauna, desigur, mă bucur de întâlnirea cu voi. Dar cu cât mai aproape mutarea mea, cu atât mai fierbinte dorirea de a vă lăsa măcar o parte din ceea ce și eu am primit „în parte”, din darul lui Dumnezeu, după întâlnirea cu marele Stareț Siluan.

Nu demult am primit o scrisoare în care un teolog protestant ce cunoaște bine Orthodoxia amintește de

¹ Nr. C-1 (2 Sept. 1991), după numerotarea M^{III}.

Periclitul Avgustin care zicea credincioșilor: „De mă veți întreba să vă arăt calea, eu vă voiu spune: Este Iisus Hristos. Dar a vă da ochi să vedeți precum văd eu nu este în puterile mele. Este lucrarea lui Dumnezeu însuși”. Noi am mai vorbit despre cum să dobândim „ochi duhovnicești” care să vadă precum L-a văzut Pavel¹, precum l-au văzut, pe Thavor, Petru, Ioan, Iacov; precum ceilalți Părinți L-au văzut suind pe Golgotha, spre a rupe blestemul căderii lui Adam în păcat.

Unul dintre voi m'a întrebat: „Ce este însuflarea?” Iată, dacă și înaintea voastră se va deschide această priveliște, veți cunoaște o însuflare ce vine din sfera ființei unde nu există împușinare. Iar dacă inimile voastre vor primi acea însuflare, ea de acum niciodată nu vă va mai părăsi. Noi putem suferi, putem fi înjosiți, smeriți de neputințe, dar această viziune a lui Hristos va rămâne cu noi ca o „boală de nelecuit”. Vorbesc de „boală de nelecuit”, căci dragostea lui Hristos ce se naște în inima noastră este neîmpușinată, dar este însoțită de durere.

În toate veacurile, de-Dumnezeu-cuvântătorii au căutat cuvintele prin care să poată exprima limpede Descoperirea lui Dumnezeu dobândită în Iisus Hristos. Biserica pururea trăiește cu Hristos, însă în împrejurări felurite, din care pricină acum ar trebui aflate alte cuvinte. Astfel, când Dumnezeu spune: „Să facem om după chipul Nostru și după asemănare”, cum să înțelegem noi acel „chip și asemănare”? Până la ce măsură ajunge? Iar astăzi vom vorbi despre aspectul care ocupă

¹ Vezi Fap. 9: 3-9.

mințile și inimile de-Dumnezeu-cuvântătorilor vremilor noastre: persoana. Deși cuvântul „persoană” nu este nou, împrejurările sânt noi.

Doresc să vă dau vouă, fraților și surorilor mele ce vă începeți viața, un mic tipar care poate vă va ușura calea spre a ajunge la acea mare Descoperire despre „chip și asemănare”. Descoperindu-Se lui Moisi ca „Eu Sânt Cel ce Sânt”, Dumnezeu prin aceasta a pus început credinței noastre, credinței adânci. Ce este minunat în acea Descoperire? Dumnezeu zice despre Sine: „Eu Sânt Ființa”; „tot ce ființează, totul a purces de la Mine”. Iar primul cuvânt – Eu – înseamnă că El este Persoană.

De vom vorbi despre persoană în începuturile ei, în vécinica ei ființare, atunci, bineînțeleș, singur Dumnezeu este Persoană. Și dacă Domnul ne-a făcut după chipul Său și după asemănare, înseamnă că și noi trebuie să devenim, ca persoane, asemănători Lui. Iată țelul nostru cel de pe urmă. Dacă Dumnezeu a făcut dumnezei, la început ca potențialuri, iar nu ca fețe-persoane deja actualizate, atunci procesul de determinare de sine este de neapărată trebuință din partea noastră în ce privește pe Dumnezeu: „Spune, cum putem a ne asemena Ție?”

În icoana noastră Moisi este înfățișat potrivit tradiției Bisericii – marea tradiție în care dorim să petrecem. Jos vedeți o mică icoană cu Sinaiul unde Dumnezeu Se arătase lui Moisi în rugul nemistuit: „Eu Sânt Cel ce Sânt”. Acî clipa înfățișării este zugrăvită puțin altfel. Dacă veți lua aminte, în icoana noastră pe fața lui

Moisi este întipărită expresia unei încordări maxime către Dumnezeu: el apare ca şi încremenit, şi vede tărâmurile cereşti, luând aminte la ceea ce îi grăieşte Duhul: „Eu Sânt Cel ce Sânt”¹.

Acî a început Biserica noastră şi credinţa. După credinţa Părinţilor, Hristos era Cel ce a zis „Eu Sânt Cel ce Sânt”. Şi a început descoperirea de Sine prin a înfăţişa însuşirea personală a lui Dumnezeu. Prin aceasta Predania mărturiseşte pe Dumnezeul cel viu, iar nu o metafizică a gândirii abstracte, filosofice. Legătura noastră cu Dumnezeu este legătura dragostei. Dragostea poate lua multe chipuri, şi nu putem într’un scurt ceas să vorbim despre toate. Priveliştea ce se dezvăluie în Hristos depăşeşte tot ce cunoaşte omul; asemenea celui ce, născut pe uscat, pentru prima oară vede oceanul: el nu-i vede marginile. Astfel, din acest „ocean” noi luăm o mică ceaşcă, o mică porţie din apa de viaţă făcătoare, şi vom vorbi despre această ceşcuţă.

Dacă Dumnezeu este Persoană, cum trebuie noi să fim? Către ce să ne îndreptăm? Cum să ne zidim viaţa pentru a ne face copii unui astfel de Dumnezeu? Iată întrebarea ce se află înaintea noastră în şcoala monahală. Noi nu avem nici o carieră în lumea aceasta, dar fiecare caută căi către o mai adâncă cunoaştere de Dumnezeu. Şi iarăşi ne amintim de minunatele cuvinte ale fericitului, marelui Stareţ Siluan: „Unul este împărat, altul patriarh, altul un dregător oarecare, iar altul un simplu muncitor tâmplar”. Şi Siluan zice: „Iar

¹ Ieş. 3: 14.

aceasta nu are însemnătate”.¹ Ce înțelegere are acest om! Până și pentru astfel de poziții ca împărat sau patriarh el zice: „Iar aceasta nu înseamnă nimic... Este o ascultare în cuprinsul vieții pământești. Tot miezul este în faptul că cine mai mult iubește pe Dumnezeu, acela în Împărăția Lui va fi mai aproape de Dumnezeu, în virtutea mai-marii sale iubiri, iar nu în virtutea poziției sale ierarhice, sociale sau bisericești”. Aș dori ca cele spuse să se împărtășească inimii noastre. Viața noastră este simplă și neînsemnată. Noi slujim oaspeților ca *staff*² ce slujește într’un hotel; le slujim și ca preoți; iar când primesc cuvântul nostru, le slujim prin cuvânt; le pregătim și hrana. Și toate acestea au o aparență foarte neînsemnată. Și toată „cariera” noastră nu duce nicăieri. Vedeți acți pereți, și ferestre înalte, nu ajungi la ele, imposibil să fugi!

Așadar, cum putem deveni persoane, chipul Dumnezeului Personal? Eu tot mereu v’am subliniat cele pe care însumi le-am învățat: începem cu lucrurile cele mai neînsemnate. Dacă fiecare își va îndeplini slujirea răbdător, ținând pravila – paza vieții după poruncile evanghelice – el se pregătește spre a primi harul lui Dumnezeu. Noi sântem ființe zidite și trăim din puterea ce purcede de la Dumnezeu Făcătorul, iar noi nu putem înfăptui această viață de la sine. Iar trăsătura de căpetenie în ce privește mântuirea (și voiesc să o subliniez) – sau, în terminologia bisericească, în soteriologia noastră creștină – este aceea că pe primul plan stă nu o

¹ Vezi *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 103.

² Îngrijitori (în lb. engl.). (N. tr.)

oarecare cunoaștere științifică, bogată sau săracă, ci etica: mântuirea noastră se determină de principii etice. Zilnic noi repetăm rugăciunea: „Învrednicește, Doamne, în ziua aceasta, fără de păcat să ne păzim noi.” În aceste cuvinte se exprimă tot sensul stării noastre înaintea lui Dumnezeu.

Cum putem să nu păcătuim? Când, în planul eticii, trăim potrivit poruncilor evanghelice, atunci ne pregătim – și ca inimă-dragoste, și ca gânduri-minte – spre a primi descoperirea de la Dumnezeu. Necurmata încordare de a „primi de la Dumnezeu mila” trebuie să ne determine caracterul. Astfel în icoană Moisi, amuțit, privește încordat... Scriptura nu povestește nimic despre proroc în acea clipă, ci numai despre Dumnezeu, cum a vorbit El din rugul aprins. Noi știm însă că Moisi, precum ceilalți proroci, trăia într'o încordată dorire de a vedea pe Dumnezeu precum este. El căuta un răspuns: „Ce este ființa? De unde este ea? Cine este pricina?”, ș.a.m.d. Și, ca om, nu putea să-și înfățișeze un chip drept al lui Dumnezeu. Dar Dumnezeu i-a descoperit: „Eu Sânt Cel ce Sânt”, ca răspuns rugăciunii lui. „Da, acum tu vorbești cu Mine, și să știi că toată ființarea de la Mine porcede”, precum stă scris în Evanghelia după Ioan: „Și fără de El nimica s'a făcut din ce s'a făcut”.

Astfel, școala noastră monahală, cât se poate de neînsemnată la vedere, esențial cuprinde aceeași tânjire: noi dorim a ne rânduia viața astfel încât, asemenea lui Moisi, neconținut să fim în acea stare de încordare. Orice îndeletnicire aș avea – fie că sânt împărat, pa-

triarh, cărturar, tâmplar sau un simplu muncitor, nu aceasta are însemnătate, ci tânjirea mea către Dumnezeu. Iar această tânjire trebuie să fie smerită; altfel zis, plină de conștiința că noi înșine nici sântem în stare a atinge Ființa Dumnezeiască, ci cerem lui Dumnezeu: „Descoperă mie Fața Ta... Dă-mi a Te vedea precum ești! Inima mea trage către Tine, dar eu nu Te cunosc! Dă-mi dară a Te cunoaște precum ești!” Iată setea ce stă la temeiul căutării noastre: a cunoaște pe Dumnezeuul nostru.

Ca întotdeauna, vorbesc cu voi, frații și surorile mele, despre ceea ce Domnul a binevoit să-mi arate în persoana acoperitorului nostru ceresc, marele Siluan. Aceasta a fost nu ca o oarecare străfulgerare, ci ca un mare șuvoi al Duhului care treptat se dezvăluia înaintea mea. Ce anume m'a izbit la acest om? – Lui i-a fost dat să vadă că în afara lui Dumnezeu nu este mântuire. Și a trăit un ceas al unei deosebite încercări – cea a neputinței de a scăpa pierzaniei. Și, zdrobit de acea viziune, a intrat în biserică și a zis: „Doamne Iisuse Hristoase” – și a văzut pe Hristos cel Viu! Iar Hristos nu i-a zis nici un cuvânt, însă i-a împărtășit propria Sa stare. Și acea viziune fusese un scurt moment, o clipită. Dacă s'ar fi îndelungat, cum scrie Siluan, poate că el, neputând răbda, ar fi murit.¹

Scriptura zice că „gândurile Mele nu sânt gândurile omenești, depărtarea între gândurile Mele și cele omenești este nemăsurat de mare”².

¹ Vezi *Între iadul deznădejii...*, op. cit., p. 118.

² Vezi Is. 55: 8-9.

Pe ce temeii îndrăznesc să vorbesc despre faptul că Domnul a dat lui Siluan propria Sa stare, ca urmare a vedenicii? Domnul a fost singurul Om pe pământ ce a luat asupra-Și păcatul întregii lumi...¹ Și Siluan, fiind doar un simplu tânăr soldat, de-abia ieșit din cazarmă, a început dintr'o dată să se roage pentru Adam, pentru întreaga omenire – și în întinderile cosmice, și în scurgerile veacurilor. O astfel de stare ți-o poți însuși din punct de vedere filosofic ca gândire abstractă, dar nu ca stare. Însă tot ceea ce primise Siluan – rugăciunea pentru întregul Adam, cu multe lacrimi, mai mult decât pentru sine însuși – este duhul lui Hristos Cel ce Se suie pe Golgotha.

Iar când ni se descoperă un astfel de Hristos putem, asemenea lui Ioan Botezătorul, recunoaște în chipul omenesc pe Dumnezeu Cel Atotputernic. Dar iarăși spun, acest înțeles poartă un caracter etic.

Alt moment – și acesta dogmatic. Când auzim cuvintele „Să fie toți una, precum Noi una sântem”², ce anume pătrunde în conștiința noastră dogmatică? Noi zicem: „Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul, Dumnezeu Duhul Sfânt”, însă începem mărturisirea credinței noastre cu: „Crez întru Unul Dumnezeu”. Aceasta nicicum se încadrează în logica formală. Este logica ființei însăși. Dumnezeu este tri-ipostatic, dar El este unul. Și omul este mulțime, dar în gândul lui Dumnezeu, omul este unul.

¹ Vezi Io. 1: 29.

² Vezi Io. 17: 22.

Când ucenicii se certau unde să șadă la Cina cea de Taină (adică se căuta o oarecare înțietate), Domnul le-a spus: „Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pre altul”¹. Dacă iubim cu adevărat, dragostea pe care am învățat-o de la Dumnezeu se jertfește. Creștinul, asemenea lui Dumnezeu, iubește nu „de sus”. (Despre Simeon Noul Theolog se zice că, întâlnind copii, se pleca lor cu adevărată cinstire. Astfel, când eram în Franța, la Sainte Geneviève-des-Bois, preot la cimitir, acolo îmi slujea un băiețel, fiul unui preot. Nu avea decât patru sau cinci ani. Și eu îl cădeam cu cinste. Iar el cu adânc simțământ răspundea la acea cinstire în chip asemănător.) Hristos nu a propovăduit ca poruncă: „Să fiți toți una, precum Noi una sântem”, adică Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt; ci El a rostit-o Tatălui ca rugăciune. Iar nouă ni s’a descoperit o ființare de o deosebită rânduială ce nicum nu se încadrează în perspectiva logicii formale, aristotelice. Acolo categoriile se definesc prin concepte abstracte. În ființarea noastră creștină trebuie să trecem la altă logică, unde categoriile devin ceea ce ne descoperă Dumnezeu. Iar dacă Dumnezeu în Scriptură zice: „Să facem om dupre chipul Nostru, și dupre asemănare”, iată ce nu trebuie să se șteargă din conștiința noastră: El a zis nu „miliarde de oameni, gloate”, ci *om*... Iar când Hristos spune Tatălui în rugăciune: „precum Noi una”, se subliniază multi-ipostatica unime a lui Dumnezeu – că Dumnezeu, totuși, Unul este. Iar când ne ridicăm nasul către înăl-

¹ Io. 13: 34.

ținuți, bine este să ne amintim cuvintele lui Hristos, spre a ne cerca pe noi înșine cât de departe sântem de aceea stare.

Dar iată, acum mă „apasă” câteva cuvinte. Să vă spun? Este vorba de o stare înaltă! Când ea se dă omului sub forma harului, el o trăiește ca singura stare firească, normală. Și este ca și cum nici nu ai avea despre ce să vorbești, totul este atât de limpede și de firesc!

Câtă destrămare a adus căderea lui Adam! Cât de tragici toți acei cinci mii de ani și mai mult, după predanie, de la facerea și căderea lui Adam! Domnul a vorbit cu Adam în Rai. Dar Adam, simțind în sine libertatea determinării de sine, a căzut prin mândrie: „Eu însumi mă voi zidi”. Și acesta este începutul „omului-dumnezeu” despre care atât de mult vorbesc oamenii, și mai cu seamă în zilele noastre: „Fugi de aici, Dumnezeu nu există! Dumnezeu este omul”. Credința noastră constă în faptul că noi sântem zidiți de Dumnezeu, iar nu noi zidim pe Dumnezeu. Iar la temelul credinței noastre se află nu o filosofie, oricât de genială ar fi ea, ci arătarea (theofania), dumnezeiasca arătare părinților noștri și înaintașilor. Iar ceea ce Domnul a pus în inima unuia (să zicem, la început, lui Adam), de acum a fost pus în întreaga omenire, ca viziune. Iar această tradiție a noastră este bine exprimată în Irmosul Canonului lui Andrei Criteanul: „Acesta este Dumnezeul meu, și voi proslăvi pre El, Dumnezeul părintelui meu, și voi înălța pre El”.

Descoperindu-Se ca Persoană, Dumnezeu ne zidește după chipul Său și după asemănare. Altfel spus, trebuie să trăim precum trăiește Însuși Dumnezeu. Dar noi începem în școala noastră monahală cu lucruri foarte mărunte și smerite, iar mai departe – „nu ne ridicăm nasul”. Dar mica lucrare a ascultării monahale este începutul mântuirii noastre. Noi nu voim a face precum Adam, care dintr’o dată a dorit să trăiască după propria voie. Astfel, tăindu-ne cu înțelegere propria voie, treptat ne pregătim mintea și inima spre a primi ceea ce Hristos rostește în rugăciunea către Tatăl: „Să fie toți una, precum Noi una sântem”¹.

Începutul credinței noastre este: „Iahve! – Eu Sânt Cel ce Sânt”; după care Moisi urcă spre a primi legea. Deși legea pentru noi, după Descoperirea lui Hristos, devine de acum strămtă, și chipul trăirii persoanei-ipostasului nu se cuprinde în cadrele ei, totuși legea a pregătit oameni în stare a primi întruparea lui Dumnezeu. De-a lungul veacurilor, de-Dumnezeu-cuvântătorii se chinuie să explice că Hristos este Dumnezeu, Cel ce a înfăptuit întreagă această lume. Căci noi Îl cunoaștem ca om, și ca om smerit: L-au osândit, L-au bătut, L-au scuipat, L-au urât...

Dar iată apoi Domnul a zis: „Mă înalț la Tatăl Meu”, și a poruncit: „Mergând în tot pământul, botezați întru numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh”². Și aceasta este credința noastră. Și în afara creștinis-

¹ Io. 17: 22.

² Vezi Mt. 28: 19.

mului nu este nici o altă descoperire pe care noi o primim ca adevărată.

Cum anume Dumnezeu, Care a zidit firea noastră, Iosuși a putut să Se îmbrace în cest chip al ființării – noi nu putem înțelege. Iată însă că faptul îl putem constata: „Da, El a fost în trup”. Unii răspund cu supărate: „Da, dar așa cum spuneți voi, El a zis: *Datu-mi-s'a toată stăpânirea în ceriu și pre pământ*¹; iar noi cerem multe de la Dumnezeu, și El zăbăvnicește a ni le da. Și cei ce cred în El trăiesc în strâmtorare și înjosiare”. În viața mănăstirii noastre a fost o întâmplare plăcută. Eu am întrebat pe unul dintre frații noștri: „Dacă ai avea stăpânire absolută, ce ai face acum, când întreaga lume se află într'un astfel de învălmășag? În Rusia și în multe alte țări este comunism, în Vietnam război, ș.a.m.d. Și el îmi răspunde: „Dacă aș avea stăpânire absolută, nu aș putea să mi-o folosesc nicăieri, tocmai fiindcă este absolută”. Așadar, atunci când vedem că Hristosul nostru este ca și neputincios a face multe din cele ce Îi cerem, poate că este pentru că El gândește ca acel monah: „Dacă am putere și voință absolută, atunci iată, Mă voi da a fi răstignit”. Îl lovește peste obraz și Îl scuipă: „Unde îți este absoluta stăpânire?” Însă absoluta stăpânire s'a exprimat sub forma unei deșertări corespunzătoare absolutului Dumnezeu.

Și să ne fie Domnul milostiv, și să ne dea a rămâne în credința creștină până în sfârșit, oricât de greu ar fi.

¹ Mt. 28: 18.

CUM SĂ DEVII PERSOANĂ ȘI SĂ TRĂIEȘTI CA DUMNEZEU PERSONAL¹

Facerea după chipul lui Dumnezeu este devenirea noastră ca persoane asemănătoare lui Dumnezeu. Înfrățirea în noi a principiului personal prin viața după poruncile lui Hristos. Theologia academică și cea ființială: ca stare și ca rugăciune. Pentru amintirea lui Dumnezeu la fiecare pas. Sarcină: a afla o expresie teologico-dogmatică a experienței Cuviosului Siluan. Cum „să ții mintea în iadul” și al altor căi. Pentru asemănarea Cuviosului Maxim Mărturisitorul.

Din nou și din nou dau laudă Domnului care îmi dă bucuria părtășiei cu voi. Astăzi văd și simt în inima mea prezența unor oaspeți, și sânt nevoit să-i înștiințez dintru bun început că în convorbirile obștii noastre, în clipa de față, eu mă adresez începătorilor. Pare-mi-se că v'ați însușit deja destul de temeinic faptul că pe Descoperirea de sus se întemeiază calea și credința noastră, și acestea nu sânt nicidecum un postulat al intelectului nostru. Dumnezeu S'a descoperit în Persoanele Sale ca „Eu Sânt Cel ce Sânt”. După aceasta vine un alt moment al Descoperirii: personal fiind, Dumnezeu-Treimea Își asumă sarcina facerii ființei omenești după al

¹ Nr. C-2 (9 Sept. 1991), după numerotarea M^{III}.

Său chip și asemănare. Momentul facerii după chipul lui Dumnezeu și asemănarea arată că omul este o ființă, prin firea sa, cât se poate de apropiată de Dumnezeu. Firea noastră este făcută, din punct de vedere logic, într'un chip de netâlcuit: sântem aduși în ființare ca potențial, iar nu ca ființe deja definite. Și dacă Însuși Hristos a zis că „Dumnezeu Duh este”¹, atunci și persoana omenească trebuie înțeleasă ca duh. Pentru facerea unui astfel de „dumnezeu” este de neapărată trebuință ca ființarea noastră să înceapă în trupul materialnic. Și, precum am mai spus-o, mai bine să nu întrebăm „de ce” și „cum”, ci putem doar constata faptul. Cum, fiind făcuți ca potențial, putem deveni persoane asemenea lui Dumnezeu? Și cum putem să ne clădim mântuirea, înfăptuind dorința cea dintru început a lui Dumnezeu pentru noi: „Să facem om după asemănarea Noastră”?

Cum putem noi deveni persoane din ceea ce sântem acum? – Calea noastră este viața după poruncile lui Hristos. Iar firea dumnezeiască a poruncilor ni se descoperă în măsura însuflețirii noastre, cu adevărat a deveni „de-Dumnezeu-purtători”.

Rândul trecut ne-am oprit cu rugăciunea noastră asupra faptului ființei celei mai înainte de veci a lui Dumnezeu. Iar Acest Absolut fără-de-început a binevoit să ne zidească cu țelul de a intra noi în vecinicia Sa, ca și copii ai Săi și ca prieteni ai Săi. Când ne întâlnim cu theologia școlilor theologice, se ivește

¹ Vezi Io. 4: 24.

problema cum să înfăptuiești un sistem necontradictoriu, într'o sinteză logică, pentru a preda Descoperirea lui Dumnezeu.

Poți privi problema teologiei din diferite unghiuri. Prima teologie este copilărească: „Este Dumnezeu, Doamne, Doamne”. Iar pruncul simte și primește pe Dumnezeu într'un fel de care noi nu ne mai amintim, căci demult au trecut acele zile. Și în măsura în care Dumnezeu a zidit firea noastră în împreună-glăsuire cu firea Sa, un anume simțământ se află în noi, o intuiție prin care simțim atingerea Duhului lui Dumnezeu.

Școala monahală se deosebește de școlile teologice organizate în împrejurările istorice ale vieții lumii. Monahismul este o școală aparte, unde fiecare zi, fiecare clipă și fiecare cuvânt se pun în legătură cu ființa lui Dumnezeu, prin viața după poruncile Sale. Iar dacă școlile teologice fac cu puțință a exprima „științific” cuprinsul Descoperirii lui Dumnezeu, atunci în viața monahală formarea teologică nicicum nu poate fi organizată asemenea unei școli.

Noi ne încordăm în rugăciunea noastră să ajungem „a ne atinge de vestmântul Dumnezeului nostru”, metaforic vorbind, și Dumnezeu răspunde felurit atitudinilor noastre. Ocrotitorului nostru, Părintelui Siluan, El S'a descoperit într'o formă mai desăvârșită decât multor și foarte multor teologi academici! Ca și cum într'o rânduială cu totul de-a-ndoaselea: iată, omului i S'a descoperit Dumnezeu din prima clipă, astfel încât tot restul vieții el a încercat să păzească în duh desco-

perirea dată lui fără cuvinte. Așadar, dacă este cu puțința lui Dumnezeu a Se împărtași unui om, înseamnă că îi este cu puțință și fiecăruia dintre noi.

Dacă a zidit pe om după chipul lui Dumnezeu, cu alte cuvinte, ca pe o ființă căreia slobozenia, în cel mai înalt sens al cuvântului, îi este firească, Dumnezeu nu silește omul și nu face nimic cu el fără însuși omul, ci grijuliu stă de față pe calea lui. Și ceea ce omul este în stare a primi, Dumnezeu îi și dă. Așadar, în viața monahală noi sântem totuși mai aproape de primirea lui Dumnezeu decât în structura logică a învățământului academic al teologiei. „Școala” noastră merge numai pe linia pazei poruncii lui Dumnezeu. În aceasta constă deosebirea sistemului școlii monastice de sistemul școlăresc. În școli, viața ți-o rânduiești cum vrei; destul este doar să-ți însușești intelectual datele învățaturii. Dar la noi se pune mai întâi problema cum „să trecem ziua fără de păcat”.

Așadar *theologia* poate asuma diferite forme. Cea dintâi *teologie*, începând cu anii copilăriei, este cea care alcătuieste cuprinsul rugăciunilor noastre. Procesul dezvoltării acelu cuprins poate și trebuie să se săvârșească de-a lungul întregii vieți.

Celălalt aspect al teologiei este starea omului. Așară am stat de vorbă cu un profesor de *teologie* din Grecia. El sublinia faptul că viața și credința noastră se întemeiază pe Descoperire, iar nu pe presupuneri ome-nești. Punându-ne în față un mic extras din *Evanghelia* lui Ioan, minunat a spus: „Ioan pur și simplu *poves-*

tește, și povestirea lui pentru noi este curată Descoperire”.

Una dintre cele mai bune pilde de teologie ca rugăciune este Liturgia lui Vasilie cel Mare. Anafora-ua ei este curată teologie și continuă încordare a rugăciunii. Dar Evanghelia după Ioan este o teologie și mai înaltă, când starea omului coincide de acum cu dumnezeiasca manifestare. Și pilda acelei stări este Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul. O astfel de teologie întâlnim în scrierile Sfinților Părinți: ei povestesc despre cele ce au fost date de Dumnezeu. Theologia lor nu poartă trăsătura termenilor logic alcătuiți. Nu! Ei „povestesc”. Și, iertați, și eu am făcut asemenea, căci nu este altă cale. În cărțile mele am descris numai ceea ce însumi am trăit, după voia lui Dumnezeu, când m’am dăruit voci Lui. Vedeți, am pus o condiție: „când m’am dăruit voci Lui”.

Așa că eu v’am rugat stăruitor în multe rânduri, rugați-vă unul pentru altul, uniți-vă în această străduință, pentru ca fiecare dintre voi să aibă puțința de a închina cât mai multă vreme rugăciunii și cuvântării-de-Dumnezeu. Viața care începe cu ascultarea (dacă cuvântul „ascultare” se înțelege cum se cuvine), este în aparență simplă, însă deschide inima omului până la nețărmurire. Când omul trăiește după poruncile lui Dumnezeu, atunci în el se dezvăluie putințele firii noastre: ele nu au hotar. Noi sântem atât de aproape de Dumnezeu, atât de înrudiți cu El, încât viața noastră ar fi trebuit să fie dintru bun început o curată petrecere în tărâmul Dumnezeirii nezidite. De fiecare dată când nu

sântem uniți cu Dumnezeu, cădem din această lume duhovnicească și devenim „trup”¹ în care Dumnezeu nu binevoiește să vieze. Trebuie să ne învățăm cum, săvârșind orice lucru, să rămânem în Dumnezeu. Fie că zidim un lăcaș în care să ne adunăm pentru Liturghie; fie că pregătim un loc unde cineva se poate odihni, sau îi pregătim hrană, ș.a.m.d., toate acestea pot duce la o cumplită sărăcie și, la drept vorbind, ele nicicum nu trebuie să împiedice a petrece în cea mai înaltă stare a împărtășirii cu Dumnezeu.

Când începem cu adevărat a ne lupta ca mintea noastră să petreacă în Dumnezeu zi și noapte, atunci toată firea noastră se schimbă și viața noastră devine cu totul alta. Acum, că obștea a crescut, de la primele forme ale organizării vieții noastre trebuie să trecem la una în care viața călugărească în fiecare zi să nască în noi o rugăciune către Dumnezeu care să ne unească intru una cu Dumnezeu.

Propun fraților și surorilor mai în vârstă sarcina de a afla o expresie teologică a experienței date Părintelui nostru duhovnicesc, marelui Siluan. Să purtăm această jertfă. Scrierilor Starețului le este proprie o oarecare nedefinire, termeni nu destul de strict puși la punct, expresii simple: scrierile lui sânt o simplă convorbire, dar cuvintele lui simple ascund o viață neînchipuit de înaltă. Ele pot fi și trebuie să fie formulate de acum ca teologie dogmatică.

¹ Fac. 6: 3.

Mântuiește-se omul nu prin teologie teoretică, ci printr'o viață morală, etică, curățită de tot păcatul: „Învrednicește, Doamne, fără de păcat să ne păzim noi”. Dar plinătatea cunoașterii este cu puțință în Biserică, iar atunci mântuirea primește o formă mai desăvârșită. Domnul a dat porunca: „Nu mânca din acel lemn, căci atunci când vei mânca din rodul lui, cu moarte vei muri”¹.

Așa încât, în măsura încordării noastre, în fiecare zi și în fiecare noapte vor avea loc în noi oarecari procese, necontrolate, dar totuși simțite de către noi. Și vine clipa când ne vom simți cu adevărat legați de Dumnezeu prin însăși firea noastră. „Cum, purcezând din acest trup, putem ființa ca duh personal?” – iată conștiința duhului personal, ceea ce noi trebuie să dobândim pentru mântuirea noastră. Cu cât veți încerca mai mult a trăi după porunci, cu atât mai mult se va ivi în noi intuiția prezenței lui Dumnezeu.

Voi să mă iertați, dar totuși eu tot mereu mă „învârt”, căutând cu rugăciune cuvânt de la Dumnezeu. Nu sântem mulți, dar totuși fiecare înțelege cuvântul meu în chip felurit, și nu este cu puțință a găsi o sinteză fără contradicții, chiar și în micuțul nostru cerc. Când lipsește această puțință trebuie cu adevărat să ne rugăm: „Despre ce este vorba? De ce trăiește în noi moartea neînțelegerii celuilalt?” Doară în plinirea mântuirii oamenilor, miliarde de ipostasuri, vor avea o singură voință. Dar acî, așa cum zicea Macarie al Eghi-

¹ Vezi Fac. 2: 17.

petului și alți Părinți, fiecare om își are propria voie¹. Arsenie cel Mare spunea că în cer toți au o singură voie, dar aici pe pământ fiecare om „trage către sine”². Așa încât, să ne învățăm a trăi creștinește, iar atunci cunoașterea lui Dumnezeu va veni nu pe cale intelectuală, ci ființială, prin însăși viața.

Mai doream să vă cer: Rogu-vă, când cineva dintre frați sau surori lipsește, rugați-vă cu osârdie pentru fiecare din cei ce lipsesc, pentru fiecare din cei bolnavi. Trăiți ca un singur om.

Și iertați-mă. În ciuda a toată neorânduiala cuvântului meu, am petrecut un ceas în această încordare.

Așa că „ce să facem, și ce să nu facem”? Să ne iubim. „Și ce să nu facem?” Să nu săvârșim păcat. Și iată întreg programul nostru.

Întrebare: Cum trăiau cuvioșii Serafim și Siluan starea „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui”?

Părintele Sofronie: Iată că ați atins unul dintre cele mai înalte puncte din cultura nevoinței noastre pravoslavnice. Înainte de a i se arăta Domnul, Siluan a petrecut un ceas întreg despărțit de Dumnezeu: Dumnezeu îl părăsise. El folosește cuvinte cumplite în descrierea stării sale: „Și mie îmi era limpede că vécinic voiui pieri”. Acea despărțire de Dumnezeu a fost de o încordare maximă: a fost, așa cum zicem în greacă, *kenosis*,

¹ Vezi Cuv. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovnicești*, 15: 23-24, în vol. *Scrieri*, PSB 34, Ed. IBMBOR, București, 1992, pp. 160-161.

² Vezi Cuv. Ignatie Briancianinov, *Pateric*, Moscova, 1996, p. 39.

„deșertare”. Iar când, după o astfel de încordare, i-a apărut Domnul, El nu i-a zis nici un cuvânt. Dar mai târziu, când Domnul i-a spus: „Ține-ți mintea în iad”, cuvântul Lui se referea la acel ceas cumplit ce a premers vederii lui Hristos. Și Siluan a primit răspuns trăirii vécinicii său iad, sub forma descoperirii de la Dumnezeu a vécinicei mântuirii. De fiecare dată când deznădăjduim, esențial vorbind, noi săvârșim un păcat împotriva dragostei Tatălui. Iar când vom trăi atât de adânc fiecare păcat ce ne îndepărtează de Tatăl, atunci ne vom tângui pentru întreaga omenire. Și aceasta ne apropie de Hristos, Cel ce a murit pe Golgotha. După o astfel de moarte urmează Învierea.

Astfel, citind pe Siluan, trebuie să înțelegem de ce Domnul îi spune: „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui”.

De ce lucrează astfel Domnul, și de ce este aceasta cea mai înaltă treaptă și cel mai înalt chip al întregii culturi ascetice? Deoarece căderea în păcat care ne-a despărțit de unimea cu Dumnezeu, ne-a afundat în patimi, și oamenii au început a trăi pătimaș. Iar atunci când omul cu mintea petrece în iad, nici una din patimi nu mai lucrează în el: nici mândria, nici slava deșartă, nici iubirea de stăpânire, nici lăcomia după materie, nici viața trupească – nimic. În fața omului se desfășoară curatul, absolutul întunec, care însuflă omului o cumplită deznădejde; iar Domnul îi spune: „Ține-ți mintea în iadul pe care l-ai cunoscut, și nu deznădăjdui”, căci în acest răstimp omul trăiește în afara păcatului și a patimilor. Și dacă trăiește așa, el dă lui

Dumnezeu loc spre a veni și a fi în el. Domnul a dat acea experiență fericitului Siluan, când el a trăit veșnicia despărțire de Dumnezeu, veșnicia pierzanie.

Dumnezeu este foc, și apropiindu-ne de acest foc, trebuie să o facem cu cea mai mare smerenie. Drept aceea, fiți cu luare aminte la acest foc. Pentru noi, starea care i-a fost dată să o trăiască Siluan, încă de departe nu este o realitate. Din suferința pe care a trăit-o s'a născut o stare în care a trăit viața întregului Adam. Și nu era filosofie, ci starea duhovnicească a omului. Cum ne putem ține mintea în iad, asemenea acelei stări în care era Siluan? O putem cunoaște, în hotarele experienței noastre, atunci când ne împovărează negrijania¹. În vremea negrijaniei Părinții au hotărât ca pravilă de obște lepădarea de sine: a ne osândi întru toate. O astfel de stare este mai prejos decât cea despre care citim în Viața lui Siluan. Însă este calea împărătească lăsată nouă de către Părinți. Astfel, când ceva rău i se întâmplă, omul zice: „Eu sânt vinovatul; dacă nu aş avea gânduri rele și dacă eram plin de dragostea lui Hristos, aceasta nu mi s'ar fi întâmplat”. Și omul se frământă, se întristează pentru sine, și așa crește treptat în dragostea către Dumnezeu. Însă dragostea acelei trepte despre care citim în Viața lui Siluan este un fapt rar în istoria Bisericii.

Iată, noi vorbim despre ascultare – lucru simplu și neînsemnat; dar el trăiește ascultarea într'un cu totul alt fel. Și închipuiți-vă că atunci când întâlnește în viață

¹ Gr. ἀκηδία, „acedie”. (N. tr.)

păcatul în oameni, el de la rugăciunea pentru ei trece asupra întregului Adam și se roagă cu lacrimi pentru a se tămădui și a se mântui întregul Adam. Noi putem, filosofic, să facem cât de cât legătura acestei treceri, dar ca stare duhovnicească ea se trăiește din experiența despre care scrie însuși Siluan, când pentru cei ce nu au cunoscut pe Dumnezeu el se ruga mai mult decât pentru sine însuși. Cu mintea putem ușor întrezări despre ce este vorba, dar a petrece într' o astfel de stare aproape o jumătate de veac este un fapt de necrezut. Iar acea stare a omului îl apropie de acum de Hristos, Cel ce S' a suit pe Golgotha nu pentru un neam aparte, să zicem pentru evrei sau greci, ci pentru întregul Adam. Și anume această stare este proprie lui Hristos ca Dumnezeu. Într' o astfel de stare omul începe să priceapă ce înseamnă a fi persoană. Dacă Dumnezeu S' a descoperit ca Persoană, atunci într' o astfel de cercare noi putem avea înțelegerea persoanei. Bineînțeles, este vorba despre persoană ca și chip și asemănare ideală cu Dumnezeu. Nu este destul a vorbi despre persoană în termeni omenești. Când omul devine persoană după chipul Logosului întrupat al Tatălui, aceasta, de acum este *îndumnezeire*.

Așadar, vedeți, atât de des vorbim despre persoană. Începutul experienței persoanei este rugăciunea pentru întreaga lume cu plâns adânc, rugăciune pe care o putem numi rugăciunea Ghethsimaniului. Atunci omul înțelege ce este persoana. Astfel încât, vedeți, de la o formă carnală, trupească, luată din pământ, noi vedem duhul omului îmbrățișând în dragoste întreaga

făptură, purtând înlăuntrul său pe Dumnezeu. Iată starea veacului ce va să fie!

Mulți au iubit pe Siluan, însă la el aflăm o zicere: „Mă rog pentru lumea întreagă, pentru întreaga omenire, dar mă voi bucura dacă fie și un singur om mă va asculta și își va purta pocăința”¹. Și un student al Facultății de Teologie din Athena a zis: „De ce Siluan zice *fie și un singur om*? Poate că încă nici nu este un astfel de om!” Iată, studentul avea o intuiție – cât de nesfârșit de mare este încordarea acelei culturi a nevoinței. Ea vede în om oglindirea Dumnezeieștii Persoane și înfăptuiește în noi cea mai înaltă formă a chipului și asemănării cu Dumnezeu.

Să purtăm cucernic în sine cuvintele Starețului Siluan, știind despre ce este vorba. Iar atunci vom putea socoti cu înțelegere cât de departe sântem încă de ceea ce ar trebui să fim.

Întrebare: Dar au fost sfinți care s’au mântuit pe alte căi și nu au vorbit despre „a-și ține mintea în iad...”?

Părintele Sofronie: Greu îmi este să-ți răspund la întrebare, iată de ce: Domnul a zis: „Eu sânt Calea”; și ziceți: „Altă cale...” Și nu este altă cale către Tatăl, fără numai prin Hristos. El zice: „Nimenea vine la Tatăl, fără numai prin Mine”². Dar se poate spune că mulți s’au mântuit fără a purta o astfel de nevoință

¹ Vezi *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 50.

² Io. 14: 6.

precum, să zicem, Siluan și alții: printr'o viață după porunci, liniștită și pașnică, prin a nu face răul. Când pentru prima oară am scos cartea despre Stareț, încă în Franța, Mitropolitul Serafim a zis: „Ce năzdrăvan și părintele ăsta Sofronie, ce tot zice: Ține-ți mintea în iad! Trebuie să ne ținem mintea în Dumnezeu, și nu în iad!”

Siluan vorbește despre un tânăr ce a venit din Carpați la Athos. Și tânărul zicea: „De-a lungul vieții mele pe nimeni n'am mâhnit, n'am supărat”. Și Siluan, auzind cuvintele lui, a gândit: „Uite, pentru astfel de oameni Dumnezeu ține pământul!” Astfel încât, din afară, căile pot fi felurite, nu numaidecât monahismul; dar în esență altă cale nu este decât aceasta: „De voiește cineva să-și mântuiască sufletul, să și-l piardă, și să poarte Crucea Mea...”¹ A vorbi astfel este greu. Astfel, Domnul a spus că cel ce crede în El, să-și ia crucea, adăugând: „În lume necaz veți avea: ci îndrăzniți, Eu am biruit lumea”². De ce noi toți vom avea necazuri în această lume? – Pentru că atunci când se ivește în noi setea ca dragostea lui Hristos să împărătească în lume, vedem cele dimpotrivă. Întreaga lume suferă, și dragostea lui Hristos în lumea aceasta neapărat suferă: în locul iubirii – ura, respingerea, înjosirea omului. Astfel se naște acea expresie paradoxală: „Vrei să vezi sfinți? – Caută în iad!”

¹ Vezi Io. 12: 25.

² Io. 16: 33.

Așadar, din afară se poate vorbi despre o mulțime de căi. Pe toate căile te poți mântui. Dar, esențial vorbind, totuși calea una este – ea este Însuși Hristos.

Întrebare: Mulți Părinți greci, de pildă Maxim Mărturisitorul, au o înțelegere foarte pătrunzătoare și o tehnică logică dezvoltată... O făceau ei oare pentru apărarea învățaturii creștine de gânduri străine, sau este nevoie de ea lăuntric, pentru mântuire?

Părintele Sofronie: Este nevoie de ea și pentru tot creștinul.

- Dar Sf. Siluan reușește și fără astfel de concepte.

Părintele Sofronie: O, nu, el vorbește despre aceleași, dar în alți termeni. Siluan are aceeași cale ca și Maxim Mărturisitorul. Dar Maxim Mărturisitorul, când l-au bătut și i-au tăiat limba, a zis: „Poate că Domnul îmi va ierta greșalele”. Vedeți cum a primit el suferința? Vorbim felurit, dar totuși viața – una este. Iar cele despre care vorbește Siluan, nicicum sânt mai prejos decât ce zice Maxim Mărturisitorul: este aceeași înaltă sferă...

Din punct de vedere istoric, școlile theologice sânt de neapărată trebuință, dar pentru o viață în Dumnezeu cel Vécinic ele nu sânt numaidecât necesare. Siluan nu a primit nici un fel de educație. Cu toate acestea Dumnezeu a găsit cale de a-i împărtăși viața Sa, căci starea ce i-a fost dat să trăiască Siluan era starea lui Hristos Însuși. O vedem din propriile cuvinte: „Alta este smerenia nevoinței: ‘Sânt mai rău decât toți’; și

alta smerenia lui Hristos, de nedescris”. Cei rafinați din punct de vedere intelectual ar exprima-o ca smerenia relativă ascetică și smerenia absolută a lui Dumnezeu. Ultimul cuvânt, „de nedescris”, nicidecum îl poți exprima, dar era starea reală în care trăia Siluan. El este cu adevărat darul lui Dumnezeu veacului nostru.

Maxim avea o minte neobișnuit de pătrunzătoare și o uimitoare intuiție. El a apărat mărturisirea celor două voi în Hristos, împotriva monothelismului. Trebuie spus că toată theologia Părinților și hristologia se îndrepta spre a desluși în ce chip, în Hristos, Dumnezeirea se putea uni cu omenirea. Primele patru Soboare a toată lumea s’au plecat cu precădere asupra hristologiei. Astfel încât theologia primelor veacuri era cu precădere hristologie. Însă poți exprima o astfel de theologie în cuvinte și să nu o trăiești ca stare; și poți să nu o exprimi, și să o trăiești.

Eu cred (să mă ierte Dumnezeu că vorbesc despre sinemi) că mi-a dat Dumnezeu pentru Siluan o adâncă evlavie. Sărutam, cu mintea, pământul pe care pășea el. Și poate că de aceea vorbea cu mine deschis despre cele ce ascundea de la alții. Dar mintea mea, dacă vrei, ocupa o „poziție de mijloc”: ceea ce auzeam de la Siluan, la mine se preschimba în gândire dogmatică. Dar, bineînțeles, eu nu am ajuns nici la măsura lui Maxim, nici a lui Siluan.

Oamenii se mântuiesc printr’o viață etică, iar nu una gnostică. Și când acel tânăr zicea: „Eu pe nimeni n’am mâhnit în toată viața mea”, este vorba de etică, iar

nu de gnoză. Dar mai de neclintit este când acestei etici i se adaugă și înțelegerea dogmatică.

La Siluan găsim și următorul cuvânt: „Dar cine nu iubește pe vrăjmași, mântuirea aceluia nu este neîndoielnică”. Și Mascal, un teolog anglican, zice că despre dragostea pentru vrăjmași nimeni altul nu a scris ca Siluan: nu are asemănare.

Domnul Însuși zice: „Iubiți vrăjmașii, și veți fi asemănători Tatălui și desăvârșiți precum El”. Dragostea pentru vrăjmași este deja desăvârșirea Tatălui. Și Sfinții petrec în acea stare. Siluan a trăit în vremea revoluției comuniste athee. Reacția lui Siluan față de prigoana căreia a fost supusă Biserica creștină a fost marele plâns pentru cei ce nu cunoșteau pe Dumnezeu. Când zicea: „Dă a Te cunoaște întreaga lume”, el cuprindea și pe acei prigonitori. Și de vom conștientiza acest plan, el cu adevărat trăia o viață desăvârșită. Nu poate scrie cineva ca Siluan dacă nu a trăit el însuși acea stare: „Dar cine nu iubește vrăjmașii, mântuirea aceluia este îndoielnică”.

Domnul să vă păzească.

CUM SĂ ÎNMULȚEȘTI RĂVNA DUPĂ DUMNEZEU¹

Cunoașterea lui Dumnezeu prin Descoperire. Potențialul persoanei în noi. „Să fie toți una”. Cum vorbește părintele duhovnicesc? Cum să devenim „prea-asemănători” lui Dumnezeu. Cum să trăim unimea întregului om. Pentru cele trei nașteri. Pentru avantajele chinoviei. Pentru lupta cu gândul. Descoperirea ca temei al vieții. Rugăciunea pentru întreaga lume ca expresie a persoanei.

Convorbirea de ieri a atins niște puncte cât se poate de esențiale ale vieții noastre în Dumnezeu. Și cel mai bine pentru noi este a ne cunoaște neștiința și a aprinde în noi setea după Dumnezeu. Noi ne găsim în fața unui noian de necuprins, fără hotar. Și oricât am ști, oricât s'ar aduna cunoașterile noastre, toate nu sânt decât o picătură în marele noian. Tot mereu simțim setea de a cunoaște pe Dumnezeu mai bine, de a fi cu adevărat uniți cu El. Dumnezeu este Ființă Fără-de-Început, Făcătorul a tot ce este în întreaga ființare cosmică, și nimic din ceea ce este nu are ființă de-sine-stătătoare ca Ființa lui Dumnezeu Însuși. Neapărat trebuie ca Acel Duh despre care a zis Domnul: „Duh este

¹ Nr. C-12 (13 Noiembrie, 1991), după numerotarea M^T II.

Dumnezeu”, Însuși să ni Se descopere la început, și să dea nouă a-L cunoaște precum este în Sine Însuși.

Nu este cu puțință pe cale științifică, adică prin experiența logicii organizate, a ajunge la cunoașterea legilor ființei. Dumnezeu nu este supus acestui chip de cunoaștere. La începutul uințării omului în Rai, el vorbea cu Dumnezeu în chip nemijlocit. După cădere, starea împreună-vorbirii cu Dumnezeu s'a curmat, iar oamenii care trăiesc pe pământ, nu toți sânt în stare în aceeași măsură a auzi glasul lui Dumnezeu Cel nevăzut și Fără-de-Început. Și Dumnezeu S'a descoperit omului, de acum prin persoane aparte – prorocii sau dreptii – și prin ei omenirea a primit cunoașterea despre Dumnezeu, și crezând în ființarea Lui, și-a rânduit viața pe măsură.

Acum aproape doi ani mă aflam într'o foarte proastă stare de sănătate. Și atunci, așteptându-mi sfârșitul zilelor, îmi amintesc că v'am lăsat „Testamentul” meu. În acest testament am încercat pe scurt, dar sânguitor, să vă îndrept luarea aminte către unul dintre cele mai de seamă momente ale întregii noastre ființări: Dacă omul este zidit „dupre chipul și dupre asemănarea” Ființei Dumnezeiești, cum putem a însuși aceasta în viața noastră?

Așadar, înaintea mea acum se ivesc felurite căi de a vorbi. Dar, nu știu de ce, mintea mi se oprește la gândul că Dumnezeu este Persoană. Una dintre cele mai însemnate clipe în ființarea întregii lumi zidite a fost atunci când Dumnezeu S'a descoperit lui Moisi ca

Persoană: „Eu Sânt Cel ce Sânt”¹. Dacă sântem zidiți „dupre chipul și dupre asemănarea” Dumnezeuului celui Fără-de-Început, atunci ce este esențial pentru noi în acea Descoperire, și cum se răsfrânge sau cum înrăurește ea asupra vieții noastre?

De fapt, noi înșine, ne naștem nu ca ființe gata săvârșite, în stare a cunoaște pe Dumnezeu precum este, ci ca potențial, ca o coală albă de hârtie pe care mâna lui Dumnezeu va să scrie cunoașterea despre El. Mănăstirea și viața monahală este tocmai școala acestei cunoașteri a lui Dumnezeu: „Aceasta este viața cea vécinică, să Te cunoască pre Cel unul adevărat Dumnezeu, și pre Carele ai trimis, Iisus Hristos”². „A cunoaște pre Dumnezeu” cu întreaga noastră ființă nu este o simplă presupunere intelectuală, nu! Înțelesul biblic al „cunoașterii” este contopire în însăși ființa, iar nu cunoaștere abstractă. Astfel, cunoașterea lui Dumnezeu se dă prin petrecerea în El. Iar atunci theologia își asumă însușirea unei povestiri. Iar Descoperirea biblică este o povestire. Din nefericire, printre mulți contemporani, și învățați, și neînvățați, s’a răspândit acum părerea despre această Descoperire că ar fi un oarecare „mit”, un „basm”. Și ei cred că este naiv să-l urmezi și să-ți zidești viața pe acest „basm”. Dar iată că atunci când primim Descoperirea și ne zidim viața pe ea, totul se schimbă.

Căci despre această Descoperire Domnul a vorbit, când a venit în trup în această lume, ca despre adevă-

¹ Ieș. 3: 14.

² Io. 17: 3.

rata cunoaștere de Dumnezeu. De vom lua Descoperirea biblică drept principiu-începătură a întregii noastre fînțări, omul se arată a fi o mare minune și o ivire măreață. Iar dacă vom conștientiza gândul lui Dumnezeu pentru noi, urmarea firească va fi de a-L cunoaște, de a trăi cu El, de a ne contopi întru una cu El.

Un moment foarte însemnat: a ști despre sine – cine sântem și ce sântem. Înaintea noastră se ivește o mare sarcină: a ne face asemenea lui Dumnezeu, Făcătorul nostru, a purta în sine vecinicia dumnezeiască. Pentru aceasta minunat se spune în Troparul Cuvioșilor: „Întru tine, Părinte, cu osârdie s'a mântuit CEL DUPRE CHIP...”: noi sântem zidiți după chip și după asemănare. Și mai departe zice că „să nu se uite la trup... ci să poarte grijă de suflet, de lucrul cel nemuritor”. Iar apoi troparul se sfârșește cu un cuvânt izbitor de frumos în slavonă: „Pentru aceea și cu îngerii împreună se bucură, *prea-asemănătorule*¹ Părinte, duhul tău”. „Prea-asemănător”, adică „foarte asemănător” cu Dumnezeu. În greacă *οσιος* – dar, personal, tare iubesc cuvântul slavon *prepodobnîi* (prea-asemănător).

Dacă sântem zidiți după asemănare, atunci cum să ne facem „prea-asemănători”, adică „foarte asemănători” cu Dumnezeu? Iată ce este școala monahală. Și, binecînteles, inimile noastre sânt pline de așteptări ca voi toți, cei primiți cu atâta dragoste în casa noastră, să trăiți acest gând: Omul, înțeleș ca omenire, este unul,

¹ În slavonă: *prepodobnîi*, „prea-asemănător”; în românește „cuvios”. (N. tr.)

iar noi trebuie să trăim ca un singur om. Siluan, fericitul și Cuviosul („Prea-asemănătorul”), zice că „fratele nostru este viața noastră”¹. Rugați-vă pentru fiecare dintre frați! Rugați-vă până acolo unde vă va fi drag fiecare mădular al frăției! Ce să zic? M’a durut inima că nu toți au primit cu adevărat fierbintețea mea dorință ca voi să trăiți în Dumnezeu Cel mare și sfânt, iar nu în măruntele interese ale vieții zilnice.

În „Testamentul” meu am vorbit despre cea mai tainică dorință a lui Hristos, pe care nu a spus-o ca poruncă, dar pe care a cerut-o în rugăciunea Sa către Tatăl: „Ca toți una să fie, precum Noi (adică Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt) una sântem”². Subliniind acel moment, eu, bineînțeles, credeam că fiecare inimă se va înflăcăra cu focul doririi de a se asemana cu Hristos. Cum putem noi, ignoranți fiind, să o atingem, aflându-ne în întunerecul ignoranței noastre?

În viața noastră, pe de-o parte, nu se cade a ne grăbi, dar pe de alta, este un păcat a pierde cu alte lucruri vremea dată nouă pentru a cunoaște pe Dumnezeu.

De câte ori v’am pomenit de greutatea mea de a vă vorbi... Care? – Între voi sânt oameni maturi, ce știu tot ce vorbesc, dar sânt și începători. Și cum să vorbești despre această viață unui asemenea cerc de oameni?

Așadar noi am hotărât să vorbim cu începătorii despre desăvârșire. Din punct de vedere pedagogic, în vremea noastră este de neocolit. Tinerii care încep a căuta pe Dumnezeu, fiind ai Bisericii, socotesc pe cine

¹ Vezi *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 125.

² Vezi Io. 17: 21-22.

să își ia drept părinte duhovnicesc. Toți caută un părinte deja desăvârșit, și aceasta înainte de a fi săvârșit ei ceva cu adevărat esențial. Dar când părintele le vorbește despre viața în Hristos, atunci adesea ei pur și simplu nu fac ce li se spune.

Cu fiecare om Dumnezeu Își are osebita Sa împreună-grăire. Fiecare inimă omenească este zidită de Dumnezeu tainic celorlalte. Dar despre ce poate vorbi părintele duhovnicesc? Nici unul dintre părinții cu minte întregă nu va zice: „Eu sânt desăvârșit!” Dar totuși, fiecărui duhovnic îi revine datoria de a vorbi despre ceea ce îi este *lui* dat: ceea ce cunoaște duhovnicul, aceea și zice. Și despre ce trebuie să vorbească? – Despre faptul că fiecare pătrundere în adâncile straturi ale ființării dumnezeiești se însoțește de multă suferință din partea întregii noastre făpturi, și mai întâi de toate, a duhului nostru. Iar când vorbești începătorilor despre aceea suferință de a pătrunde în cunoașterea Dumnezeului Celui din veci, ei se lasă păgubași. Dar totuși, eu vă voi vorbi mai departe, cu rugăciune către Dumnezeu, ca setea dragostei pentru El și pentru cunoașterea Lui să crească tot mai mult. Acestei conștiințe se potrivește cuvintele: „Fericiți cei săraci cu duhul”¹.

Făurind ființa omului după chipul Său și după asemănare, Dumnezeu Se repetă pe Sine. Nu este altă începătură în ființarea cea fără-de-început, fără numai Dumnezeul nostru, Cel ce ni S'a descoperit. Totul este una, și El este Singurul Început și Principiu a toate. Așa

¹ Mt. 5: 3.

încât, spre a pătrunde în taina mântuirii noastre, eu v'am cerut ca osârduitor să vă rugați unii pentru alții și să înfăptuiți în micul nostru cerc lucrul despre care vorbește Hristos, având în vedere întregul Adam: „Ca toți una să fie, precum Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt una sânt”.

De vom voi serios a ne întrebuița viața dată nouă și a săvârși înțelept calea nevoinței noastre monahale, neapărat trebuie ca inima noastră să înseteze după Dumnezeu. Iar însetarea după Dumnezeu ne va abate luarea aminte de la măruntele amănunte ale vieții zilnice în trup. În duhul nostru, în toată vremea vom fi prinși cu Dumnezeu.

Grija noastră este: Fără de păcat a ne păzi în acest ceas, în această zi, în această noapte.

Cărțulia mea despre monahism se sfârșește cu cuvintele lui Grigorie de-Dumnezeu-cuvântătorul, că omul se naște din părinții după trup, iar aceasta este prima naștere; apoi el se naște în Dumnezeu; iar în al treilea rând, după cuvântul acelui mare sfânt, atunci când omul însuși se face sieși tată. „A se face sieși tată” înseamnă a se face răspunzător pentru fiecare mișcare proprie, pentru fiecare cuvânt propriu.¹ Dacă ni s'a dat ca poruncă și ca lucrare „a iubi pe aproapele ca însăși viața noastră”, atunci cum putem amărî pe fratele cu un cuvânt aspru?

Vă amintiți când am zis, în cartea mea, fericitului Stareț Siluan:

¹ Vezi *Nașterea întru Împărăția cea neclătită*, op. cit., pp. 206-207.

- Rău îmi pare că nu am putere (da, eram bolnav de friguri) să mă îndeletnicesc cu teologia.

Iar el a răspuns:

- Și socotiți aceasta a fi lucru mare? Mare este un singur lucru – a se smeri, căci mândria împiedică a iubi.¹

Astfel, când iubim, lepădând toată mândria și îngrijindu-ne de viața noastră de obște, atunci de la o mică obște vom trece dintr'o dată la întreaga omenire, la întregul Adam. Această treaptă ne este de neocolit. În „Testamentul” meu v'am spus că viața de obște este calea cea mai prielnică spre mântuire, până și din punct de vedere teologic. Dar când îmi este dat de la Dumnezeu a iubi pe aproapele și a mă ruga pentru el, atunci în chip viu simt în mine prezența Duhului. Iar El ne este drag. Ne dăruim Lui deplin, fără împotrivire. Și, prin Duhul Său, Domnul ne duce către rugăciunea pentru întreg omul.

Iată practic calea voastră: Fratele m'a supărat cu ceva, și cum mă pot ruga? – Mă pot ruga, să zicem, astfel:

„Doamne Iisuse Hristoase, Cela ce pacea Ta ai dat ucenicilor Tăi înainte de a Te sui pre Golgotha, și darul Preasfântului Duh ai trimis, după înălțarea Ta, dela Tatăl, întru moștenire nouă, în veac nestrămutată, Doamne, dă nouă a cunoaște acest Duh”.

Și cu mintea ne mutăm la starea duhovnicească a păcii Lui: „Pacea Mea dau vouă”².

¹ Vezi *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 219.

² Io. 14: 27.

„Doamne, de este cu putință – iar la Tine toate sânt cu putință – dă-ne tuturor a ieși din întunerecul patimilor noastre, dă-ne a nu răni pre fratele, ci a-l iubi și a-i da viața”.

Și astfel, îndepărtându-vă de la mica neînțelegere din viață, în chip firesc veți trece la rugăciunea pentru lumea întreagă.

Iată vouă una din căile spre a birui o mică supărare. Un om se întâlnește cu cineva care-l ocărăște, și chiar vrea să-l rănească, să-i facă un rău, să-l adape cu otravă. Cum să ne reținem de la toată răzbunarea? – Așa cum ne-a învățat și ne învață prin scrierile sale Siluan, noi ne rugăm pentru întregul Adam: „Cela ce pacea Ta ai dat oamenilor încă fiind cu noi, Hristoase, dă și nouă acea pace”. Și de vă veți ruga astfel, veți vedea minune înlăuntrul vostru: din starea de mânie și întunerec, inima dintr’o dată trece în starea de dragoste și de rugăciune. Rogu-vă, nu disprețuiți acest cuvânt! Însușiți-vi-l totdeauna, și veți vedea rezultatul.

Cum să lupți împotriva gândului rău? – Cu rugăciunea: „Doamne, nu da nimănui dintre noi a se pierde, pre toți ne luminează. Tu vezi cum toți sântem prizoniți și oropsiți de necunoaștere, cădem în păcat și în neleguire. Tu trage inima noastră către Tine”. Astfel viața noastră, din formele cele mai simple, poate trece deja în vecinicia dumnezeiască.

Credința noastră nu este deloc naivă, precum cred mulți dintre cei din zilele noastre. Când ne clădim viața pe Descoperirea dată nouă de Dumnezeu, și călăuza noastră sânt poruncile lui Hristos, atunci, în ciuda a

toată ignoranța noastră, vom face ca și cum am trăi în lumina atotcunoașterii și nu ne vom potieni în întunec de pietrele așternute în calca noastră... Încercați să vă clădiți viața pe aceste principii și veți vedea că Descoperirea biblică nu este un basm naiv, ci o taină de negrăit, în esență, prin cuvântul nostru omenesc – „omenesc” de după cădere.

Și iată, vă rog: Puneți-vă toate puterile întru a vă ruga pentru noi toți. Dacă, din ignoranța noastră, vom săvârși un păcat, atunci vom zice: „În Duhul Tău cel Sfânt dă-ne a Te cunoaște”¹. Această rugăciune este înscrisă pe pergamentul din icoanele lui Siluan. Uspenski² a ales acest text, și l-a înscris pe prima icoană a Starețului Siluan. El avea o minte teologică și a ales un text cu adevărat central, în care se exprimă starea atotcuprinzătoare proprie persoanei – prea-asemănătorului chip al lui Dumnezeu. Cum reacționează persoana, cum să o recunoști? Iată, deschidem Evanghelia și citim: „Mergând, propovăduiți LUMII ÎNTREGI, TUTUROR NOROADELOR, FIEȘTECĂREI LIMBI, botezându-le întru Numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh”³. Cine trăiește în Duh, acela va pricepe cuvintele acestea nu pe ca un basm naiv, ci ca stare a omului, de acum mântuit. Starețul zice: „Am început să fac precum m’a învățat Domnul, și mintea mi s’a

¹ Vezi *Între iadul deznădejii...*, op. cit., p. 45.

² Leonid Alexandrovici Uspenski, cunoscut iconograf rus care a trăit în Franța. (N. tr.)

³ Vezi Mt. 28: 19.

curățit, și Duhul purta mărturie mântuirii”¹. Când fericitul nostru, „prea-asemănătorul” Siluan învață a ne ruga pentru întreaga lume, în cuvintele sale se răsfrânge faptul că el devenise cu adevărat persoană, una „prea-asemănătoare”, „foarte asemănătoare” lui Dumnezeu-Hristos. Încercați să trăiți după poruncile Lui, iubiți-le, ca fapte înțeleghătoare, căci atunci când vom păzi poruncile lui Hristos se va ivi în noi o foarte subțire intuiție că în poruncile Sale se cuprinde vécinica viață, și nu este ceva mai desăvârșit în întreaga lume. Și când ne va veni acea intuiție vom cunoaște că Hristos, un om istoric, în esența Sa era și Cel Fără-de-Început Dumnezeu. Noi nici o altă dovadă nu putem da, însă cei care vor fi avut credința copilărească, vor trece dincolo de întunerecul neființei și vor pătrunde în Împărăția Dumnezeului vécinic; iar învățații cei naivi ai veacului nostru vor rămâne, de nu se vor pocăi, în întunerecul neștiinței.

Iertați-mă, și să vă păzească Domnul.

Fie binecuvântat Dumnezeu.

¹ Vezi *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 177.

DESPRE DRAGOSTE, CUNOAȘTERE ȘI CREDINȚĂ¹

A cunoaște este a iubi. Credința în Înviere este energia ce învie încă de acum. Pentru pomenirea morții.

Fie binecuvântat acest ceas când Domnul îmi dă bucuria părtășiei cu voi. Gândul meu este că toată soarta, toată viața și ființa noastră curg de la Vécinicul Dumnezeu. Și însăși experiența ne arată că rugăciunea pe care o aducem lui Dumnezeu, El o aude și ne răspunde. Desigur, El ne răspunde mai încet decât am dori noi, dar „nu noi trebuie să-L preschimbăm pe El”. În acele clipe când El vine să ne mântuiască, bineînțeles, noi simțim viața Sa. Și caracteristic ei este setea de a-L cunoaște și a-L iubi. Când zicem „a cunoaște” și „a iubi”, este aproape una și aceeași – în vecinicie cunoașterea este urmarea iubirii. Iar dragostea este săvârșitoarea unirii cu Dumnezeu cel chemat. Și astfel toată viața noastră pe pământ se petrece în această năzuință.

Realitatea înconjurătoare ne îngreuiază cu povara ei. Această realitate are o trăsătură stranie: niciodată nu stă locului. Nimic nu-i este neclătit. Totul se schimbă. Iar noi trebuie să căutăm ființarea cea neclătită.

¹ Nr. C-13 (18 Noiemvr. 1991), după numerotarea M^T II.

Cum este cu putință învierea? Unde se află puterea ce învie viața care de acum s'a stricat în mormânt? – Părinții noștri au alcătuit Simvolul Credinței care este călăuză vieții noastre. De aceea îl repetăm în fiecare zi, la fiecă rugăciune: „Crez întru Unul Dumnezeu, Tatăl...” Din Evanghelie știm ce este credința: ea este puterea de viață făcătoare, în stare a primi viață chiar atunci când omul este răpus de boli sau de vârstă. Și iată, Părinții au încheiat Simvolul Credinței prin cuvintele: „Aștept învierea morților, și viața veacului ce va să fie”. Eu v'am mai vorbit despre aceasta, dar totuși sânt tot mereu împins de rugăciune a o repeta, ca să se întărească în noi toți. Noi Îl trăim pe Dumnezeul nostru în timp, în fiecare ceas al vieții noastre, în fiecare lucru pe care-l începem, în schimbările pământești, în nestatornicie și trude. Din pricina poverii firii noastre muritoare, trăind și neconținut aflând de moartea celor apropiați sau îndepărtați, și noi, tot mereu, într'un anume sens, treptat murim. Și unde este acea putere ziditoare? S'ar zice că, dacă trăim cu rugăciunea, în toată vremea ar trebui să crească în noi înrăurirea Duhului lui Dumnezeu, a vieții nestrămutate. Dar noi nu o simțim – o simțim numai uneori, când se întărește și se adâncește rugăciunea noastră. Dar iată că Simvolul începe prin cuvântul „Crez”, „*I believe*”, și se sfârșește cu un cuvânt de un alt ordin: „aștept”, „aștept învierea morților”. Așadar credința noastră trece într'un act de un alt ordin. Eu nu doar cred, dar o și AȘTEPT. Însăși această așteptare – „aștept învierea morților” – deja este energia care neapărat și negreșit ne va învia. În

rugăciunile Bisericii pentru cei adormiți se zice: „Cei adormiți întru nădejdea vieții věcinice”. Și propriu creștinilor este a muri spre a înfăptui lucrul pentru care sântem zidiți, adică viața asemenea lui Dumnezeu În-suși. Vă obolesc repetând, dar nu-mi pare rău, căci nădăjduiesc ca repetarea neîntreruptă și cu înțelegere ne va da totuși să simțim că tocmai această energie – ca stăpânie de a învia din morți – este cea care se exprimă în cuvântul „aștept”. Astfel noi cu adevărat ne vom agonisi cu înțelegere acea energie nezidită. „Nezidită” înseamnă că, prin firea ei, ea aparține věcinicului Dumnezeu și este însăși věcinică ființare. În viziunea noastră despre Dumnezeu, tot ce este nefăcut este de ordin dumnezeiesc, dar și tot ce este făcut aparține lui Dumnezeu, însă în ordinea facerii. Iar facerea este un proces pe care noi îl numim „vremelnic”. În înfăptuirea finală a vieții noastre vremea nu va mai fi, și cuprinsul ei se va schimba, umplându-se de nețărmurită putere a vieții lui Dumnezeu În-suși. În Simbolul Credinței se vorbește despre cele pe care Domnul și Dumnezeul nostru le-a făcut pentru mântuirea noastră – „pentru noi oamenii, și pentru a noastră mântuire, S’au pogorât din ceriuri”.

Bineînțeles, starea de boală care se numește „bătrânețe” mă înclină către gândul morții. Dar aceasta nicicum nu înseamnă că vouă ar trebui să vă fie străin pentru că santeți încă tineri. Din punct de vedere psihologic nu vă revine a gândi neîntrerupt la moarte, dar duhovnicește nu se îndreptățește. În experiența Sfinților Părinți nevoitori noi vedem nu arareori pomenirea unui

anume chip al harului care se numește „pomenirea morții”, și ea se poate ivi unui om încă foarte tânăr: este drept, după har, după ce Dumnezeu i-a dat să trăiască apropierea Sa de om. Atunci cuvintele se fac înțelese. Viața ce ne înconjoară necurmat ne apasă, ca și cum ar voi să stingă în noi pomenirea morții, și sânt multe lucruri ce ne împiedică duhul a se înălța către Dumnezeu în curăția gândului pentru El.

Cele mai bune hotărâri întâmpină o cumplită împotrivire. Și de aci unor Părinți li s'a ivit simțământul că această lume este strâmtă ca un butoi. Gogol își sfârșește una din povestirile sale astfel: „Plicticos este în această lume, domnilor”. Dar dacă ar fi cunoscut vremea noastră, îmi închipui că pe fiecare pagină ar fi scris acele cuvinte. Eu resimt lumea aceasta ca fiind strâmtă ca un „sac de piatră”. Așa numeau rușii celulele temniței din fortăreața Petropavlovsk.

Dar totuși, adânca mea dorință este ca voi să nu uitați cuvintele: „Aștept învierea morților”.

De ce Părinții socotesc *deznădejdea*¹ a fi un păcat și o patimă? – A se lepăda de ceea ce Dumnezeu ne-a pregătit este un păcat mare. Așadar, păzească-ne Dumnezeu de acest păcat, când zicem: „O, cum m'am plictisit de viața asta!” Dar când cu adevărat așteptăm învierea morților, acolo se tănuiește energia – puterea – care ne va învia.

¹ În rusă, lit. „dez-așteptarea”, „ne-așteptarea”. (N. tr.)

PENTRU LUPTA CU GÂNDUL¹

Pentru lupta cu gândul prin rugăciune. Lupta cu gândul – lupta pentru unimea obștii noastre. Osândirea de sine: de neapărată trebuință în legătura cu aproapele. În această luptă stă esența monahismului. Cele două rugăciuni pentru unime. Mănăstirea: casa „mea-noastră”. „Ia aminte Ceriule”, ca manifestare a persoanei. Pentru faptul că suferința este de neocolit. Ectenia păcii și dumnezeiescul chip al tri-unimii.

Celor ce încep viața monahală poate că de folos le-ar fi să știe cum să se lupte cu gândurile rele care ne atacă. Dacă gândul poartă în sine o energie sau o idee negativă, eu mă rog: Doamne, îngrădește-mi mintea: Tu vezi că, în întunecarea sa, ea se atrage către lucruri pierzătoare, cele ce năruie mântuirea”. Și repetând rugăciunea, „Doamne, înfrânează-mi mintea”, eu tai calea altui gând și trăiesc mai liniștit, căci chemarea numelui lui Dumnezeu mă mântuiește de la robia gândurilor ce ne împresoară. Dacă văd în inima mea o mișcare nu bună, spun: „Doamne, vindecă-mi inima, vindecă-mă de gânduri pătimase, dă-mi gând despre Tine, despre căile Tale, despre lumina poruncilor Tale”. Și așa înfrunt atacul a tot gândul rău. O astfel de

¹ Nr. C-17 (4 Dec. 1991), după numerotarea M^{TI}.

luptă nu încetează până la ultima noastră suflare, după mărturia sfinților noștri mari Părinți. Când îmi vin gânduri rele ce îmi tulbură pacea sufletească, eu spun Domnului: „Tu, înainte de a Te sui pe Golgotha, dat-ai ucenicilor Tăi pacea Ta. Pentru bunăvoirea Ta, varsă preste mine puterea păcii Tale, și dă-mi în Duhul Sfânt a Te iubi și a urma pazei poruncilor Tale, precum Tu ai zis: Cine Mă iubește, acela poruncile Mele păzește”.

Spre a ne ruga pentru toți oamenii cu care avem părtășie și care par să ne împrăștie mintea trebuie să facem așa cum ne vorbește fericitul Stareț Siluan. Povestind despre Sf. Ioan din Kronstadt, el scrie: „Când era în mijlocul gloatei, cum își putea păstra pomenirea lui Dumnezeu? – Rugându-se pentru acea mulțime: ‘Doamne, varsă pacea Ta preste lumea Ta. Doamne, îmbucură moștenirea Ta prin venirea luminii Tale. Doamne, cercetează pre toți cei suferinzi și munciți de gânduri rele sau de patimi. Doamne, pomenește suferința fiecărui om, și vino întru ajutorul nostru.’” Iar atunci, rostind astfel de rugăciuni, și în mijlocul mulțimii vă veți păstra gândul deplin în Dumnezeu și în dragostea către aproapele.¹

Astfel de lucruri ale duhului nostru nu trebuie niciodată pierdute, oricât de împotmolite în rutină ar fi zilele noastre, pline de trude legate de cele văzute și de materia ce pururea se împotrivesc duhului. Iar atunci vă veți păstra pacea, iar duhul vostru se va obișnui a trăi în Dumnezeu. Iar după acestea, când sufletul va

¹ Vezi *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., pp. 77-78.

trece în cealaltă lume, după ani îndelungați de experiență pământească, părăsindu-ne trupul, atunci puține vor fi „noi” – pentru că, esențial, ne-am învățat duhul să trăiască în duhul poruncilor Domnului.

Când ne cercetează gânduri rele despre oricine ar fi, luptați-vă cu acel gând urât față de fratele sau sora voastră! Atunci veți păstra unimea vieții, unimea dragostei în Duhul Dumnezeului nostru. Oamenii nu știu că atunci când gândesc ceva ce nu este bun, fiind în colțișorul lor, în „bârlogul” lor, ei năruie marele trup al întregii omeniri. Din aceste gânduri rele și înclinări negative față de fratele, omul însuși se zdrobește și își simte nefericirea.

Este un lucru foarte subțire: Niciodată nu putem fi siguri că gândul nostru rău este nu primul gând, ci răsfrângerea proastei dispoziții, nesimpatiei, mâniei sau supărării surorii mele sau fratelui meu împotriva mea. Însă tot gândul rău ce se ivește în mine se răsfrânge oricum negativ asupra atitudinilor mele. Inima celuilalt simte energia negativă. Iar atunci se întâmplă ca și cum ideea noastră rea față de fratele ar fi adevărată, ar corespunde dispoziției reale a fratelui meu. Atunci se întărește o relație neprietenoasă ce poate duce până la patimă. Și, repet, deoarece niciodată nu putem ști dacă gândurile noastre erau cu adevărat curate, sau dacă gândurile rele ne-au venit întâi nouă, iar apoi fratelui sau surorii noastre, reiese că e mai bine întotdeauna să ne pocăim de tot gândul nostru rău înaintea lui Dumnezeu și, lăuntric, înaintea fratelui, socotind pe sine pricina, iar nu pe celălalt. Atunci, în toate cazurile,

va fi un câștig duhovnicesc pentru însuși omul. Dacă de la el a pornit gândul rău și se pocăiește, el stinge astfel gândul dezbinării. Dacă celălalt a început, atunci, înaintea lui Dumnezeu, dragostea către vrăjmașii noștri se arată în acea formă: în pocăința mea, iar nu în învinovățirea fratelui. Și astfel, după cuvântul Apostolului Pavel, noi „păzim legea lui Hristos”¹.

Dacă din ambele părți se lucrează astfel, atunci, ducând o luptă foarte mărunță, însă cu fiecare gând rău față de fratele nostru, și nu predându-ne inima celor ce ne destramă, vom putea zidi o adevărată viață monahală. Astfel, treptat, întreaga noastră alcătuire se va învăța a petrece în poruncile Domnului. Iar aceste porunci ne și luminează, ne și sfințesc, ne și dau putere și înțelegere, căci ele purced de la marele Dumnezeu al iubirii.

Cu ajutorul fraților mei am găsit două rugăciuni bune pentru mănăstirea noastră, și mă gândesc să le traduc în alte limbi și să le dau fiecăruia, și să vă rog să le învățați, de este cu putință, pe de rost, și să vă rugați zilnic repetându-le. Și veți vedea rezultatul. Una dintre ele este luată din viața Cuviosului Serghie: el se ruga lui Dumnezeu să-i păzească mănăstirea, și oricare ar fi fost furtuna urii, orice năpădiri și răutăți ar fi fost să suferă mănăstirea, să fie păzită de Dumnezeu de năruirea pe care au suferit-o alte mănăstiri. Și până astăzi, mii și mii de oameni alergă către moaștele lui, cerându-i binecuvântarea, și îl numesc „igumenul țării noastre,

¹ Vezi Gal. 6: 2.

Rusia”. Cealaltă rugăciune este a unui igumen grec, și eu v’o propun ca pe a doua rugăciune după cea a Cuviosului Serghie.

Vă propun să lăsați deoparte ceea ce este „specific” în aceste rugăciuni, și să vă folosiți de conținutul lor. Astfel veți susține mănăstirea în cele mai grele împrejurări.

Ce mă înfricoșează pentru viitor? De nu vă veți învăța să biruiți tot gândul rău, veți primejdui însăși existența mănăstirii. Dar de vă veți ruga pentru mănăstire ca pentru locul pe care ni l-a dat Domnul nouă tuturor, atunci, bineînțeles, țelul mântuirii sufletelor noastre va fi atins, prin mila lui Dumnezeu.

Eu în glumă zic așa: „Doamne, păzește casa noastră”. „Casa mea-noastră!” Dacă această casă mi-a fost dată de Dumnezeu spre mântuire, se poate spune că este „casa mea”; dar se poate spune că este și „casa noastră”. Așadar, „casa mea-noastră”.

Cineva la examen a zis profesorului: „Mă folosesc de un gând al Părintelui Sofronie, după care pot pricepe când vorbește persoana”. Gândiți-vă, Hristos a poruncit: „Mergând, învățați toate neamurile, botezând pre ei întru numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh”. Iată ce zice Persoana-Dumnezeu! Sânt și cuvintele lui Moisi: „Ia aminte, ceriule! Auză pământul!”¹ Vedeți voi, persoana cheamă asupra întregului cer și întregului pământ să-i audă cuvântul – așa grăiește persoana! Cât de plăcut este să afli graiuri ale persoanei în Sfânta

¹ A Doua Lege 32: 1.

Scriptură, și în viața noastră, și în scrierile Sfinților Părinți! Îndrăzneala persoanei era și la Siluan, când grăia „noroadelor întregului pământ” și când se ruga „pentru noroadele a tot pământul”. Iar ceea ce grăiesc aceste persoane, cu adevărat vindecă inimile noastre și face ca viața noastră să fie plină de lumină și de pace. Mai adesea rugați pe Dumnezeu nostru Iisus Hristos: „Doamne, dă-mi să cunosc pacea Ta. Doamne, varsă și preste sărac capul meu șuvoaiele păcii Tale”. Astfel veți trăi pășind pe o cale binecuvântată.

Când zicem lui Dumnezeu: „Spune-mi, Doamne, calea întru carea voiu merge, Duhul Tău cel bun mă va povățui la pământul cel drept”¹, aceleași cuvinte trebuie să le întrebuițați și pentru casa noastră, și pe astfel de rugăciuni, ca pe niște stâlpi, să zidiți mănăstirea. Și Domnul vă dă acum această sarcină.

Desigur, nimeni nu va putea schimba cuvintele lui Hristos: „În lume necaz veți avea: ci îndrăzniți, Eu am biruit lumea”². Prin gânduri bune și prin rugăciuni bune pentru toți, noi trebuie, în măsura putințelor, să ocolim necazuri, greutăți, boli, și să păstrăm această pace. Și începeți dumnezeiasca slujire cu gândul: „Binecuvântat este Dumnezeu nostru”, iar apoi: „În pace Domnului să ne rugăm”. Această Ectenie se numește „cea Mare”, și este cu adevărat mare prin cuprinsul ei: „În pace, Domnului să ne rugăm. Pentru pacea întregii lumi, bună așezarea sfințelor lui Dumnezeu biserici, și unirea

¹ Ps. 142: 8; 10.

² Io. 16: 33.

tuturor, Domnului să ne rugăm” – „strigă” diaconul de pe fața întregului pământ.

Când eram în pustie la Athos mi se întâmpla să slujesc în biserici goale și gândeam: „Iată, câți oameni suferă în lume acum, prinși în trude peste puteri, ostenitoare sau dureroase; iar mie mi s’a dat bucuria de a striga lui Dumnezeu de pe fața pământului: „*În pace, Domnului să ne rugăm!*” Așa și voi, rugați-vă „pentru pacea întregii lumi, bună așezarea sfințelor lui Dumnezeu biserici, și unirea tuturor”. Ce unire? Noi sântem atât de dezbinați, încât, bineînțeles, prețioasă este orice unire văzută. Dar trebuie să gândim despre „unirea tuturor după chipul unimii Dumnezeului nostru, Sfintei Treimi”.

Astfel, citind Sfânta Scriptură și alegând anumite cuvinte, vă veți clădi viața, care din afară va rămâne aparent neînsemnată, dar după cuprinsul ei – de dimineața și până seara, și toată noaptea, chiar atunci când dormim – pacea lui Hristos va fi cu noi. Și rugăciunea mea este ca această pace să fie cu voi toți.

Cât de ușor este să uiți cum să te lupți cu gândul. Dar cum să te lupți? Să te rogi pentru toți. Să vă dea Domnul înclinarea de a păzi cuvintele mele!

METODA LUPTEI MINȚII ÎMPOTRIVA PATIMILOR¹

Ce înseamnă cuvântul „cu post și rugăciuni”. Unde „rătăcește” mintea noastră. Fiecare lucru zidit își are chipul pătimăș. După Învierea lui Hristos și Înălțarea, mintea noastră trebuie să fie cu El în Cer, după catapeteasma zilei a opta. Calea luptei este cu mintea. Noi urmăm lui Hristos cu mintea. Prin biruința asupra patimii se dobândește împreuna-petrecere cu Hristos. Paza minții: cale simplă și lucrătoare. Pentru lupta cu năvalele trupești. Biruința ca atingere a cumpănirii. Nevoința noastră: nu este psihologie. Neînțelegerea de către oameni a dumnezeieștii smerenii. Pentru smerenia lui Hristos: pilde din Evanghelie. Pentru experiența cea mai presus de știință a Cuviosului Siluan.

Iară și iară mulțumesc lui Dumnezeu, Celui ce mi-a dat puterea să vă întâlnesc și să vorbesc despre ce ne este de neapărată trebuință celor ce am ales calea monahală. Cum putem birui gândul năsâlnic ce nu ne dă a ne găsi pacea și a ne rândui lucrurile în duhul poruncilor?

Desigur, lupta cu gândul face parte îndeobște din lucrarea monahicească a luptei cu patimile. Și astăzi

¹ Nr. C-19 (30 Dec. 1991), după numerotarea MTH.

rog pe Dumnezeu să dea mic puterea de a vă vorbi despre ceea ce este cu adevărat de trebuință.

În Evanghelie este următorul caz: Cineva și-a adus fiul care era stăpânit de un drac. Și când ucenicii au întrebat pe Hristos: „De ce noi nu am putut să izgonim dracul din el?”, Domnul, Care gonise cu un singur cuvânt diavolul ce chinuia pe tânăr, le-a zis: „Acest neam nu iese, fără numai cu rugăciune și cu post”¹. Domnul ne-a arătat stările cele mai de obște, al căror conținut trebuie să-l deslușim printr’o lungă nevoie. Postul, adesea înțeles ca o dietă exterioară, devine cu atât mai aspru cu cât omul mai puțin își dă mintea luptei duhovnicești. Dar îndeobște, bineînțeles, postul înseamnă neapărata înfrânare de la tot ce nu se potrivește cu duhul poruncilor. „Cu post și cu rugăciune!” Astfel postul și rugăciunea, dacă dăm prea puțină luare aminte lucrării minții, se întesesc în formele lor exterioare.

Noi trebuie să avem stăpânire asupra minții noastre: unde (iertăți-mi expresia tăioasă) „rătăcește” ea, pe care drumuri murdare hoinărește? Neapărat trebuie să o înfrânăm de la plimbările ei acolo unde nu i se cade și de unde adună murdărie și patimi, spurcând prin aceasta întreagă viața noastră! Trebuie să ne învățăm cum, dintr’un astfel de gând, să trecem la altul care să sfințească toată viața noastră și care să ne pregătească mintea pentru viața veacului ce va să fie.

¹ Mt. 17: 14-21.

Acum deci vă voi vorbi despre lucrarea îndeobște monahală a luptei cu patimile. După căderea lui Adam, tot ce este patimă ține de lumea zidită. Fiecare patimă are o anume formă, un anume chip propriu ei, atârând de însușirea ei. Astfel, principiul nostru îl voi rosti pe scurt în cuvintele: „A nu preda mintea, a o ține în frâu”, după sfatul marelui Pavel Apostolul.

După ce Domnul a înviat și S'a înălțat la cer, mintea noastră trebuie să fie acolo unde este El, adică dincolo de catapeteasma zilei a opta. De vom păstra în cugetul nostru neapărata trebuință de a ține în frâu mintea noastră, și nevoița care ține mintea dincolo de catapeteasma zilei a opta, atunci în loc de a ne spurca toată ființa cu patimi și gânduri păcătoase, însuși gândul o va sfinți.

De ce trebuie să nu „predai mintea”? Este cu puțință, asemenea unor Părinți, să voiți a cerca cum lucrează gândul pătimăș și unde duce. Însă calea noastră către biruință asupra patimilor greșalnice este alta: cum să înfrânezi gândul, cum să nu iei aminte la mișcarea ce stăpânește mintea... Iar dacă nu predăm mintea, atunci nici o patimă nu poate lucra.

Maxim, marele nevoitor, a zis: „Dă trupului înfrânare și post pe măsura lui, dar tot restul îl dă minții”. Așadar, vom lua aminte ca mintea nicicum să se împreuneze cu chipul patimii ce bate la ușa inimii noastre, spre a ne trage către fapta păcătoasă. Prin urmare, lupta nevoiței noastre atâră de cultura minții noastre. Nici o altă cultură ascetică în această lume nu cunoaște ceva asemenea cu ce spune Domnul nostru Iisus Hristos,

Făcătorul lumii, prin Carele „toate s’au făcut”¹ Când predăm mintea a urma lui Hristos oriunde ar merge, atunci întreagă ființa noastră se sfințește cu Dumnezeuiasca Sa sfințenie. Astfel, nepredând mintea gândului pătimăș, chipului acelei patimi ce vrea să ne tragă spre păcat, și strămutându-l către nevoița urmării lui Hristos, ne săvârșim calea monahală. Când ni se dă a birui năvala oricărei patimi, atunci mintea noastră, urmând lui Hristos, se pregătește spre vécinica ființare, „împreuna-ființare” cu El, cu Hristos, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt.

Să zicem că ne supără gândul urii: cineva ne-a mâhnit. Și la ușa inimii noastre bate patima de a răzbuna mâhnirea. Fiecare patimă își poate împlini lucrarea numai prin părtășia și luarea aminte a minții noastre cu gândul ei. De vom lepăda din mintea noastră chipul celui ce ne-a mâhnit, precum și însăși fapta mâhnirii, am biruit: patima nu va mai lucra în noi; și, păzind principiul „a nu preda mintea”, vom trăi slobozi. În acest fel putem învăța mintea noastră a petrece vécinic cu Dumnezeu, chiar atunci când dormim. Dar aceasta nu se dă imediat, și nu tuturor dintr’o dată.

De primă însemnătate într’o astfel de lucrare este ascultarea. Noi toți începem cu lucruri mărunte: voia noastră o predăm gândirii părintelui nostru duhovnic sau igumenului. Astfel, în actul simplu și neînsemnat al ascultării – ascultării cu mintea – ne slobozim mintea din grijile vieții. Și întreagă povara lor cade asupra

¹ Vezi Io. 1: 3.

părintelui nostru duhovnicesc sau a igumenului. Iar noi petrecem slobozi de ele, și mintea noastră se poate preda deplin lui Dumnezeu. Când mintea se îndeletnicește cu Dumnezeu Care, bineînțeles, este și Curat, și Preacurat, atunci și mintea noastră se face curată. Iar experiența minții curate se dă numai în mănăstiri. De ce? Pentru că numai în mănăstiri, iar nu în viața de obște a lumii, ne putem preda judecății unui om ce trăiește prin Dumnezeul nostru mai de multă vreme decât noi. Iar părintele nostru duhovnicesc, nefiind asemenea nouă stăpânit de patimi, va găsi cea mai bună dezlegare. Astfel, prin metoda cea mai simplă ne înălțăm dintr' o dată acolo unde nu se înalță nici o echilibristică intelectuală.

Vă amintiți de cuvântul Starețului: „Am început să fac precum m'a învățat Domnul, și mintea mi s'a curățit, și Duhul purta mărturie mântuirii”? Numai acel duh este curat, care este mai legat de inimă decât de minte. Astfel și Domnul zice: „Fericiți cei curați cu inima, că accia pre Dumnezeu vor vedea”¹.

În acest chip monahul se obișnuiește a theologhisi, rămânând în lucrarea ascultării. Și, după părerea unor sfinți precum Simeon Noul Theolog și alții, numiți *νηπτικοὶ πατέρες*, adică „cei ce și-au petrecut viața în trezvia minții”, numai o astfel de minte – curată – este în stare de adevărata theologie. În acest chip viața monahală ne duce la contemplații theologice de ordinul cel mai înalt.

¹ Mt. 5: 8.

Iată, s'ar părea că totul este destul de simplu, și în același timp uimitor de lucrător.

De ce zicem „a nu preda mintea”? – Pentru că fiecare patimă ce își are chipul propriu, fie văzut, fie gândit, aduce cu sine mărginirea proprie lumii zidite. Patimile nu toate lucrează în același fel asupra omului, dar îndeobște se poate spune că lupta cea mai greoaie pentru om este cu patima trupească: ea întâi pune înainte îndulcire, iar apoi se preschimbă în moarte. Cu această patimă trupească, al cărei chip bate la ușa cugetului nostru, lupta este mai greoaie decât cu celelalte. Experiența milenară a monahismului a arătat că a nu preda mintea unor astfel de năvăliri ale patimii este cea mai înaltă cultură: căci nepredând mintea chipurilor patimii trupești, ne slobozim, și patima se face nelucrătoare. La început nu este atât de simplu, câtă vreme omul este tânăr și se dezvoltă întru a deveni în stare de a zămisli. Și s'ar părea că legea cosmică a procreației ne depășește. Dar când, prin nevoița minții, se dobândește curăția unei minți slobode de gânduri din afară, legate de această patimă, omul devine cu totul altul. Iar Părinții au numit acea stare „întreagă-cugetare”.

Experiența milenară a arătat că atunci când această nevoiță se săvârșește în chip drept, adică prin ascultare și înfrânare în toate, prin post și rugăciune, omul nu își dăunează nici sufletește, nici mental. Dacă, în cele mai multe cazuri, pierderea cumpănirii unui om normal este cu puțință a veni din două pricini: din mândrie și din luptă trupească – atunci, biruind și pe

una și pe cealaltă, omul își păstrează buna cumpănire și putința pentru toată lucrarea înțelegătoare.

Vă vorbesc din experiență. Pe vremuri tare am fost atras de filosofie. Echilibristica minții ce se mișcă slobod în viața cosmică și în spațiu aduce o mare îndulcire, dar nu mântuiește în planul despre care vorbesc poruncile lui Hristos.

În mișcărilor religioase contemporane se găsește o altă înțelegere a vieții duhovnicești. Personal, vă sfătuiesc să vă țineți de sistemul nostru al formării minții. Noi altfel înțelegem formarea ei, mai cu seamă când este vorba de contemplare. Contemplarea pentru noi nicicum nu este o psiho-analiză, ci o stare a duhului nostru, când realitățile lumii dumnezeiești se fac vădite. Alții (mă stăpânesc a pomeni câteva nume) o înțeleg ca o subțire analiză psihologică a gândirii și a toată lucrarea. Noi nu astfel trăim: ea este calea științei în forma ei contemporană – psihologia.

Dintre toate patimile, cele mai cumplite sânt, bineînțeles, trupul și mândria. Dacă cu trupul lupta se reduce la a nu preda mintea, atunci cu mândria – „ține-ți mintea în iad”.

Înțelegerea oamenilor duhovnicești în privința mândriei și a luptei trupesti se deosebește de înțelegerea celor ce trăiesc în lume. Nu ascund că mie îmi este o uriașă mâhnire a vedea că cea mai bună înțelegere – cea pe care a adus-o pe pământ Domnul Iisus Hristos – oamenii nicicum nu o iau în seamă. Această neluare în seamă duce până la un paradox: oamenilor le este rușine a spune că sânt creștini. Însă, dintre cei ce se

îndepărtează de Hristos nici unul nu are înțelegerea Dumnezeieștii smerenii. Dumnezeu, Care este Atotputernic, nețărnut în faptele Sale ziditoare – este smerit. Însă smerenia Sa este de un cu totul alt ordin decât o înțeleg oamenii a fi. Ea nu poate fi decât un dar de sus.

Fericitul nostru Părinte are o minunată învățătură teologică. Cu toată ignoranța mea, mi se pare că nimeni nu a oșebit ca Siluan cele două feluri de smerenie: el zice că alta este smerenia nevoinței, și alta cea a lui Hristos, dumnezeiască, ce este de nedescris, în care nu se află nici un element al relativismului. Ea are însușirea absolutului și nu presupune nici o asemuire cu orice altceva. Atunci când smerenia nevoinței este una relativă și se exprimă cu principiul „Eu sânt mai rău decât toți”, smerenia lui Hristos are însușirea dragostei Lui. Această smerenie, pe care Domnul ne sfătuiește să o învățăm urmând Lui, nu este una făcută, ci proprie lui Dumnezeu Însuși.¹

Mulți întreabă: «De ce un om care trăiește vădit în înfrânare și într’o viață duhovnicească, zice „Eu sânt mai rău decât toți”? Ce este aceasta, o falsă smerenie?» – Nu, este cu totul altceva... Să zicem că, atunci când sântem bolnavi, ne simțim durerea. Iar când durerea depășește răbdarea noastră credem că suferim mai mult decât toți. Astfel, și pentru nevoitorul ce năzuiește către smerenie, lipsa acestei smerenii se exprimă prin faptul că omului îi vin înalte gânduri pentru sine; aceasta, de acum, este o luptă cumplită. Anume într’o astfel de

¹ Vezi *Între iadul deznădejzii...*, op. cit., p. 132.

clipă a luptei Siluan a strigat către Dumnezeu: „Doamne, învață-mă, cum mă pot smeri?” – Și a primit răspunsul lui Hristos: „Ține-ți mintea în iad”¹.

Dacă veți citi Evanghelia cu luare aminte veți vedea că, pe pământ, Domnul a trăit Însuși potrivit cuvântului „Ține-ți mintea în iad”, în lupta cu mândria – cea mai cumplită dintre patimi. Când săvârșea vreo vindecare și în jurul Lui stăteau oamenii uluiți de măreția minunii, El zicea apostolilor Săi: „Să știți că Fiul Omului va fi dat judecății și Îl vor osândi la moarte”². Când o femeie a vărsat mir de mult preț pe capul Lui, El gândea la îngroparea Sa.³ Astfel, deși Dumnezeu în Persoana Sa cea dintru început, El totuși urma această cale. Iar noi, monahii, neapărat trebuie să cunoaștem calea Sa. Căci și de vom învăța toate sistemele theologice, și vom ține în minte și în viziunea minții noastre toată cunoașterea, dar nu vom birui mândria, totul va fi în zadar.

Astfel, deocamdată să luăm aminte ca printr’o viață neînsemnată și simplă să încercăm a ne îndepărta cu mintea de la chipurile patimilor. Atunci când năvălesc asupra-vă gânduri pătimășe, mergeți și lucrați, sau întâlniți-vă cu cineva, sau, și mai bine, rugați-vă. Și astfel, folosiți-vă de toate mijloacele – citirea, rugăciunea, convorbirea, munca – spre a vă îndepărta de gânduri pătimășe.

¹ Ibid., p. 176.

² Vezi Mt. 20: 18.

³ Vezi Mt. 26: 12.

Iar cu mândria, lupta este prin osândirea de sine, ca nevrednic de Dumnezeu în veci. Vedeți cum totul în viața monahală, despre care vorbim acum, nu se aseamănă cu nimic altceva. Să luăm pe Părintele nostru Siluan: un ceas întreg mintea lui vedea că vécinica pierzanie era cu totul de neocolit. El însuși spunea mai apoi cât de înfricoșat este acel duh. Și atunci i S'a arătat Domnul, fără cuvinte, și cu privirea Sa plină de bucurie l-a răpit până la ceruri. Și într'o clipită el a cunoscut starea duhului despre care marii filosofi și teologi nu pot judeca decât abstract. Să nu credeți că vorbesc cu o oarecare ură pentru știință! Nu, ci doar spun că știința singură, deși ne îmbogățește duhul, însă fără cercarea vieții ea nu ne mântuiește.

VECINICIA ȘI VREMEA ÎN HRISTOS: PROBLEMA CALENDARULUI¹

Gânduri despre moarte. Noul Legământ vorbește despre vecinicie. Viața monahală ca întâlnire cu Dumnezeu față către Față. Despre rugăciunea din Ghethsimani ca rugăciune pentru întregul Adam. Hristos împreună-pătimea cu întreaga lume și cu toți. Monahismul ca împlinire a poruncii „Să vă iubiți unul pre altul”. Neascultarea lui Adam – la rădăcina întregului arbore al omenirii. Dragostea cosmică în mica noastră obște. Cum să atingi vecinicia. Pentru cuvenita gândire creștină. Despre stâlcirea creștinismului. Despre lepădarea comuniunii din pricina calendarului. Vremea – condiția ființării fapturii. Poruncile lui Hristos schimbă rânduiala vieții noastre. Pentru înfăptuirea persoanei pocăința este de neapărată trebuință.

Să fie binecuvântat numele Dumnezeului nostru. De fiecare dată se înnoiește în mine bucuria de a vă revedea. Dar, în același timp, de fiecare dată când trebuie să vorbesc despre Dumnezeul Cel mare și preaslăvit se apropie de inimă o oarecare, blândă, dar totuși teamă. Acest noian este preamăreț, dar nu ușor se însușește. Și, ca de obicei, mă voiu ține de principiul de a vorbi despre faptul că fiecare călătorie începe cu un

¹ Nr. C-22 (21 Ian. 1992), după numerotarea M^{T II}.

singur pas, dar ea, în sine, are ca țel o viață foarte îndepărtată de noi.

Ca întotdeauna, voiu vorbi prostește și fără rânduială, însă așa cum îmi va da Dumnezeu cuvânt. Iar voi iertați-mă, căci pe zi ce trece îmi pierd puțințele omenești, dar totuși îmi păstrez conștiința măreției țelului ce ne stă în față. Poate că acum se apropie ziua mea, când va trebui să plec la Dumnezeu, Cel ce m'a făcut. Dar, precum știți, înaintea ochilor voștri eu deja mor de douăzeci de ani și mai mult! Așa, nici acum nu știu acel ceas înfricoșat al întâlnirii cu Dumnezeu față către Față.

Când gândeam la acest ceas, și în trecut, și acum, conștientizam că întreaga noastră experiență privind întinderile ce ne înconjoară, unde mișcă soarele, și luna, și stelele, și împreună cu ele pământul nostru: întreaga experiență, și greutatea și bucuria cunoașterii, și însăși truda căutării cunoașterii – totul trebuie să se preschimbe într'o pregătire spre a ne întâlni cu Cel ce a zidit și lumea, și pe noi. Și cu cât mai mult „ne plecăm asupra” Lui, cu atât mai mult simțim nețărmurirea și vecinicía. Toată viața în Hristos Dumnezeu, toată Scriptura Noului Legământ, în realitate grăiesc numai despre vecinicie și despre pregătirea către ea.

Domnul a binevoit să-mi trimită nenumărate încercări, și de multe feluri.

Una din aceste încercări a fost viața monahală la Athos. Prin lucrarea ei binefăcătoare am înțeles că forma vieții monahale de obște este cea mai folositoare pentru lărgirea conștiinței noastre, pentru pregătirea

întâlnirii cu Hristos Dumnezeu. Ce am în vedere când vorbesc despre „pregătirea spre a ne întâlni față către Față cu Dumnezeu Ziditorul nostru și Mântuitorul nostru”? El ne-a făcut după chipul și asemănarea Sa, și înaintea mea stă sarcina de a-mi însuși viața Sa, viața nețărmurită atotcuprinzătoare. Când Domnul Se ruga în Ghethsimani, El purta în Sine gândul pentru întreg Adamul. Despre aceasta minunat vorbește Simeon Noul Theolog și, nu mai puțin minunat, părintele nostru duhovnicesc Siluan. Potrivit Descoperirii, noi credem că urmarea căderii lui Adam a fost faptul că noi, cei născuți după cădere, am primit viața și starea în care el a ieșit din Rai, adică păcătoasa și cumplita sa înclinare și despărțirea de Dumnezeu.

Când Domnul a venit pe pământ, mai nainte de toate a zis: „Pocăiți-vă!”¹. Cuvântul acesta era reluarea convorbirii lui Dumnezeu cu Adam în Rai.² Punând la temeiul vieții noastre porunca Domnului, „Pocăiți-vă!”, la început noi trăim moștenirea lui Adam nu ca a lui Adam, ci ca propria noastră stare. Îmi încep pocăința cu starea MEA păcătoasă. Și, în chip curios, cu cât mai fierbinte și mai adâncă pocăința mea, cu atât mai mult mă apropii de Adam. După mulți ani de plâns și tânguire se ivește conștientizarea apropierii de Adam. De la el, din vremea lui a intrat păcatul în lume. Și pocăința noastră pentru păcatul nostru ne duce la el, la Adam. Cuprinsul vieții lui Adam devine cuprinsul vieții noastre. Însă conștiința noastră merge mai departe

¹ Vezi Mt. 4: 17.

² Vezi Fac. 3: 9 și urm.

și mai adânc decât a lui Adam, nu pentru că noi înșine am fi mai adânci și mai mari decât Adam, ci pentru că Domnul ne-a dat porunci care depășesc pe Adam. Întrupându-Se și trăind împreună cu noi, Domnul ne-a dat înțeleșuri care, firește, depășesc măsura omului.

Dumnezeu ne-a făcut după chipul Său și după asemănare, și făcând omul astfel, El Se repetă pe Sine în noi, și fiecare dintre noi repetă în Sine pe Dumnezeu.

Domnul împreună-pătimea cu lumea în toată plinătatea ei. Precum Simeon Noul Theolog zice, El a primit moartea și pentru cei credincioși, și pentru cei necredincioși; și pentru cei ce binecuvântau, și pentru cei ce blestemau; și pentru cei ce se înfrânau de la păcate, și pentru cei ce trăiau în păcat: El pentru toți a murit, spre a mântui pe toți. Iar Siluan spune că atunci când inima noastră se atinge de dragostea lui Hristos – dragoste ce L-a dus la Golgotha – atunci și noi ne prea umplem de ceea ce este propriu lui Hristos, Cel ce S'a întrupat și S'a făcut om. Iată țelul ce ne stă înainte.

Deja acum un an sau doi, când eram foarte bolnav, spuneam despre anumite lucruri pe care doream ca voi să le primiți ca testamentul meu. Eu însumi nu mă simt a fi tată, dar mulți dintre voi mă numesc tată. Și precum ei doresc să vadă în mine un tată, așa și eu doresc ca ei să-și însușească ceea ce eu am primit de la tatăl meu – Siluan (eu nu am nimic al meu): cugetul nostru trebuie să fie asemenea cugetului lui Hristos în Ghethsimani, Cel ce se ruga până la sudoare de sânge. Iar noi nu trebuie să disprețuim aceasta, ci să trăim viața lui Hristos Înșuși.

Pe mine m'a izbit faptul că Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul, înfățișându-ne Cina cea de Taină a lui Hristos zice că Domnul a dat poruncă nouă apostolilor: „Să vă iubiți unul pre altul”¹. Iar pentru fiecare dintre noi viața monahală trebuie să-și aibă ca țel a trăi frăția noastră ca pe un singur om. Drept aceea, forma vieții de obște a monahismului este deosebit de prielnică pentru atingerea și dobândirea acestui țel. Deși în propria-mi viață cei șapte ani în peșteră ca isihast au fost un dar de la Dumnezeu și o bineprimită vreme a rugăciunii pentru întreaga omenire, pentru întreg Omul.

Domnul a dat lui Adam porunca: „Dară din acest lemn al cunoașterii binelui și răului să nu mâncați, căci cu moarte veți muri”², și prin petrecerea în poruncă îi fusese făgăduită viața věcincă. El fusese pus căpetenia Raiului, spre a-l conduce și a fi pârtaș rânduirii lui. Dar iată că a căzut cu o cumplită cădere, care până astăzi năpăstuiește întreaga lume. Iar dacă noi voim mântuirea noastră, atunci, bineînțeles, trebuie să punem ca temei vieții noastre monahale rugăciunea pentru întreg omul. Însă rugăciunea aceea începe cu o mărunță experiență, cu mica viață de obște a câtorva oameni. Iar apoi, când este atinsă, dintr'o dată înaintea noastră se deschide mărețul noian al dragostei lui Hristos. Viața de obște este mai însemnată decât cea pustnicească. Dar și viața pustnicească, la vremea ei, poate fi cu adevărat un dar al harului lui Dumnezeu. Trăind în pustie, omul se poate ruga pentru întreaga omenire.

¹ Io. 13: 34.

² Vezi Fac. 2: 17.

Mintea i se lărgește, și el trece de la vreme la vecinicie, de la mărginiri de tot felul, către nemărginirea dumnezeiască. Ceea ce este prețios în pustie este faptul că vecinicia devine simțită și oarecum te face să uiți vremea. Mie personal mi s'a ivit un gând ciudat în legătură cu vecinicia: că de nu ar fi fost vecinicia, nici vreme nu ar fi. Iar Dumnezeu, Cel ce petrece în vecinicie, a făcut lumea astfel încât forma ființării lumii este îngemănată cu vremea, cu schimbările: ridicări, căderi, dragoste, și potrivnica ei ură – prin toate trece omul. Și cu cât mai departe se adâncește el în pocăința pentru păcatele sale și pentru patimile sale, cu atât mai adânc ajunge la pocăința lui Adam, pentru care minunat vorbește Siluan.

Dar cum să dai mai departe această viață? – Cuvintele nu sânt lucrătoare, pilda nu învață, pentru că oamenii nu o văd. Și cum să faci să pătrundă în inimile voastre cugetul dumnezeieștii vecinicii, când totul se schimbă? Părintele nostru plângea în rugăciunea pentru întreaga omenire mai mult decât pentru sine însuși. Când se căia pentru păcatele sale, treptat, pătrunzând în esența păcatului și a căderii lui Adam îndeobște, el devenea purtător al cugetului cosmic. Siluan, care avea darul de poet, spunea că atunci când Adam plângea, toată pustia îl asculta întru adâncă tăcere. Așa și Serafim din Sarov, când „striga” către Dumnezeu numai pentru sine: „Milostiv fii mie, păcătosului!”, treptat devenea cu adevărat un Adam. Astfel rugăciunea lui Serafim din Sarov, din una personală, a devenit cosmică, lucrătoare până acum, și el putea prezice că vor fi

„Paști” în Rusia într’un oarecare an când se vor afla moaștele lui. De fiecare dată când cineva dorește să poarte numele Serafim, acel eveniment are loc în limitele sufletului celui ce a primit numele. Dar el este legat de faptul că rugăciunea lui Serafim din Sarov devenise, prin însușirea ei, cosmică. Așa și de la părintele nostru Siluan ne învățăm treptat pocăința ce ne aduce la aceeași stare, atunci când noi, fiecare dintre noi, devine un Adam.

Când sufletul nostru intră în sfera vieții dumnezeiești, atunci, bineînțeles, omul simte vecinicia ca mai reală decât vremea. Iar atunci multe cuvinte din Evanghelii se fac „ale noastre”, adică unele ce exprimă starea noastră proprie. Noi trebuie să primim cuvântul lui Hristos astfel încât să devină cuvântul nostru: până și expresii atât de înfricoșate precum „Ceriul și pământul vor trece, dară cuvintele Mele nu vor trece”. Trupește, eu mor, dar ce este trupul meu? – Pământul din carele sânt luat și unde iarăși mă întorc. „Ceriul și pământul vor trece”, cu alte cuvinte, ființarea cosmică nu este vécinica ființare.

De ce vorbesc cu atâta – aș zice – întristare? Pentru că dorirea inimii mele este ca voi să vă însușiți acestea, să se depărteze de la voi acel chip al gândirii care este o stâlcire a vieții creștinești. Îmi este greu să vorbesc astfel, pentru că mulți bolnavi cu sufletul nu sânt în stare a auzi un astfel de cuvânt. Mulți sânt care nu trăiesc vecinicia în Hristos, ci o curioasă formă a vieții pământești. Lipsindu-le viziunea vecinicieii, vremea și zilele pentru ei devin singura realitate, și se

ceartă pe tema calendarelor. Cât eram la Athos a avut loc reforma calendarului. Biserica Universală a vrut să reorânduiască curgerea vremii pe baza principiilor puse dintru început. Iar la început se întâmpla că Echinoxul era pe 9 Martie, iar apoi a ajuns să fie pe 22. Dar această schimbare privește mai ales viața exterioară a societății omenești, ca să nu zic viața statală. Dar a privi această latură ca pe o dogmă, ba chiar să rupi comuniunea liturgică, este urmarea neajunsului înțelegerii și a lipsei de experiență a veciniciei în Hristos. Tot ce este al pământului trece. În cei douăzeci și doi de ani ai vieții mele la Athos mi-a fost dureros să văd cum unii, chiar și oameni buni, gândesc numai în termeni de zile, iar nu la vecinicie. Și astfel, într'un chip ciudat, se învârtoșează inima acelor oameni. De acum ușa inimilor lor este închisă. Ei nu pot înțelege nici rugăciunea din Ghethsimani, nici moartea pe Golgotha, nici gândul lui Simeon Noul Theolog sau al lui Siluan pentru faptul că fiecare dintre noi trebuie a se asemăna omului celui dintâi prin cuprinsul vieții sale, adică să devină un Adam.

Și lipsa cugetului pe care ni-l învață Părinții noștri face ca noi să stâlcim creștinismul, ridicând condițiile statale și ale vieții sociale la nivel de dogmă. Este un lucru cât se poate de neadevărat. Adevărata rugăciune se petrece în hotarele nu ale vieții pământești, ci dumnezeiești: „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului...”, „Doamne, miluiește pre noi și lumea Ta”.

Vorbesc fără rânduială, dar în desfășurarea convorbirii noastre urmăresc felul cum mi se dă cuvântul.

Nu citesc de pe o hârtie ceva scris mai înainte, ci numai caut cu rugăciunea ceea ce se naște în inima mea.

Așa încât vorbesc acum despre aceasta fiindcă doi dintre frații noștri au fost în Rusia. Și acolo, după un atât de mare har al muceniei, dintr'o dată – o conștiință atât de mărunță, strâmtă, îngustă a vremii! Pe frații noștri i-au întrebat: „Pe ce stil slujiți voi?” Pentru ei este vorba de „noul stil” sau „vechiul stil”. Dar când noi am trecut la stilul după care trăiește statul, nu am simțit nici o pierdere din pricina lui, ci am păstrat bunele noastre dispoziții și față de unii, și față de alții. Cine sânt acei „alții” și cine „unii”? Unii sânt care „păzesc zilele”, precum zicea Pavel¹. Dar sânt alții ce sânt adânciți în rugăciune și cu sufletul, și cu inima, din toate puterile, în vécinicul Dumnezeu.

Deci așa dori, frații mei iubiți, ca voi să înțelegeți lucrurile așa cum trebuie înțelese, așa cum ne-a învățat Domnul, și apostolii Săi, și Sfinții Părinți: „Ceriul și pământul vor trece, dară cuvintele Mele nu vor trece”. Iar când i-au spus Evreii: „Dar tu, care nici cincizeci de ani nu ai, l-ai văzut pe Avraam?”, Domnul le-a răspuns cugetând cum era propriu Luiși: „Mai înainte până a nu fi Avraam, EU SÂNT”². Și de aceea zice Domnul: „Mâncăți Trupul Meu și beți Sângele Meu, și atunci veți fi purtătorii vieții Mele vécinice. Iară cine nu va bea Sângele Meu, cine nu va mânca Trupul Meu, acela își pierde viața”³.

¹ Vezi Gal. 4: 10.

² Vezi Io. 8: 57-58.

³ Vezi Io. 6: 53-54.

Așadar, cuvântul meu a alunecat spre latura aceasta: vremea este relativă, proprie formei ființării făpturii, a existenței, iar vecinicia este forma ființării vecinicului Dumnezeu în Care credem. Iar într'un astfel de cuget vom putea mai adânc înțelege cuvintele lui Hristos și poruncile Sale. De ce? – Deoarece când poruncile Sale se fac legea, singura lege a ființării noastre: și cea vremelnică, și cea vecinică – atunci toată alcătuirea vieții noastre se schimbă. Iar când omul își va simți mântuirea în Hristos, și va vedea pe alții care nu voiesc pe Hristos, se va ivi în el în chip firesc împreună-pățimire pentru cei ce nu înțeleg și nu primesc pe Hristos. Conștiința chinuitoare că acești oameni cad de la vecinica viață în Dumnezeu naște rugăciune pentru întregul Adam. Starețul Siluan zice că atunci când dragostea se atinge de inimă, omul dorește tuturor mântuirea. Atunci nu se mai ivește învârtoșarea inimii ce duce la dezbinări, la ură și la desăvârșita pierdere a chipului vieții creștinești.

Mă voiu opri la aceasta. Iar voi, ca întotdeauna, iertați-mi graiul prost și cuvântul neorânduit, dar simțiți-i esența. Încercați să pătrundeți, prin rugăciunea pocăinței, în adâncul cugetului creștin, deoarece rugăciunea pocăinței este cea adevărată. Fiecare dintre noi poartă în sine câte un chip sau altul al păcatului, și greșește. De aci, rugăciunea pocăinței se dovedește a fi firească. Dar, în chip minunat, tocmai astfel se naște persoana-ipostasul după chipul lui Hristos, Logosul cel întrupat al Tatălui.

Iar rugăciunea mea este ca voi toți să înțelegeți calea lui Hristos, care ne este chinuitoare, dar care cu adevărat ne mântuiește. Și să vă păzească Domnul.

IPOSTASUL CA STARE A OMULUI ÎNDUMNEZEIT¹

Hristos este Dumnezeu întrupat. Dumnezeu S'a descoperit ca Ipostas și ca Ființă multi-ipostatică. Omul – chip și asemănare. Oglindirea lui Dumnezeu în făptura Sa. Pentru identitatea după har, iar nu după esență. Pentru neapărata împreună-lucrare („sinerghie”). Pentru descoperirea de Sine a lui Dumnezeu în poruncile Sale. Pentru porunca „Învățați toate neamurile”. Pentru rugăciunea ipostatică ce unește întreaga omenire.

Țelul convorbirii mele cu voi astăzi este a vă înfățișa cea mai scurtă redare a întregului sistem despre care vorbim deja de multă vreme. Așadar, ca și cum n'am fi întrerupt niciodată convorbirea, așa o începem acum.

Așadar, eu însumi nimica știu. Toată cunoașterea mea, toată înțelegerea mea este Hristos. Creștin fiind, cred că Hristos este Făcătorul nostru. Dumnezeu a venit la noi în trupul nostru, în aceeași formă a existenței pe care El, Domnul, a înfăptuit-o. Întruparea Lui nu a fost altceva, ceva străin Lui, nu! A fost ceva firesc pentru El, căci El Însuși a făcut această fire. Venit-a printr'o întrupare feciorelnică, S'a înomenit într'un chip adevărat. În vremea vieții Sale spunea că, în Lege,

¹ Nr. C-24 (10 Fevr. 1992), după numerotarea M^{T II}.

fiecare iotă și fiecare cirtă sânt hotărâte o dată pentru totdeauna și nu se supun schimbării de către oameni.¹ Iar noi știm că Legea a pregătit oameni de înaltă statură, ce s'au dovedit în stare a primi pe Dumnezeuul întrupat.

Așadar nici o cirtă nu este supusă schimbării de către noi, dar totuși fiecare cirtă este menită a se plini de către Domnul Însuși. Vorbind despre Vechiul Legământ, Domnul niciunde nu S'a arătat împotriva Descoperirii date în Vechiul Legământ.

Dumnezeu S'a descoperit lui Moisi ca persoană: EU SÂNT CEL CE SÂNT. Bineînțeles, noi credem că Însuși Hristos era Cel ce a zis lui Moisi: EU SÂNT CEL CE SÂNT.² Așadar, dacă Domnul vorbește despre Sine ca despre Persoană, ni se ivește întrebarea: Cum să o înțelegem? Tocmai așa, căci ca Persoană, ca Ipostas petrece Dumnezeu în vécinica Sa ființare. Vorbind despre chipul ipostatic al ființării, noi vorbim despre ființarea lui Dumnezeu Însuși. Astfel, dacă într'o anume clipă El a zis: EU SÂNT CEL CE SÂNT, totuși în aceeași Descoperire biblică Domnul vorbește despre Sine la plural: „Să facem om dupre chipul Nostru, și dupre asemănare”³. Iar aceste două momente doresc a le sublinia astăzi ca temeiul cel mai simplu a toată theologia noastră ce urmează, despre om și despre mântuire.

¹ Vezi Mt. 5: 17-19.

² Ieș. 3: 14.

³ Fac. 1: 26.

Așa deci, dacă Dumnezeu zice: „Să facem om după chipul Nostru, și după asemănare”, ce putem gândi despre aceasta în privința omului? Eu personal, precum deja știți, am pus la temeiul întregii mele vieți Descoperirea cea de sus, iar nu presupuneri pornind de jos. Iar Descoperirea de sus grăiește despre om ca zidit după chipul lui Dumnezeu și după asemănarea Lui. Cu alte cuvinte, și omul trebuie să se arate ca persoană, ca adevărat chip și asemănare.

Dar dacă astfel trăim omul, potrivit Descoperirii Dumnezeiești, ce trebuie să avem în vedere privind persoana-ipostasul omenesc? Iată, o arată foarte bine Troparul pentru Cuvioși: „Întru tine, Părinte, cu osârdie s'a mântuit cel după chip, căci luând Crucea ai urmat lui Hristos, și lucrând ai învățat să nu se uite la trup, căci este trecătoriu, ci să poarte grijă de suflet, de lucrul cel nemuritoriu. Pentru aceasta și cu Îngerii împreună se bucură, Cuvioase (în slavonă *prepodobne*), Părinte, duhul tău”. Trebuie spus că în limba slavonă Troparul sună cât se poate de adânc teologic, deoarece se subliniază asemănarea, marea asemănare cu Însuși Dumnezeu, acolo unde în alte limbi nu se folosește forma „prea-aseamănător” (*prepodobnii*). Și când vorbim despre suflet, bineînțeles, avem în minte principiul ipostatic al ființei.

Asemănarea cu Dumnezeu – dar se poate întreba, până la ce limită? De fapt, se poate vorbi despre nemărginire, pentru că este vorba despre vecinicie. Dar se poate pune întrebarea și altfel: Oare omul devine absolut aseamănător cu Dumnezeu, sau între el și Dum-

nezeu rămâne o oarecare distanță ființială? Vorbind despre facerea omului după chipul lui Dumnezeu și după asemănare, în esență voim să zicem că Dumnezeu Se repetă Însuși pe Sine în om. Noi zicem în Simvolul Credinței: „Crez într-unul Dumnezeu, Tatăl, Atotfăcătorul, Făcătorul ceriului și al pământului, văzutele tuturor, și nevăzutele”. Când Dumnezeu face omul, este oare această facere ceva esențial deosebit de El, ceva nou, nu ceea ce este El? Sau oare El Se repetă pur și simplu în cei zidiți după chip și după asemănare, și le împărtășește a Sa viață, precum o are El Însuși din veac? – Așa că, el nu face o nouă ființare, ci ne cheamă spre a fi părtași la cea mai nainte de veci a Sa viață.

Ca monah nevoitor m'am învățat a înțelege că nu există nici o ascetică în afara vreunui domeniu al culturii, sau al religiei, sau al para-religiei, ci fiecare manifestare din istoria omenirii își are temeiul său ideologic. Însă „ideologia” noastră este întrucâtva mai întemeiată: este o bază dogmatică; este vorba de *momente* din ființarea lui Dumnezeu Însuși arătate nouă prin Descoperire. Așadar, pentru ca viața noastră monahicească să curgă cu înțelegere trebuie să cunoaștem ascetica noastră ca având propria bază dogmatică.

Am început prin cuvintele: „Eu nimica știu”, iar acum voiu continua acel gând. Nu mă definesc pe mine însumi, cine și ce „sânt eu”, ci urmez cu credință Descoperirea de sus și o primesc ca pe cunoașterea a ceea ce Dumnezeu gândește pentru om. După expresia Sfintei Scripturi, „*Să facem om după chipul Nostru, și după asemănare*”, noi sântem asemănarea și chipul lui

Dumnezeu Însuși. Nici o știință omenească nu-și poate îngădui o asemenea îndrăzneală. Dar în îndrăzneța noastră rugăciune, într'o maximă suferință și smerenie, Dumnezeu ne grăiește despre felul cum ne gândește. Este cu neputință ca noi să facem o ființă de-sine-fiindă, fără de început – aceasta aparține lui Dumnezeu Însuși. Dar noi sântem chipul și asemănarea Lui, iar aceasta trebuie înțeleasă ca și cuprins al vieții noastre.

Iarăși o întrebare: În ce constă atunci deosebirea între Dumnezeu și noi? După expresia Părinților, ceea ce Dumnezeu este în esența Sa fără de început, aceea devine și omul – purtător al ei, al acestei vieți – prin darul harului. Noi nu ne facem de-o-fiiere cu El; toată rânduiala vieții noastre în Dumnezeu niciodată nu pierde din vedere faptul că sântem făptură, iar nu în esență dumnezei. Astfel, în planul esenței/fiierii ne deosebim de Dumnezeu: neschimbat rămâne în noi însemnul facerii noastre. Exprimându-mă în limbaj teologic, noi sântem asemănarea lui Dumnezeu în planul energiei, iar nu în planul fiierii, iar în această rânduială putem fi asemeni lui Dumnezeu până la identitate.

Cele spuse de mine sânt țelul nostru, iar nu mântuirea deja împlinită. Putem deveni asemănători Lui până la identitate numai printr'o viață după poruncile Sale, prin pocăință, până acolo unde porunca lui Dumnezeu se va face ca și singura lege a întregii noastre ființări. Atunci ni se vor împărtăși stările dumnezeiești, iar noi vom fi ajuns în stare a le primi. Porunca lui Hristos depășește starea noastră de acum, cea de după cădere. Iar porunca, dacă o vom săvârși, ne pune în fața

unei descoperiri cât se poate de îmbucurătoare: poruncile lui Dumnezeu sânt nu ceva „exterior”, ci Descoperirea lui Dumnezeu cum este El în Sine. Între porunca lui Dumnezeu și El Însuși nu este nici o împotrivire. Așa deci, nu în starea de acum a căderii, ci în cea de pe urmă a devenirii noastre în Dumnezeu devenim purtători vieții lui Dumnezeu Însuși. Așadar, dacă Dumnezeu este Persoană, și noi devenim asemănători Lui, ca fiind mântuiți de către El. Și petrecem ca persoane zidite, însă „prea-asemănători”, asemănători lui Dumnezeu Însuși în veci și până în nesfârșire.

Pe scurt, v'am înfățișat astăzi ceea ce se poate și este bine să punem ca temei vieții noastre monahicești. Când ajungem în acest șuvoi al cugetării noastre teologice întâmpinăm gândul: Cum se arată persoana-ipostas în viață? Cum răspunde tuturor împrejurărilor? Dacă vom rămâne cu ochiul nostru duhovnicesc asupra acestui lucru, viața noastră va deveni mai înțelegătoare, și o astfel de „luare aminte” dobândește trăsătura deja a unei cunoașteri a căii către Dumnezeu. Ca întotdeauna, vă sfătuiesc a căuta către ceea ce am primit de la fericitul nostru ocrotitor, Starețul Siluan.

Astfel „noi sântem dumnezei”¹ prin cuprinsul vieții noastre, iar nu prin esență. Altfel spus, până și în culmea îndumnezeirii sfinții nu devin Dumnezeu pentru om, ci sânt dumnezei prin cuprinsul și prin chipul ființării lor. În ce constă asemănarea? Asemănarea este în chipul ființării: precum trăiește Dumnezeu, așa și noi

¹ Vezi Io. 10: 34.

trebuie să trăim când se înfăptuiește mântuirea noastră. Iar mântuirea, precum tot mereu zicem, începe cu fapte foarte mărunte: ascultarea, pocăința, smerenia, înfrânarea.

Astfel, în viața nevoinței noastre trebuie să dobândim experiența – cum se arată principiul ipostasului, al persoanei, în omul zidit; care este răspunsul omului-persoanei la tot ceea ce se petrece în jurul lui și înlăuntrul său; prin care cuvinte ale sale putem judeca în ce măsură se apropie el în gândirea sa de forma ipostatică a ființării, proprie persoanei.

Să luăm o pildă strălucită și nesfârșit de puternică a manifestării persoanei din epilogul Evangheliei de la Matthei. Domnul zice ucenicilor: *Mergeți și învățați toate neamurile.*¹ În cuvântul „toate neamurile” noi zărim de acum Persoana lui Dumnezeu. Este chipul ființării Dumnezeiești, care îmbrățișează întreaga făptură.

Drept pildă vă pot aduce astăzi, ca mângâiere, cuvintele ocrotitorului nostru duhovnicesc Siluan. El se ruga ca Dumnezeu să lumineze toate noroadele, pe fiecare om, prin Duhul Sfânt.² Din acea rugăciune este vădit că lui îi fusese dat harul rugăciunii deja ipostatice. Aduc o pildă din scrierile Starețului. El zice că sufletul care a cunoscut în Duhul Sfânt pe Domnul gândește astfel: „Când voiu muri, Îl voiu îndupleca pre Domnul pentru întreg neamul creștin”. Și iarăși vine gândul: „Însă cum este cu putință ca, văzând vecinica Față a lui Dumnezeu-Făcătorul, să păstrez în mine pomenirea

¹ Vezi Mt. 28: 19.

² Vezi *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 45.

făpturii?” Și din nou sufletul grăiește: „Și totuși, când mă voiu înfățișa înaintea lui Dumnezeu, Îl voiu îndupleca pentru întreaga omenire”.¹ Vedeți voi desfășurarea gândului? La început el zice că „atunci când voiu muri, voiu îndupleca pre Dumnezeu pentru întreg neamul creștin”, apoi dintr’o dată este tras către vederea vécinicei Fețe a lui Dumnezeu, iar de acolo se întoarce, de acum și mai desăvârșit: „Îl voiu îndupleca pentru întreaga lume”. În această mișcare a sufletului, cât se poate de firească din punct de vedere organic, se vedește nevoința noastră monastică dreptslăvitoare; și în această scriere a fericitului Părintelui nostru Siluan vedem persoana.

Astfel, când intrăm pe acest făgaș al gândirii teologice dobândim ca pe un lucru firesc și fără trudă putința stăpânirii asupra minții noastre, asupra inimii noastre. Iar rugăciunea noastră nu va fi doar chemarea lui Dumnezeu în împrejurări tragice, ci și o înțelegere cu mintea a țelului de pe urmă al Domnului, Făcătorul și Dumnezeul nostru.

Viața lui Hristos Însuși, în chip firesc se împărtășește minții și inimii noastre. Nu ca și ceva voit, ci cumva dintr’o mișcare firească a sufletului trăim tragedia întregii lumi, mai cu seamă în zilele noastre când sute de milioane de oameni se află la hotarul morții din pricina foametei. Liturghia noastră se face prinos pentru întreaga omenire.

¹ Vezi *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 89.

Așa deci, iubiții mei frați și surori, să păstrăm toată scumpătatea căii noastre monahale! Amin.

PENTRU A SE ÎNVĂȚA ÎNTRU SMERENIA LUI HRISTOS¹

Postul: vremea urmării lui Hristos. Rânduirea duhovnicească a vieții lui Hristos: Kesária, Thavor, Golgotha. Apostolii – martorii Dumnezeirii pe Thavor. Pentru a ne însuși viața lui Hristos. Păharul lui Hristos – deșertarea Sa – este de neajuns omului. Săvârșitul lui Hristos, ca manifestare a Dumnezeieștii Lui smerenii. „Fiți precum copiii!” De-biruință-purtătoarea deșertare și smerenia lui Hristos sânt de neajuns. Turburare din pricina chipului de robie al pocăinței noastre. Pilda Domnului și smerenia Sa. Duhovnicii trebuie să se asemene lui Hristos în înjosirea Sa de Sine. Cu cât mai adâncă urmarea lui Hristos, cu atât mai limpede se arată în noi principiul ipostatic.

Cum să facem ca viața lui Hristos să fie viața noastră? Citind Evanghelia și alte cărți, învățând despre cum Și-a dus viața Domnul pe pământ, noi, după sfatul lui Hristos Însuși, Îi urmăm „pilda”². El ne-a dat un chip cum să trăim spre a desființa urmările păcatului strămoșului nostru Adam. Și văzând cum lucra Hristos, așa încercăm și noi să lucrăm; iar vremea Marelui Post este îndeosebi închinată acestei lucrări. Domnul a venit

¹ Nr. C-28 (17 Martie 1992), după numerotarea M^{T II}.

² Vezi Io. 13: 15.

pe pământ spre a mântui pe Adam. Adam a încercat să devină Dumnezeu fără de Dumnezeu. Mândră pornire! Iar Domnul ne-a descoperit că El, Făcătorul întregului cosmos, este smerit în inima Sa.

Desfășurarea duhovnicească a Marelui Post, a Săptămânii Patimilor și a Învierii se depărtează întrucâtva de desfășurarea istorică a împrejurărilor, căci înaintarea lui Hristos către Golgotha a început din clipa când apostolii Îl mărturisiseră de acum nu doar ca un mare proroc, ci și ca Fiul lui Dumnezeu, de-o-fiiere cu Tatăl. Această clipă are o deosebit de mare însemnătate.

În vremea vieții Sale pământești Domnul a scăpat de moarte de câteva ori – voiau să-L ucidă cu pietre. De nu am ști despre ce este vorba, am putea spune: „Iată, Tu ai venit să mori pentru noi, dar noi vedem că Tu fugi atunci când voiesc să te ucidă cu pietre”. Însă Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul minunat spune: „Cea-sul Lui încă nu venise”¹. Era nevoie ca ucenicii nu numai să-L mărturisească prin buzele lui Petru, că El este Fiul lui Dumnezeu, ci să și vadă cu adevărat această descoperire, și să poată fi martori ai Dumnezeirii Lui. Când mergeau prin Kesaria lui Filip, Domnul i-a întrebat: „Iar voi cine îmi ziceți că sânt?” Iar Petru i-a răspuns: „Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu Cel Viu”. După aceasta Domnul zice: „Între voi sânt unii ce vor vedea Împărăția întru putere, înainte de a părăsi această lume”. Mergerea către muntele Thavor a ținut, mai mult sau mai puțin, șase zile, în tăcere. Pe

¹ Vezi Io. 7: 30.

munte s'au suit cei ce de obicei se rugau împreună cu El: Petru, Iacov și Ioan. Iar Hristos Se ruga, și s'au ivit Lui doi bărbați, precum zice Luca Evanghelistul – Moisi și Ilie – cei ce întruchipau mai luminat întreg Vechiul Legământ. Și vorbeau cu Hristos despre ieșirea ce Îl aștepta spre a-Și săvârși lucrul răscumpărării lui Adam.

După ce apostolilor li s'a înfățișat aieva pe Thavor nezidita Dumnezeire a lui Hristos, făcându-se astfel martori trăsăturii Dumnezeirii Sale ca Fiu Unul-născut, născut din Tatăl – Hristos Își putea îngădui de acum să Se dea morții spre a răscumpăra păcatul lui Adam. Altminteri, de nu ar fi fost pe pământ nici un martor al Dumnezeirii lui Hristos, oamenii L-ar fi socotit, în cel mai bun caz, ca unul dintre cei mai mari proroci. Însă, urmând credinței noastre, Hristos nu era numai un proroc în înțelesul obișnuit al cuvântului, deși în slujirea Sa există elementul prorocesc; dar El Însuși este un om născut după trup, ci Dumnezeu întrupat.

Pe mine întotdeauna mă întristează că praznicul Schimbării la Chip a Domnului a fost mutat, din această desfășurare istorică a împrejurărilor, în August, iar prăznuirea lui la începutul Marelui Post s'a înlocuit cu pomenirea lui Adam. Mi se pare că ar fi fost cu puțință a păstra înșiruirea, când, după ce Domnul S'a schimbat la chip pe munte, a mers de acum drept la Golgotha, căci avea martori ai Dumnezeirii Sale. Adică atunci când s'au ivit acești martori¹, Hristos putea să Își

¹ Mai cu seamă Apostolul Petru o subliniază în cea de-a doua Epistolă (vezi 2 Pt. 1: 16-18).

asume nevoița inversă celei săvârșite de Adam. Noi, creștinii, ne-am obișnuit să vedem pe acel Singurul Om urcând pe Golgotha, cu gândul de a lua asupra-Și păcatul întregii lumi. Într'un chip de neînțeleș altora, El a săvârșit nevoița mântuirii întregului Adam: calca răscumpărării lui Adam și nevoița Sa depășesc înțeleșul nostru. Domnul spune apostolilor Iacov și Ioan care voiseră să șadă de-a dreapta și de-a stânga Sa: „Puteți voi bea păharul carele Eu voi bea, și să vă botezați cu botezul cu carele Eu Mă botez?” Și mișcător și naiv a fost felul cum a urmat răspunsul din partea lor: „Putem!”¹ Nimeni dintre oameni poate bea păharul lui Hristos, sau să-și săvârșească deșertarea asemenea Lui. Vorbind despre pogorământul lui Hristos, despre kenoză-deșertarea Lui, ne aflăm în fața unei priveliști pe care nicicum o putem desluși cu simplă gândirea noastră. El, absolutul Stăpân al întregii lumi, Se dă pe Sine tuturor înjosirilor.

Cu toate acestea, treptat pătrundem în taina iubirii lui Dumnezeu pentru noi. Cumva începem să simțim, prin descoperirea lui Hristos, că Dumnezeu este smerenie. Astfel se lămurește că dragostea Lui este nu una mândră, ci smerită. Iar această însușire a dumnezeieștii smerenii a lui Hristos se arată în cuvintele Sale, când a pus un copilaș în fața Sa și a zis: „De nu se va face cineva asemenea acestui copilaș, nu va fi în stare să între în Împărăția Cerurilor”²; sau când a spus că cel mai mic, mare va fi în Împărăția lui Dumnezeu. Vedeți

¹ Vezi Mt. 20: 22.

² Vezi Mt. 18: 2-4.

piramida răsturnată, în comparație cu cea a societății omenești? Cei smeriți vor moșteni Împărăția mai nainte de toate.

Așadar, știind că Hristos este Dumnezeu, încercăm să pătrundem în taina tuturor manifestărilor Lui. „Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Hristos”, Fiul lui Dumnezeu cel de-ó-ffiere cu Tatăl – și noi ne sârguim în tot chipul ca toate manifestările vieții noastre să aibă un sens, ca viața lui Hristos Însuși să devină a noastră, spre a moșteni Împărăția cea vécinică, cu Tatăl, și cu Fiul, și cu Sfântul Duh.

Domnul, prin smerenie, a biruit vrăjmașul. Pe lângă acest fapt, de cea mai înaltă însemnătate, mai este și un alt aspect al manifestărilor Lui, care ne învață să urmăm lui Hristos nu ca într'o simplă închipuire. Hristos S'a arătat în „chip de rob”¹. Și în ce constă pentru mulți sminteala și „scandalul”? Adesea mi s'a întâmplat să aud părerea multora că noi, oamenii, chipul lui Dumnezeu, trebuie să ne păstrăm demnitatea până și în rugăciune, și când stăm înaintea lui Dumnezeu. La noi în mănăstire a venit în vizită o înaltă față bisericească a unei alte biserici. Uitându-se la fresca Schimbării la Chip, el a întrebat: „Dar unde este Petru?”. I l-au arătat pe Petru. „O, ce ați făcut cu el! Petru înjosit în halul acesta! Unde îi este *dignity*, demnitatea lui?!”

Și este o latură a pocăinței dreptslăvitoare înaintea lui Dumnezeu, care smintește pe mulți dintre cei din alte biserici: noi cădem în genunchi la pământ, ne

¹ Flps. 2: 7.

atingem cu fața și cu fruntea de pământ, însemnând astfel robia noastră înaintea Lui, amintindu-ne de cuvintele Sale pe care le-a rostit înaintea aceluia copil: „Dacă nu se smerește cineva precum acest copil, acela nu va intra în Împărăția cerească”.

Dar Însuși Domnul, fără de Care nimic nu poate fi, S'a înmicșorat pe Sine într'atâta, încât oameni din păturile sociale cele mai de jos puteau să-L mârșăie, să-L scuie, să-L lovească, să-L bată peste obraz și să-I pricinuiască tot felul de înjosiri. Dacă Fiul lui Dumnezeu a săvârșit acestea, atunci, bineînțeles, se ivește întrebarea: De ce a fost nevoie de o astfel de înjosire și de astfel de chipuri de-ale robiei pentru a-Și arăta dragostea? – Eu presupun că gândul cel drept va fi acela că Domnul, avându-Și cea mai nainte de veci a Sa ființare în duhul smereniei, Și-a arătat cea mai nainte de veci dragoste în chipuri de-ale robului. Iar noi Îi urmăm în acele chipuri de rob, în mișcările pocăinței noastre înaintea lui Dumnezeu, exprimându-le sub formă de mătănie până la pământ. În timpul postului facem un mare număr de mătănie în fiecare zi. Apoi când, după răstignirea noastră, înviem cu Hristos, de atunci Îl vom primi și vom vorbi cu El în picioare, ca fiii cu tatăl. Dar în această viață ne vom arăta pocăința, subliniez, în chipuri de rob, pentru că pocăința nu înjosește pe om. Când cineva se conștientizează a fi mai rău decât toată făptura, el s'a făcut mai presus de toată făptura: atunci se atinge de ființarea cea nefăcută. Așadar, nu vă smintiți a exprima pocăința noastră în chipuri smerite de rob, ca apoi să stăm ca fii ai lui

Dumnezeu înaintea Lui, de acum nu în forme de robi, ci de fii.

Dumnezeu este smerit în însăși esența Sa, și deșertarea Lui prin întrupare poartă trăsătura smereniei. Dacă El Însuși nu S'ar fi smerit, atunci poate ne-ar putea învinui cineva: „Doară Domnul nu S'a smerit așa ca voi!” Dar Domnul S'a smerit: a spălat picioarele bărbaților neștiutori de carte, oameni din cele mai joase pături ale societății omenești. Așadar, astfel de forme de rob sânt dragostea. Când ne rugăm lui Dumnezeu, Cel ce cu a Sa poruncă a zidit întreg acest cosmos, fiecărui dintre noi îi este firesc a gândi: „Dar ce, Se va gândi Dumnezeu la mine, Își va pleca oare urechea acum la cuvântul meu, să mă asculte cu luare aminte?” Este înfricoșat a vorbi cu astfel de Ființă. Și pentru ca să nu ne înfricoșăm, în toate facerile lui Hristos, în lucrarea Sa cea mai presus de cosmos de a răscumpăra pe Adam, dragostea smerită a lui Dumnezeu ni se înfățișează atunci când stă înaintea noastră în chipuri atât de jalnice: răstignit între tâlhari, aruncat în temniță, ș.a.m.d.

Îmi voiu îngădui acum să vă înfățișez un gând ce-mi vine în privința felului cum lucrează duhovnicii. Uneori și părinții duhovnicești se aseamănă cu Hristos în înjosirea Sa de Sine, pentru ca oamenii să nu se turbure și să nu se înfricoșeze a spune duhovnicului orice păcat. Și duhovnicul poartă toate: „O, o știu și pe asta! O, noi oamenii așa facem!”

Tradiția acesta mi s'a făcut cunoscută când am fost în pustie, la Athos. Îmi povesteau de unii duhovnici, și

dintre cei renumiți, că veneau la ei păcătoși care făcuseră multe fărădelegi, și nici nu le mai era frică să vorbească cu ei. Sfânt fiind, părintele lua asupra sa toate păcatele, spre a încuraja pe cel ce se spovedea să-și spună toate faptele.

Să trecem acum la tema noastră. Cu cât mai mult încearcă omul să urmeze lui Hristos, întru atât mai mare măsură devine ipostas, după chipul Ipostasului Logosului întrupat. Și când omul încearcă să trăiască împreună cu Hristos, chemând numele Lui și cugetând la viața Sa, și lucrând așa cum ar fi lucrat sau ar fi răspuns în facerile Sale Domnul, treptat se clădește astfel *persoana*: chip și asemănare a Ipostasului lui Dumnezeu Însuși. Omul pământesc, molipsit de mândria primei căderi în păcat, trebuie să dobândească un alt cuget: căința pentru nelegiuirile noastre, din mândrie, împotriva Dumnezeului smerit.

Desigur, de fiecare dată când citim Propovăduirea lui Hristos pe Munte simțim un foc deosebit de puternic. Dacă ne vom uita la felul cum ne-a poruncit Domnul să ne purtăm și cum Se purta El Însuși, atunci, în condițiile pământești ale vremilor noastre, ar trebui să trăim ca și creștinii primelor veacuri. O uimitoare însuflare a primelor trei veacuri a pătruns în istoria omenirii. Deja în Cărțile apostolilor se spune că primii creștini răbdau toate prigoanele, li se luau toate averile, erau lipsiți de drepturi și de viață. Și acum Domnul a trimis acel pahar, ca să-l bea cei ce locuiesc într-o țară mare, unde șaptezeci de ani a bântuit o prigoană drăcească. Și multor milioane de oameni în

Rusia orthodoxă le-a fost dat să moară pentru faptul că mărturiseau pe Hristos...

Este cumplit să și vorbești despre formele pe care le ia lepădarea de Hristos în vremurile noastre. Voi știți că unele edituri refuză să ia în primire cărți duhovnicești. Și chiar și editurile întemeiate cu scopul publicării lor ajung treptat până acolo încât și la ei cărțile duhovnicești aparțin ultimei categorii. Teamă îmi este că un astfel de dispreț al religiei este mai primejdios decât prigoanele drăcești vădite.

Iar nevoița noastră, nevăzută de nimeni, rămâne în toată puterea sa în ochii lui Dumnezeu. Iar noi ar trebui să facem precum ne zice Domnul: vor să-ți ia cămașa – dă-le și haina; vor să muncești la ei un răstimp – muncește-le de două ori mai mult; rugați-vă pentru cei ce vă înjosesc, rugați-vă pentru prigonitori, rugați-vă pentru toți cei ce fac răul împotriva voastră. Iar atunci, zice Domnul, iubindu-vă vrăjmașii, și voi vă veți face fii Tatălui Celui Preaînalt.

Vedeți acum structura vieții duhovnicești, și păziți-o în cugetul vostru. Poți vorbi despre ea la nesfârșit, căci este Nefăcuta Lumină în răsfrângerile sale pământești. Este desăvârșirea care se exprimă în îndeletnicirile cele mai mărunte și neînsemnate. Astfel ne pregătim a ne sui pe Golgotha cu Hristos, pentru ca apoi să și înviem cu El, după cuvântul lui Ioan Damaskin: „Răstignitu-m’am cu Tine ieri, astăzi mă învii cu Tine în slava Învierii”.

Astăzi mica noastră convorbire ne este dragă prin faptul că s’a legat pe de-a-ntregul de Hristos. Iar voi

păstrați această moștenire – dragostea noastră pentru Hristos, pentru că nu este ceva mai mare în toată ființarea cosmică. Nu este nimic mai sfânt, mai înțelept, mai minunat contemplerii, decât Hristos.

Să vă păzească Domnul, dragii mei.

Și să înnoiți în voi acest foc al iubirii pentru Hristos.

PENTRU CELE TREI RĂSTIMPURI ALE VÂRSTEI DUHOVNICEȘTI ȘI DESPRE NAȘTEREA CUVÂNTULUI ÎN INIMĂ¹

Când cuvântul este însuflat de Duhul Sfânt. Pentru graiul expresiilor theologice. Pentru neapărata trebuiță de a cunoaște răstimpurile vieții duhovnicești. Calea creștinilor: asemănarea Cuvântului întrupat. Cele trei răstimpuri ale vieții duhovnicești. Marea shimă ca rugăciune pentru întreaga lume. Pentru Parthenie al Kievului. Pentru semnele răstimpurilor al doilea și al treilea ale vieții duhovnicești. Pentru creșterea duhovnicească.

În Evanghelie citim următoarele cuvinte – Domnul a zis: *Când vă vor duce dându-vă, nu vă grijiți mai nainte ce veți grai, nici vă învățați, ci carea se va da vouă întru acel ceas, aceea graiți: că nu sânteți voi cei ce graiți, ci Duhul Sfânt.*² În cartea lui Siluan, pe care o cunoașteți, este scris cum el cu multă luare aminte asculta pe minunatul nevoitor caucazian Stratonice, când l-a primit în chilia Părintelui Dosithei. Iar a doua zi, când s'a întâlnit cu Stratonice, Siluan i-a pus întrebarea: „Cum vorbesc cei desăvârșiți?” Stratonice l-a rugat: „Spune-mi frăția ta despre aceasta”, și Siluan a răspuns: „Ei nu vorbesc de la sine, din mintea lor, ci nu-

¹ Nr. C-29 (7 Aprilie 1992), după numerotarea MTH.

² Mc. 13: 11.

mai ceea ce le dă Duhul”.¹ Nu o dată am vorbit cu voi despre taina nașterii cuvântului în inima omului prin rugăciune. Cele două izvoade – Sfânta Scriptură și convorbirea lui Siluan cu Stratonice – le-am pus la temelul convorbirilor mele cu voi, când v’am vorbit cu ochii închiși, fără nici o pregătire dinainte, lăsând rugăciunii să călăuzească întreg mersul cuvântului meu. În trecut voi spune că Duhul, în astfel de împrejurări, caută să „vadă” pe toți cei de față și își îndreptează cuvântul potrivit stării de primire a unuia sau altuia dintre cei prezenți. Astfel se explică faptul că Duhul grăiește simplu, și despre lucruri primitive.

Când însă înaintea noastră se află tema făuririi teoriilor, cuvântarea omenească se poate abate de la principii primitive spre un grai mai complex. Știți că inima mea însetează ca voi toți să vă învățați această taină, această mare cultură a Duhului.

Astăzi însă atenția mea se oprește la făurirea teoriei theologice a vieții noastre, în nădejdea că va veni ziua când se va întări în conștiința voastră înțelegătoare dreapta înțelegere – și a cuvintelor Sfintei Scripturi, și a pildelor Sfinților. Închei deocamdată cu această mică observație în legătură cu marea „netainică taină” a culturii Duhului, în nădejdea că Domnul vă va da vremea „a vă învăța zi și noapte întru cuvântul Lui”², unde fiecare cuvânt este „cu foc lămurit foarte”³.

¹ Vezi *Viața și învățătura...*, op. cit., pp. 50-51.

² Vezi Ps. 1: 2.

³ Vezi Ps. 118: 140.

Iar acum, ca întotdeauna, întâlnindu-vă am simțământul că cele despre care vom vorbi, deja s'au întărit în cugetul vostru. Și totuși, astăzi m'am hotărât să vă vorbesc pe o temă foarte dureroasă în viața Bisericii noastre. Tema privește pe duhovnici și pe întâi-stătători, igumenii. Când asupra cuiva cade slujirea pastorală sau duhovnicească, foarte adesea persoana aleasă pentru această slujire în Biserică, ea însăși nu știe cu ce să înceapă, ce este la mijloc, către ce să năzuiască, și cu ce să termine. Așa a fost și cu mine când Mănăstirea Sf. Pavel de la Sfântul Munte m'a rugat să iau asupra-mi slujirea de duhovnic pentru monahi. Dar, prin proemia lui Dumnezeu, chemarea la această slujire mi-a fost prezisă într'o întâlnire cu fericitul Stareț Siluan. Doresc mai întâi să subliniez faptul că, arătându-Se Domnul, Starețului Siluan i-a fost împărtășită starea celor desăvârșiți. Astfel am cunoscut, dacă nu prin propria-mi cercare, ci din cea a Starețului, cele despre țelul de pe urmă al vieții noastre creștine pe pământ. Dar acea cunoaștere încă nu-mi dădea plinătatea viziunii, și în chip firesc mi s'a ivit nevoia de a vedea toată calea, de la început până la sfârșit, fără de care m'aș fi aflat neputincios a sluji duhovnicește sfinților nevoitori ai Athosului. Astfel s'a născut în mine conștiința neapăratei trebuințe nu numai a cunoașterii prin cercare, dar și a faptului de a-i da o formă teoretică. Cu alte cuvinte, aveam nevoie să găsec temeuri theologice și biblice în Descoperirea Vechiului și Noului Legământ.

Astfel s'a născut în mine cunoașterea căilor lui Dumnezeu: noi sântem chemați să ajungem la asemă-

narea Cuvântului celui întrupat al Tatălui. Și este ceea ce am dorit să vă lămuresc în ultimii ani, în convorbirile mele ce privesc problema persoanei. Aveam înaintea mea pilda primilor verhovnici apostoli ai lui Hristos. Unii dintre ei au însemnat în parte cum înțelegeau pe Hristos Dumnezeu, dar scrierea cea mai deplină a descoperirii apostolicești o aflăm în Cărțile Apostolului Pavel. Cu toate acestea nici măcar el nu a fost în stare a alcătui un sistem teologic final, căruia să nu-i trebuiască nici un adaos.

Așadar, în clipa de față vom îndrăzni, cu smerită rugăciune, să adăugăm cunoașterilor deja date nouă rezultatele epocii noastre și ale vremii noastre. Să începem cu teoria celor trei răstimpuri despre care au vorbit Siluan și Stratonice: cum lucrează harul chemării în primii noștri pași ai cunoașterii căilor, prin nemijlocita învățătură de la Dumnezeu. Această perioadă este temeiul întregii noastre vieți. Ea, în medie, durează până la șapte ani. Apoi începe o altă experiență: ridicarea harului simțit, când de la fiecare nevoitor se așteaptă o viață ca și cum primul har ar fi rămas cu el în desăvârșita sa putere. Aceasta, precum spunea Fericitul Siluan, pentru ca noi înșine să dovedim înțelepciunea noastră și să trăim neprihănit tot ce ne învățase harul în răstimpul cel dintâi. Și însuși Siluan spunea că tot ce îl învățase harul a păzit de-a lungul întregii sale vieți.¹

Înșușirea celui de-al doilea răstimp este faptul că înțelegerea sau conștientizarea mișcărilor greșalnice în

¹ Vezi *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 225.

noi se ascute și se subțiază. Nevoitorului i se naște gândul că a pierdut harul și cum că, de acum, duhovnicește nu mai înaintează, ci dă înapoi. Și gândul ne poate duce până la a căuta stările noastre de mai nainte, ca fiind mai bune înaintea lui Dumnezeu. Dar iată că, oricât de ciudat ar părea, nu este adevărat! Căci al doilea răstimp dovedește încrederea lui Dumnezeu față de nevoitorul ce a păzit bogăția încredințată lui, după care, din „nedreaptă”, ea urmează să se preschimbe în vécinica stăpânire a însuși omului. Domnul a arătat-o în pilda despre bogăția nedreaptă, după Evanghelia de la Luca.¹

Acum, pentru al treilea răstimp: creștinul ce a trecut cei dintâi răstimp, de obicei ajunge la rugăciunea pentru întregul Adam, și astfel se aseamănă lui Hristos, Cel ce S'a dat pe Sine răstignirii pentru întreg Adamul. Acesta se dovedește a fi un fapt mai des întâlnit decât în trecut. Temeiul unei astfel de afirmații îl găsim în cartea *Însemnările unui misionar în Siberia*². Este crâmpieul unei teme de cea mai mare însemnătate pentru viața întregii Biserici.

În primii ani ai vieții nevoinței sale la Athos, lui Siluan i s'a împărtășit, prin arătarea Domnului Celui Viu, starea lui Hristos Însuși, cea din sfârșitul căii Sale pământești, adică starea plânsului din Ghethsimani și a morții de pe Golgotha. Domnul a murit pe Golgotha

¹ Vezi Lc. 16: 1-13.

² Tradusă în lb. româna sub titlul *Amintirile Părintelui Spiridon. Hristos în temnițele Siberiei. Mărturii ale deținuților*. Ed. Cartea Ortodoxă & Egumenița, Galați, 2005.

pentru mântuirea nu a unui anume popor sau a unei părți a omenirii, ci pentru întreaga omenire – întreg Adamul, după expresia Sfinților Părinți. Dar de vom privi la viața unui covârșitor număr de monahi nevoitori vom vedea că mulți nu au avut experiența lui Siluan dintru început. Și luptându-se cu propriile patimi, spre a-și potrivi firea cu poruncile lui Hristos Dumnezeu, ei sfârșesc cu ceea ce a început Siluan.

Istoria nevoinței cunoaște cum marele nevoitor al veacului al nouăsprezecelea, Parthenie al Kievului, primind ultima treaptă a monahismului – marea shimă – a întrebat în rugăciune pe Maica Domnului: „Ce înseamnă marea shimă?” Și a primit răspunsul: „Marea shimă este rugăciunea pentru întreaga lume”, după cuvântul Maicii Domnului. Iar această perioadă a mării shime este cea de pe urmă în viața monahului. Este al treilea răstimp, când din nou vine primul har în forma sa desăvârșită – ca rugăciune pentru întreg Adamul. Și este sfârșitul vieții nevoitorului.

Așa deci, Stratonic și Siluan împart în trei trepte nevoința monahală: primul răstimp – când omul este învățat nemijlocit de către har; al doilea – când nevoitorului i se dă de la Dumnezeu să-și arate propria dragoste și înclinarea de a păzi poruncile lui Dumnezeu; și, în sfârșit, al treilea răstimp, mai puțin îndelungat decât al doilea – când harul încredințat nevoitorului la început se înfăptuiește prin răbdarea și credința pe care o va fi dovedit. Și, de obicei, acest răstimp nu este îndelungat, și se sfârșește printr'o moarte cuvioasă după trup.

Această cunoaștere a fost dată încă din veacul de aur al monahismului eghiptean. Și ea este de neapărată trebuință – fie și numai teoretică, și încă nu trăită prin propria cercare – tuturor celor cărora li s'a dat sarcina slujirii ca igumen sau duhovnic.

Pentru astăzi socotesc că este destul, pentru o însușire mai ușoară, treptată. Și, fără să băgați de seamă, veți crește duhovnicește. Domnul a spus că Împărăția Cerească crește în noi fără a putea urmări cum se petrece aceasta...¹ Și să ne rugăm ca să ni se descopere această minunată cale: cum dintr'un prunc născut în pântecele maicii – în esență, din nimic – dintr'o dată crește un purtător al cugetului universal, adamic; dintr'o dată se ivește un om în stare a urma Celui mai nainte de veci născut, Fiului, lui Iisus Hristos! De vom cugeta asupra acestei minuni, atunci cu adevărat ne vom umple de mulțămîță lui Dumnezeu.

Și fie Lui vécinica slavă, până și de la noi, neputincioșii, în vecii vecilor.

¹ Vezi Lc. 17: 20.

MĂNĂSTIREA – ȘCOALĂ A MÂNTUIRII PRIN UNIME, ASCULTARE ȘI ÎNCREDERE ÎN DUHUL CUVIOSULUI SILUAN¹

Pentru măreața moștenire a Cuviosului Siluan. A deveni ucenicul Cuviosului Siluan este a cuprinde întreaga lume. Chip și asemănare înseamnă a trăi viața lui Dumnezeu. Țelul nostru: a deveni creștini până la deplina asemănare cu Dumnezeu. Pierderea însuflării este de neînlocuit. De la tabula rasa la mântuirea din moarte. A primi pe Hristos ca Dumnezeu este deja mântuitor. Zidiți-vă viața prin dureri sufletești și trupești. Pentru ascultarea și încrederea în igumen. Pentru neînțelegerea între cei bătrâni și cei tineri. Pilde ale unor neînțelepte dezbinări în frăție prin săvârșirea ascultării. Pentru răbdarea igumenului. Mănăstirea ca o „trambulină” spre Împărăția Cerească.

Da, *I am not at my best*², și totuși trebuie să vorbesc. Iar voi ajutați-mi cu rugăciunile voastre.

Iată acum ne-am rugat, întâi lui Dumnezeu, apoi Maicii Domnului, apoi Botezătorului, apoi lui Siluan. Ia gândiți-vă: numele lui se cheamă pe toate continentele, iar el este părintele nostru atât de apropiat! Cugetând la el ne gândim ce măreață viață ne-a dat

¹ Nr. C-30 (11 Mai 1992), după numerotarea M^T II.

² „Nu sânt în cea mai bună formă” (în lb. engl.). (N. tr.)

Dumnezeu, când vedem cum Siluan, fratele și părintele nostru, primește rugăciunile ce se înalță către el și din America, și din Extremul Orient, și acî la noi, și pretutindenea. Și o femeie zicea: „Este apropiat, și repede răspunde”. Pentru el nu există distanță. Așa și Părintele Porfirie a zis cuiva: „După moarte voi fi mai aproape de voi”. De ce? – Pentru că moartea anulează distanța: de acum ea nu mai există. Și vedem că dragostea lui Siluan, în rugăciunea pentru întregul Adam, pătrunde în lumea întreagă, chiar dacă lumea înclină spre altele. El s'a rugat pentru lumea întreagă, iar acum lumea a devenit a lui. Iar noi, dacă am devenit ucenicii lui Siluan, bineînțeles, ne-am asumat condiția ce decurge din porunca lui Hristos, de a îmbrățișa întreaga lume.

Marele Dumnezeu, Care a făcut cosmosul văzut, ne-a făcut și pe noi – potențial asemănători Lui. Dumnezeu a zis: „Să facem om după chipul Nostru, și după asemănare”. Și ne-a poruncit a fi asemenea Lui. Și sântem datori hotărât să pășim pe această cale. A deveni creștin este o lucrare neobișnuit de măreață. Și, vedeți, voi toți ați venit acî cu acel țel.

Omul este duh – duh nemuritor. Omului i-a fost dat să se atingă de lumina Înțelepciunii lui Dumnezeu. Și iată, noi trăim zi de zi în această atmosferă, și zilnic sporește conștiința noastră.

„Tu, Doamne, Care ne-ai făcut după chipul Tău, rămâi cu noi și învață-ne a urma pașilor Tăi. Noi, cei luați dintru nimic, astăzi sântem chemați de Tine spre a fi cu Tine, iar noi ne vedem neputința. Vino dară Tu,

Cel ce ne-ai zidit, și Însuți ne învață a trăi o viață asemenea Ție.”

Măreț, neobișnuit de măreț lucru a fi creștin, de pricepem și de înțelegem măreția darului lui Dumnezeu! Toate acestea într'atât depășesc ivirea noastră în trup, încât nu găsim nici cuvinte, nici mijloace de a exprima uimirea noastră înaintea lui Dumnezeu.

Unii dintre voi ați venit acum patruzeci de ani, alții de foarte curând. Mie mi-a fost dat să trăiesc multe și să ajung la adânci bătrânețe. Dar, săvârșindu-mi călătoria, dacă v'am iubit, doresc ca voi să fiți ocrotiți de îngerii Dumnezeului nostru și să săvârșiți calea voastră până la deplina asemănare cu Dumnezeu. Așadar, locul acesta are pentru noi o vrednicie și o datorie pe care, de o vom numi „mare”, ar fi foarte puțin. Iar eu, înainte de plecarea mea, stăruitor vă rog: Nu fiți naivi! Încercați cu adevărat să pătrundeți în lucrul nesfârșit de măreț pe care ni l-a dat Dumnezeu: a fi cu El în vecinica dragoste. Însă îndatorirea aceasta este însoțită, precum vedem, de mari trude în viața de acum și în acest trup. Duh nemuritor și cosmică înțelegere ne-au fost date de la Dumnezeu. Iar a le pierde, fie-vă frică, și rușinați-vă de așa ceva.

Fiecare dintre noi trebuie să atingă măsura Adamului desăvârșit. Purtători fiind ai acestui măreț gând, purtați-vă astfel încât să fiți vrednici de încrederea lui Dumnezeu. Aceasta se dobândește prin nevoița noastră – lupta de a trece către vecinica ființare încă din chipul existenței noastre pe pământ. Cu cât mai mult trece vremea vieții noastre, cu atât mai largă devine

viziunea noastră despre lume, și în rugăciunea noastră cuprindem întreaga ființare cosmică; căci întregul cosmos a fost zidit pentru om. Nu ușoară este o astfel de lucrare. În chip straniu Domnul a însoțit viața în El și dragostea pentru El cu o adâncă suferință. Iar voi, prețioșii mei frați și surori care ați venit aci, nu vă pierdeți însuflarea! De neînlocuit este pierderea darului lui Dumnezeu!

Omul se naște acum nu așa ca primul Adam ce era singurul om în lume. Noi ne naștem din părinții noștri, ca și copii mici, ca *tabula rasa*¹, înconjurați de uriașa organizare a întregii vieți a lumii. Și treptat se cade a ne învăța toate. Astfel, noi creștem în mijlocul feluritelor curente ale gândirii, ale țelurilor ș.a.m.d. Iar noi trebuie să alegem tot ceea ce ne duce către țelul nostru de pe urmă care se definește prin cuvântul „mântuire”. Dar în ce constă mântuirea? – Mântuire din moartea ce a lovit pe strămoșul nostru, și împreună cu el, pe noi toți. Dar noi, într’o mare măsură și sântem mântuiți, prin faptul că L-am primit pe Hristos ca Dumnezeu și Făcătorul nostru, un Făcător osebit, Care ne face după chip și după asemănare. El zidește viața noastră și în același timp ne socotește ca ființe asemenea Lui.

Eu curând voi pleca din această viață, dar voi va trebui să rămâneți după mine și să duceți înainte lupta pentru mântuire. Fiți înțelepți în purtarea voastră! Fiți gata de dureri trupești în trudele de zi cu zi. Primiți

¹ „Tablă ștersă” (în lb. latină). Expresia desemna la filosofii ellini antichi caracterizarea intelectului uman la naștere, sau starea psihicului omului înaintea unui act de cunoaștere (Aristotel). (N. tr.)

durerea sufletească atâta vreme cât trăim în această lume dură, stâlcită prin cădere! Noi toți, și fiecare dintre noi trebuie să lucrăm asupra faptului de a deveni ca un singur om. Rugați-vă unul pentru altul, ca rugăciunea să ne unească pe toți în Sfântul Duh, în duhul poruncilor lui Hristos, când nimic nu mai este „străin”. Așa zice Domnul fiului mai mare din Pilda Fiului Risipitor: „Tot ce este al Meu, al tău este”.¹

De neapărată trebuință pentru zidirea mănăstirii este împreună-glăsuirea voilor. Dacă fiecare om, fiecare dintre noi va trage în direcția sa, vom sfâșia trupul propriei noastre vieți împreună. De ne vom învoi a lucra împreună, atunci în ciuda tuturor nedesăvârșirilor, unimea noastră va fi ziditoare. Fiecare ceartă în cuvânt sau mișcare – „să resping lucrul pe care nu-l gândesc eu” – năruiește viața. Dar după rânduiala dumnezeiască viața omului este astfel alcătuită încât avem părinți, avem fii, și avem prunci. Iar voi încredințați celui ce se numește părintele vostru faptul de a rânduia viața. Este vorba de marea cultură a ascultării, a tăierii propriei voi – mărunta, individuala voie – spre a înfăptui voia Tatălui, precum zice Domnul în rugăciune: „Facă-se voia Ta, precum în ceriu, și pre pământ”.

Voi toți trebuie să vă străduiți rugându-vă pentru toți și pentru fiecare, spre a deveni o singură familie și astfel a vă mântui.

Așadar, dragii mei, nu asociați cu mine acest cuvânt, ci primiți-l ca neatârând de mine. Eu nu sânt

¹ Vezi Lc. 15: 31.

decât un om mărunț, dar cuvântul ce ni s'a dat de la Dumnezeu, de la Iisus Hristos, eu vi-l pun înaintea din postura mea. Înscrieți-l în inimile voastre și rugați-vă, iar când focul rugăciunii se va atinge de voi, atunci orice lucru ați săvârși, în orice caz vécinicul Dumnezeu va fi cu voi.

Zidind mănăstirea trebuie să avem în vedere că în ea trăiesc împreună oameni ce ard cu focul Legii lui Dumnezeu, la un loc cu alții care abia se apropie de acea Lege și de acea flacără.

Îmi amintesc acum din viața mea dinaintea, când eram duhovnic la Sfântul Munte în Mănăstirea Simono-Petra. Era o vreme de decădere și nu mulți veneau la mănăstire. Iar tinerii monahi nu erau mulțumiți de cei bătrâni, și bătrânii erau îngreuiți de cei tineri, căci noii veniți făceau multe prostii. Și când bătrânii îmi vorbeau despre ceea ce fac începătorii, eu le ziceam că oamenii aceștia au venit din lume la voi care trăiți după o cu totul altă pravilă. Ei toți sânt formați într'o lume străină de mănăstirea creștină. Iar pe tineri îi sfătuiam să nu se uite la faptul că bătrânii par a fi „istoviți”, că trăiesc, cum ar părea, prea puțin în duh: „Nu, cinstiți bătrânii! Deoarece toate cele ce vi le grăiesc ei, precum am auzit, sânt cu adevărat vrednice de a fi primite”. Așa și vouă vă zic: oricâte ar fi neajunsurile mele, cuvântul pe care vi-l grăiesc atinge ceea ce Domnul numea „viața vécinică”. Fiecare dintre voi, priviți locul acesta ca pe marele dar al lui Dumnezeu și clădiți-l cu dragoste. Ocoliți toate certurile. Iar atunci el va fi casa voastră.

Ați auzit de învățătura care zice că duhovnic trebuie să fie unul. Precum și Avva Dorothei spune: „Întru mult sfat este mântuirea, dar sfetnicul unul este”. În mănăstirile de obște viața este mai cu multe laturi. Igu-menul este centru a toate. Și trebuie să socotim cuvântul lui ca fiind al celui dintâi răspunzător înaintea lui Dumnezeu. Și dacă așa, atunci îngăduiți-i să-și spună cuvântul și ascultați-l.

Noi toți împreună zidim, dar de neocolit sânt unele greutăți în felul cum înțelegem lucrurile. Și de aceea să fim cu răbdare față de oarecari dezbinări și frecuşuri ce se ivesc în munca împreună.

Vă voi spune un mic lucru. Dacă inima omului înclină spre bine și vrea binele fiecăruia dintre frați și surori, când întâlnește o mică împotrivire, ca un „mic ac”, pe el îl costă foarte scump. Dacă împotrivirea se întâmplă nu o dată, ci se repetă, atunci inima lui, din durere, încetează a mai căuta părtășie cu cei ce poartă „acul”.

Nădăjduiesc că voi toți o veți înțelege din însăși experiența vieții. Socotiți astfel: Orice s’ar întâmpla, în fiecare faptă omul se arată așa precum este. Și nu există, în esență, lucruri mici. Sânt lucruri mai puțin însemnate, dar fiecare lucrare își are totuși însemnătatea și sensul ei.

Și așa, pentru astăzi îmi închei cuvântul și vă îndemn: nu vă îngăduiți greșeli! Nu stricați acest loc! Faceți să fie, așa cum se zice, o „trambulină” spre Împărăția lui Dumnezeu. Mi-a venit un cuvânt, un cuvânt stupid, sportiv – trambulină – dar poate că se potrivește.

Așadar, hai să dorim și să trăim așa încât părintele nostru Siluan să se bucure, iar nu să plângă și să se tânguiască.

**„IA AMINTE CERIULE, ȘI VOIU GRĂÎ”:
POCĂINȚA ȘI APOFATISMUL¹**

Pentru viața sub însuflarea Duhului Sfânt. Pentru înfrânarea minții. Pravila începătorilor. Atingerea descoperirii harului. Pentru o viață fără de păcat. Când theologia devine cuprinsul rugăciunii. Rugăciunea pocăinței: mai presus de cosmos. Trebuie a ne ține mintea acolo – după catapeteasma zilei a opta. Pentru lupta cu patimile și dumnezeiasca neapătimire. Cum să vorbești despre Dumnezeu? Despre smerenia dumnezeiască cea de nedescris. Pocăința universală ce îmbrățișează întreaga istorie a omului. Învățătura Cuviosului Siluan. Despre cum trăiește persoana. Pocăința nu are capăt pe pământ.

Fie binecuvântat numele Domnului în vecii vecilor. Din nou am binecuvântarea de sus de a mă întâlni cu voi și a vorbi despre ceea ce este ultima noastră dorință și țelul de pe urmă. Viața zilnică a cosmosului material într’atâta apasă gândul duhovnicesc cu greutatea ei, încât trebuie neapărat să învingem cumva stăpânirea ce o are asupra noastră această lume văzută și să ne slobozim mintea, spre a pătrunde în Descoperirea dată nouă prin Logosul cel întrupat al Tatălui. Slujba pascală a Bisericii mai puțin se folosește de Vechiul Legământ și mai puțin vorbește de Sfântul

¹ Nr. C-32 (22 Mai 1992), după numerotarea MTH.

Duh, ci trage luarea noastră aminte la faptul învierii lui Hristos, căci pe ea se întemeiază credința noastră. Iar slujirea ne-a schimbat rugăciunea: la începutul convorbirilor noastre, înainte de Paști, totdeauna chemam Duhul Sfânt, Împăratul Ceresc, Cel ce de la Tatăl purcede. Dar acum cântăm: „Hristos au înviat din morți!” Minteia noastră este trasă către acel fapt de căpetenie și mai măreț decât toate celelalte evenimente ale lumii făcute. Dar eu nu voiesc să mă opresc numai asupra acelui fapt: viața noastră zilnică se scurge sau, în orice caz, ar trebui să se scurgă sub însuflarea ce purcede de la Duhul Sfânt. În Simbolul Credinței noastre se spune despre Duhul Sfânt că El „au grăit prin proroci” în Vechiul Legământ.

În Canonul către Îngerul Păzitor se spune: „Îngere al lui Dumnezeu, păzitoriul meu cel sfânt, viața mea păzește întru frica lui Hristos Dumnezeu, mintea mea întărește în calea cea adevărată, și către dragostea cea de sus mă rănește”.

Astfel, ne rugăm ca, prin harul Duhului Sfânt, mintea noastră să petreacă acolo unde ar trebui ea să fie: „Mintea mea întărește în calea cea adevărată, și către dragostea cea de sus rănește sufletul meu”. „Calea cea adevărată” este, desigur, viața lui Dumnezeu Însuși.

Din experiența întregii mele vieți din trecut socotesc că noi toți neapărat trebuie să ne cultivăm mintea pentru ca ea, ca și cum prin firea sa, să cunoască o singură mișcare: cea de a petrece în atmosfera poruncilor lui Hristos.

Dacă ar fi să privim prin latura teologică faptele biblice, atunci cel mai însemnat început al Descoperirii a fost, bineînțeles, când Dumnezeu S'a arătat lui Moisi cu cuvintele „Eu Sânt Cel ce Sânt”, când din rugul nemistuitor i-a vorbit Logosul Tatălui. Și mai departe Duhul Sfânt a însuflat cuvinte de neapărată trebuință omului, spre a ne cunoaște firea. Căci printr'o nedreaptă înțelegere a firii noastre, oamenii sau nu-și îngăduie nicicum credința în învierea noastră în Dumnezeu, sau, dimpotrivă, gândesc prea înalt despre om – ca și cum nu ar avea nevoie de Dumnezeu.

Când Acest Duh al lui Dumnezeu se atinge de inima omului, El o lărgește până la nețarmurire, și ceea ce îi este omului cu neputință a gândi trăind în trup, aceea îi descoperă Duhul Sfânt.

Iar Domnul a spus că stăpânirea păcatului asupra noastră se biruiește cu post și cu rugăciune. Postul adesea se înțelege greșit. Uneori el nu numai că nu ne ajută a pătrunde în adâncul dumnezeieștii vieți, dar pur și simplu ne omoară trupul. Marele sfânt al Bisericii noastre, marele theolog Maxim Mărturisitorul ne dă o foarte însemnată definiție: „Dă trupului nevoiță după puterile lui, dar tot restul căutării dă minții”.

Sânt lucruri în lumea duhovnicească a creștinismului pe care cu simpla noastră logică omenească nu le putem înțelege, dar care se limpezesc mai mult prin cercarea harului, când ne este dat să petrecem în starea de adevărată contemplare și când cuprinsul Descoperirii ne devine vădit.

Întâlnindu-vă, prețioșii mei frați și surori, acum că zilnic mă pregătesc către ieșirea mea, aș dori ca mințile voastre să se întărească în calea cea adevărată. Privind îndeobște, viața creștină este atât de măreață, că unui singur om nu-i este cu putință să pretindă a avea o experiență atotcuprinzătoare. Dar totuși starea noastră duhovnicească trebuie să includă în cuprinsul ei o deosebit de mare cantitate de cunoașteri prin cercare, spre a pătrunde cumva în taina vieții dumnezeiești. În Dumnezeu păcat nu este. Căderea în păcat a dus întreaga lume către o stare tragică. Iar întreaga urâciune a păcatului noi, la drept vorbind, nu o înțelegem dacă Duhul Sfânt nu ne descoperă. Cei mai culți oameni din vremile noastre nu înțeleg aceasta. Când ne rugăm: „Învrednicește, Doamne, fără de păcat să ne păzim noi”, totuși nespuse de greu ne este nouă înșine a judeca de am trecut ziua fără de păcat sau, pe undeva, în chip tainic păcatul lucrează în noi atât de subțire încât nici nu ne putem da seama. De aceea și zice psalmistul: *De cele ascunse ale mele curățește-mă* (Ps. 18: 13).

Rândul trecut v'am pus înaintea unele cuvinte din Marele Canon al lui Andrei Criteanul. Desigur, este o lucrare deosebită, din pilda căreia avem ce învăța. Ce minunat cuvânt: „Ia aminte, ceriule! Auză pământul!”¹ Este glasul celui ce se pocăiește. Vedeți ce împrejurare neobișnuită: un om se pocăiește pentru păcatele sale, dar evenimentul este văzut ca mai presus de cosmos! Și îndrăzneala lui ne izbește: „Ia aminte, ceriule, la ceea

¹ A Doua Lege 32: 1.

ce eu voiu grăi!” – glasul omului ce se pocăiește. Înțelegeți diferența dintre omul renăscut în Hristos și omul care nu cunoaște pe Hristos? Iar Moisi, și după el ceilalți fii ai lui Adam, au întrebuițat acele cuvinte cu îndrăzneală. Pocăința omului este un fapt de un neobișnuit tragic și de o neobișnuită măreție. Astfel, Siluan scrie că plânsul lui Adam a făcut ca întreaga făptură să tacă și să ia aminte la acel plâns. Desigur, este un lucru minunat când Sfântul Andrei aduce rugăciunea sa lui Dumnezeu, pomenind întreg cuprinsul Vechiului Legământ și al Noului Legământ, și făgăduința pentru sfârșitul lumii, pentru Judecata de pe urmă asupra omului. Așa că pilda aceasta, treptat, trebuie să se repete în noi înșine, când într’un singur om trăiește întreg Vechiul și Noul Legământ până la ultima așteptare: „aștept învierea morților”. Și precum Andrei Criteanul începe cu facerea lumii: „Lui Adam, cel întâi zidit, am râvnit păcatul”, de la primul om până la Judecata de pe urmă, așa și noi purtăm lăuntric pomenirea acestora.

Oare nu de aceea întâlnim o stranie împrejurare: obișnuita noastră cunoaștere a legii ne spune că pot fi judecați ca un călcător de lege dacă eu însumi am săvârșit ceva. Dar nelegiuirea a fost săvârșită de altcineva: eu sânt slobod de răspundere. Aceasta nu este întru totul drept. De ce? Pentru că Domnul tot mereu ne privește ca și cum am fi deja desăvârșiți în El Însuși. Și noi ne pocăim și cerem iertare, exprimându-le adesea în mișcări de rob, căzând la pământ, lipindu-ne fruntea de podea, de pământ. Noi ne pocăim pentru lume.

Înseamnă că Domnul vorbește cu noi ca și cu oameni deja răspunzători pentru tot. Și dacă prin mine trece viața cosmică, aceeași care a trecut și prin strămoșul nostru Adam, atunci unimea noastră cu Adam devine cât se poate de înțeleasă și firească.

Când sântem de față la săvârșirea Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare, dacă duhul nostru a iubit venirea lui Hristos, atunci de fiecare dată cu un mare cutremur al iubirii vom repeta cuprinsul acestei cosmice Liturghii: toată mărturisirea credinței noastre este acolo înfățișată pe scurt. Și theologia, acolo, este cuprinsul rugăciunii noastre. În Liturghie este o expresie: se pomenește „Crucea, Groapa, Învierea... și cea de a doua venire”. Unii teologi europeni zic: „N’are nici un sens! Cum poți pomeni ceea ce n’a fost încă?” Dar vorba este că noi purtăm în cugetul nostru calea lui Dumnezeu, când a făcut oameni asemănători Lui. Precum conținutul întregii Biblii a fost elementul însuflării în Canonul lui Andrei Criteanul, tot astfel și fiecare slujbă o începem cu gândul la lumea întreagă: „Pentru pacea întregii lumi”, „Pentru bună așezarea sfințelilor lui Dumnezeu biserici din lumea întreagă, și unirea tuturor...” „Unirea” este unimea dragostei lui Hristos. Astfel, să purtăm în noi acest cuget și să ne începem slujbele luând aminte la cuvintele rugăciunilor noastre liturgice!

Nevoința vieții monahale este lupta cu patimile. Însă nu ușor este a vorbi despre ceea ce este dumnezeiasca nepătimire. Îndulcirea față de patimi ne duce la îndepărtarea de Dumnezeu. În clipa aceasta mă rog lui

Dumnezeu să pot vorbi despre ceva nesfârșit de greu. Ce este nepătimașa și negreșalnică dragoste a Dumnezeului nostru? – Eu tot mereu mă înfrânez a vorbi despre aceasta, pentru că tot ce este formulă omenească are ceva ce nu este propriu Ființei Dumnezeiești; de aceea cumva tot mereu trebuie să recurgi la tăcere și să aștepti până când, prin lucrarea Duhului Sfânt în noi, ni se deschide adevărata cale. Căci limba noastră se alcătuiește în această lume a lucrurilor și nu se potrivește spre a vorbi despre Dumnezeu. Dar în același timp, altă cale nu este. Nu este cu puțință a te afla pe calea adevărată fără să te afli cu mintea deja în afara vremii, în dumnezeiasca vecinicie. Și este vorba tocmai de mântuirea în acest plan. Ne este foarte greu să ne închipuim că noi, cei zidiți după chipul lui Dumnezeu și după asemănarea Sa, sântem un eveniment de seamă până și pentru El Însuși. Însă Dumnezeu Făcătorul S'a hotărât să Se întrupeze și să fie cu oamenii, pentru a ne arăta nouă tuturor că sântem zidiți astfel încât să putem primi drept vecinică stăpânire viața lui Dumnezeu Însuși. Iar această tainică viață este cu neputință a o pune în grai omenesc.

Așadar, când vorbim despre viața noastră monahală, poate că vă îngreuez cu cuvântul despre țelul ei de pe urmă. Dar nu mă rușinez să o fac, pentru că de fiecare dată adaug: „Dar noi începem cu ABC-ul”. Vorbind despre sfârșit, eu nu uit începutul.

Încă o dată, să luăm un eveniment al cărui nume este Siluan. Gândiți-vă că în aceeași clipită el aude

rugăciunea și a celui din America, și a celui ce este la Athos, și a celui ce este într'un alt colț al lumii oamenilor! Cum o poate face, noi nu înțelegem. Dar vedem că ne cunoaște. Multe rugăciuni ale multor oameni despre care ni se scrie arată putința lui de a preîntâmpina cerința noastră, mai nainte văzându-o, și aceasta foarte repede... Iată o întâmplare cu un monah care primise numele Siluan. Și deoarece „Siluan” este un fapt nou în Biserică, monahul totuși se întreba în gând: „Bine, dar pot eu ști dacă Siluan îmi aude rugăciunea?” Și în acea clipită se întoarce către el un alt monah care stătea lângă dânsul și-i zice: „Știi, eu am o părțică a moaștelor lui Siluan. Și moaștele înmiresmează”. Răspunsul la gândul acelui monah nu a întârziat. Minunată întâmplare. Cunoaștem și alte întâmplări asemănătoare, dar nu foarte des întâlnite.

Astfel, însuși Siluan zice că întreg cerul vede tot ce se săvârșește pe pământ. Și dacă o știm, toată purtarea noastră va fi alta – plină de conștiința că și Dumnezeu, și toți sfinții cunosc fiecare mișcare a mea: și din afară, și launtrică, mai cu seamă a minții sau a inimii. Având o astfel de mărturie, și noi să încercăm să trăim simplu, dar totuși cu luare aminte, spre a nu săvârși nici un păcat. Dar nu o putem face decât prin plâns, stăruind către Dumnezeu să ne păzească de păcat. Iar când omul este păzit, atunci el grăiește de acum ca o adevărată persoană: „Ia aminte, ceriule! Auzi, pământule!” – graiurile omului ce se pocăiește. Atunci în mințile și în inimile noastre tot ce se săvârșește pe pământ va stârni reacții nu asemănătoare reacțiilor omenești obișnuite.

Și toată viața noastră poate primi trăsătura sfințirii prin cuvântul Domnului, pentru care El zice: „Ceriul și pământul vor trece, dară cuvintele Mele nu vor trece”. Așadar, trebuie să fim cu multă luare aminte la fiecare cuvânt și la fiecare mișcare a inimii sau a minții noastre. Atunci, în sfârșit, omul dintr’o dată vede care este calea lui Dumnezeu, cum Însuși Dumnezeu trăiește în Sine – lucru despre care nici nu se poate vorbi prin cuvânt omenesc. De-a lungul întregii sale vieți monahale prețiosul nostru Stareț și Părinte Siluan plângea pentru ca Domnul să Se descopere întregii lumi... Siluan scrie: „Vorbesc cu voi pentru că știu pre Domnul”. Dar acest om care „cunoștea pre Domnul” trăia în mijlocul multor monahi credincioși, și de departe nu era înțeles de toți. Viața lui Siluan, repet, este una neobișnuită. Lui, din primele zile ale nevoinței călugărești, i-a fost dat să simtă dumnezeiasca smerenie nefăcută a lui Dumnezeu, și zicea că smerenia lui Hristos este de nedescris. A o purta în sine și a fi neîncetat sub lucrarea ei, omul nu poate: va ieși din lumea aceasta. Voi știți că pentru mulți oameni ultima treaptă a vieții monahale este a se smeri și a se socoti mai rău decât toți. Însă cele despre care vorbește Siluan duc și mai departe: el vorbește despre smerenia lui Hristos cu adevărat ca stare dumnezeiască. Este trăsătura dragostei dumnezeiești.

Astfel, rugăciunea pocăinței este cale „CUM SĂ AJUNGI ÎN...” Dar fără acea rugăciune toată theologia teoretică este „SĂ TE ÎNVÂRȚI CA O CURCĂ CHIOARĂ”. Sfârșitul pocăinței, așa cum am îndrăznit

să scriu în cartea mea, ar însemna desăvârșita asemănare cu Hristos Cel ce S'a înălțat la Cer și șade de-a dreapta Tatălui. Vedeți ce cuvinte! Domnul a zis: „Eu am biruit lumea”; „Domnul S'a înălțat la cer spre a șede de-a dreapta Tatălui” – cu ce conștiință trăiesc creștinii! Iar când încercăm să cunoaștem această minte creștină ne devin înțelese cuvintele pe care Sf. Andrei le rostește în Canonul său: „Din pricina păcatului și a patimilor, stricatu-mi-am frumusețea minții”.

PENTRU LITURGHIE¹

Liturghia – simțământul Paștilor de-biruință-purtătoare. Pentru prefacerea pâinii în Trupul lui Hristos. Viața după poruncile lui Hristos. „Cu moartea, moartea călcând”. Părintele Sofronie nu a cunoscut negrijania, din pricina deznădejzii. Pentru îndumnezeirea prin împărtășanie. Fiecare liturghie – ceva nou. Pentru deosebitul adânc al Liturghiei Sfântului Vasilie cel Mare.

Slavă lui Dumnezeu, Celui ce mi-a dat puțința încă a vă vedea și a vorbi cu voi...

L-am întrebat astăzi pe N. despre ce am putea vorbi. Iar el, fără nici o zăbavă, mi-a răspuns direct: „Despre Liturghie!” Astfel, voiui face ascultare celui ce a voit să trăiască Liturghia.

Mi-e greu să vorbesc despre Liturghie. Domnul mi-a dat felurit, în diferite răstimpuri, a trăi Liturghia. Dar în începutul călugăriei mele a fost un minunat răstimp care s'a îndelungat câțiva ani: de fiecare dată după Liturghie aveam simțământul Paștilor de-biruință-purtătoare și de-lumină-purtătoare! Era cu atât mai ciudat cu cât, trăind Liturghia cu cutremurătorul și în același timp gingașul ei fel de a smulge întreg duhul nostru în tărâmul Liturghiei însăși, eu în același timp

¹ Nr. C-33 (25 Mai 1992), după numerotarea M^T II.

trăiam numai propria deznădejde! Nici cum nu mă puteam închipui vrednic de mântuire! Și când rostem rugăciunile: „Crez, Doamne, și mărturisesc, că Tu ești adevărat Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, Carele ai venit în lume pre păcătoși a mântui, dintre cari cel dintâi sânt eu...”, o lină groază mă cuprindea înaintea măreției tainei Liturghiei! A-i desluși adevăratul, ființialul cuprins cere de la noi multă nevoiță. Iar cuvintele „că Tu ești adevărat Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, Carele ai venit în lume pre păcătoși a mântui” vor suna în sufletele noastre cu totul altfel, pentru că, trăind zi de zi cu aceasta și numai cu aceasta, în chip ciudat vom deveni în stare a vedea în tot ce a săvârșit Hristos minunea de necrezut a lui Dumnezeu. Cum El, Cel ce a făcut omul după chipul Său și după asemănare, voiește a trăi împreună cu omul!

Mi-a fost dat să aud cuvinte sălbatice la adresa Liturghiei noastre, învinuind creștinismul de canibalism, căci ei mănâncă trupul și sângele unui Om! În Evanghelie stă scris că atunci când Domnul a vorbit despre aceasta mulți s'au întors de la El, zicând: „Cine poate auzi cuvântul acesta năsâlnic?!¹” Dar Dumnezeu o gândește altfel. Prin săvârșirea Tainei pâinea obișnuită, ce ține de lumea zidită, se preschimbă, pentru cuvântul lui Dumnezeu, Cel ce a făcut cerul și pământul, în Trupul lui Hristos. Va veni o clipă când acest lucru va deveni vădit, fără nici o lămurire. Împreună va veni și înțelegerea că Hristos cu adevărat este Dumnezeu, pentru că toate facerile Lui sânt prea pline de o

¹ Vezi Io. 6: 60.

neobișnuită măreție și de o neobișnuită dragoste pentru om. Iar când rostim cuvintele: „că Tu ești adevărat Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, Carele ai venit în lume pre păcătoși a mântui”, vom vedea cât de înțelept cu adevărat mântuiește El omul!

Trăind după poruncile lui Hristos, în chip firesc se va dezvolta în noi simțământul primirii Duhului Său în toate împrejurările prin care El a răscumpărat lumea. Vedeti, acum în perioada Paștilor cântăm: „cu moartea, moartea călcând”. Așa este cu adevărat, însă mintea noastră totuși nu o cuprinde. Numai trăind Liturgia din toată ființa noastră – în măsura putinței și a priceperii noastre – treptat vom deveni mai simțitori față de multe din cele ce trec neobservate celor ce nu cunosc pe Hristos și nu-L iubesc, și nu trăiesc după poruncile Lui. Cât de ciudat ne dă El, prin poruncile Sale, să simțim tot adevărul ființial al cuvintelor: „cu moartea, moartea călcând”! Și totuși ele ne depășesc mintea, iar noi nicidecum putem cuprinde tot ceea ce este spus prin ele! Și așa, iertați-mă, eu aș dori ca voi toți să trăiți acea stare cu adevărat pascală pe care Domnul mi-a dat să o trăiesc în primii ani.

Mi-e rușine să grăiesc, dar din vremea când Domnul m'a smuls de la viziunea lumii și oamenilor zidiți și m'a tras către Sine, eu niciodată nu am cunoscut ce este negrijania! Din deznădejde pentru sinemi, eu trăiam în chip viu și pătrunzător netrebnicia mea, închipuindu-mi Împărăția lui Hristos, și în același timp bucuria pascală a Învierii. Ioan Scărarul arată că oile lui Hristos, în ceasurile de fierbințeală ale zilei oarecum dormitează,

din pricina arșiței ce purcede de la soare, și de acum se simt îngreuiate.¹ Așa și mulți monahi, nefiind în putere a înțelege Liturghia, dormitează duhovnicește, iar însăși Liturghia nici nu mai prea lucrează asupra lor.

Când primim părticica Trupului lui Hristos și câteva picături din Sângele Său, ne izbește în ce măsură a voit El a se uni cu noi! Și prin astfel de fapte vedem că Însuși Dumnezeu, Cel ce ne-a zidit, bineînțeles că a săvârșit toate până la capăt – tot ce este de trebuință pentru mântuirea noastră. Dar din partea noastră se cere totuși trudă, nevoință, și o înțeleaptă răbdare în fiecare zi.

Cele despre care putem doar a gândi, și nicidecum a rosti în cuvânt, rămân cu adevărat de nerostit. Dar până și ceea ce se dă în parte a se rosti prin cuvânt omenesc – până și aceea devine un noian de necuprins. Iată un lucru cu adevărat ciudat: trăiesc în rasă deja de șaizeci și șapte de ani, și de fiecare dată Liturghia este ceva nou și unic! Cu neputință să te obișnuiești cu ea. Și dacă dobândim o liniște în adâncul inimii din pricina apropierii către Dumnezeu, atunci desigur ne este mai ușor să slujim oamenilor. Și așa dori ca și voi să vorbiți dintr'o inimă plină de mulțămită lui Hristos, pentru faptul că a aflat cale spre a se uni cu noi.

Liturghia lui Vasilie cel Mare este cu adevărat cosmică prin sfera cuprinsului cuvântului rostit! Auzind astfel de rugăciuni care înfățișează dogmele credinței noastre, treptat, pătrundem aievea în adevăratele dimensiuni ale Liturghiei. Și însăși firea noastră se pri-

¹ „Cuvânt către păstor” 1: 8. În *Filocalia* vol. 9, op. cit., p. 434.

menește, dintr'una egoistă, într'o fire potrivită poruncilor lui Hristos Dumnezeu. Fericitul Siluan o exprima în cuvintele: „Fratele nostru este viața noastră”. Însuși Domnul va zice la Înfricoșata Judecată că fiecare om, cât de neînsemnat, este El Însuși. Și când va veni asupra-ne această stare, fie și în formele ei încă primitive, atunci desigur vor curge lacrimi dintr'o inimă plină de mulțămitoare iubire.

Și așa, să fie binecuvântat numele Domnului în vecii vecilor! Și rugați-vă pentru mine.

PENTRU CEA LUI-DUMNEZEU- ASEMĂNĂTOARE LIBERTATE A OMULUI¹

Duhul nostru: făcut de Dumnezeu, iar nu de părinți. Cereasca Împărăție se răpește printr'o mare nevoiță. Dorința de a împărtăși monahilor avântul său în zidirea mănăstirii. Cum să facem din această mănăstire casă de rugăciune. Despre experiența libertății la Athos. Fiecare lucrare este un act liturgic. Pentru principiul persoanei și Absolutul multi-ipostatic. Pentru energia libertății în noi. Pentru primirea vieții fără de început. Dumnezeu Duh este. Despre cărțile fără experiența cunoașterii lui Dumnezeu. Noi ne trăim propria nimicnicie. Să ne păzească Dumnezeu pe calea cea dreaptă.

Iată din nou așteptata noastră împreună-adunare, și sântem din nou împreună spre a birui neconținută apăsare a materiei ce ne înconjoară și a ne înălța duhul către Cel mai presus de toată cunoașterea. Adunarea noastră împreună este și așteptată, și mai presus de așteptări. Eu zi de zi îmi aștept moartea, noapte după noapte cuget la ea. Așa se scurge viața mea. Și moartea adesea vine, stă în apropiere, apoi se duce fără a face nimic. Să ne folosim de faptul că ea se comportă astfel și să ne continuăm convorbirile.

¹ Nr. C-55 (2 Iulie 1992), după numerotarea M^{T II}.

Viața în Hristos pare a fi foarte monotonă. Omul ce năzuiește a trăi creștinește devine „omul unui singur gând”. Iar acest cuget adânc, duhovnicesc, legat de credința noastră în vecinicul Dumnezeu și în vecinica mântuire a noastră a tuturor trebuie să îl păstrăm în deșertăciunea facerilor noastre din viața de zi cu zi.

Sânt atâtea despre care am putea vorbi, și atât de puțin se poate spune! În multe cărți sânt scrise multe despre ceea ce aș dori să vă vorbesc astăzi: libertatea duhului omenesc cel făcut de Dumnezeu în chip de neînțeles. Astfel, începutul ființării noastre este nașterea noastră în trup. Nouă ni se pare că și viața duhovnicească, și cea a minții se naște tot în trupul pe care-l primim de la părinții noștri; prin firea sa însă acest duh este cu totul altul. În măsura în care îi îngăduim a crește în noi începem a-i înțelege obârșia de la Dumnezeu: „Tatăl nostru, Carele ești în ceriuri, sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în ceriu, și pe pământul inimilor noastre” – strigăm noi către Tatăl cel fără-de-început; și, esențial vorbind, numai pentru aceasta are rost să trăiești! Dar sântem împovărați de muncă în fiecă zi, și împrejurul nostru – materia, care tot mereu ne apasă. Ni se ivește simțământul că încă nu am primit viața cu adevărat. Dar până și Domnul zice că Împărăția Cerească se cucerește prin multă nevoie și trudă, și cei ce se trudesă o răpesc. Minunată este clipa când auzim aceste cuvinte în adâncul inimilor noastre. Și ne dă de înțeles că noi sântem înșine ziditorii vieții noastre vecinice. Dumnezeu ne face „potențial”, iar apoi urmează totul: și

darurile lui Dumnezeu, și căutările noastre de faptură a vécinicei Sale iubiri.

Însăși viața, în zidirea mănăstirii, ne determină a munci cu pietre și cu cărămizi, cu pietriș și cu tot ce este pământ. Și cum să unim viața duhului nostru cu neapărata cerință a unor astfel de munci? – Nu fără luptă. Căci cu Dumnezeu nu întotdeauna ne este ușor. Mai curând rareori ne este ușor, iar cel mai adesea – trudă, neînțelegerea și îngustimea noastră cea neînstare a primi Duhul lui Dumnezeu. Cum să învingi această înrâurire a materiei în viața noastră?

Când eram de vârsta voastră îmi era, în chip ciudat, îmbucurător a mă trudi și a mă strădui în lupta pentru a-mi însuși Împărăția iubirii Tatălui fără-de-început. Trăim în lumea aceasta ca într'o temniță strâmtă. Pare un oarecare contrast cuvântul despre libertate. Însă sânt clipe când Dumnezeu ne cercetează cu a Sa putere (în limbajologic, „energie” sau „lucrare”), iar atunci se face limpede viziunea că sântem născuți de la Dumnezeu și chemați a avea aceeași viață pe care o are Însuși Făcătorul nostru. A vorbi despre libertate și despre căile spre ea nu-mi este simplu... Ciudat ne este alcătuit duhul vécinic: singurul gând primit lui este cel despre Absolutul fără-de-început, iar noi avem nevoie de aceste munci pământești. Eu am trecut prin toate cele ce trăiți voi acum, iar în prezent trăiesc o cu totul altă viață decât voi. Și aș dori să vă împărtășesc săltarea duhului nostru când sântem chemați de Dumnezeu a lupta pentru zidirea casei noastre duhovnicești.

În soarta mănăstirii noastre putem observa un uimitor plan al lui Dumnezeu: am început cu „nimic”, asemănător facerilor lui Dumnezeu „din nimic”, și fiecare pas ni s'a dat cu multă trudă. Iar acum că locul ne-a devenit neîndestulător, datu-ne-a Dumnezeu o nouă întindere, spre zidirea mănăstirii noastre. Primiți zidirea casei celei noi ca pe o însărcinare de la Dumnezeu. Domnul nostru ne-a dat cinstea de a împreuna viața rugăciunii noastre liturgice cu zăbavnica înaintare a zidirii unei case din cărămizi și a unei biserici din piatră. Și astfel, răbdați acum câțiva ani, dar zidiți casa și zidiți biserica.

Așadar, din nou începe acel proces istovitor, și cei care rabdă istovirea și muncesc conștient, la sfârșit vor stăpâni Împărăția cea věcinică. Niciodată nu trebuie să pierdeți din vedere că noi toți ne-am adunat acî spre a trăi vēcinic cu Dumnezeu. În aceasta și constau toate convorbirile mele cu voi: cum să facem din acest loc, din mănăstirea noastră o casă de rugăciune și de zidire a vieții noastre în Hristos Iisus, și printr'Însul să ne facem fii ai Tatălui Ceresc: „Tatăl nostru, Carele ești în ceriuri”.

Cât de mult doresc a vă împărtăși toate, prețioșii mei frați și surori! Zidiți mănăstirea, și în paralel cu ea vi se va zidi biserica duhovnicească, vēcinică, și de acum una nefăcută de mână. Atunci sărăciciosul și micul nostru loc ne va deveni prețios.

De multe ori mi s'a întâmplat a cugeta la faptul de este cu puțință a forma omul numai pe o linie pozitivă, ocolind cercările negative. Când am ajuns la Athos și

m'am aflat în împrejurările mănăstirii athonite, acolo era igumenul și ceilalți bătrâni care se îndeletniceau cu viața de obște a mănăstirii și a fiecărui mădular în parte. Și atunci mă simțeam slobod a mă da întreg cugețării la Dumnezeu. Acea slobozenie îmi era un dar atât de mare. Micul colțișor al chiliei mele îmi era destul spre a cuprinde întreaga lume în rugăciunea mea.

Acum mulți dintre cei ce vin la duhovnici se plâng de singurătate. Dar, în esență vorbind, dacă noi trăim cu adevărat dumnezeirea lui Hristos, atunci nu mai cunoaștem singurătatea. V'o spun din experiența mea, căci am fost în pustie șapte ani, și niciodată nu s'a atins de mine simțământul că îmi lipsește ceva, adică vreun însoțitor, ci în duh era plinătatea părtășiei cu Dumnezeu și cu omul.

Când ne limităm întru toate, ne lepădăm de toate, și voim numai a auzi numele lui Dumnezeu, cuvintele Lui, poruncile Lui, a chema pe El, a fi legați de El cu toată ființa noastră, atunci toată lucrarea devine un act liturgic de o mare însemnătate. Și astfel fiecare – și fiecare soră, și fiecare dintre părinți – să nu creadă că se îndeletnicește cu vreo lucrare neînsemnată, să zicem când trebuie să punem cartofi, să semănăm legume, să le udăm ș.a.m.d., și să ne grăbim să ne plictisim... Tot ce veți face – totul se face pentru zidirea bisericii și pentru Liturghie. Atunci duhul nostru va fi dus la acea clipă care, istoric, s'a petrecut acum două mii de ani, când Hristos încă era cu noi pe pământ, și se va contopi cu ea. Atunci se va scurta vremea și cei două mii de ani se vor face străvezii, ca și cuvântul. Tot astfel și toate

vârstele istoriei, fie ele și milioane de ani, în conștiința noastră se vor închea într'un singur ghem de rugăciune. Nedeslușită și nepătrunsă este taina ființei ipostatice, personale – în chip curios, acest principiu trăiește în fiecare dintre noi, și până și în Dumnezeu Însuși; și el neconținut caută Absolutul.

Și de ce nu este destul să fii unul singur ca să trăiești? – Ni s'a dat Descoperirea că în ființa fără-de-început a lui Dumnezeu nu se află doar Unul, ci Trei. Și omul, chiar și cel ce ar gândi neîncetat numai la ce este nesfârșit și fără-de-început, în chip ciudat are nevoie să o împărtășească altei persoane și să trăiască împreună. Aceasta este împreună-părtășia, împărtășirea în ființă. Mai cu seamă viața monahală de obște ne dă putința a înfăptui o astfel de împărtășire.

Așadar, noi nu mai gândim de acum pe Dumnezeu ca fiind uni-ipostatic: deplina descoperire despre Dumnezeul Tri-ipostatic ne arată că până și Dumnezeu trăiește în împărtășire cu o altă Persoană, cu un alt Ipostas. Astfel, prețuiți faptul că în familia noastră puteți trăi cu adevărat necurmat în rugăciunea pentru toți cei adunați întru una în acest loc.

Pentru ca necurmat să fie cu noi energia împărtășirii, voi risca să vă dau drept pildă rugăciunea pentru unimea noastră. Iar atunci veți vedea cum se zămislește în noi puterea curat duhovnicească în care ne vom simți libertatea. Astfel, treptat, din lucruri mărunte se naște marea vecinicie. În cartea mea am scris că după plinirea procesului vieții noastre, de vom fi mântuiți de către Dumnezeu, noi vom primi viața cea, în esență,

fără de început, și vom uita până și obârșia noastră pământească.

Începem cu ABC-ul, treptat, lucrând cele mărunte: cu felul cum să gândim cele bune despre toți și despre fiecare, despre toți frații și toate surorile; cu felul cum să nu primim gânduri rele, cum să nu îngăduim vreunui duh rău să stăpânească inimile noastre, ducându-ne la osândă; cu felul cum să păstrăm bucuria împărtășirii cu fiecare dintre ceilalți.

Eu încerc să vă dau această rugăciune nu ca pe o pravilă obligatorie, ci ca pe un chip al celor pentru care trebuie să vă rugați spre a birui povara materiei asupra noastră și a strămuta totul în domeniul duhului, pentru că „Duh este Dumnezeu”¹. Astfel, treptat, ne vom putea înălța într’o altă formă a ființării, pe care nu este cu puțință a o pune în cuvinte sau a o da spre înțelegere celor ce nu au cercat-o prin experiență.

Mi-a venit în clipa aceasta un gând cumplit: multe cărți despre creștinism sânt scrise de oameni ce nu au experiența lui Dumnezeu, oameni a căror minte lucrează după rânduiala pământească. Cum să scăpăm de înrăurirea unor astfel de minți? – Nu demult mi s’a întâmplat a vorbi cu niște oaspeți. Cei cu care vorbeam erau oameni care ne sânt dragi. Și vorbeam despre faptul că în lumea de astăzi apar cărți scrise de oameni care nu au decât o educație pământească și care, esențial, niciodată nu au trăit pe Dumnezeu. Noi vorbim

¹ Io. 4: 24.

despre duh, dar pentru ei duhul este un mit. Și dacă ei ar fi trăit pe Dumnezeu, ar fi avut o altă gândire.

Când vă veți ruga lui Dumnezeu pentru sine și pentru toți frații și surorile noastre, și mai departe, până la a cuprinde întreaga omenire, duhul vostru se va obișnui a trăi anume în forma în care multe realități vor deveni de neclintit în adevărul lor.

Ciudat lucru omul! Este chemat întru ființă prin porunca lui Dumnezeu Făcătorul, și înșine ne trăim obârșia din nimic, plini de cugetul nimicniciei noastre. Ci iată că Hristos ne-a adus gândul și nădejdea, și chiar energia unei alte vieți. Și cât de ciudat Se poartă El cu noi! Iată, cei cărora le este încredințată slujirea duhovnicească – a fi duhovnici, înțeleg despre ce vorbesc eu. Cum dintr’o dată acest om, ivit dintru nimic, începe a vorbi despre legile vecinicei ființări? Nespun de interesant este că Dumnezeu ne lasă pe noi să lucrăm. Iar El stă sau în fața noastră, sau lângă noi, și ne vorbește despre cum este El în Sine. Noi nu înțelegem tot ce ne vorbește. Cu toate acestea, cu împreună-lucrarea Lui, în Duhul Sfânt, treptat sântem duși către viziunea duhovnicească și ea ne aruncă în uimire înaintea Dumnezeului nostru și Tatălui, Care ne zidește dintru nimic.

Iar acum rugăciunea mea este ca Domnul să ne păzească pe toți în calea cea adevărată.

El Însuși este Calea noastră.¹

¹ Vezi Io. 14: 6.

CUPRINS

CUVÂNTAREA 1: DESPRE PROGRAMUL MĂNĂȘTIRII.....5

Programul mănăștirii: paza poruncilor lui Hristos. Tragedia egoismului și biruirea lui. Zavistia ca semn al prezenței egoismului în noi. Unimea duhului – cale spre mântuire. Despre mutarea sa din lumea aceasta, și strânsă legătura sa cu frăția. Alegerea limbii pentru cuvântări. Cum să te apropii de Dumnezeu. Rugăciunea și petrecerea în Dumnezeu, ca sens al monahismului.

CUVÂNTAREA 2: DESPRE MĂREȚIA CHEMĂRII LA DEPLINĂTATEA ASEMĂNĂRII CU DUMNEZEU.....12

Putem împăca treburile de zi cu zi cu măreția chemării. Pentru personalismul dumnezeiesc și omenesc. Însușirea principiului ipostatic prin paza poruncilor în monahism. Pentru cuvântul lui Hristos și mântuire. Îndatorirea noastră de a deveni sfinți. Măreția este în smerenie. Despre mutarea de aci. Nu micșorați cuprinsul descoperirii lui Hristos. Pentru cea întreit-una asemănare cu Dumnezeu a omului.

CUVÂNTAREA 3: MULTI-IPOSTATICA UNIME A ÎNTREGULUI ADAM ȘI ÎNFĂPTUIREA EI ÎN VIAȚA MONAHALĂ..24

Testament: unimea mănăștirii în numele lui Siluan. Hristos se arată lui Siluan. Despre rugăciunea pentru întregul Adam ca pentru sine. Calea către rugăciunea atotcuprinzătoare. „Ține-ți mintea în iad”. Adam-omul – chipul unimii treimice multi-ipostatice, care se trăiește în Liturghie. Pentru slujirea mănăștirii. Universalismul lui Hristos: în dragoste, iar nu în cunoaștere. Slujirea noastră celorlalți este în unimea noastră. Cuvântul despre Dumnezeu – un ocean.

CUVÂNTAREA 4: PENTRU DARUL UNIMII, PENTRU OMUL ÎN LUMEA ACEASTA ȘI NAȚIONALISM.....32

Mănăștirea noastră – dar de la Dumnezeu, în tânjirea după unimea multinațională. În Hristos nu este nici parte bărbătească, nici femeiască. Maica Domnului – cel mai înalt chip al lui Dumnezeu.

Despre legătura dintre om și lumea materialnică: sântem o parte din trupul întregului Adam. Felul nostru de a gândi, și cel al lumii. Cum văd athoniții moartea. Pe Hristos nu este nevoie să-L aperi: El este Stăpânul lumii. Suferința creștinilor – secerișul sfinților. Naționalismul evreiesc și adevăratul Messia. Întâmplarea cu Hananeianca din Evanghelie și mărturisirea lui Petru în Kesaria.

CUVÂNTAREA 5: POMENIREA MORȚII, CUVÂNTUL LUI HRISTOS ȘI ASEMĂNAREA CU DUMNEZEU.....43

Pentru pomenirea morții. Moartea – rodul păcatului. Hristos a „stins” păcatul lui Adam. Pentru urmarea lui Hristos și a cuvântului Său. Rugăciunea și Liturghia ca viață věcincă. „Dacă cineva este în Dumnezeu, acela nu are nevoie să citească din cărți”. Împărtășirea noastră este prin rugăciune. Pentru paza conștiinței față de lucruri.

CUVÂNTAREA 6: MONAHISMUL – EXPERIENȚA CUNOAȘTERII LUI DUMNEZEU ȘI A VIEȚII ÎMPREUNĂ.....51

Alegerea vieții – monahismul ca Liturghie. Monahismul – credința în viață, iar nu în moarte. Rugăciunea pentru un bolnav, cum „l-a trăit pe Dumnezeu”. Pentru experiența cunoașterii lui Dumnezeu. Monahismul ca pomenire a lui Dumnezeu și viață în El. Înaintea feței morții. Viața în monahism – slujirea Liturghiei. Pentru viața împreună. Păcatul lui Adam. Omul nu este un calculator. Înșușirea noilor veniți (despre albine).

CUVÂNTAREA 7: ASCULTAREA ȘI CELELALTE CĂI ALE PROPĂȘIRII DUHOVNICEȘTI.....60

Pentru deplinătatea atinsă și începutul fără de început. Pentru căile învățaturii duhovnicești. Pentru ascultare. Pentru nepătimire. Dragostea dumnezeiască. Semnul ajungerii la Dumnezeu – lărgirea ființei. Chipul lui Dumnezeu – multi-ipostatica unime. Ascultarea duce la „EU SĂNT”. Pentru paza poruncilor. Energia învierii este în credința noastră: despre „așteptare” și „deznădejde”. Despre „înalta tensiune” și „relaxare”.

CUVÂNTAREA 8: DOMNUL S’A SUIT PE GOLGOTHA SPRE A MÂNTUI PE TOȚI70

Nu-i sântem însoțitorii lui Hristos, urmând răstignirii Lui pe Golgotha pentru întreg Adamul. O clipită a fost vedenia lui Hristos de

către Cuviosul Siluan și Cuviosul Serafim, dar calea noastră este treptată. Pentru pocăință și lărgirea viziunii propriului păcat ca al lui Adam. Pentru îndulcirea de a fi ascultător în mănăstire. Pentru îndoita cale a bucuriei întru Dumnezeu și a suferințelor lui Hristos. Pentru încordarea rugăciunii bisericești (nu relaxarea). Însuflarea atârnă și de Dumnezeu, și de noi înșine. Pentru calea către asemănare-îndumnezeire.

CUVÂNTAREA 9: PENTRU ÎNȚELESUL PĂCATULUI, AL PO-CĂINȚEI, AL ASEMĂNĂRII CU DUMNEZEU, AL RUGĂCIUNII ȘI AL CELORLALTE PROBLEME ALE NEVOINȚEI.....81

În mănăstire ni se subțiază înțelegerea fiecărui păcat. Pentru po-căința celui ce boalește. Țelul nevoinței: asemănarea cu Dumnezeu în reacțiile noastre. Cuvântul „din-afară-mișcat”. Pentru Rugăciunea lui Iisus. Pentru felul cum trebuie să se rostească. Pentru semnul crucii. Situația practică a mănăstirii. Pentru însuflarea ce niciodată se împuținează. Pentru „atotcunoașterea” înfumurată, lumească, și cunoașterea plină de smerita-cugetare, creștină.

CUVÂNTAREA 10: PENTRU LUPTA CU GÂNDURILE. PEN-TRU CRUCEA CĂLUGĂRIEI ȘI OSÂRDIA ÎN CELE ALE MÂNTUIRII.....96

Cum trebuie monahii să se întâmpine unul pe altul. Trebuie să oco-lim contactele fizice. Lupta cu gândurile pătimășe. Mănăstirea: cea mai înaltă școală, dar însoțită de suferințe și prigoane. Cugetări pentru sfârșit și pregătirea spre aceasta. Dacă vom fi nepăsători față de propria mântuire, și Dumnezeu va fi nepăsător față de ea.

CUVÂNTAREA 11: DESPRE MOȘTENIREA LUI SILUAN, DESPRE NEVOINȚA VIEȚII DE OBȘTE ȘI SFINȚENIE.....104

Pentru cele trei sarcini ale Părintelui Sofronie. Deosebitul dar al Stareșului Siluan. Care este firea descoperirii. „Cuvântul de pe urmă” al Cuviosului Siluan. Smerenia nevoinței și smerenia lui Hristos. Theologia și adevărata experiență duhovnicească. A trăi în pace unul cu altul cere nevoiță. Pentru sfințenie. Toate greutățile se ivesc din pricina ignoranței noastre.

CUVÂNTAREA 12: UNIREA TUTUROR CA PORUNCĂ
A VIEȚII.....114

Pentru porunca lui Hristos: ca una să fie. Însușirea cuvintelor lui Hristos prin citirea Evangheliei. Despre nerăbdarea lui Hristos și despre frecuşurile noastre. Ioan 12: 26 – fiindare asemenea lui Dumnezeu. Pentru ultimele zile ale lumii. Atomizarea omenirii ca urmare a căderii lui Adam în păcat. Moștenirea morții de la Adam și a vieții de la Hristos.

CUVÂNTAREA 13: PRIN ASCULTARE CĂTRE ÎNVIERE.....122

Așteptarea ca energie a Învierii. Pentru neputința de a purta bucuria pascală. Aflarea moaștelor Cuviosului Serafim ca o cheazăsie a învierii. Pentru calea către înviere prin răstignirea ascultării. Despre respingerea cuvântului lui Hristos. Răbdarea ca reacție la un cuvânt neînțeles al duhovnicului. Învierea este deja în noi sub forma credinței. Răspunderea ascultătorului pentru cuvântul duhovnicului.

CUVÂNTAREA 14: PROBLEMA UNIMII BISERICII.....131

Întipăriri rămase din convorbirea cu Vlădica N.: neputința de a da un răspuns logic la întrebările despre dezbinarea creștinilor și prigoanele asupra lor. Rugăciunea pentru toți, ca reacție-răspuns la dezbinare. Pentru neputința de a jertfi viziunea noastră pentru unirea Bisericilor. Cearta cu Dumnezeu: judecă nu Tatăl, ci Fiul Omului. Prigoana asupra pravoslavnicilor – calea îngustă a deșertării lui Hristos Înсуși. Paharul amar al dreptslăvitorilor.

CUVÂNTAREA 15: PUTEREA GÂNDULUI ȘI CUM SĂ-L STĂ-
PÂNEȘTI.....139

Gândul – o energie ce se răsfrânge asupra vieții întregii mănăstiri. Pentru Filioque. Pentru stăpânirea gândurilor noastre spre a ne păstra mintea în Dumnezeu. Trăiți-vă ca o singură familie. Răspunderea față de propriile gânduri chiar și în vremea părăsirii de către Dumnezeu.

CUVÂNTAREA 16: PRINCIPIUL PERSOANEI „FAȚĂ CĂTRE FAȚĂ”, CA TEMEI AL NEVOINȚEI NOASTRE.....145

Nevoința noastră: lupta împotriva morții în Adam, pentru viața în Hristos, Care este Cel ce Este cu adevărat. Pentru temeiul personal al nevoinței noastre – „față către Față”. „Cred” nu este o abstracție, ci o conștiință personală a cărei sinteză se cuprinde în numele lui Hristos. Despre inimă. De la a sta personal înaintea lui Dumnezeu, până la înțelegerea întregului Adam. Căderea din credință din pricina progresului tehnic. Dezvoltarea noastră: nu prin exerciții psiho-fizice, ci prin poruncile lui Hristos, spre a ne însuși Viața Sa. Problema persoanei dezlegată în Evanghelie.

CUVÂNTAREA 17: DESCOPERIREA LUI DUMNEZEU CA TEMEI AL CREDINȚEI NOASTRE.....152

Dobândirea viziunii duhovnicești: darul lui Dumnezeu primit pe calea urmării lui Hristos. Pentru însuflarea ce nu cunoaște micșorare. Arătarea lui Dumnezeu-Persoana lui Moisi. Asemănarea cu Dumnezeu, a deveni persoane – țelul nostru de pe urmă. Legătura cu Dumnezeu – legătură a iubirii. Tăierea vocii și smerita slujire în mânăstire pregătesc spre a primi harul lui Dumnezeu. A trăi fără de păcat, după poruncile evanghelice, pregătește spre a primi descoperirea lui Dumnezeu. Calea Sfântului Stareț Siluan către mântuire. Pentru dragostea și unimea în Hristos. Pentru libertatea determinării de sine și urmările căderii lui Adam. Arătarea lui Dumnezeu părinților noștri și înaintașilor – temeiul credinței noastre. Absoluta stăpânire a lui Hristos a luat forma deșertării.

CUVÂNTAREA 18: CUM SĂ DEVII PERSOANĂ ȘI SĂ TRĂIEȘTI CA DUMNEZEU PERSONAL.....164

Facerea după chipul lui Dumnezeu este devenirea noastră ca persoane asemănătoare lui Dumnezeu. Înfrățuirea în noi a principiului personal prin viața după poruncile lui Hristos. Theologia academică și cea ființială: ca stare și ca rugăciune. Pentru amintirea lui Dumnezeu la fiecare pas. Sarcină: a afla o expresie teologico-dogmatică a experienței Cuviosului Siluan. Cum „să ții mintea în iadul” și al altor căi. Pentru asemănarea Cuviosului Maxim Mărturisitorul.

CUVÂNTAREA 19: CUM SĂ ÎNMULȚEȘTI RĂVNA
DUPĂ DUMNEZEU.....180

Cunoașterea lui Dumnezeu prin Descoperire. Potențialul persoanei în noi. „Să fie toți una”. Cum vorbește părintele duhovnicesc? Cum să devenim „prea-asemănători” lui Dumnezeu. Cum să trăim unitatea întregului om. Pentru cele trei nașteri. Pentru avantajele chinoviei. Pentru lupta cu gândul. Descoperirea ca temei al vieții. Rugăciunea pentru întreaga lume ca expresie a persoanei.

CUVÂNTAREA 20: DESPRE DRAGOSTE, CUNOAȘTERE
ȘI CREDINȚĂ.....191

A cunoaște este a iubi. Credința în Înviere este energia ce învie încă de acum. Pentru pomenirea morții.

CUVÂNTAREA 21: PENTRU LUPTA CU GÂNDUL.....195

Pentru lupta cu gândul prin rugăciune. Lupta cu gândul – lupta pentru uninea obștii noastre. Osândirea de sine: de neapărată trebuință în legătura cu aproapele. În această luptă stă esența monahismului. Cele două rugăciuni pentru unime. Mănăstirea: casa „mea-noastră”. „Ia aminte Ceriule”, ca manifestare a persoanei. Pentru faptul că suferința este de neocolit. Ectenia păcii și Dumnezeiescul chip al tri-unimii.

CUVÂNTAREA 22: METODA LUPTEI MINȚII
ÎMPOTRIVA PATIMILOR.....202

Ce înseamnă cuvântul „cu post și rugăciuni”. Unde „rătăcește” mintea noastră. Fiecare lucru zidit își are chipul pătimăș. După Învierea lui Hristos și Înălțarea, mintea noastră trebuie să fie cu El în Cer, după catapeteasma zilei a opta. Calea luptei este cu mintea. Noi urmăm lui Hristos cu mintea. Prin biruința asupra patimii se dobândește împreună-petrecere cu Hristos. Paza minții: cale simplă și lucrătoare. Pentru lupta cu năvalele trupești. Biruința ca atingere a cumpănirii. Nevoința noastră: nu este psihologie. Neînțelegerea de către oameni a dumnezeieștii smerenii. Pentru smerenia lui Hristos: pilde din Evanghelie. Pentru experiența cea mai presus de știință a Cuviosului Siluan.

CUVÂNTAREA 23: VECINICIA ȘI VREMEA
ÎN HRISTOS. PROBLEMA CALENDARULUI.....212

Gânduri despre moarte. Noul Legământ vorbește despre vecinicie. Viața monahală ca întâlnire cu Dumnezeu față către Față. Despre rugăciunea din Ghethsimani ca rugăciune pentru întregul Adam. Hristos împreună-pătimea cu întreaga lume și cu toți. Monahismul ca împlinire a poruncii „Să vă iubiți unul pre altul”. Neascultarea lui Adam – la rădăcina întregului arbore al omenirii. Dragostea cosmică în mica noastră obște. Cum să atingi vecinicia. Pentru convenita gândire creștină. Despre stâlcirea creștinismului. Despre lepădarea comuniunii din pricina calendarului. Vremea – condiția ființării făpturii. Poruncile lui Hristos schimbă rânduiala vieții noastre. Pentru înfăptuirea persoanei pocăința este de neapărată trebuință.

CUVÂNTAREA 24: IPOSTASUL CA STARE
A OMULUI ÎNDUMNEZEIT.....223

Hristos este Dumnezeu întrupat. Dumnezeu S'a descoperit ca Ipostas și ca Ființă multi-ipostatică. Omul ca chip și asemănare. Oglindirea lui Dumnezeu în făptura Sa. Pentru identitatea după har, iar nu după esență. Pentru neapărata împreună-lucrare („sinergie”). Pentru descoperirea de sine a lui Dumnezeu în poruncile Sale. Pentru porunca „Învățați toate neamurile”. Pentru rugăciunea ipostatică ce unește întreaga omenire.

CUVÂNTAREA 25: PENTRU A SE ÎNVĂȚA ÎNTRU
SMERENIA LUI HRISTOS.....232

Postul: vremea urmării lui Hristos. Rânduirea duhovnicească a vieții lui Hristos: Kesária, Thavor, Golgotha. Apostolii – martorii Dumnezeirii pe Thavor. Pentru a ne însuși viața lui Hristos. Păharul lui Hristos – deșertarea Sa – este de neajuns omului. Săvârșitul lui Hristos, ca manifestare a Dumnezeieștii Lui smerenii. „Fiți precum copiii!” De-biruință-purtătoarea deșertare și smerenia lui Hristos sânt de neajuns. Turburare din pricina chipului de robie al pocăinței noastre. Pilda Domnului și smerenia Sa. Duhovnicii trebuie să se asemene lui Hristos în înjosirea Sa de Sine. Cu cât mai adâncă urmarea lui Hristos, cu atât mai limpede se arată în noi principiul ipostatic.

CUVÂNTAREA 26: PENTRU CELE TREI RĂSTIMPURI ALE VÂRSTEI DUHOVNICEȘTI ȘI DESPRE NAȘTIEREA CUVÂNTULUI ÎN INIMĂ.....242

Când cuvântul este însuflat de Duhul Sfânt. Pentru graiul expresiilor teologice. Pentru neapărata trebuință de a cunoaște răstimpurile vieții duhovnicești. Calea creștinilor: asemănarea Cuvântului întrupat. Cele trei răstimpuri ale vieții duhovnicești. Marea shimă ca rugăciune pentru întreaga lume. Pentru Parthenie al Kievului. Pentru semnele răstimpurilor al doilea și al treilea ale vieții duhovnicești. Pentru creșterea duhovnicească.

CUVÂNTAREA 27: MĂNĂSTIREA – ȘCOALĂ A MÂNTUIRII PRIN UNIME, ASCULTARE ȘI ÎNCREDERE ÎN DUHUL CUVIOSULUI SILUAN.....249

Pentru marea moștenire a Cuviosului Siluan. A deveni ucenicul Cuviosului Siluan este a cuprinde întreaga lume. Chip și asemănare înseamnă a trăi viața lui Dumnezeu. Țelul nostru: a deveni creștini până la deplina asemănare cu Dumnezeu. Pierderea însuflării este de neînlocuit. De la tabula rasa la mântuirea din moarte. A primi pe Hristos ca Dumnezeu este deja mântuitor. Zidiți-vă viața prin dureri sufletești și trupești. Pentru ascultarea și încrederea în igumen. Pentru neînțelegerea între cei bătrâni și cei tineri. Pilde ale unor neînțelepte dezbinări în frăție prin săvârșirea ascultării. Pentru răbdarea igumenului. Mănăstirea ca o „trambulină” spre Împărăția Cerească.

CUVÂNTAREA 28: „IA AMINTE CERIULE, ȘI VOIU GRĂI”: POCĂINȚA ȘI APOFATISMUL257

Pentru viața sub însuflarea Duhului Sfânt. Pentru înfrânarea minții. Pravila începătorilor. Atingerea descoperirii harului. Pentru o viață fără de păcat. Când theologia devine cuprinsul rugăciunii. Rugăciunea pocăinței: mai presus de cosmos. Trebuie a ne ține mintea acolo – după catapeteasma zilei a opta. Pentru lupta cu patimile și dumnezeiasca nepățimire. Cum să vorbești despre Dumnezeu? Despre smerenia dumnezeiască cea de nedescris. Pocăința universală ce îmbrățișează întreaga istorie a omului. Învățătura Cuviosului

Siluan. Despre cum trăiește persoana. Pocăința nu are capăt pe pământ.

CUVÂNTAREA 29: PENTRU LITURGHIE.....267

Liturghia – simțământul Paștilor de-biruință-purtătoare. Pentru prefacerea pâinii în Trupul lui Hristos. Viața după poruncile lui Hristos. „Cu moartea, moartea călcând”. Părintele Sofronie nu a cunoscut negrijania, din pricina deznădejdiei. Pentru îndumnezeirea prin împărtășanie. Fiecare liturghie – ceva nou. Pentru deosebitul adânc al Liturghiei Sfântului Vasilie cel Mare.

CUVÂNTAREA 30: PENTRU CEA LUI-DUMNEZEU-ASEMĂNĂTOARE LIBERTATE A OMULUI.....272

Duhul nostru: făcut de Dumnezeu, iar nu de părinți. Cerească Împărăție se răpește printr'o mare nevoie. Dorința de a împărtăși monahilor avântul său în zidirea mănăstirii. Cum să facem din această mănăstire casă de rugăciune. Despre experiența libertății la Athos. Fiecare lucrare este un act liturgic. Pentru principiul persoanei și Absolutul multi-ipostatic. Pentru energia libertății în noi. Pentru primirea vieții fără de început. Dumnezeu Duh este. Despre cărțile fără experiența cunoașterii lui Dumnezeu. Noi ne trăim propria nimicnicie. Să ne păzească Dumnezeu pe calea cea dreaptă.

c-da 155, nr. coli 18; format A5 - 61/86

**Tipărită la Tipografia Arhiepiscopiei Ortodoxe
Alba Iulia**

